T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, TEMEL DEĞERLERİ, İLETİŞİM BECERİLERİ İLE ÖZNEL İYİ OLUŞ HALİ DÜZEYLERİ ARASINDA NEDENSELLİĞİN İNCELENMESİ: ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Mehtap ERDOĞAN
2502150313

Danışman
Prof. Dr. Haluk TANRIVERDİ

İSTANBUL - 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı	:	MEHTAP ERDOĞAN	**Numarası**	:	2502150313
Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı	:	TURİZM İŞLETMECİLİĞİ	**Danışmanı**	:	PROF. DR. HALUK TANRIVERDİ
Tez Savunma Tarihi	:	30.05.2019	**Saati**	:	10.00
Tez Başlığı	:	BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELİKLERİ, TEMEL DEĞERLERİ, İLETİŞİM BECERİLERİ İLE ÖZNEL İYİ OLUŞ HALİ DÜZEYLERİ ARASINDA NEDENSELLİĞİN İNCELENMESİ: ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.			

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin **50. Maddesi** uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. FÜSUN İSTANBULLU DİNÇER		Kabul
2- PROF. DR. HALUK TANRIVERDİ	Haluk Tanriverdi	KABUL
3- PROF. DR. İSMAİL KIZILIRMAK		Kabul
4- DOÇ. DR. EMRAH ÖZKUL		Kabul
5- DR. ÖĞR. ÜYESİ ARİF YILMAZ		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. MEHMET ERKAN		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ GÜL YILMAZ		

ÖZ

BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, TEMEL DEĞERLERİ, İLETİŞİM BECERİLERİ İLE ÖZNEL İYİ OLUŞ HALİ DÜZEYLERİ ARASINDA NEDENSELLİĞİN İNCELENMESİ: ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

MEHTAP ERDOĞAN

Öznel iyi oluş hali, yani mutluluk insanların gizli yaşam amacıdır. Turizm aktiviteleri temelinde mutluluğu yakalamayı barındırmaktadır. Bu araştırmada bireylerin kişilik özelliklerinin, temel değerlerinin, iletişim becerilerinin öznel iyi oluş hali düzeylerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma İstanbul'daki devlet ve vakıf üniversiteleriyle, İstanbul dışı devlet üniversitelerinde, turizm alanında eğitim alan, öğrenci ve öğrenci aynı zamanda akademisyen olarak görev yapmakta olan bireyler üzerinde yapılmıştır. Dört değişkene ait ölçeklerle birlikte demografik soruların bulunduğu anket uygulanmış, 406 geçerli veriye ulaşılmıştır. Uygulanan ölçeklere açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde SPSS 22 kullanılmıştır. Çalışmada, öngörülen modeli analiz edebilmek amacıyla AMOS kullanılmış ve yapısal eşitlik modeli uygulanmıştır.

Analiz sonuçlarında, değişkenlerin demografik verilerle arasında kısmen anlamlı ilişki olduğu ve değişkenlerin birbiriyle anlamlı ilişkilerinin bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan analizlerde kişilik özelliklerinin, temel değerleri, iletişim becerilerini ve öznel iyi oluş halini etkilediği, temel değerlerin iletişim becerilerini ve öznel iyi oluş halini etkilediği, iletişim becerilerinin öznel iyi oluş halini etkilediği görülmüştür. İletişim becerilerinin temel değerlerle öznel iyi oluş hali arasında aracı etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Fakat iletişim becerilerinin kişilik özellikleriyle öznel iyi oluş hali arasında ve temel değerlerin kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş hali arasında aracı olarak anlamlı etkilerinin olmadığı görülmüştür. Son olarak, kişilik özellikleri, temel değerler değişkenlerinin iletişim becerileri aracı değişkeniyle öznel iyi oluş hali değişkenine etkisi araştırılmış ve anlamlı etki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Öznel İyi Oluş Hali, Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri, Turizm.

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF CAUSALITY BETWEEN THE INDIVIDUAL'S PERSONAL TRAITS, BASIC VALUES, COMMUNICATION SKILLS AND THEIR SUBJECTIVE WELL-BEING LEVELS: A RESEARCH ON THE STUDENTS EDUCATED IN TOURISM AT THE UNIVERSITY.

MEHTAP ERDOĞAN

Subjective well-being, that is happiness is the secret life purpose of people. Tourism activities are essentially based on achieving happiness. In this study, it is aimed to analyse the effects of the individual's personal traits, basic values, and communication skills upon subjective well-being levels.

The research was conducted on the individuals including both the students educated in tourism and academicians educating and also educated tourism at the state and foundation universities in Istanbul and at the state universities other than Istanbul. A questionnaire including demographic questions with the scales of four variables was applied and 406 valid data were obtained. Explanatory and confirmatory factor analyses were made to the applied scales. SPSS 22 was used in the analysis of the obtained data. In the research, in order to analyse the projected model, AMOS was used and structural equation model was applied.

In the results of the analysis, it was determined that there was a partial meaningful relation between the variables and demographic data, and the variables had meaningful relations one another. In the analyses, it was observed that personality traits affect the basic values, the communication skills and the subjective well-being; and the basic values affect the communication skills and the subjective well-being; the communication skills affect the subjective well-being of communication skills. It was achieved that the mediating effect of communication skills between the basic values and the subjective well-being is significant. However, it was perceived that the communication skills between personality traits and subjective well-being, and the basic values between the personality traits and subjective well-being do not have significant effects as being the mediator. In conclusion, the effect of personality traits, basic values, and communication skills variables as the mediator on subjective well-being variable was investigated and no significant effect was obtained.

Key Words: Subjective Well-Being, Personal Traits, Basic Values, Communication Skills, Tourism.

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasında, bireylerin kişilik özellikleri, temel değerleri, iletişim becerileri ile öznel iyi oluş hali düzeyleri arasında nedenselliğin üniversite düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenciler üzerinde incelenmesi istenmiştir.

Çalışmanın ilk aşaması olan tez konusunun belirlenmesi safhasında, benim isteklerim doğrultusunda tez çalışma konumun bulunmasında bana yardımcı olan, çalışmanın planlanması, araştırılması, yürütülmesi ve oluşumunda yardımlarını ve desteğini esirgemeyen derin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yapmış olduğu yönlendirmeleri ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı bilimsel temeller doğrultusunda şekillendiren değerli danışman hocam Prof. Dr. Haluk Tanrıverdi'ye teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmanın hazırlanma sürecinin aşamalarında bilgilerini, tecrübelerini ve değerli zamanlarını esirgemeden bana her ihtiyaç duyduğumda yardımcı olan çok değerli hocalarım Prof. Dr. Füsun İstanbullu Dinçer ve Doç. Dr. Emrah Özkul hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Çalışmam sırasında her ihtiyaç duyduğumda yanımda olan, desteklerini esirgemeyen, değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Erkan, Prof. Dr İsmail Kızılırmak hocalarıma ve bugün burada olmama katkısı olan tüm değerli hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Beni bugüne getiren, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, hayattaki en büyük destekçilerim sevgili babam, annem ve abime çok teşekkür ederim.

Her ihtiyaç duyduğumda yardım için yanımda olan sevgili arkadaşım Onur Cüneyt Kahraman'a teşekkürü borç bilirim. Sevgili arkadaşlarım Sema Küçükali'ye ve Merve Öz'e de desteklerinden ötürü çok teşekkür ederim.

Ayrıca çok değerli vakitlerini ayırıp çalışmanın anketlerini doldurarak araştırmamın uygulama kısmına büyük katkı sağlayan İstanbul ve İstanbul dışındaki üniversitelerde turizm alanında eğitim alan sevgili öğrencilere de ayrı ayrı teşekkür ederim.

Mehtap ERDOĞAN

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **iii**

ABSTRACT ..... **iv**

ÖNSÖZ ..... **v**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xiv**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xx**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xxii**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE TEMEL DEĞERLER

1.1.Kişilik Özellikleri 4

1.1.1. Kişilik Tanımı 4

1.1.2. Kişiliği Belirleyen Faktörler 5

1.1.2.1. Kalıtsal Yapı Faktörü 6

1.1.2.2. Ailesel, Sosyal ve Kültürel Faktörler 6

1.1.3. Kişilik Yaklaşımları 7

1.1.3.1. Psikanalitik Yaklaşım 8

1.1.3.2. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı 17

1.1.3.3. Biyolojik Yaklaşım 20

1.1.3.4. İnsancıl Yaklaşım 21

1.1.3.5. Davranışsal- Sosyal Öğrenme Yaklaşımı 24

1.1.3.6. Bilişsel Yaklaşım 27

1.1.4. Kişilik Tipleri 27

1.1.4.1. Carl Gustav Jung'un Kişilik Tipolojisi 28

1.1.4.2. Kretshmer'in Kişilik Tipolojisi 29

1.1.4.3. William Sheldon'un Sınıflandırması 29

1.1.4.4. Spranger'in Sınıflandırması 30

1.1.4.5. R. B. Cattell'in 16 Kişilik Özelliği 31

1.1.4.6. Peabody ve Goldberg'in Beş Büyük Kişilik Boyutu Modeli 32
1.1.4.7. Freidman ve Rosenman'ın A ve B Tipi Kişilik Biçimleri 32
1.1.4.8. Eysenck Kişilik Tipleri 33
1.1.4.9. Seagal Kişilik Tipleri 33
1.1.4.10. Vernon'un Kişilik Tipleri 33
1.1.5. Kişiliğin Belirlenmesinde Kullanılan Teknikler 33
1.1.6. Beş Faktör Kişilik Modeli ve Özellikleri 36
1.1.6.1. Dışa Dönüklük (Extraversion) 36
1.1.6.2. Uyumluluk (Agreeableness) 36
1.1.6.3. Sorumluluk (Consientiousness) Sahibi Kişilik 37
1.1.6.4. Gelişime Açıklık (Openness to Experience) 37
1.1.6.5. Nevrotik (Neuroticism) 37
1.2. Temel Değerler 39
1.2.1. Değerin Tanımı ve Özellikleri 39
1.2.1.1. Değerlerin Önemi 39
1.2.1.2. Değerin Özellikleri 39
1.2.2. Değer Türleri 40
1.2.3. Değerlerin Fonksiyonları (İşlevleri) 41
1.2.4. Değerlerin Kaynakları 42
1.2.5. Değer Yaklaşımları 42
1.2.5.1. Milton Rokeach' in Değer Yaklaşımı 42
1.2.5.2. Maslow'un Değer Yaklaşımı 43
1.2.5.3. Inglehart Değer Yaklaşımı ve Ölçeği 43
1.2.5.4. Hofstede Değer Yaklaşımı ve Ölçeği 44
1.2.6. Shalom H. Schwartz' ın Değer Yaklaşımı ve Değerlerin Boyutları 45
1.2.6.1. Yeniliğe (Değişikliğe) Açıklık 46
1.2.6.2. Muhafazacılık (Korumacılık) 47
1.2.6.3. Öz-aşkınlık (Kendini Aşma) 47
1.2.6.4. Öz-genişletim (Kendini Güçlendirme) 47

İKİNCİ BÖLÜM

İLETİŞİM BECERİLERİ, ÖZNEL İYİ OLUŞ HALİ VE YAPILAN İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. İletişim Becerileri 50
2.1.1. İletişim Kavramı ve Anlamı 50
2.1.1.1. İletişimin Tanımı 51
2.1.1.2. İletişimin Temel Özellikleri ve Önemi 51
2.1.1.3. İletişimin Fonksiyonları 53
2.1.1.4. İletişim Stilleri 54
2.1.1.5. İletişim Türleri 55
2.1.1.6. İletişimin Unsurları 56
2.1.1.7. İletişim ve Kişilik 57
2.1.2. İletişim Çeşitleri 57
2.1.2.1. Sözlü İletişim 58
2.1.2.2. Sözsüz iletişim 58
2.1.2.3. Yazılı İletişim 59
2.1.2.4. Teknik İletişim 59
2.1.3. İletişim Modellerinin Sınıflandırılması 60
2.1.3.1. Temel Modeller 60
2.1.3.2. Etki Modeli 62
2.1.3.3. Uzun Süreli Etki Modeli 63
2.1.4. İletişim Ağı Modelleri 63
2.1.4.1. Merkezi Model 64
2.1.4.2. Y Modeli 64
2.1.4.3. Zincir Modeli 64
2.1.4.4. Dairesel Model 64
2.1.4.5. Serbest Model 64
2.1.5. İletişimin İşlevleri ve İletişim Becerileri 65
2.1.6. Ersanlı ve Balcı'nın İletişim Becerileri Envanteri 65
2.1.7. Owen ve Bugay'ın İletişim Becerileri Ölçeği 66
2.1.8. Korkut'un İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği 67

2.2. Öznel İyi Oluş Hali 68
2.2.1. Pozitif Psikolojinin Temel Kavramlarının İrdelenmesi 69
2.2.1.1. Pozitif Psikoloji 69
2.2.1.2. Mutluluk (Öznel İyi Oluş Hali) 71
2.2.1.3. İyi Oluş Hali 76
2.2.1.4. Psikolojik İyi Oluş Hali 77
2.2.1.5. Yaşam Doyumu 77
2.2.1.6. Olumlu ve Olumsuz Duygulanım 78
2.2.2. Öznel İyi Oluş Hali İle İlgili Yaklaşımlar 78
2.2.2.1. Yargı Yaklaşımı 79
2.2.2.2. Sabit Nokta Yaklaşımı 80
2.2.2.3. Yukarıdan Aşağıya ve Aşağıdan Yukarıya Mutluluk Yaklaşımı 80
2.2.2.4. Erek Yaklaşımı 80
2.2.2.5. Etkinlik Yaklaşımı 80
2.2.2.6. Bağ Yaklaşımı 82
2.2.2.7. Acı ve Haz Yaklaşımı 82
2.2.2.8. Dinamik Denge Yaklaşımı 83
2.2.2.9. Nörolojik Yaklaşım 83
2.2.3. Öznel İyi Oluş Hali Boyutları 83
2.2.3.1. Yaşamını Kendi Geçmişi ve Başkalarının Hayatı ile Kıyaslama 83
2.2.3.2. Olumlu ve Olumsuz Duygular 83
2.2.3.3. Amaçlar 84
2.2.3.4. Kendine Güven 84
2.2.3.5. İyimserlik 84
2.2.3.6. İlgi Duyulan Etkinlikler 84
2.2.3.7. Arkadaşlık İlişkileri 84
2.2.3.8. Geleceğe Bakış 85
2.2.3.9. Aile İlişkileri 85
2.2.3.10. Başkalarının Yaşamına İmrenme 86
2.2.3.11. Yaşamın Zorluklarıyla Baş Etme 86
2.2.3.12. Karamsarlık 86

2.3. Yapılan İlgili Araştırmalar 88
2.3.1. Kişilik Özellikleri Alanında Yapılan Araştırmalar 88
2.3.2. Temel Değerler Alanında Yapılan Araştırmalar 90
2.3.3. İletişim Becerileri Alanında Yapılan Araştırmalar 91
2.3.4. Öznel İyi Oluş Hali Alanında Yapılan Araştırmalar 93
2.3.5. Kişilik Özellikleri ve Temel Değerler Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar 97
2.3.6. Kişilik Özellikleri ve İletişim Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar 98
2.3.7. Temel Değerler ve İletişim Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar 100
2.3.8. Öznel İyi Oluş Hali ve Kişilik Özellikleri Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar 100
2.3.9. Öznel İyi Oluş Hali ve Temel Değerler Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar 102
2.3.10. Öznel İyi Oluş Hali ve İletişim Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar 104
2.3.11. Kişilik Özellikleri Ve Temel Değerlerle, Öznel İyi Oluş Hali Arasında İlişkiler 104
2.3.12. Kişilik Özellikleri ve Temel Değerlerle, İletişim Becerileri Arasında İlişkiler 105
2.3.13. Kişilik Özellikleri, İletişim Becerileri İle Öznel İyi Oluş Hali Arasında İlişkiler 105
2.3.14. Temel Değerler, İletişim Becerileri İle Öznel İyi Oluş Hali Arasında İlişkiler 106
2.3.15. Öznel İyi Oluş Hali, Değerler, İletişim ve Kişilik Arasındaki İlişkiler 106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, TEMEL DEĞERLERİ, İLETİŞİM BECERİLERİ İLE ÖZNEL İYİ OLUŞ HALİ DÜZEYLERİ ARASINDA NEDENSELLİĞİN İNCELENMESİ: ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Önemi 108

3.2. Araştırmanın Amacı 109

3.3. Araştırmanın Hedefleri 111

3.4. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri 111

3.5. Evren ve Örneklem: 115

3.6. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları 116

3.7. Araştırmada Kullanılan Ölçekler 116

3.7.1 Öznel İyi Oluş Ölçeği 116

3.7.2. On Maddeli Kişilik Ölçeği 118

3.7.3. Portrait Değerler Ölçeği 119

3.7.4. İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği 120

3.8. Veri Analizi 121

3.8.1. Faktör Analizi 124

3.8.1.1. Açıklayıcı Faktör Analizi 124

3.8.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi 127

3.8.2.Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) 128

3.8.2.1 Yapısal Eşitlik Modelleri: 128

3.8.2.2. Yapısal eşitlik modeli süreçleri 129

3.8.3. Araştırmadaki Değişkenlerin Faktör Analizleri 131

3.8.3.1. Kişilik Özellikleri Ölçeği Faktör Analizleri ve Modeli 131

3.8.3.2 Temel Değerler Açıklayıcı Faktör Analizleri 136

3.8.3.3. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Faktör Analizleri 141

3.8.3.4. Öznel İyi Oluş Hali Ölçeği Faktör Analizi 145

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

4.1. Araştırmaya Ait Demografik ve Tanımlayıcı Bulgular 150

4.2. T-testleri 155

4.2.1. Kişilik Özellikleri 156

4.2.2. Temel Değerler 159

4.2.3. İletişim Becerileri 166

4.2.4. Öznel İyi Oluş Hali 167

4.3. Mann – Whitney U Testi 175

4.4. Varyans Analizleri- ANOVA Testi 179

4.4.1. Okul Türü 180

4.4.2. Eğitim Durumu 189

4.4.3. Rekreasyon Faaliyetlerine Katılma Sıklığı 196

4.4.4. Seyahat Etme Sıklığı 205

4.4.5. Yurtdışına Seyahat Etme Sıklığı 214

4.4.6. Kardeş Sayısı 223

4.4.7. Kardeşler Arasında Kaçıncı Kardeş Olduğu 230

4.5. Kruskal Wallis Testi 238

4.6. Araştırmadaki Değişkenlerin Korelasyon Verileri 247

4.7. Temel Hipotezlerin Sorgulanması 256

4.7.1. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Temel Değerler Değişkenine Etkisi ... 256

4.7.2. Kişilik Özellikleri Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi 258

4.7.3. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi 260

4.7.4. Temel Değerler Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi ... 262

4.7.5. Temel Değerler Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi 264

4.7.6. İletişim Becerileri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi 266

4.7.7. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine İletişim Becerileri Değişkeni Aracılığıyla Etkisi 268
4.7.8. Temel Değerler Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine İletişim Becerileri Değişkeni Aracılığıyla Etkisi 271
4.7.9. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Temel Değerler Değişkeni Aracılığıyla Etkisi 274
4.7.10. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler Değişkenlerinin İletişim Beceri Aracı Değişkeniyle Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi. 277
4.7 Araştırma Bulgularının Tartışılması 280
SONUÇ 291
KAYNAKÇA 297
EKLER 336
ÖZGEÇMİŞ 344

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Öznel İyi Oluş Hali Öğeleri 69
Tablo 2. Araştırmada Test Edilecek Hipotezler 114
Tablo 3. Değerler Ölçeğinin Boyutları 120
Tablo 4. Ölçekler Arasında Var olan Korelasyon İlişkileri 122
Tablo 5. Öznel İyi Olma Hali, Kişilik ve İletişim Becerileri Ölçek Değerlendirme Kriterleri 122
Tablo 6. Alfa Katsayısına Bağlı Olarak Ölçeğin Güvenilirlik Değerlendirme Aralıkları 123
Tablo 7. P Değeri Hipotez Önemlilik Düzeyinin Değerlendirme Kriteri 123
Tablo 8. Kaiser- Meyer- Olkin'in (KMO) Örneklem Yeterliliği 124
Tablo 9. Ölçekte Bulunan İfadelerin Ortalamaları ve Normal Dağılım Verileri 125
Tablo 10. Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum Değerleri 131
Tablo 11. Kişilik Özellikleri Açıklayıcı Faktör Analizi 132
Tablo 12. Kişilik Özellikleri Doğrulayıcı Faktör Analizi 133
Tablo 13. Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri 135
Tablo 14. Temel Değerler Açıklayıcı Faktör Analizi 136
Tablo 15. Temel Değerler Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi 138
Tablo 16. Temel Değerler Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi 140
Tablo 17. İletişim Becerisi Değerlendirme Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi 141
Tablo 18. İletişim Becerisi Değerlendirme Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi 143
Tablo 19. Öznel İyi Oluş Hali Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi 145
Tablo 20. Öznel İyi Oluş Hali Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi 147
Tablo 21. Öznel İyi Oluş Hali Ölçeğine İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri 149
Tablo 22. Cinsiyet Dağılımı 150
Tablo 23. Yaş Dağılımı 150
Tablo 24. Medeni Durumu 151
Tablo 25. Görev Durumu 151
Tablo 26. Eğitim Durumu 151

Tablo 27. Katılanların Eğitim Gördükleri Okul Türü ve Yeri..... 152
Tablo 28. Katılanların Eğitim Gördükleri Alan 152
Tablo 29. Katılanların Rekreasyon Faaliyetlerine Katılma Aralığı..... 153
Tablo 30. Katılanların Seyahat Etme Sıklığı..... 153
Tablo 31. Katılanların Yurtdışı Seyahatte Bulunma Sıklığı..... 154
Tablo 32. Katılanların Sahip Olduğu Kardeş Sayısı 154
Tablo 33. Katılanların Kaçıncı Kardeş Olduğu..... 154
Tablo 34. Katılanların Mutlu Bir Çocukluk Geçirip Geçirmedikleri..... 155
Tablo 35. Cinsiyetlere Göre Kişilik Özellikleri T-testi..... 156
Tablo 36. Yaşa Göre Kişilik Özellikleri T-testi 156
Tablo 37. Görev Durumuna Göre Kişilik Özellikleri T-testi 157
Tablo 38. Mutlu Çocukluk Geçirme Durumuna Göre Kişilik Özellikleri T-testi... 158
Tablo 39. Demografik Dağılımlarla ve Kişilik Özellikleri İle İlgili Hipotezler..... 159
Tablo 40. Cinsiyetlere Göre Temel Değerler T-testi..... 160
Tablo 41. Yaşa Göre Temel Değerler T-testi 161
Tablo 42. Görev Durumuna Göre Temel Değerler T-testi..... 162
Tablo 43. Mutlu Çocukluk Geçirme Durumuna Göre Temel Değerler T-testi..... 164
Tablo 44. Demografik Dağılımlarla Temel Değerler İle İlgili Hipotezler..... 165
Tablo 45. Cinsiyetlere Göre İletişim Becerileri T-testi..... 166
Tablo 46. Yaşa Göre İletişim Becerileri T-testi 166
Tablo 47. Görev Durumuna Göre İletişim Becerileri T-testi 166
Tablo 48. Mutlu Çocukluk Geçirme Durumuna Göre İletişim Becerileri T-testi... 167
Tablo 49. Demografik Dağılımlar ve iletişim Becerileriyle İlgili Hipotezler..... 167
Tablo 50. Cinsiyetlere Göre Öznel İyi Oluş Hali T-testi 168
Tablo 51. Yaşa Göre Öznel İyi Oluş Hali T-testi..... 169
Tablo 52. Görev Durumuna Göre Öznel İyi Oluş Hali T-testi..... 171
Tablo 53. Mutlu Çocukluk Geçirme Durumuna Göre Öznel İyi Oluş Hali T-testi. 173
Tablo 54. Demografik Dağılımlar ve Öznel İyi Oluş Haliyle İlgili Hipotezler 174
Tablo 55. Değişkenlerin Örneklemin Medeni Durumuna Göre Ortalama, Mann Whitney- U Testi Sonuçları 175

Tablo 56. Değişkenlerin Altboyutlarının Örneklemin Medeni Durumuna Göre Ortalama, Mann Whitney-U Testi Sonuçları 176
Tablo 57. Demografik Dağılımlardan Medeni Durumla Tüm Değişkenler Arasında Kurulmuş Hipotezler 179
Tablo 58. Kişilik, Temel Değerler, İletişim ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Gitmekte Oldukları Okul Türüne Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 180
Tablo 59. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Gitmekte Oldukları Okul Türüne Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları ... 182
Tablo 60. Temel Değerlerin Altboyutlarının, Örneklemin Gitmekte Oldukları Okul Türüne Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları ... 184
Tablo 61. Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Gitmekte Oldukları Okul Türüne Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 186
Tablo 62. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Eğitim Durumuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 189
Tablo 63. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Eğitim Durumuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 191
Tablo 64. Temel Değerlerin Altboyutlarının, Örneklemin Eğitim Durumuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 192
Tablo 65. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Eğitim Durumuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 193
Tablo 66. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Rekreasyona Katılma Sıklığına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 196
Tablo 67. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Rekreasyona Katılma Sıklığına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 198
Tablo 68. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Rekreasyona Katılma Sıklığına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 200
Tablo 69. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Rekreasyona Katılma Sıklığına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 202

Tablo 70. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Ne Sıklıkta Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 205
Tablo 71. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 207
Tablo 72. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 208
Tablo 73. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 211
Tablo 74. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Ne Sıklıkta Yurtdışına Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 214
Tablo 75. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Yurtdışına Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 217
Tablo 76. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Yurtdışına Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 218
Tablo 77. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Yurtdışına Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 220
Tablo 78. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Kardeş Sayısına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 223
Tablo 79. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Kardeş Sayısına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 225
Tablo 80. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Kardeş Sayısına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 226

Tablo 81. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Kardeş Sayısına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 228
Tablo 82. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Kaçıncı Kardeş Olduğuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 230
Tablo 83. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlrının Örneklemin Kaçıncı Kardeş Olduğuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 232
Tablo 84. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Kaçıncı Kardeş Olduğuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 233
Tablo 85. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Kaçıncı Kardeş Olduğuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları 235
Tablo 86. Demografik Dağılımlarla Tüm Değişkenler İlgili Hipotezler 237
Tablo 87. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Turizmde Eğitim Gördüğü Alana Göre Ortalama, Standart Sapma, Ki-Kare ve Kruskal Wallis Sonuçları 239
Tablo 88. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Turizmde Eğitim Gördüğü Alana Göre Ortalama, Standart Sapma, Ki-Kare ve Kruskal Wallis Sonuçları 240
Tablo 89. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Turizmde Eğitim Gördüğü Alana Göre Ortalama, Standart Sapma, Ki-Kare ve Kruskal Wallis Sonuçları 241
Tablo 90. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Turizmde Eğitim Gördüğü Alana Göre Ortalama, Standart Sapma, Ki-Kare ve Kruskal Wallis Sonuçları 243
Tablo 91. Demografik Dağılımlardan Turizmde Eğitim Görülen Alan ile Tüm Değişkenlerle İlgili Hipotezler 246
Tablo 92. Korelasyon Tablosu 247
Tablo 93. Değişkenlerin Birbirleriyle İlgili İlişki Hipotezleri 255
Tablo 94. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Temel Değerler Değişkenine Etkisi Analizleri 257
Tablo 95. Kişilik Özellikleri Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi Analizleri 259

Tablo 96. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi Analizleri 262
Tablo 97. Temel Değerler Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi Analizleri 263
Tablo 98. Temel Değerler Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi Analizleri 265
Tablo 99. İletişim Becerileri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi 267
Tablo 100. Öznel İyi Oluş Hali ile Kişilik Özellikleri Arasında İletişim Becerisinin Aracılık Rolü Analizi 269
Tablo 101. Temel Değerler ile Öznel İyi Oluş Hali Arasında, İletişim Becerisinin Aracılık Rolü Analizi 273
Tablo 102. Temel Değerler Öznel İyi Oluş Hali Arasında İletişim Becerilerinin Aracılık Etkisi 273
Tablo 103. Öznel İyi Oluş Hali ile Kişilik Özellikleri Arasında Temel Değerlerin Aracılık Rolü Analizi 276
Tablo 104. Kişilik Özellikleri ve Temel Değerler Değişkenlerinin Öznel İyi Oluş Haline Etkisine İletişim Becerilerinin Aracılık Rolü Analizi 279
Tablo 105. Kabul ve Reddedilen Hipotezler 287
Tablo 106. Öneriler 295

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Maslow'un Geliştirilmiş Gereksinimler Hiyerarşisi 24
Şekil 2. On Güdüsel Değer Türü Arasındaki İlişkileri Gösteren Kuramsal Model ... 46
Şekil 3. Evrensel Değer Yapısının Dinamik Temelleri 48
Şekil 4. İletişimin Unsurları 57
Şekil 5. Öznel İyi Oluş Halinin (Mutluluğun) Nedenleri 75
Şekil 6. Üç Kanallı Akış Deneyimi Modeli 81
Şekil 7. Tecrübe Edinilen Altı Durumla İlgili Bireylerin Mutlu ve Üzgün Olma Durumları 82
Şekil 8. Araştırmanın Modeli 112
Şekil 9. Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları 134
Şekil 10. Kişilik Özellikleri Ölçeğinin İlişkin Faktör Yükleri 135
Şekil 11. Temel Değerler Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları 139
Şekil 12. Temel Değerler Ölçeğinin İlişkin Faktör Yükleri 140
Şekil 13. İletişim Becerisi Değerlendirme Ölçeğinin Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları 144
Şekil 14. Öznel İyi Oluş Ölçeğinin Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları 148
Şekil 15. Öznel İyi Oluş Hali Ölçeğine İlişkin Faktör Yükleri 149
Şekil 16. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Temel Değerler Değişkenine Etkisi Modeli 257
Şekil 17. Kişilik Özellikleri Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi Modeli 259
Şekil 18. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi Modeli 261
Şekil 19. Temel Değerler Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi Modeli 263
Şekil 20. Temel Değerler Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi Modeli 265
Şekil 21. İletişim Becerileri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi 267

Şekil 22. Öznel İyi Oluş Hali ile Kişilik Özellikleri Arasında İletişim Becerisinin Aracılık Rolü Modeli 269
Şekil 23. Öznel İyi Oluş Hali ile Temel Değerler Arasında İletişim Becerisinin Aracılık Rolü Modeli 272
Şekil 24. Öznel İyi Oluş Hali ile Kişilik Özellikleri Arasında Temel Değerlerin Aracılık Rolü Modeli 275
Şekil 25. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler Değişkenlerinin İletişim Beceri Aracı Değişkeniyle Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi Modeli 278

KISALTMALAR LİSTESİ

AFA : Açıklayıcı Faktör Analizi

Aİ : Aile İlişkileri

AMOS : Analysis of Moment Structures

BYİ : Başkalarının Yaşamına İmrenme

CFI : Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fix Index)

DFA : Doğrulayıcı Faktör Analizi

GB : Geleceğe Bakış

GFI : İyilik Uyum İndeksi (Goodness of Fix Index)

İBDÖ : İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği

İBE : İletişim Becerileri

K : Korumacı

KMO : Kaiser- Meyer- Olkin

KÖ : Kişilik Özellikleri

OKÖ : Olumlu Kişilik Özellikleri

OMKÖ : On Maddeli Kişilik Ölçeği

OMÖ : Oxford Mutluluk Ölçeği

OOD : Olumlu Olumsuz Duygular

OsuzKÖ : Olumsuz Kişilik Özellikleri

ÖA : Öz-aşkın

ÖİHÖ : Öznel İyi Oluş Hali Ölçeği

ÖİOH : Öznel İyi Oluş Hali

ÖG : Öz-genişletim

PVQ-21 : Portrait Değerler Ölçeği

PDÖ : Portre Değerler Ölçeği

RMSEA : Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation)

SPSS : Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (Statistical Package for the Social Sciences)

TD : Temel Değerler

TDK : Türk Dil Kurumu

YA : Yeniliklere Açıklık

YEM : Yapısal Eşitlik Modeli

YKGB : Yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama

GİRİŞ

İnsanoğlu için en önemli duygulardan biridir öznel iyi oluş yani mutluluk, insanın birçok eyleminin nedenidir. Aristoteles'in de dediği gibi her insan kendi iyiliğine yönelir, yani mutluluğuna yönelir. Gezmek, görmek, eğlenmek amaçlı yapılan turizm etkinliğinin asıl amacı ve duygusal karşılığı temelde mutlu olmaktır.

Mutluluğun etkenleri düşünüldüğünde, aile, yaşanılan sosyokültürel çevre gibi dışsal etkenler ve kişinin doğarken sahip olduğu huy, mizaç yapısı gibi bir takım içsel nedenlerden bahsedilebilinir. Bireyler sahip oldukları kişilik özelliklerini, içsel ve dışsal koşullardan etkilenerek oluşturmaktadır. Değerler, bireyin dünyaya geldiği topluluk ve ailenin oluşturduğu dışsal değerlerin birey tarafından içleştirilmesidir. Kişilik özellikleri ve değerler insanların davranışlarına yansıyarak tutarlı davranışlarında ortaya çıkmaktadır. İletişim bireylerin çevresindeki tüm canlılarla ve toplumun diğer fertleriyle ilişkisinde etkili bir vasıtadır. Bu nedenlerle iletişimin kişiliğin ve değerlerin oluşumunda önemli rolü bulunmaktadır. Kişilik, değerler ve iletişimin mutluluğa etkisi olduğu düşünülmektedir.

Çalışma turizm eylemlerinin duygusal sebebi olan mutluluğu etkileyen etkenlerin incelenmesi nedeniyle önemlidir. Mutluluğun aktarılan bir duygu olduğu düşüncesiyle, çalışma gelecekte turizm alanında çalışacak ve bu sektöre yön verecek olan turizm alanında eğitim alan öğrenciler ve bu sektörün gerisinde, bilimsel araştırmalarıyla sektöre yön vermekte olan, aynı zamanda turizm alanında ki eğitimlerine yüksek lisans ve doktora yaparak devam eden akademisyenler üzerinde yapılmıştır.

Mutluluk duygusunun turizm açısından öneminden dolayı yapılan bu çalışmanın ilk bölümünde, çalışmanın bağımsız değişkenleri olan kişilik özellikleri ve temel değerler üzerinde durulmuştur. İlk olarak bağımsız değişkenlerden biri olan kişilik özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Kişilik tanımı, kişiliği belirleyen faktörler, kişilik yaklaşımları, kişilik tipleri ve kişiliğin belirlenmesinde kullanılan yöntemler üzerinde durulmuş ardından ikinci değişken olan değerler konusuna da aynı şekilde yaklaşılarak, incelenmiştir. Değer tanımları, özellikleri, önemi üzerinde

durulmuş, değerlerin türleri, fonksiyonları, kaynakları ve değer yaklaşımları incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde bağımlı değişken olan ve araştırmanın temelini oluşturan öznel iyi oluş hali yani mutluluk ve aracı değişken olan iletişim becerileri üzerinde incelemelerde bulunulmuştur. Mutluluk kavramı derinlemesine incelenmiş, ilk aşamada, öznel iyi oluş hali kavramının temellerini aldığı pozitif psikoloji hakkındaki bilgilere yer verilmiştir. Pozitif psikolojinin temel kavramları olan psikolojik iyi oluş, yaşam doyumu, olumlu olumsuz duygulanım gibi başlıklar irdelenmiştir. Daha sonra pozitif psikolojinin temel başlıklarından biri ve bu çalışmanın konusu olan öznel iyi oluş hali kavramı üzerine odaklanılmış, öznel iyi oluş hali ile ilgili yaklaşımlar, öznel iyi oluş halinin boyutları gibi konular incelenmiştir. Araştırmanın aracı değişkeni iletişim becerileride bu bölümde incelenmiştir. Sırasıyla, iletişim kavramı ve iletişimin anlamı, çeşitleri, modelleri ve işlevleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümde bağımlı ve aracı değişkenin yanısıra tüm değişkenler üzerine yapılmış olan araştırmalara da yer verilmiştir. Çalışmaya ışık tutması adına bağımlı bağımsız ve aracı değişkenlerle ilgili demografik ve değişkenlerin ikisinin veya üçünün bulunduğu çalışmalar ve ilgili birçok bilgi incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, araştırmanın önemi, amacı, hedefleri, modeli ve hipotezleri, evreni ve örneklemi, varsayımları ve sınırlılıkları, kullanılan ölçekler ve veri analizleri hakkında detaylı bilgiler ve ayrıca ölçekler üzerinde uygulanılan açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri bulunmaktadır.

Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümde ise araştırmada uygulanılan analizler sonucunda edinilen veriler doğrultusundaki bulgular yer almaktadır. Bu bulgularda kişilik özelliklerinin, temel değerlerin ve iletişim becerisinin İstanbul da ki vakıf ve devlet üniversitelerinde ve İstanbul dışında ki devlet üniversitelerinde turizm alanında eğitim gören öğrencilerin ve akademisyen öğrencilerin öznel iyi olma haline etkileri hakkında çeşitli verilere ulaşılmıştır. Bu bölümde tablolar yardımıyla elde edilen bulgular açıklanmıştır. Literatürdeki çalışmalardan elde edilen verilerle bu çalışmanın verileri, araştırmanın bulgularının tartışılması başlığı altında karşılaştırılmıştır. Ortaya koyulan benzerlikler ve farklılıklar değerlendirilmiştir.

Bütün bu çalışmadan çıkan veriler doğrultusunda turizm alanında eğitim gören öğrenci ve akademisyen öğrencilerin, ayrıca sektörün gerisinde turizm alanında araştırma ve incelemelerde bulunan üniversitelerin turizm bölümlerine, sektörde ve sahada çalışan tüm turizm çalışan ve yöneticilerine önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışma mutluluğun öneminden ve turizmde mutluluğun öneminden dolayı önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE TEMEL DEĞERLER

Kişilik özellikleri ve temel değerler kişilerin davranışlarının kökenidir. Kişilik birtakım içsel süreçlerle gelişirken, temel değerler kişinin doğduğu çevre, aile ve sosyal yaşantılar gibi dışsal birtakım etkilerin sonucunda gelişerek, bireyin tutarlı davranışlarında kendini göstermektedir. Bu bölümde çalışmanın bu iki değişkeni derinlemesine incelenmiştir.

1.1.Kişilik Özellikleri

İnsanlar temelde biyolojik ve ruhsal olarak birbirlerine benzeseler de, onları birbirinden ayıran bir takım farklar bulunmaktadır. Kişilerin farklılıkları onların kişisel özelliklerinin farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Kişilik özellikleri, kişiliğin tanımı, kişiliği belirleyen faktörler, kişilik yaklaşımları, kişilik tipleri, kişiliğin belirlenmesinde kullanılan teknikler ve beş faktör kişilik modeli ve özellikleri başlıkları altında incelenecektir.

1.1.1. Kişilik Tanımı

İnsanlar sosyal canlılardır. İnsanlar hakkındaki bilgiye onların düşünce, duygu ve davranışlarından ulaşılabilir. Gözlenebilir olduğu için özellikle davranış ve sözler bireyler hakkında daha fazla bilgi vermektedir. Davranış, duygu ve düşünceler bireyin kişilik özelliklerine göre şekillenmektedir. Bu doğrultuda, kişilik özellikleri ve kişilik nedir sorusu önem kazanır. Kişilik için literatürde çok sayıda tanım bulunmaktadır. bunlardan bazıları şöyledir;

- Kişilik, kişilik içi süreçler ve bireyin kendinden kaynaklanan tutarlı davranışlardır. Tutarlı davranış kalıpları, her zaman ve her durum içinde gözlemlenebilir. Kişilik içi süreçler ise nasıl tepki vereceğimizi ve hissedeceğimizi etkileyen ve içimizden gelişen bütün duygusal güdüsel ve bilişsel süreçleri kapsamaktadır (Burger, 2006, s. 22-25).
- Kişilik için en genel tanım ise; kişilik bireyin konuşma, hissetme, düşünme, olaylara ve insanlara bakış açlarıyla, doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı, bireyi

diğer insanlardan ayırmaya yarayan özelliklerin tamamı şeklinde yapılabilir (Güney, 2015, s. 299).

- Zihinsel, bedensel ve psikolojik farklılıklarının bireyin kendi davranış biçimlerine ve yaşama tarzına yansıması sonucuna bireyin kişiliği denilebilir. Kişilik farklılıkları aynı zamanda, insanların duygusal yönleri olan ikincil davranışlarında, yani sevgi, nefret, öfke ve arzusunu göstermede insanları birbirlerinden ayırır (Tutar, 2016, s. 43).
- Bireyin kişiliği tanımada kullanılan özellikleri; uyuma yönelik işlevler, mizaç ve karakter özellikleri, kişinin kendisi ve diğerleri ile ilgili temel inançlar, kültürel özellikler ve yaşam olaylarının değerlendirilmesi ile ön plana çıkmaktadır (Taymur ve Türkçapar, 2012).
- İnsanların genel karakteristik özellikleri, yaşadıkları sorunlarla başa çıkma stilleri ve insanların oluşturduğu topluluklar içinde toplumsal olan çevreyle etkileşim biçimleri daha çocukluk yıllarında belirlenmeye başlar, ergenlik dönemlerinin sonlarına doğru ya da genç yetişkinlik çağlarında bu özellikler oturmuş ve örüntüler halinde belirginleşmiş olur. Bu örüntüler bireyin kişiliğini yani kişinin karakteristik özelliklerini oluşturan, diğer insanlardan ayırıcı özellikler ve davranışları oluşturmaktadır (Buther, Mineka, ve Hooley, 2013, s. 632).
- Berens ve Nardi de kişiliğin birçok şekilde tanımlandığını söylemişlerdir. Onlara göre kişiliğin en yaygın yaklaşımlarında neşe, kaygı ve dışadönüklük ölçülmektedir. Bazen kişinin özellikleriyle iş performansları çok uyumludur, bu da kişi hakkında önemli fikir verebilir. Fakat kişilik, kişinin bir özelliğiyle ifade edilemeyen birçok aşaması olan çok parçalı bir yapıdır.
- İnanç ve Yerlikaya'nın (2017) yapmış olduğu tanımlamaya göre ise; kişilik genetik ve biyolojik eğilimleri, sosyal deneyimleri ve değişen çevre koşullarını kapsayan iç ve dış etkenlere bağlı evrimsel bir süreçtir.

1.1.2. Kişiliği Belirleyen Faktörler

Kişiliği belirleyen faktörler huy ve karakter temellidir. Kalıtsal özelliği yüksek olan mizaç yani huy dört özelliğe sahiptir. Zarardan kaçınma, yenilik arama, ödüle bağlılık ve sebat etme. Mizaç özelliklerinin genetik olarak birbirinden bağımsız

şekilde farklı kombinasyonlar halinde bireyde bulunabildiği ileri sürülmektedir. Karakter ise mizacın aksine genetiksel yönü daha az belirgin olan sosyal öğrenme, kültür ve bireye özgü olaylardan etkilenen bir yapıdır. Üç önemli karakter özelliği bulunmaktadır. Bunlar; kendi kendini yönetme, işbirliği yapma ve kendi kendini aşmadır. Huy ve karakterin aralarındaki etkileşimle kişilik organizasyonu ortaya çıkmaktadır. Huy, bilinç dışı otomatik tepkiler olarak görülürken, alışkanlıklarda kendini gösterir. Karakter bilinçli farkında olduğumuz planlardır. Huy da amaçlı öğrenme yok iken karakterde amaçlı öğrenme söz konusudur. Huy ve karakter arasındaki etkileşim kişiliği anlamamızda yol gösterici olabilmektedir (Aslan S. , 2008). Bu temel bilgiden hareketle kişiliği belirleyen faktörler şöyledir;

1.1.2.1. Kalıtsal Yapı Faktörü

Kalıtsal özellikler insan kişiliğinin oluşmasında önemli etkiye sahiptir. Kalıtsal özellikler kişinin fiziksel görüntüsünü, cinsiyeti gibi temel özelliklerini belirlediği gibi insanların konuşma, yürüme, gülme gibi davranışlarında da farklılığı belirleyen önemli etkendirler. Ayrıca, öğrenme becerileri, çevreden gelen uyarıcılara tepki verme gibi bilişsel özellikler, her insanda farklılık göstermektedir. Kısacası kalıtsallık insanlar arasındaki tüm farklılıklarda önemli role sahiptir (Güney, 2015). Bu yaklaşımı benimsemiş kuramcılar kişilik üzerinde kalıtımın belirleyici olduğunu ileri sürerler. Bu alanda çalışan bilim adamları kalıtımla ilgili kuramlarını genellikle evlat verilmiş ikizler üzerinde çalışarak oluştururlar. Evrimsel kişilik kuramcıları ise insan kişiliğinin nesiller boyu süren insanın evrimsel işleyişinin bir ürünü olduğunu iddia ederler (Demirtaş, 2017, s. 11-13).

1.1.2.2. Ailesel, Sosyal ve Kültürel Faktörler

Biyolojik faktörü mizaçla açıklamak mümkündür. Günümüzde genetiğin önemi reddedilmemekle birlikte, çevresel faktörlerin kişiliği daha çok şekillendirdiği görüşü ağır basmaktadır. Çevreyle ifade edilmek istenen aile, sosyal çevre ve kültürdür. Çevresel faktör her bireyde elbette ki farklı şekilde etki etmektedir. Dolayısıyla çevre faktörü de kişiliği farklı düzey ve şekilde etkilemektedir (Demirtaş, 2017, s. 13).

Kişiliğin oluşmasında, kalıtsal etkenlere şekil vermede kültürel faktörler etkilidir. Bireylerin idealleri, ilgileri, sahip oldukları değer yargıları ve inançlarının şekillenmesinde kültürel yapı etkilidir. Toplumsal normlar ilkeler ve kurallar bir toplum içindeki her bireye aynı şekilde sunulsa da kişiler arasındaki algılama farklılığından dolayı aynı toplum içinde farklı davranış şekilleri ortaya çıkmaktadır İnsan kişiliğinin oluşmasında en etkili olan çevresel faktör ailedir. Çocuklar anne ve babadan ilk ve temel bilgileri almaktadırlar. Anne, baba ve ailenin diğer fertleri çocuğun ilk karşılaştığı topluluk olarak kişilik gelişiminde önemli etkiye sahiptir. Bireyin yetişmesi sırasında karşılaştığı yetişkinler kişilik gelişiminde önemli etkide bulunmaktadır. Ayrıca kişiliğin oluşmasında, Alfred Adlere göre doğum sırasının da önemli yeri bulunmaktadır. Adler'in doğum sırası kuramına göre tek çocuk olmak, ilk çocuk olmak, ikinci çocuk olmak, ortanca çocuk olmak ve son çocuk olmak kişilik özelliklerinde değişikliğe yol açmaktadır. (Güney, 2015, s. 303-305).

Toplumun kültürel yapısı kişilik yönlerinin oluşumunda etkilidir. Bireyin mensubu olduğu sosyal sınıf onun deneyimlerinin, eğitiminin, olanaklarının, hayat tarzının, düşünce yapısının, tüketim biçiminin ve kişilik özelliklerinin oluşumunda etkilidir (Eroğlu, 2017, s. 46-47). Ayrıca teknolojik gelişmişlik, iletişim araçlarıda bireylerin kişiliklerinin gelişimde etkileri bulunmaktadır. Özellikle çocuk ve gençlerin kitle iletişim araçları vasıtasıyla yeni davranış kalıpları geliştirdikleri gözlemlenmiştir (Güney, 2015, s. 305).

1.1.3. Kişilik Yaklaşımları

Kişilik kavramıyla ilgili bilim adamları tarafından altı farklı yaklaşımda bulunulmuştur. Bu altı yaklaşımdan kısaca söz etmek gerekirse; ilk olarak insan davranışlarındaki önemli farklılıklardan bilinçaltının sorumlu olduğunu öne süren psikanalisttik yaklaşımdır. Diğer bir yaklaşım olan ayırıcı özellik yaklaşımı ise kişinin çok çeşitli kişilik özelliklerinden bazılarına sahip olduğunu savunmaktadır. Kalıtsal eğilimler ve fizyolojik nedenlerin farklılıklara neden olduğunu ileri süren üçüncü yaklaşım ise, biyolojik yaklaşımdır. Sorumluluk ve kendini onaylama duygusunun kişisel farklılıkların ana nedeni olduğunu savunan insancıl yaklaşımdır. Tutarlı davranış kalıplarının oluşmasının temel nedenlerini koşullanma ve beklentilerin

sonucu olarak açıklayan davranışsal/sosyal öğrenme yaklaşımıdır. İnsanların bilgiyi işleme sürecindeki farklılıkların kişisel farklılıklara yol açtığını ileri süren sonuncu yaklaşım, bilişsel yaklaşımdır (Burger, 2006, s. 24-25).

1.1.3.1. Psikanalitik Yaklaşım

Psikanalitik, zihinsel rahatsızlıkları olan insanları tedavi etmek üzere çaba sarf eden psikiyatrinin yapısı içerisinden ortaya çıkmıştır. Diğer ekoller gibi bir üniversite ortamında gelişip belli bir akademik mirası paylaşan bir yaklaşım değildir (Schultz ve Schultz, 2007, s. 566).

- **Sigmund Freud:** Freud'un çalışmaları, insanın kişiliği ve davranışlarının anlaşılması konusunda önemli bir kavram olan bilinçdışını ortaya çıkartmaktadır.

Zihin haritaları diğer adıyla topografik model olarak nitelendirilen kuramda; insanın bilinç, bilinçöncesi ve bilinçdışı olmak üzere üç ruhsal yapısının olduğu ileri sürülmektedir. Bilinç, ruhsal yapımızda farkında olduğumuz düzeydir, yani farkındalık düzeyidir. Bilinçöncesi ise; bilinçle bilinçaltı arasındaki bir düzeydir. Biraz çabayla bilinç düzeyine getirilebilen yaşantıların ve bilgilerin bulunduğu alandır. Topografik modele göre bireydeki üçüncü ruhsal yapı bilinçaltı ya da bilinç dışı dediğimiz kısımdır. (Cervone ve Pervin, 2016, s. 78-79). Farkında olmadığımız ve içeriğini bilince aktaramadığımız bu yüzden de varlığını kanıtlayamadığımız bir düzeydir. Freud'a göre varlığı rüyalar, dil sürçmeleri gibi yollarla ancak dolaylı olarak ortaya çıkabilmektedir. Ancak bu sayede varlığının kanıtlanabileceğini ifade etmiştir. Bilinçdışı; sözlerimizin, duygularımızın, davranışlarımızın çoğunu yönlendirmektedir. Bunu istek, güdü ve dürtülerle yapar (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 19-20). Freud'a göre sosyal açıdan kabul edilemez ya da travmatik diyebileceğimiz öyle düşüncelere sahibizdir ki bilinçli düşünülmesi kaygıyı tetikleyecek düşüncelerdir. Kişi kendini bu düşüncelerden koruyabilmek için ya da aslında bu düşüncelerin yaratacağı kaygılardan koruyabilmek için bu düşünceleri bilinçdışında kalmaya zorlar (Cervone ve Pervin, 2016, s. 78-79). Bilinçaltı ya da alt benlik, haz ilkesi aracılığıyla işleyen artan gerilimi boşaltmanın ve rahatlama, denge durumuna dönmenin yollarını arayan benliğin ve üst benliğin yani bilinç öncesinin sonradan ayrıştığı asıl matrikstir (Magnavita, 2016, s. 76-77).

Freud, bilinçdışı yapıdan bahsettikten sonraki aşamada yapısal modeli geliştirmiştir. Bu modelde dürtüsel enerjinin temel kaynağı olan haz ilkesine göre çalışan id, onu dengelemeye ve engellemeye çalışan ego ve süperegodan bahseder. İd sosyal norm ve kuralları önemsemez ne olursa olsun derhal gerilimden kurtulmak ister. İd'in tam tersi yönde çalışan ve sosyal davranışın ahlaki yönleriyle ilişkili olan süperego ise, iyi davranışları gurur ve kendini sevme gibi duygularla ödüllendirerek, kötü davranışları suçluluk ve aşağılık duygusu gibi duygularla cezalandırarak kontrol sağlamaktadır. İd hazzı ararken, süperego mükemmelliği arar, ikisinin arasında denge kurmaya çalışan ego ise gerçekliği aramaktadır. Freud'un benzetmesine göre id attır, ego ise onu yönlendiren sürücüdür, enerji attadır ve dolayısıyla eninde sonunda onun gitmek istediği yere gidilir diye ifade eder (Cervone ve Pervin, 2016, s. 90). Freud'un çalışmalarına temel dayanak olarak gösterilen psikianalitik bakış açısına göre, kişinin bireysel ve sosyal gelişim sürecinde sevgi, güven, olumsuz duygularla başa çıkma ve cinselliğin olumlu olarak kabul edilmesi süreci olarak görülen bu önemli üç temel yapı yaşamın ilk altı yılında kurulmaktadır.

Freud tarafından ilk olarak öne sürülmüş olan, psikoseksüel gelişim dönemleri kuramı, daha sonrada onun öğrencisi olan ve onun fikirlerini temel alan Erik Erikson tarafından geliştirilmiştir (Corey, 2008, s. 74).

Psikoseksüel gelişim dönemleri oral dönem, anal dönem, fallik (latent) dönem, genital dönem olarak ayrılmıştır.

- Oral dönem; yaşamın ilk 12-18 aylarında görülen dönemdir. Bebeğin haz bölgesi, biyolojik olarak hayatta kalma refleksi olan emme ve yutkunma davranışlarını gerçekleştirdiği ağız bölgesidir. Bu dönem, sadece emme ve yutkunmanın gerçekleştirilebildiği oral edilgen dönem ve dişlerin çıkmasından sonra ısırma ve çiğneme davranışlarında geliştiği oral agresiflik dönemi olmak üzere ikiye ayrılır. Edilgen olan bebeğin ilk sevgi nesnesi onun açlığını gideren annedir. Bebeğin anneyle bu dönemde kurduğu bağımlılık, bağımsızlık, güven duyguları ileride diğer insanlarla kuracağı iletişimin, diğer insanlara karşı olan tutumların temellerini oluşturmaktadır. Oral edilgenlik döneminden aşırı yada yetersiz haz alan bireyin kişilik tipi temel özellikleri aşırı bağımlılık, edilgenlik, saflık, iyimserlik, onaylanma ve diğer kişiler

tarafından benimsenme beklentisi iken, bireyin oral agresif döneme takılmasının sonucunda, kişilik tipi özellikleri temelde münakaşacılık, sömürücülük, kötümserlik, kırıcılık, aşağılayıcılık olacağı ifade edilmiştir (Hjelle ve Ziegler, 1992; Ewen, 2003; İnanç ve Yerlikaya, 2017).

- Anal dönem 18 ay ve 3 yaş arasındaki dönemdir. Tuvalet eğitiminin edindirilmeye çalışıldığı bu dönem, çocuğun dışkılamayı kontrol edebilmeye çalıştığı dönemdir. Bu dönemde dışkısını tutma ve bırakma yoluyla ebeveynine de karşı koyabilir. Bu dönemde yaşanılan çatışmalar ebeveynlerin aşırı katı tutumu ve çocuğun tepki vermesi sonucunda, ileriki yaşlarda çocukluktaki bu evrede yaşanılanlarla bağlantı kurularak, kişinin yaşam içindeki davranışları, dışkılamayla bağdaştırılır veya anal-itici olarak ortaya çıkar. Bu kişiler pis, müsrif ve ölçüsüz özellikleriyle kendini gösterir, ya da anal tutucu olurlar ki bu kişilerde de aşırı derece titizlik, düzenlilik, cimrilik ve kompalsif saplantılar ortaya çıkacaktır (Schultz ve Schultz, 2007, s. 613).
- Fallik dönem 4 yaştan 7 ya da 8'inci yaşa kadardır. Ödipal (erkeklerde) ve Elektra (kızlarda) karmaşasının ortaya çıktığı zamandır. Bu dönemde karşı cinsten ebeveyninin ilgisi için hem cinsi olan ebeveynle rekabete girilir. Ödipal ve elektra karmaşası aynı cinsten ebeveynle özdeşim kurularak sonuçlanır. Kurulan özdeşim çocuğun anne ve babasının ahlaki değerlerini benimseyip özümsemesini ve süperegonun gelişmesini sağlar (Magnavita, 2016, s. 87). Karşı cinse ve otorite konumundaki kişilere ilişkin tutumlar büyük ölçüde fallik dönemde yaşanan karmaşanın gelişim ve çözümlenmesine bağlı olarak yaşanmaktadır. Bu dönemde yaşanılan takılmalar kendini beğenmişlik, pervasızlık, baştan çıkarıcılık olarak yetişkinlikte ortaya çıkabilmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 34). Bireylerin kişiliğin tüm ana yönlerinin oluşumu Freud'a göre oral, anal ve fallik evreler boyunca gelişmektedir. Çocuğun fallik evreden sonra girmiş olduğu latent yani gizil dönemi cinsel dürtüler ve ilgilerin azaldığı dönemdir (Cervone ve Pervin, 2016, s. 103-104). Yapılan gözlemler sonucunda bu dönemde çocukların hemcinsleriyle oynamayı tercih ettikleri görülmüştür. (Burger, 2006, s. 90)
- Genital dönem adı verilen ergenlikte ise bireylerin cinsellik gelişimi tamamlanmış gizil dönemden önceki cinsellik dürtüleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca birey yetişkin dünyasının gerçekleriyle başa çıkacağı güçlü bir ego yapısına kavuşmuş olur.

Bu dönemin önemli kazanımı aşk ve iş arasındaki dengenin oluşturulabilmesidir (Miller, 2007, s. 177-187). Bu dönemden rahat geçilirse cinsel içgüdünün en erken dışa vurumları sonucu olgun aşka ve diğerlerini de umursamaya dönüşür (Magnavita, 2016, s. 88).

- **Alfred Adler:** Alfred Adler, Freud'dan farklı olarak içgüdüsel cinsel istekler ve bilinçaltı süreçler yerine sosyal istekler ve bilinçli düşünceler üzerine vurguda bulunmaktadır. Ona göre insanlar, bedensel yetersizliklerini ya da yaşadıkları aşağılık duygularını telafi etmek için güdülenirler. Her insan çocukluğunda bir şekilde aşağılık duygusu yaşar. Çocuklar, kendilerinden büyük çocukların ya da büyüklerin yapıp kendilerinin yapamadığı şeyler konusunda aşağılık duygusu yaşarlar. Bunun sonucunda da o konuda güdülenirler (Cervone ve Pervin, 2016, s. 135-137).

Freud kişiliği id, ego, süperego olarak ayrıştırırken, Adler kişiliğin birliği ve tutarlılığı üzerinde durmuştur (Schultz ve Schultz, 2007, s. 54-55). Adler, bir kişi hakkında bir yargıda bulunmadan önce onun hangi şartlar içinde yetiştiğinin bilinmesi gerektiğini söylemiştir. Aynı zamanda ailede kaçıncı çocuk olduğunun önemli olduğunu bunun kişiler hakkında önemli fikirler verebileceğini ileri sürmüştür. Mesela kişinin en küçük çocuk olması ya ailedeki tüm bireyleri geçip ailenin en yeteneklisi olmasına ya da ailenin en küçüğü olduğundan diğerleri tarafından sürekli korunup kollandığı için kendine güvenden yoksun, herhangi bir konu hakkında harekete geçmekten korkan biri olmasına neden olacaktır, demiştir (Yörükhan, 2017, s. 84-93). Adler'e göre küçük çocuk şımartılacak ve dolayısıyla davranış sorunları göstermesi normal olacaktır. Büyük çocuk için ise ikinci çocuk doğana kadar ki ilk ve tek olmanın saltanatı, ikinci çocukla biteceğinden, ilk çocuğun düzeni sürdürme isteğiyle birlikte endişeli ve düşmanca, otoriter ve muhafazakâr olabileceğini ifade etmiştir. Aynı zamanda suçların, nevrotikliğin ve sapkınlıkların çoğunlukla ilk çocuklarda görüldüğünü ileri sürmüştür. Adler ikinci doğanların yani ortanca çocuğun hayatı boyunca rekabete dayalı bir ilişki içinde olduğunu fakat diğer kardeşlerine göre daha uyumlu olduğunu söylemiştir. Tek çocukların ise ben merkezli yani bencil ve gerçek dünyaya uyum sağlama güçlüğü içinde olduklarını ileri sürmüştür (Schultz ve Schultz, 2007, s. 658).

- **Carl Jung:** Freud'tan çok etkilenmiş olan Jung, cinsellikle ilgili faktörleri tamamen inkâr etmemekle birlikte, Freud'dan farklı olarak libidoyu cinsel bir içgüdü değil yaşam enerjisi olarak nitelendirmiştir. Freud'un bilinçdışı kavramını kabul etmekle birlikte kişisel bilinçdışı kavramına ek olarak insanların geçmiş atalarından gelen kümülatif deneyimleri taşıdıkları bir kollektif bilinçaltının olduğunu, bununsa evrensel olduğunu ileri sürmüştür (Cervone ve Pervin, 2016, s. 137-141).

Jung kalıtsal eğilimleri arketipler olarak adlandırmıştır. Her insanda bulunur ve evrensel bir görünüme sahiptir, demiştir (Serrican, 2015). Bu arketiplerden birincisi personadır. Persona kişiliğin en dıştaki kısmıdır. Bizim toplum içinde, olduğumuz gibi değil de, topluma göstermek istediğimiz gibi göründüğümüz maskelerimizdir. Anima animus ikinci arketiptir. Bu arketip ise; erkeklerdeki dişilik özellikleriyle kadındaki erkeklik özelliklerini gösterir. Bütün arketiplerde olduğu gibi bu da türlerin ilkel geçmişlerinden kaynaklanır. Diğer arketip gölge (shadow) olarak adlandırılır. Gölge yaşamın daha alt şekillerinden kalan genetik mirastır ve tüm ahlaksızlıkları, ihtirasları ve tüm hoş olmayan arzu ve faaliyetleri kapsamaktadır. En son arketip olan ben ise; bilinçaltının tüm yönlerini dengelemeye çalışır. Ben tam bir bütünleşme için çabalar. Kişiliğin tüm yönlerini kendini gerçekleştirme ile bir ahenk bir bütünlük veya olgunluk olarak düşünmektedir. Jung bu halin orta yaşlara kadar ortaya çıkamayacağını ifade etmiştir. Ayrıca, insanların kişiliğini etkileyen güçlerin yönüyle ilgili olarak Jung Freud'un insanların çocukluk yaşantısının bir kurbanı olduğu görüşüne katılmayıp geçmişimiz kadar, geleceğe yönelik hedeflerimiz, ümitlerimiz ve tutkularımızın da kişiliğimizi etkilediğini söylemiştir. Jung içe dönüklük ve dışa dönüklükle ilgili olarak her insanın belli bir yere kadar içe dönük ya da dışa dönük olabileceğini tamamen bir tarafta olmasının mümkün olmadığını fakat her insanda birinin diğerine göre baskın olduğunu ifade etmiştir. Jung, kişilik farklılıklarının işlevler yoluyla da farklılaştığını ileri sürmüştür. Bu işlevler, psikolojik tipler olarak da nitelendirilen düşünme, hissetme, duyu, sezinlemedir (Schultz ve Schultz, 2007, s. 643-650).

- **Erik Erikson:** Erikson da benliğin süperego ve id arasında sıkışmış arabulucu olmaktan daha önemli işlevlerinin olduğunu savunmaktadır. Egonun yani benliğin kişiliğin güçlü ve bağımsız bölümü olarak kimlik duygusunu oluşturmakta olduğunu ileri sürmüştür. Kimliği ise bireysellik ve biriciklik duygusunun yanında geçmiş ve

gelecekle bütünlük ve süreklilik kavramını içeren, karmaşık içsel durum olarak nitelendirmiştir. Güçlü bir kimlik duygumuzun olmadığı zamanlarda yaşadığımız kafa karışıklığı ve çaresizliği kimlik bunalımı olarak adlandıran Erikson, Freud'dan farklı olarak kişilik gelişiminin hayat boyunca devam ettiğini savunmuştur (Burger, 2006, s. 164).

Erikson'a göre insan sekiz gelişim döneminden geçmektedir. Gelişim dönemindeki amaçlarını gerçekleştirmek için, geçtiği her evredeki çatışma ve karmaşanın üstesinden gelmek zorundadır (Gürses ve Kılavuz, 2011).

- Bebeklik çağında güvene karşı güvensizlik adımının yaşandığını bu dönemde gereksinimleri zamanında karşılanan bebeklerin temelde güven duygusu oluşturduğunu söylemiştir (Burger, 2006, s. 164-171). Güven yaşamın getirdiği bizi sınayan tüm olaylara karşı güvenilir desteğimizin olduğuna dair umudun onaylanmasıdır. Güvensizlik ise hayatın her alanına geçebilir ve bireyi sevgiden ve dost edinmekten mahrum bırakabilir (Erikson E. H., 2018, s. 159).

- Yürümeye başladığında ikinci adım olan özerkliğe karşı utanma ve şüphecilik olarak belirlenen bir döneme girdiklerini öne sürmüştür. Bu dönemde, çocukların çoğu kendilerini güçlü ve bağımsız hissederler. Kişisel olarak üstünlük duyguları geliştirirler ve özerk insanlar olarak problemlerle dolu bir dünyada kendinden emin bir şekilde rahatlıkla ilerleyebilirler. Şayet, bu dönemde anne ve babalar çok korumacı bir davranış sergilerlerse çocuğun gelişimini engelleyebilirler ve çevrelerini keşfetmeleri engellenen çocuklarda utanç ve şüphe duyguları gelişir, bu çocuklar kendilerine güvensiz başka insanlara bağımlı olarak yaşayacaklardır (Burger, 2006, s. 164-171).

- Üçüncü adım olan erken çocukluk dönemi girişkenliğe karşı suçluluk duygusu olarak ifade edilmiş çocukların arkadaş edinmeleri oyun ortamlarına girmeleriyle ilgili dönemdir. Çocuklara oyun ortamında çıkabilecek çatışmalarla başa çıkabilme öğretilmelidir. Girişkenlik duygusu geliştiremeyen çocuklar bu dönemde suçluluk ve geri çekilme duygularıyla mücadele etmek zorunda kalır (Burger, 2006, s. 164-171). Bu dönemde, çocuklar öğrenme konusunuda hiçbir zaman olmadıkları kadar istekli ve gayretlidir (Erikson, 1968; Arslan, 2008).

- Başarıya karşı aşağılık duygusu ilkokul çağı olan 7-11 yaş döneminde gelişen basamaktır. Bu evrede en önemli kazanım "çalışkanlık" duygusunun edinilmesidir. Beğeni ve takdir toplamak bu dönemde en önemli ihtiyaçtır. Anne baba ve öğretmenlerinden aferim almak ve arkadaşları tarafından sevilmek için çocuklar rekabete girer. Bu dönemin en belirgin duygusu, kendini başkalarıyla kıyaslama sonucunda başarı ya da yetersizlik ve aşağılık duygusudur (Erikson E. H., 1984, s. 39; Gürses ve Kılavuz, 2011).

- Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası evresi, ben kimim sorusunun sorulduğu ve kimlik duygusunun geliştirildiği evredir. Bireyler kişisel değerler, ideolojiler ve dinsel inançlar konusunda bu evrede karar verirler. Güçlü bir kimlik duygusu geliştiremeyenler rol karmaşasına düşer, sürekli fikirlerini, işlerini ve hayatlarını değiştiren bireyler olarak ortaya çıkabilirler. Bu bireyler, güçlü bir kimlik oluşturamadıkları için sonraki kişilik gelişimlerini engellemiş olurlar (Burger, 2006, s. 164-171).

- Genç yetişkinlik döneminde yakınlık kurmaya karşı soyutlanma evresine girilir. Genç bireyler karşı cinsle yakınlık geliştirebilecekleri ve duygusal olgunluk oluşturabilecekleri ilişki arayışı içinde olurlar (Burger, 2006, s. 164). Birey bu dönemde kendisini bir başkasında bulur. Sevmek bireye haz ve doyum verir (Erikson E. H., 2018, s. 164-165). Bu ilişkiler çoğunlukla evlilikle ya da duygusal bağlılıkla sonuçlansa da, her zaman bu şekilde olmamaktadır. Bu aşamada, duygusal bağlılık geliştiremeyen kişiler duygusal soyutlanmaya doğru giderler. Yüzeysel ilişkiler yaşayan birey için bu durum bir müddet zevkli gelebilir fakat duygusal olgunlaşmayı ve mutluluğu olumsuz yönde etkiler (Burger, 2006, s. 164-171).

- Yetişkinlik dönemi, Erikson üretkenliğe karşı durgunluk olarak nitelendirmiştir (Burger, 2006, s. 164-171). Üretkenlik terimi doğurganlığı, yaratıcılığı ifade etmektedir yani yetişkinlik dönemi bir nevi eser verme dönemidir (Dereboy, 1997). Bu dönemde orta yaşlarına ulaşmış yetişkinler, yaşamlarını bir sonraki nesli yönlendirerek zenginlik katarlar. Bu dönemde üretkenlik duygusu geliştiremeyen yetişkinler yaşamlarını sorguladıkları durgunluk evresine girebilirler(Burger, 2006, s. 164-171). Üretgenlik dönemi insanın en uzun evresidir. Bireyin çalışmaya yatırım

yaptığı ve belki aile kurduğu en az 30 yıllık dönemdir. Çözümlenmesi gereken herhangi bir sorunun olmadığında girilen durgunluk evresi bir soluklanma fırsatı olsada, kişi kendini üretkenlikten, yaratıcılıktan tamamen çekerse bu ölümden kötü duygular yaratacaktır (Erikson E. H., 2018, s. 166).

- Yaşlılık döneminde yaşanılan bu evre, benlik bütünlüğü ve umutsuzluk olarak adlandırılmıştır. Aktif bireylerin yaşama katılmalarının ana eksenini oluşuran üretkenlik bu dönemde pek beklenen özellik değildir. Artık ihtiyaç duyulmamak işe yaramazlığın göstergesi olarak algılanabilir (Erikson E. H., 2018, s. 168). Geçmiş günlerine bakıp memnun olanlar benlik bütünlüğü yaşarken, her şeyi daha farklı yapmış olmayı isteyenler, artık çok geç olduğunu düşünerek umutsuzluğa girerler. Umutsuzluklarını başka insanlara nefretle bakarak ifade ederler (Burger, 2006, s. 164-171).

Doğduğumuzda tohumları atılmış olan temel güven duygusu, devamlılığı olan ve güçlü bir yön olarak bireyleri umutla destekleyen bir duygudur. Yaşamın tüm evrelerinde, umut varsa yaşamak içinde neden vardır (Erikson E. H., 2018, s. 167-169).

- **Karen Horney:** Kişiliğin çocukluk yıllarında oluşmakta olduğuyla ilgili olarak Freud ile aynı fikirdedir. Fakat Freud'tan farklı olarak çocuğun aile tarafından nasıl yetiştirildiği üzerinde durmuştur. Honey'e göre çocuğa sağlanan çevre ve çocuğun bu çevre içindeki davranışları onun kişilik yapısını oluşturmaktadır. Temel anksiyete ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiden kaynaklanır, demiştir. Honey, çocuğun çaresizlik ve güvensizlik duygularıyla başa çıkabilmesi için bazı davranış stratejileri geliştirdiğini, bu stratejilerin, kişiliğin değişmez bir parçası olarak kalıcı hale geldiğinde buna nörotik ihtiyaç denileceğini belirtmiştir. Nörotik ihtiyaçlar üç çeşittir. Birincisi üstün bir ortağın, eşin ya da arkadaşın onayına, sevgisine ihtiyaç duyup insanlara yanaşarak ihtiyacın karşılamaya çalışıldığı itaatkâr kişiliktir. İkincisi bağımsızlık ve mükemmellik ihtiyacıyla kendini hayattan çeken kayıtsız kişiliktir. Üçüncüsü ise; başarı, prestij, taktir, güç ihtiyacı içinde olup bunu insanlara karşı düşmanca davranışta bulunarak karşılamaya çalışan saldırgan kişilik olarak nitelendirmiştir. Ayrıca Honey ideal benlik kavramı üzerinde durmuştur. İdeal

benliğin nörotik kişilerin maskeleri niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür. Bu kişiler kendi benliklerini anlamaktan ve kabul etmekten alıkoyan ülküleştirilmiş benliktir (Schultz ve Schultz, 2007, s. 160-167).

- **Erich Fromm:** Fromm'a göre, insanlar bireysellikten, kişisel özgürlükten korkmakta ve kaçmaya çalışmaktalar. Bazıları güçlü bir figür seçip kendini onla özdeşleştirir ondan güç alır ve bu güçle zayıf olanları ezerek, saldırarak bireysellik ve kişisel özgürlüklerinden kaçmaya çalışırlar. Kimileri ise yıkıcı ve mekanik uyumluluğu yani toplum tarafından uygun görülmüş kuralları kabul ederek bireysellik duygularından kaçarlar (Burger, 2006, s. 197).

Fromm insanın ihtiyaçlarını, fizyolojik ihtiyaçlar olarak açlık, susuzluk, cinsellik gibi organik dürtüler ve varoluşçu ihtiyaçlar yani doğuştan değil de yaşam içinde gelişen ihtiyaçlar olarak ikiye ayırmıştır. Örneğin, ilişki ihtiyacı doğaya karşı güçsüz hisseden insanoğlunun diğer bireylerle birlikteliğe yönelmesidir. Aynı zamanda Fromm, teslim olma, güç ve sevgiyi, ilişki kurmadaki üç temel yol olarak izah etmiştir. Fromm'a göre, köklülük diğer ihtiyaçtır. İnsanoğlu evrim sürecinden, ayrı bir tür olarak ortaya çıktığında doğadaki yerini yani yuvasını da yitirmiştir. Doğada kökleri ve yuvası olmadığının bilincinde olması da onu çevresinden yalıtmaya ve çaresizliğe itmiştir. Evrim sürecinde insan yitirdiği bu kökleri üretken ya da üretken olmayan stratejilerle karşılamaya çalışmış olabilir. Diğer bir ihtiyaç aşma ihtiyacı yani insan dünyaya kendi isteği dışında rastlantısal olarak gelir ve yine kendi isteği dışında rastlantısal olarak herhangi bir zaman ve yerde bu dünyadan ayrılır, fakat diğer canlı türleri gibi pasif ve tesadüfi bir varoluşu kabullenemez. Savunmasız, edilgen bir rolden, çevresine anlamlı bir etki yapan durumda olmak ister. Dolayısıyla doğayı sanatla, düşüncelerle, sevgiyle yaratarak aşmaya çalışabileceği gibi savunma amaçlı olmaksızın saldırganlık şeklinde de aşmaya çalışabilir. Kimlik duygusu diğer bir insani ihtiyaçtır (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 112-122).

Fromm'a göre insanın kendisini bilmesi ve kendisi olması mutluluğun anahtarıdır (Burger, 2006, s. 185). İnsanoğlu doğadan kopmuş olduğu için kendilik kavramına ihtiyaç duymaktadır. Birey olma ve özgür olma isteği yaşamdaki tehlikelerden dolayı özgürlükten kaçma isteğiyle çelişmekte ve bireyselliği

destekleyen sağlıklı davranışlara da engel olmaktadır. Fromm'a göre insanın dünyada varoluş amacı olması gerekir. İnsanlar farklı düşünce ve inanç yapılarıyla bu varoluşsal ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırlar. Kişinin uyum çerçevesi sağlıklıysa yaşam severdir. Sevgiyi, aklı üretkenliği içerir. Sağlıksız ise ölüm sever diye adlandırılır. Yıkıcıdır, gücü, serveti, bağımlılığı ve narsizmi içerir (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 112-122).

- **Harry Stack Sullivan:** Sullivan da Honey ve Fromm gibi kişiliğin bireylerarası doğasına ağırlık vermiştir. Honey nevrozlar, Fromm toplumun patolojik rolü üzerinde çalışmışken, Sullivan kişiliğin gelişimi ve şizofreni üzerinde durmuştur (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 133). Sullivan yaşamın ilk yıllarında öğrenilen kişilerarası örüntülerin yetişkinlikteki kişiliğin başlıca belirleyeni, yani ana hatları olarak görmektedir. Ayrıca çevreninde önemi üzerinde durarak istikrarsız bir çevrenin kişilerin istikrarsız bir kişiliğe sahip olmasına sebep olacağını ifade etmektedir (Magnavita, 2016, s. 299).

1.1.3.2. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı

Ayrıcı özellik yaklaşımında en önemli noktalar kişilik özelliklerinin tutarlılığı yani belli bir düzende tekrar ediyor olması ve ayrıt ediciliğidir. İnsanlar çok farklı kişilik özelliklerine sahiptir. Bir insan diğerine benzemez dolayısıyla sayısız kişilik özelliği bulunmaktadır. Ayırıcı özellik yaklaşımı kuramcıları, bireyin bir durum karşısında sahip olduğu kişilik özelliklerinin düzeyine göre nasıl davranacağı konusu üzerine eğilmişlerdir. Ayırıcı özellik yaklaşımını literatüre kazandıran Gordon Willard Allport olmasıyla birlikte yaklaşımın gelişimini sağlayan tek bir araştırmacı yoktur. Yaklaşımın gelişimine Raymond Bernard Cattel, Robert R. McCrae ve T. Costa önemli katkıları olan isimlerdir (Şahin E. S., 2017, s. 480-481).

- **Gordon Allport:** Allport bireylerin benzersizliklerini diğer kişilik kuramlarından daha fazla vurgulamıştır. Allport bireyleri hem tek başınayken hem de grup içindeyken inceleyerek, kişilik özelliklerini iki kaynak veriyle değerlendirme yapmıştır. Kişilik hem açık davranışları hem de gizli düşünceleri içermektedir (Şahin E. S., 2017, s. 481-494). Allport kişilik hakkında beş konu üzerinde durmuştur. İlki, kişiliğin dinamik bir organizasyon, yani sürekli değişen ve gelişen bir sistem olduğudur. İkincisi kişiliğin bireylerin içinde ve davranışlarının arkasındaki sebep olduğudur. Üçüncüsü, kişiliğin

psikofiziksel yani hem psikolojik hem biyolojik işlevlerinin olduğudur. Dördüncüsü kişiliğin belirleyici olduğu ve çevreye uyum sağlamak için gerekli davranışları belirlediğidir. Son olarak ise, çevreye özgün bir uyumdur. Kişinin kendine has uyum yöntemleridir (Aslan S. , 2008, s. 7-18).

Allport kişilik yapısını incelerken kalıtım çevre konusunda, bireylerin genetik yapılarının çevreyle etkileşime girdiği buna bağlı olarak da kişiliğin geliştiğini söylemiştir. Bilinç motivasyon konusunda ise her bir kişilikte benzersiz ve olağanüstü çeşitlilikte yetişkinlik motivasyonlarının bulunduğunu ileri sürmüştür. İşlevsel özerkliği ise şiddetli işlevsel özerklik ve uygun işlevsel özerklik olarak ikiye ayırmıştır. Şiddetli işlevsel özerklikle ilgili insanların ve hayvanların acıktığında yiyecek yemek uykusu geldiğinde uyumak gibi hayatta kalmalarını sağlayan hareketler olarak nitelendirirken uygun işlevsel özerkliği değerler ve amaçlar için çabalamak ve uyaranlardan yalnızca ilgi alanlarımıza değerlerimize uygun olanları seçmek olarak sınıflandırmıştır. Allport'a göre kişilik yapılarından özellik kavramı ise, sinir sisteminde olan ve toplum içinde yetişmiş olsakta yalnız yetişmiş olsakta bir şekilde kişiliğimizin gelişmesini sağlayan temel faktörlerdir. Kişinin tarzının, ifadelerinin ve davranışlarının eşsizliğinin anlaşılmasını sağlayan özelliklerdir. Allport kişilik gelişiminde kendilik duygusu üzerinde durmuş, kendilik duygusunun kişiliğin içsel bütünlük duygusuna katkıda bulunan tüm yönleri olarak ifade etmiştir (Şahin E. S., 2017, s. 481-494). Buna bağlı olarak Allport kişilik, yaşam boyu süren, gelişmekte olan bir sistemdir, demiştir (Gürel, 2011).

Allport, kendilik kavramının yaşamın değişik yıllarında gelişen sekiz ayrı kişisel karakteristik içerdiğini ileri sürmüştür. Bunlar; bedensel kendilik duygusu, yani birey bedensel benlik duygusu ve dış hayal kırıklıklarıyla olan sınırlarını öğrenir. Kendiliğin gelişmesinde bireyin öncelikle bedeninin farkına varması gerekmektedir. Sürekli öz-kimlik duygusu, süreklilik aynılık duygusu olarak nitelendirilen çocuğun kendi ismi, giysileri, oyuncakları, sahip olduklarıyla diğer canlı ve cansız varlıklar olarak örneklendirilebilir ve bunlar sayesinde öz-kimlik duygusu gelişir ve yetişkinlikte değişikliğe uğrayarak sürer. Diğer kendilik kavramı öz-saygıdır. Öz-saygı duygusu çocuğun tek başına bir şeylerin üstesinden gelebildiğinde, hissettiği gururdur. Öz-uzanım ise; bireyin sahip oldukları ve bireyin ait olduklarının

oluşturduğu duygudur. Kendilik imajı, bireyin kendini iyi ve kötü olarak değerlendirmesinin etkisi bulunmaktadır, bu değerlendirme kalıpları çocukluk yıllarından gelmektedir. Akılcı olarak baş etme, bireyin problemleri çözme kapasitesinin gelişimiyle tanımlanır ve altı yaşından itibaren gelişmeye başlar, hayat boyu kullanılır. Benlik arayışı ise kendilik gelişiminde bireyin davranış tarzını, kimleri rol model alacağını, okul ve meslek seçimini etkileyen bir faktördür. Olgun kişilik gelişimi, Allport, olgun kişilerin davranışları özerk ve bilinçli güdülerden kaynaklıyken, olgun olmayan insanların davranışlarının kökeninin bilinçdışı güdüler olduğunu ifade etmiştir (Şahin E. S., 2017, s. 481-494).

- **Henry Murray:** Murray'in kişilik yaklaşımı psikanalitik ve ayırıcı özellik yaklaşımı karışımıdır. Murray'in tasarlamış olduğu tematik algı testi (TAT) bilinçli düşüncelere kolayca aktarılamayan malzemelerin ortaya çıkması için hazırlanmıştır. Murray'in kişilik bilim (personoloji) diye adlandırdığı yaklaşımı bulunmaktadır. Bu yaklaşımda psikolojik kökenli gereksinimlere odaklanmış, bu gereksinmelerin ise bir hiyerarşisi olduğunu vurgulamıştır. Örneğin, bu yaklaşıma göre; başarı gereksinimi eğlence, sosyalleşme gereksinimden fazlaysa kişi arkadaşlarının verdiği partiye gitmektense, yarınki sınava çalışmayı tercih edecektir (Burger, 2006, s. 245-246).

- **Raymond B. Cattell:** Cattell'e göre, kişilik bireyin belirli durumda nasıl davrandığını yordamaya yaramaktadır. Kişilik özellikleri konusunda Cattell, iki temel farklılık üzerinde durmuştur. Bunlardan biri gözlemlenebilen davranış eğilimlerini ifade eden yüzeysel özellikler. Diğeri ise gözlenebilen davranış eğilimlerinin altında yatan temel sebepleri içeren kaynak özellikleri diye adlandırdığı psikolojik süreçlerdir (Cervone ve Pervin, 2016, s. 243-244). Kaynak özelliklerinde kökenlerine göre birinci köken yapısal özellikler, bunlar kişinin biyolojik ve fizyolojik koşullarından doğmaktadır. İkinci köken çevresel özellikler ise sosyal fiziksel çevreden etkilenen özelliklerdir. Aynı zamanda kaynak özellikler mizaç özellikleri, yetenek özellikleri ve dinamik özellikler olarak da üç bölümde incelenmektedir. Mizaç özellikleri hızlı ya da yavaş çalışması gibi nasıl davrandığı, yetenek özellikleri müzik yeteneği, sanat yeteneği gibi becerileri, dinamik özellikler kişinin davranışın güdülenmesiyle harekete geçmesini içerir. Cattell kişiliğin kaynak özelliğini ölçümü için 16 Faktörlü Kişilik Envanteri geliştirmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 254-258).

1.1.3.3. Biyolojik Yaklaşım

Bu yaklaşım insanı biyolojik bir organizma olarak görür. Davranış ve düşüncelerimizin temelinde fiziksel yapımızın olduğu düşüncesi vardır. Bu yaklaşımın düalizm, materyalizm, işlevin lokalizasyonu, kalıtım ve doğal seçilim olmak üzere beş temel bakış açısı bulunmaktadır. Düalizm de, 17. yüzyılda bedenin fiziksel bir bağlantısı olmayan ruh tarafından yönetildiğine inanılmaktayken, Descartes insan bedenini hayvan bedeni gibi bir makine konumunda olduğunu açıklamıştır. Pineal bezi sayesinde insan bedeninin bir ruhla iletişime geçtiğini öne sürülmüştür. Materyalizmde ise zihin ve bedenin tek bir varlık olduğu inancını, bircilik diye tanımlayarak ifade etmişlerdir. Diğer bir bakış açısına göre ise; beynin belli alanlarıyla, belli işlevlerin ilişkili olduğu varsayımıdır. Bu bakış açısına bir akıl hastasının konuşma yeteneğiyle ilgili sorunun hastanın ölümünden sonra yapılan otopside beyindeki belli bölümün hasar gördüğünün tespit edilmesiyle ulaşılmıştır. Bakış açılarından bir diğeri ise kalıtım olarak bilinen bir nesilden diğerine özelliklerin biyolojik iletimidir denilmiştir. Son biyolojik yaklaşımın bakış açısı ise; Darwin'in ileri sürdüğü, özelliklerin sadece kalıtım yoluyla aktarılmadığı, aynı zamanda insanlar ve diğer türler arasında da evrimsel ilişkinin bulunduğunu teorisidir. Bu teori ile birlikte, biyolojik olarak güçlü olanın hayatta kaldığı ve güçlü özellikleri bir sonraki nesle aktararak türü doğaya karşı güçlü olanlarının devam ettirdiği doğal seçilim bakış açısıdır (Glassman ve Hadad, 2018, s. 40-42).

- **Hans Eysenck:** Kişilik araştırmalarını bireye odaklanarak değil grubun genel yapısı araştırılarak yapılması gerektiğine ileri sürmüştür. Kuramlarından biri olan Psikoistatistik kişilik kuramı kapsamında çalışmalarında faktör analizi ve ayırt edici faktör analizlerini, kullanmaya büyük yer vermiş, deneysel olmayan çalışmaları küçük gören ifadeler kullanmıştır. Diğer kuramına ise; Üç etkenli kişilik modeli demiştir. Bu modelde içe dönük-dışa dönük ile istikrarlı ve istikrarsız kavramı görülmekte bunlara ayrıca psikotikliğide eklemiştir (Magnavita, 2016, s. 255-257).

1.1.3.4. İnsancıl Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre davranış bireyin dünyayı algılamasına göre oluşmaktadır. Birey kendisinden, davranışlarından ve oluşturacağı kimliğinden kendi sorumludur. Hayatı değerli ve anlamlı kılmak kişinin kendine aittir. Bu yaklaşıma göre yalnızca şuan önemlidir ve davranışlarda özgürlüğe yer vermek gerekmektedir (Tutar, 2016, s. 58-59). İnsancıl yaklaşım Rogers ve Maslow'un temsil ettiği hümanistik psikoloji kuramının bir ürünüdür. Bu kurama göre insanın doğasında kendini gerçekleştirme güdüsü bulunmaktadır (Topses ve Serin, 2018, s. 75-76). Yani insanoğlunun kapasitesinin, yeteneklerinin ve genetik potansiyelinin olanak sağladığı her şeyi gerçekleştirmek için yani kendini gerçekleştirmek için çaba sarf ettiğine inanılmıştır (Ciccarelli ve White, 2016, s. 421-422).

- **Carl Rogers:** Rogers'ın kişiliğin motivasyonunu sağlayan en önemli gücün kendini gerçekleştirme dürtüsü olmasıyla birlikte, bu dürtünün doğuştan geldiğini ve çocukluk yaşamı ya da öğrenme yoluyla desteklenebileceği gibi engellenebileceğini de ileri sürmüştür. Rogers benlik duygusu ve anne baba ilişkisi üzerinde de çalışmalar yapmıştır. Aynı zamanda annenin çocuğuna karşı duyduğu sevgiyi koşulsuz sevgi olarak tanımlamıştır. Sağlık halinin olabilmesi için çocukluk döneminde koşulsuz sevginin olması gerektiğini söylemiştir. Ona göre; kendini gerçekleştirme psikolojik sağlık halinin en yüksek noktasıdır (Schultz ve Schultz, 2007, s. 680).

- **Abraham Maslow:** Psikoterapistlerin çoğu, insanların neden psikolojik rahatsızlığa yakalandığı konusunda çalışırken, Maslow psikolojinin ve kişiliğin mutlu ve sağlıklı boyutu alanında çalışmış ve katkıda bulunmaya çalışmıştır (Burger, 2006, s. 428-429). Maslow insan davranışlarının ve motivasyonunun kaynağının insanın kendi ihtiyaçları olduğunu ileri sürmüştür. Maslow'un kuramına göre ihtiyaçların sınıflandırılması ve insan davranışlarıyla ilişkilendirilmesi bu kuramın en önemli iki parçasıdır (Anık, 2000, s. 97-98). Maslow insanın doğal bir gerçeklikle dünyaya geldiğini, bu yapının bir kısmının kalıtsal, bir kısmının tüm insanlarda ortak, bir kısmının ise bireye özgü olduğunu söylemiştir (Topses ve Serin, 2018, s. 81). Maslow'a göre doğuştan getirdiğimiz özelliklerimizin çoğu sağlıklıdır ve yapıcı yöndedir (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 306).

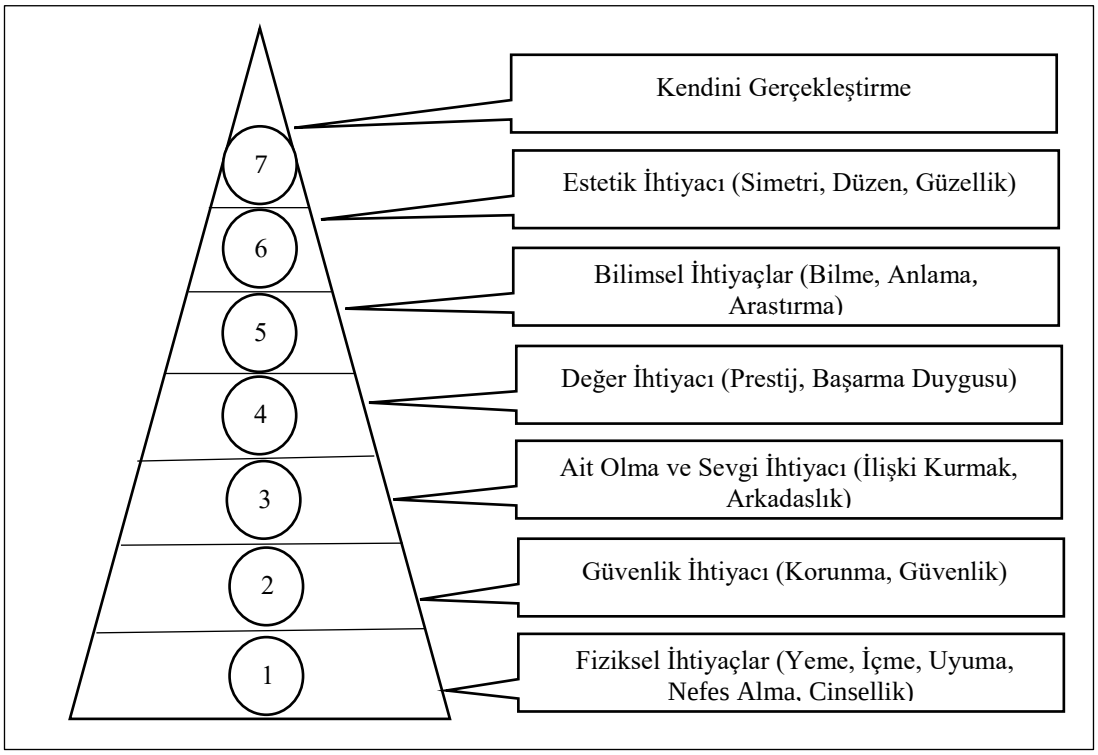
İnsan doğasında iyi olan bir varlıktır. İnsan yapıcı, incelikli, cömert, sevgi dolu değerlere sahiptir. Olumsuz yani kin, yıkıcılık, acımasızlık, sadizm, nefret gibi duygular insanın temel nitelikleri olarak kabul edilemezler. Bunlar insanın engellenme sonucunda ortaya çıkardığı bir takım tepkiler olarak görülmektedir. Temelde doğası gereği iyi olan insanın gizil güçlerinin ortaya çıkması gerekmektedir. Maslow'a göre insanlar kendilerini yönetebilecek seviyeye ulaştıklarında ya da bu düzeye ulaşabildikleri ölçüde daha sağlıklı üretken ve mutlu olabileceklerdir. Maslow iki tür güdünün varlığından söz eder. İlki eksiklik ikincisi ise gelişim güdüsüdür. Eksiklik güdüsü açlık susuzluk, cinsellik, güvenlik, kendini koruma, sevgi ve saygı gibi ihtiyaçların eksikliğinden ortaya çıkan patolojik durumların ortaya çıkmasına neden olan güdüdür. Gelişim güdüsü kişiye özgüdür. Bireyin içsel gücüdür ve gelişim için itici güç olarak görülmektedir. Sevgi verme ve alma, merak, kendini gerçekleştirme güdüsü bu itici güçlerden birkaçıdır. Sağlığı besleyen insan olmanın gerektirdiği üst düzey güdüler olarak ifade edilmektedir (Topses ve Serin, 2018, s. 81-82). Eksiklik güdüleri gerilimi azaltma ve dengenin yeniden kurulmasını hedeflerken, gelişim güdüleri gerilimi aktif tutarak gelecekteki hedeflere ulaşmak için motivasyon sağlamaktadırlar (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 307).

Maslow'un diğer teorisi çok daha bilindik olan ihtiyaçlar ya da gereksinimler hiyerarşisidir. Freud'un tanımladığı iki temel ihtiyaçtan farklı olarak Maslow davranışlarımızı etkileyenin ihtiyaç kümelerinin bütünü olduğunu ileri sürmektedir (Glassman ve Hadad, 2018, s. 247). Maslow'un gereksinimler piramidi aşağıdan yukarıya gereksinimlerin sıralandığı bir yapıdır. Buna göre alt gereksinimler belirli ölçüde karşılandığı zaman üst gereksinim ortaya çıkabilmektedir. Şekil 1'de de görüdüğü gibi açlık, susuzluk, oksijen, uyku, cinsellik, dışkılama piramidin en altındaki temel gereksinmeler olan fizyolojik gereksinimlerdir. Korku ve kaygı ve karmaşadan uzak olma korunma düzenini içermektedir. Sağlıklı kişilik için güvenlik gereksinimin karşılanıyor olması çok önemlidir. Bu gereksinimin karşılanması kişinin cesaretini ve egosunu güçlendirir. Ait olma ve sevgi gereksinimi ise kişinin bir aile, grup ya da bir ulus içinde olma isteğidir (Topses ve Serin, 2018, s. 82-83).

Maslow iki tür sevgi gereksiniminden bahsetmektedir. Birisi eksiklik gereksinmesi bu sevgi ihtiyacı doyurulmadığında patolojik sonuçlara neden

olmaktadır. Bu gereksinim eksiklik kaynaklıdır, sadece alma ve bencillik içerir. İkinci sevgi türü varlık sevgisidir, sahiplenme duygusu içermediği gibi, değer duygusunu öne çıkaran bir sevgidir. Kişiyi yüceltir, psikolojik sağlığı geliştirici işlevi vardır. Saygı gereksinimi insanın başkalarının onayını alma isteği ve gereksinimiyle ilgilidir. Saygı gereksiniminde de kişinin kendi kendisini başarılı ve yeterli algılaması ve başkalarının kişiyi saygın bulup, beğenmesiyle ikiye ayrılmaktadır (Topses ve Serin, 2018, s. 82-83). Kendini gerçekleştirme gereksiniminde ise; diğer gereksinimlerden farklı olarak eksiklerden tetiklenmez, bunun yerine gelişme odaklıdır (Glassman ve Hadad, 2018, s. 247). En üst düzeyde olan gereksinimi kendini gerçekleştirmedir. Kişinin kendine özgü doğuştan getirmiş olduğu potansiyeli ve kapasiteyi keşfedip bunu elde edilmesidir. Kişinin tüm gereksinimleri doyurulmuş olsa da en son basamak olan kendini gerçekleştirme gereksinimi doyurulmadan kişinin rahatsızlık ve hoşnutsuzluk hissi son bulmayacaktır. Kişi, hayat içinde kendi gizil güçleri doğrultusunda ilerlemelidir (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 311). Maslow'dan sonra, çağdaş psikologlar, Maslow'un ortaya attığı beş basamağa ek olarak iki ihtiyaç daha ileri sürmüşlerdir. Bunlar bilme, anlama ve araştırma gibi bilimsel ihtiyaçlar ve düzen, güzellik, sanat gibi estetik ihtiyaçlardır (İnceoğlu, 2010, s. 112).

Şekil 1. Maslow'un Geliştirilmiş Gereksinimler Hiyerarşisi

Kaynak: (İnceoğlu, 2010, s. 113) 'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

1.1.3.5. Davranışsal- Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Davranışçılar kişiliği inceleyebilmek için önce davranışları incelemiştir. Gözlenebilir davranışların alışkanlığa dönüştüğünü ve sonrasında bu alışkanlıkların kişiliği belirlediği savunulmaktadır. Kalıtsal öğelere hiç yer vermeksizin kişilik özelliklerini çevresel faktörlerin belirlediğini ileri sürmüşlerdir (Kocabaş, Davranışçı Kuramlar, 2017, s. 354). Davranışçılar davranıştan durumsal özgünlük beklerler, çünkü onlara göre davranış durumsal güçlere bir adaptasyondur (Cervone ve Pervin, 2016, s. 374).

- **John B. Watson:** Davranışçılığın bir akım haline gelmesine ve davranışçı yaklaşımın gelişmesine öncülük etmiştir. Psikolojinin sadece gözlenebilir davranışları incelemesi gerektiğini savunmuştur. Watson'un davranışçı kuramına göre çevre insanın davranışlarını etkileyen en temel etkendir. Bu konuda ne kadar iddialı olduğunu 'bana bir düzine çocuk verin ve onları istediğim gibi yetiştirebileceğim, koşulları sağlayın, bu bebeklerden her hangi birini seçip doktor, avukat, sanatçı, esnaf

hatta dilenci ve hırsız olacak şekilde yetiştireyim' cümlesinde görülmektedir. Ayrıca Watson, Albert adlı 11 aylık bebek üzerinde korku koşullaması üzerine yaptığı deney sonucunda korkunun öğrenildiğini ve genellendiğini ortaya koymuştur (Kocabaş, 2017, s. 358-359).

- **Burrhus. F. Skinner:** Skinner'ın görüşleri insanların davranışlarının altındaki nedenleri bildikleri halde çoğu zaman bilmediklerini söyleyen Freud'un görüşüne benzemektedir. Skinner mutluluğun edimsel yani davranışın sıklığını etkileyen sonuçlarla ilgilenen pekiştirmenin bir yan ürünü olduğunu ileri sürmüştür. Skinner kişisel özgürlüğün ve yaptığımız şeylerden ötürü yaşadığımız onurun, sadece bir yansıma olduğunu çevresel beklentilere bir tepki olarak gerçekleştirdiğimizi içsel, ahlaki bir karar olmadığını kitabında ifade etmiştir. Kısacası eğer insanları kurtarmak için yanan binaya doğru koşarsan bunun nedeni bir kahraman veya aptal olman değildir, benzer durumlarla ilgili bir koşullanma ve pekiştireçlerinin olmasıyla ilgilidir (Burger, 2006, s. 515-520).

- **Jullan B. Rotter:** İnsanların davranış nedenleri ilkel hayvanlardan farklıdır. İnsanların belirli ortamlarda nasıl davranış sergileyeceği algıları, beklentileri ve değerleri gibi değişkenlerden etkilenmektedir. Bu yüzden, Rotter insan kişiliğini açıklarken davranış potansiyeli, beklenti ve pekiştirme değerleri gibi kavramları kullanmıştır (Burger, 2006, s. 525-526). Ayrıca, sosyal öğrenme teorisi kavramı ilk kez Rotter tarafından kullanılmıştır. Rotter'ın inancına göre insanlar kendilerini, kendi hayatlarına etki edebilen, yaşam deneyimlerini etkileyebilme yeteneğine sahip bilinçli varlıklar olarak algılamaktadırlar. Rotter'a göre bireylerin biliş durumları olan öznel yaşantıları ve beklentileri, farklı dışsal deneyimlerin bireylerin üzerinde ne şekilde etki yapacaklarını belirlemektedir. Rotter'ın sosyal öğrenme teorisi aynı zamanda pekiştireçlerin kaynağıyla ilgilenmektedir. İç kontrol odaklı insanlar pekiştirmenin kendi eylemlerinden kaynaklı olduğunu düşünürken, dış kontrol odaklı insanlar pekiştirmenin dışsal güçlere bağlı olduğunu düşünürler. Rotter dış ve iç kontrol odaklı insanlar üzerinde yapmış olduğu araştırmaların sonucunda iç kontrol odaklı insanların fiziksel ve ruhsal olarak daha sağlıklı oldukları sonuçlarına varmıştır. İç kontrol odaklı insanların genellikle kan basınçlarının düşük ve kalp krizi geçirme oranlarının da daha düşük olduğu, düşük kaygı düzeyine sahip oldukları ve bu bireylerde depresyon

oranlarının daha az yaşandığı görülmüştür. Ayrıca okul başarılarının daha yüksek, sosyal yeteneklerinin daha gelişmiş ve popülerliklerinin daha fazla olduğu da diğer tespit edilen durumlardır. Rotter'ın çalışmalarında görülmüştür ki; bir insanın iç veya dış kontrol odaklı olması yani denetim odağının oluşumu, çocuklukta gelişmeye başlamaktadır. Dolayısıyla bireyin denetim odağının belirlenmesinin bireyin ebeveynlerinin ve yetiştirenlerin bireye davranış şekilleriyle ilgili olduğu tespit edilmiştir (Schultz ve Schultz, 2007, s. 510-514).

- **Albert Bandura:** Banduraya göre inançlar, düşünceler, beklentiler gibi bireysel değişkenler ile bireyin davranışı ve çevresi, karşılıklı birbirini etkilemektedir. Bandura'nın kuramı temelde davranışçı kuram olmasına karşın davranışın bilişsel boyutu üzerinde durmaktadır. Yani bireyin sadece deneye yanıla bazı sonuçlara gitmediğini, insanın olasılıkları ve sonuçlarını zihninde canlandırarak birtakım kararlar verdiğini ve özellikle pekiştirme sürecinde bilişsel süreçlerden de geçildiği üzerinde durmuştur. Bandura, insanların davranışlarını çoğunlukla kendileri için oluşturdukları iç ölçütler doğrultusunda düzenlediklerini yani öz düzenleme yoluyla davranışta bulunduklarını ileri sürmüştür. Bandura, davranışlarımızı etkileyen önemli etkenlerden birinin de özyeterlilik olduğunu belirtmiştir. Ona göre özyeterlilik; bireyin sahip olduğu beceriler değil, bu becerilerle neler yapabileceğine ilişkin algısıdır (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 203-210). Ayrıca, Bandura kendine yetme duygusu düşük olan kişilerde mutsuzluk ve umutsuzluk duygularının yoğun olduğunu bu nedenle de bu kişilerin koşulları değiştirmek için, onları harekete geçirecek enerjiyi kendilerinde bulamadıklarını ifade etmiştir. Özyeterlilik duygusunun, erkeklerde kadınlardan daha fazla olduğunu ve olgun yaştaki bireylerde en üst düzeye ulaştığı, atmış yaşından sonra düşüşe geçtiği tespit edilmiştir (Schultz ve Schultz, 2007, s. 506-507).

Bandura gözleyerek öğrenmenin ve bunu gerçekleştirmenin dört aşamasından bahsetmiştir. Önce bireyin davranışa dikkat etmesi, sonra bilgiyi hatırlaması, daha sonra gerçekleştirmesi en son olarak da gerçekleştirdiği bu davranıştan ötürü ödüllendirilmesi gerekmektedir, diye sıralamıştır (Burger, 2006, s. 574-578). Davranışlar başkalarını gözlemleyerek ve model alınarak öğreniliyorsa, davranışların aynı yolla da değiştirilebileceğine dikkat çekmiştir (Schultz ve Schultz, 2007, s. 508-509).

1.1.3.6. Bilişsel Yaklaşım

Burger (2006) bilgi yaklaşımını açıklarken, bilişsel yaklaşımda kişilik farklılıkları insanların bilgi işleme süreçlerindeki farklılıklara bağlanmakta ve dolayısıyla aynı ortamda bulunan iki insanın farklı izlenimlere sahip olmasının bilgi işleme farklılıklarından kaynaklandığını belirtmiştir.

- **George Kelly:** Kelly insan davranışının hem gerçeklikle hem de insanların gerçeklik algılarıyla bağlantılı olduğu üzerinde durmuştur. Ayrıca, genç bir bilim dalı olan psikolojinin, bir kişilik kuramıyla geniş bir davranış kuramını açıklanabilmesinin mümkün olamayacağını söylemiştir. Kelly insanların geleceği tahmin etmek için bir bilim adamı gibi davrandığını sürekli hipotezler diyebileceğimiz tahminleri, deney diyebileceğimiz sınamaları, çevreyle ilgili geliştirdikleri teorileri bulunduğunu ileri sürmüştür. İnsanların sürekli değişen dünyalarını bu yolla anlamlı kılmaya çalıştığını iddia etmiştir (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 218-222).

- **Albert Allis:** Bilişsel terapiyi ilk savunan isimlerden olup, akılcı duygusal tepkiyi geliştiren kişidir. Allis'in A-B-C süreci olarak tanımladığı, insanların yanlış akıl yürütme ve akılcı olmayan inançlarından dolayı depresif, kaygılı, sıkıntılı olduklarını ve benzer sorunları yaşadıklarını öne sürmüştür. Kişinin başkalarının düşüncesindeki tuhaflığı anlayabileceğini ama kendisinin duygusal sorununu anlayamayacağını belirtmiştir. Allis, A-B-C sürecini şöyle açıklamıştır; Örneğin A'da önemli bir sınavdan başarısız olma durumu olsun, B'de insanların bana değer vermesi için her şeyde başarılı olmalıyım düşüncesi varsa, C'de bunun kaygılanılması gereken felaket bir durum olduğu düşüncesi gelişir (Schultz ve Schultz, 2007, s. 628-629).

1.1.4. Kişilik Tipleri

Tip kavramı kişilerin belirli bir fizyolojik ve fiziki yapı özelliğini temsil etmektedir. Kısacası bireyin fiziki ve fizyolojik özellikleriyle bazı davranışsal özelliklerinin karşılıklı etkileşim hali kişilik tipleri olarak düşünülmektedir (Eroğlu, 2017, s. 261). Bu doğrultuda birçok araştırmacının ileri sürdüğü tipolojiler bulunmaktadır.

1.1.4.1. Carl Gustav Jung'un Kişilik Tipolojisi

Kişilik tipolojisinde bireylerin ruhsal işlevlerini Geçtan (1998) dört bölümde toplamıştır. Bunlar; düşünme, hissetme, duyu ve sezgidir.

- Düşünme: Düşünceler arasında ilişki kurarak genel kavrama ulaşmayı ya da bir soruna çözüm üretmeyi sağlar.

- Hissetme: Düşüncenin ortaya çıkarttığı duyguya göre düşünceyi kabul ya da reddeder.

- Duyu: Bireylerin duyu organlarının uyarılması sonucu algılanan duyuları içerir.

- Sezgi: Yargılama ve mantık kullanılmaksızın o andaki yaşantının duygu ve düşüncenin herhangi bir katkısı olmadan insanda oluşturduğu izlenimlerdir.

Jung'a göre, herkesin kişisel bilinçaltı dışında birde ilksel imgelerden oluşan ortak bilinçaltı bulunmaktadır (Burger, 2006, s. 156-157). Jung'un bu kuramı dışında kişilik tipolojileri hakkında bilgiler verdiği kuramıda bulunmaktadır.

Dört işlev, yani düşünme, hissetme, duyu ve sezgi, Jung'a göre bireylerin bilinçli varlıklarına ve kişilik yapılarına anlam verebilmek üzere sekiz kişilik tipine ana kaynak olmaktadırlar. Bu tipler; Dışadönük düşünen tip, duygusal yönlerini bir tarafa itmiş nesnel düşünen bireylerdir. Tüm çabası nesnel dünya hakkında bilgi toplamaktır. İçedönük düşünen tip, Düşünceleri kendine dönüktür. Duygularını bilinçdışına itmiştir. Kendi benliğinin gerçekliğini araştırır. Dışadönük duygusal tip, düşüncelerden çok duygular rol oynar ve küçük bile olsa değişiklikler duygularda hızlı değişime yol açar. İçedönük duygusal tip, duygularını dış dünyadan saklayan, gerçekte yoğun duygularla dolu bireylerdir. Dışadönük duyusal tip, Dış dünya gerçekleriyle ilgilidirler, gerçekçi pratik ve aklına koyduğunu yapan kişilerdir. Zevk ve heyecan veren şeyleri sever fakat duyguları yüzeysel bireylerdir. İçedönük duyusal tip, bu kişiler, dış dünyadan uzak durur ve kendi duyularına yönelirler. İçedönük sezgisel tip, Dünyadaki yenilikleri izlemeye çaba harcarlar, tüm dikkatleri bu yöndedir. Fazla düşünmeden hareket ettikleri için bir şeyi uzun süre devam ettiremezler. İçe dönük sezgisel tip, dış gerçeklerle ilgisi olmayan kişilerdir. Kendinin de bilmediği bir imgeler

dünyasında yaşar, ama bu imgelere ilgileri de uzun sürmez ve sürekli değişiklik gösterir (Geçtan, 1998, s. 198-201).

Jung, yukarıda tanımlanmış olan karakter tiplerinin, fazla gelişmiş bilinçli tutumları ve bastırılmış bilinçdışı tutumları içerdikleri, bundan dolayı en uç örnekler olduğunu ifade etmektedir (Yılmaz F. B., 2018).

1.1.4.2. Kretshmer'in Kişilik Tipolojisi

Kretshmer'e göre bireylerdeki kişilik tipleri, bireylerin fiziksel özellikleri ile birlikte oluşmakta ve karşılıklı etkileşim içinde bulunmaktadır. Kretshmer, kişilik tiplerini dört gruba ayırmıştır. İlki piknik tipi: bu kişiler orta boylu tıknaz, toparlak tiplerdir (Şimşek, Çelik, ve Akgemci, 2016, s. 89-90). Ağır bir görünümü ve dolgun yüzü vardır (Eroğlu, 2017, s. 262). Bu kişilerin kişilik özellikleri ise neşeli dışa dönük, açık kalpli, yumuşak huylu bireylerdir. İkincisi astenik tip: Fiziksel olarak, ortadan biraz uzun boylu, zayıf vücutlu, dar omuzlu, göğüs kafesi yassı olan kişilerdir (Şimşek, Çelik, ve Akgemci, 2016, s. 89-90). Ayrıca kol ve bacakları zayıf, elleri kemikli, parmak uçları sivri, yüzü üçgen, solgun ve zayıf olup, burnu uzun ve sivri bireylerdir (Eroğlu, 2017, s. 262). Kişilik özellikleri ise duygulu, içine kapalı, yalnızlığı seven idealist insanlardır. Üçüncüsü atletik tip: Fiziksel olarak, kemik ve adaleleri gelişmiş, geniş omuzlu, ince belli dar kalçalı (Şimşek, Çelik, ve Akgemci, 2016, s. 89-90), yüz biçimi ise yumurtamsı ve uzundur (Eroğlu, 2017, s. 261). İçedönük, soğukkanlı kişilik özelliklerine sahip kişilerdir. Sonuncusu ise displastik tiptir: bu kişiler beden ve kişilik özellikleri diğer üç kişilik özelliğine benzemeyen kişilerdir (Şimşek, Çelik, ve Akgemci, 2016, s. 89-90).

1.1.4.3. William Sheldon'un Sınıflandırması

Sheldon Kretscher'in kurduğu sistemi geliştirmiştir (Baymur, 2017, s. 277). Sheldon insanları bedenlerinin dokularına göre sınıflandırmış ve üç tip olarak kategorize etmiştir. Bunlar; Endomorflar, Mesomorflar, Ektomorflardır.

- Endomorflar: Bu kişileri şişman yumuşak vücutlu, vücut şekilleri kareye benzeyen bacak ve kol başları kalın olan kişiler olarak ifade etmiş bu kişilerin rahat cana yakın, hoşgörülü neşeli bireylerin olduğunu ileri sürmüştür (Şimşek, Çelik, ve

Akgemci, 2016, s. 90-91). Bu kişilik özelliğine viseretoni demiş ayrıca bu kişilerin yemek yemekten hoşlanan rahatına düşkün çabuk kaygılanan, duygularını saklayamayan bol bol gülmekle birlikte çabucak üzülüp ağlayan insancıl, toleranslı bireyler olduğunu ifade etmiştir (Baymur, 2017, s. 277).

- Mesomorflar: Kretscher, mesomorfları iskelet ve kas sistemleri gelişmiş, geniş omuzlu, sert adaleli, üçgen vücutlu ince belli bireyler olarak tarif ederken, bu bireylerin kişilik özellikleri serebretoni diye adlandırmıştır. Hareketli ve lider olma arzusundaki kişilerdir demiş, bu kişilerin, yarışmaktan, spor yapmaktan keyif alan iyi huylu kişiler olduğunu ileri sürmüştür (Şimşek, Çelik, ve Akgemci, 2016).

- Ektomorflar: Kretscher, ektomorfları ise, uzun ince vücutlu, gelişmiş kaslı düşük omuzlu ve dikdörtgen vücutlu somatotoni kişilik yapısına sahip bireyler olarak nitelendirmiştir. Bu kişilerin sıkıntılı, çekingen, aşırı derecede duygulu, seyahat etmeyi seven ve ayrıca sosyal yönleri zayıf kişiler olduğunu öne sürmüştür (Şimşek, Çelik, ve Akgemci, 2016, s. 90-91).

1.1.4.4. Spranger'in Sınıflandırması

Spranger'in yapmış olduğu sınıflandırmada altı tip bulunmaktadır. Bu tiplerin ayrıştırılması sosyal ve ahlaki değerlere dayandırılarak yapılmıştır. Tipolojideki bu altı tip şöyledir;

- Teorik Tip: Soyut düşünen, şüpheci, fikirlerini gerçekleştirmek için gayret sarf eden, amacı gerçeği keşfetmek olan objektif bilgiye inanan entelektüel bireylerdir.

- Estetik Tip: Yenilik ve değişiklik arayışındaki bireylerdir. İsteklerinin sonu gelmeyen, zor mutlu olan kişilerdir.

- Ekonomik Tip: Maddi çıkarları her şeyden önce gelen, tutumlu bireylerdir. Kendilerini ekonomik olarak güvende hissetmek isterler, temel çabaları bu yöndedir.

- Sosyal Tip: Kendi sorunları konusunda ketum davranırken, başkalarının sevinç ve sorunlarını paylaşır ve yardımcı olmaktan keyif alır, kendi sorunları karşısında kendi iç dünyalarına çekilme eğilimindedirler.

- Politik Tip: Hırslı, mevki sahibi güçlü bireyler olmak için yoğun çaba sarf eden bireylerdir.

- Dindar Tip: Bu dünyayla değil çoğunlukla öbür dünyayla ilgilenen ve iki dünya arasında bağlantı içinde olmaya çalışan bireylerdir (Spranger, 1928; Kapan, 2008; İnanır, 2012).

1.1.4.5. R. B. Cattell'in 16 Kişilik Özelliği

Cattel kişiliğin kaç ana özelliği olduğuna dair araştırmalarda bulunmuş ve çok sayıda özelliğin olduğunu tespit etmiştir. Bu özelliklerden birbirine yakın olanları gruplandırarak toplam onaltı farklı temel kişilik özelliği bulmuştur. Bu özellikler, sıcaklık, mantıklı düşünme, duygusal kararlılık, üstünlük, neşelilik, kural bilinci, sosyal cesaret, hassaslık, tedbirlilik, dalgınlık, hususiyet, endişe duygusu, değişikliğe açıklık, kendine yetme, mükemmeliyetçilik, gerginliktir (Burger, 2006, s. 248-253). Cattel ayırıcı özelliklerin, yüzeysel ayırıcı özellikler ve kaynak ayırıcı özellikler olmak üzere iki alana ayrılması gerektiğini ortaya atmıştır. Yüzeysel ayırıcı özelliklerin dışarıdan gözlenebilir olduğunu ve kaynak ayırıcı özellik tarafından kontrol edilip yönlendirildiğini ifade ederken, kaynak ayırıcı özelliğin daha etkin olup kişiliğin temellerini oluşturduğunu, yüzeydeki davranışlarımızın asıl sebebinin kaynak faktörler olduğunu ileri sürmüştür (Gerrig ve Zimbardo, 2017, s. 409). Cattell'in bir diğer sınıflandırması olan kaynak özelliklerin kökeni olan özellikler ise şunlardır;

- Yapısal Özellikler: Biyolojik ve fizyolojik yapıdan kaynaklanan

- Çevresel Özellikler: Sosyal ve fiziksel çevreden etkilenen

- Mizaç Özellikleri: Bireyin nasıl davrandığıyla ilgili olan

- Yetenek Özellikleri: Bireyin belirli bir hedefe ulaşmadaki etkinliği ve becerilerisi

- Dinamik Özellikler: Bireyin davranışının güdülenmesiyle ilgili özellikler

Kısaca açıklamak gerekirse dinamik özellikler niçin yaptığımızı, mizaç özellikleri nasıl yaptığımızı, yetenek özelliği ise ne kadar iyi yaptığımızı belirlemektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2017, s. 254-257).

1.1.4.6. Peabody ve Goldberg'in Beş Büyük Kişilik Boyutu Modeli

Cattell'den sonra araştırmalara devam edilmiş ve Peabody ve Goldberg yaptıkları çalışmalar sonucunda kişilerin beş temel kişilik tipinin olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu beş boyut bireylerin davranış tarzları ve seçimleriyle ilgilidir, demişlerdir (Güney, 2015, s. 324). Burger kitabında (2006) bu boyutları şöyle sıralamıştır;

- Dışa Dönüklük/İçe Dönük: Sosyal/Çekingen, Eğlenceyi seven/ Ciddi, Şefkatli/ Mesafeli,
- Uyumluluk/Kuşkulu: Yumuşak Kalpli/Katı, Güvenen/Şüphe Duyan, Yardımcı/ İşbirliği yapmayan,
- Özdisiplinli/Özdisiplinsiz: Düzenli/ Düzensiz, Dikkatli/ Dikkatsiz, Kendini disipline edebilen/ Zayıf iradeli,
- Nevrotiklik/ Duygusal Denge: Kaygılı/ Sakin, Güvensiz/ Güvenli, Kendine acıma/ Kendinden memnun olma,
- Yeniliklere Açıklık/ Geleneksellik: Hayalci/ Gerçekçi, Çeşitlilik/ Sıradanlık, Bağımsız/Uysal, olarak ifade edilen kişilik tipleridir.

1.1.4.7. Freidman ve Rosenman'ın A ve B Tipi Kişilik Biçimleri

- A tipi: Yoğun dürtüleri olan saldırgan, rekabetçi, zamana karşı yarışan hareketli, aşırı duyarlı, sabırsız, telaşlı, hızlı konuşan, benmerkezci bireylerdir. Bu bireylerdeki üç ana özellik şöyle sıralanabilir; büyük rekabet içinde başarı elde etme gayreti, mübala edilmiş zaman darlığı, saldırgan ve düşmanca tavırlar (Baltaş ve Baltaş, 2000).
- B tipi: A tipi kişilik özelliklerinin tam tersi özelliklere sahip olan bireylerdir. Yaşama karşı daha sakin ve dengeli, daha yavaş hareket eden, daha uysal ve daha az rekabetçi, tek bir işi kısa sürede başarmaya çalışan, sakin, sabırlı bireylerdir (Durna, 2005).

1.1.4.8. Eysenck Kişilik Tipleri

Kişilik tiplerini içe dönük ve dışa dönük diye iki boyut altında inceleyen araştırmacı kişilik tiplerini dört sınıfa ayırmış ve bunları;

- Melankolik: Endişeli, hırçın, kötümser, ketum, a-sosyal ,
- Kolerik: Alıngan, huysuz, saldırgan, hercai, atak, iyimser, çabuk heyecanlanan,
- Flegmatik: Pasif, kontrollü, başkalarını düşünen, rahat, geçimli, güvenilir, sakin,
- Sengen: Sosyal, dışa dönük, konuşkan, pratik, canlı, tasasız, lider, olarak sınıflandırmıştır (Şimşek, Çelik, ve Akgemci, 2016, s. 88).

1.1.4.9. Seagal Kişilik Tipleri

Kişilik tiplerini zihinsel duyuşsal ve fiziksel olmak üzere üç boyutla ilişkilendirmiştir. Zihinsel boyutta akıl ve düşünmeyi, duygusal boyutta hisler ve ilişkileri, fiziksel boyutta da beden ve hareketlerin ilişkisini ele almış ve sınıflandırmada bulunmuştur (Şimşek, Çelik, ve Akgemci, 2016, s. 89).

1.1.4.10. Vernon'un Kişilik Tipleri

Vernon kişilik tiplerinde sosyal olma-sosyal olmama, güvenilir olma-güvenilir olmama olmak üzere dört ana boyut üzerinde durmuş, bu boyutların alt boyutlarının da olabileceğini ileri sürmüştür (Şimşek, Çelik, ve Akgemci, 2016, s. 88).

1.1.5. Kişiliğin Belirlenmesinde Kullanılan Teknikler

Kişilik tipleri ve kişilik özellikleri birbiriyle karıştırılan ve sık sık birbirinin yerine kullanılan kavramlardır. Ancak, kişilik tipleri bireyler arasındaki niteliksel farkı anlatmak için kullanılırken, kişilik özellikleri niceliksel farklılıkları anlatmak için kullanılmaktadır (Karaduman, 2016).

Jung'un psikolojik modelinde iki kutuplu dört tip bulunmaktadır. Ayrıca bir tip içinde de kutuplar arasında bir uçtan diğerine gel-gitler yaşanmaktadır. İnsanoğlu bu tiplerin hepsinin potansiyeline sahip olarak doğar fakat bu kutuplardan birini

diğerlerine göre daha fazla tercih eder. Bu psikolojik modeller ve kutuplar, a) dışa dönük veya içe dönük, (b) algılama veya sezgi, (c) düşünme veya hissetme (d) yargılama veya algılama, şeklinde sıralanabilir. Myers ise modelinde baskın ve yardımcı zihinsel süreçleri de ortaya koymaktadır. Yani Jung'un modelindeki dışa dönüklük ve içe dönüklük olarak görülen modeli, Katharine Cook Briggs ve kızı Isabel Briggs Myers 1943 yılında on altı farklı kişilik tipi olarak geliştirmiştir. Bu on altı kişilik boyutu şöyledir;

1. (İçine kapanık, Hissetme, Düşünce, Yargılama) - Düşünme İle İçe Dönük Algılama ISTJ (Introversion, Sensing, Thinking, Judging)
2. (İçine Kapanık, Hissetme, Duygu, Yargılayan) - Hissetme ile İçe Dönük Algılama ISFJ (Introversion, Sensing, Feeling, Judging)
3. (İçine Kapanık, Sezgi, Duygu, Yargılayan) - Hassasiyetle İçe Dönük Sezgi INFJ (Introversion, Intuition, Feeling, Judging)
4. (İçine Kapanık, Sezgi, Düşünce, Yargılayan) - Düşünen İçgüdülü Sezgi INTJ (Introversion, Intuition, Thinking Judging)
5. (İçine Kapanık, Hissetme, Düşünce, Algılayan) - Algılama İle İçe Dönük Düşünme ISTP (Introversion, Sensing, Thinking, Perceiving)
6. (İçine Kapanık, Hissetme, Duygu, Algılayan) - Algılama İle İçe Dönük Hissetme ISFP (Introversion, Sensing, Feeling, Perceiving)
7. (İçine Kapanık, Sezgi, Duygu, Algılayan)– Sezgisellikle İçe Dönüklük Hissi INFP (Introversion, Intuition, Feeling, Perceiving)
8. (İçine Kapanık, Sezgi, Düşünce, Algılayan) - Sezgilerle İçe Dönük Düşünme INTP (Introversion, Intuition, Thinking, Perceiving)
9. (Dışa Dönük, Hissetme, Düşünce, Algılayan)– Düşünmede Dışa Dönük Algılama ESTP (Extraversion, Sensing, Thinking, Perceiving)
10. (Dışa Dönük, Hissetme, Duygu, Algılayan)– Hislerle Dışa Dönük Algılama ESFP (Extraversion, Sensing, Feeling, Perceiving)
11. (Dışa Dönük, Sezgi, Duygu, Algılayan)– Hislerle Dışa Dönük Sezgi ENFP (Extraversion, Intuition, Feeling, Perceiving)
12. (Dışa Dönük, Sezgi, Düşünce, Algılayan) - Düşünmeyle Dışa Dönük Sezgi ENTP (Extraversion, Intuition, Thinking, Perceiving)

13. (Dışa Dönük, Hissetme, Düşünce, Yargılayan) - Algılamayla Dışa Dönük Düşünme ESTJ (Extraversion, Sensing, Thinking, Judging)

14. (Dışa Dönük, Hissetme, Duygu, Yargılayan) - Algılama ile Dışa Dönük Hissetme ESFJ (Extraversion, Sensing, Feeling, Judging)

15. (Dışa Dönük, Sezgi, Duygu, Yargılayan) - Sezgisellikle Dışa Dönük Duygu ENFJ (Extraversion, Intuition, Feeling, Judging)

16. (Dışa Dönük, Sezgi, Düşünce, Yargılayan) - Sezgisellikle Dışa Dönük Düşünme ENTJ (Extraversion, Intuition, Thinking, Judging) (McCaulley ve Martin, 1995).

Ayrıca, Cattell 16PF (Personality Factors) kişilik ölçeğini geliştirmiştir**.** Raymond B. Cattell e göre kişilik bireyin belirli bir ortam içinde ne yapacağını belirleyen faktörler bütünüdür. Cattell, psikolojik araştırmalarının, her insanın farklı sosyal ve genel ortamda neler yapacağını öngörebilen bir takım yasaların bulunmasına yönelik olarak yapılmasının, amaçlanması gerektiğini belirtmiştir (Yanbastı, 1990; Kutanis ve Elçi, 2006). Cattell araştırmaları sonucunda kişiliğin temelini oluşturan onaltı faktör bulmuştur (Atkinson, Atkinson, ve Hilgard, 1996; Kutanis ve Elçi, 2006). On altı temel kişilik özelliğinden (sıcakanlılık, problem çözme, canlılık, kurallara bağlılık, strese dayanıklılık, girişkenlik, baskınlık, duyarlılık, ihtiyatlılık, soyut düşünme, kendini sorgulama, değişimlere açıklık, mükemmeliyetçilik, kendine yeterlik, gerginlik, ketumluk) oluşan liste elde etmiş olan Carttell oluşturduğu bu listeyle, beş faktör model'inin temelini oluşturmuştur. Cartell'in çalışmaları diğer araştırmacıların da bu alanda çalışmasına ve kişilik özelliklerinin boyutsal yapısını araştırmalarına ön ayak olmuştur (Deniz ve Erciş, 2008).

Minnesota çok yönlü kişilik envanteri kişilerin kendileri tarafından yanıtlanan 566 maddeden oluşmaktadır. MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory) ilk olarak 1943 yılında Amerikan Psikoloji Birliği tarafından yayınlanmıştır. Test Minnesota Üniversite hastanesinde çalışan, Starkc Hathaway ve Jovian McKinley tarafından yazılmıştır. Üniversite, 1982 yılında, envanteri yenilemek, güncelleştirmek ve standardize etmek amacıyla büyük bir araştırma başlatmıştır (Graham, 1998).

1.1.6. Beş Faktör Kişilik Modeli ve Özellikleri

Beş faktör kişilik modeli, kültür farklılıkları olsa dahi, tüm insanlarda bulunan ortak kişilik özelliğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu beş faktörün, kültür ile şekillenen değil daha çok biyolojik kökenli farklılıklar olduğu sonucuna varmıştır. Bu alanda yapılan ilk çalışmalar Norman tarafından gerçekleştirilmiş, daha sonra Goldberg, McCrae ve Costa tarafından model geliştirilmiştir (Şahin E. S., 2017, s. 504). Çok sayıda yapılmış olan araştırmayla geçerlilik ve güvenirliliğini desteklemiş olan beş faktör kişilik testi adındanda anlaşıldığı gibi beş faktörlüdür (Tutar, 2016, s. 61-62). Bunlar; Dışa dönüklük, Uyumluluk, Sorumluluk, Gelişime açıklık ve Nevrotikliktir.

1.1.6.1. Dışa Dönüklük (Extraversion)

Kişinin sosyal çevresini genişleterek yalnızlık duygularını azalttığı aynı zamanda kolay arkadaş bulmasını, var olan arkadaşlık ilişkilerini sürdürebilmesini olumlu yönde etkileyen bir özelliktir. Diğer kişilerinde yakınlaşmakta zorlanmadıkları ve sıcakkanlı olarak tabir edilen kişilerdir (Deniz ve Ünsal, 2010). Dışadönük olarak nitelendirilen insanlar genellikle sosyal, insanlarla birlikte olmaktan keyif alan, istekli, harekete geçmeye hazır kişiler olarak tarif edilmektedir. Chamorro-Premuzic (2011) kitabında, dışadönüklüğün temel özelliklerini sıcaklık, girişkenlik, atılganlık, heyecan arama ve olumlu duygular yaşama eğilimi olarak sıralamışlardır.

İçe dönük bireyler ise dışa dönüklerin tam aksi olarak içe kapanık, sosyalleşme çabası düşük, kendilerini korumaya alan silik kişilerdir (Bitlisli, Dinç, Çetinceli, ve Kaygısız, 2013). Bu kişilerde, dışa dönük kişilerin aksine coşku, enerji ve hareketlilik düşüktür. Sessiz olmayı ve sosyal ilişkilerde tedbirli olmayı tercih ederler ve içedönük kişiler sosyal dünyayla fazla ilgilenmezler (Deniz ve Erciş, 2008).

1.1.6.2. Uyumluluk (Agreeableness)

Uyumluluk kişilik özelliklerine sahip bireyler, olumsuz bir durumla karşılaştıklarında ılımlı ve sakin hareket edebilmekte ve bulundukları ortama göre davranışlarını geliştirebilmektedirler (Merdan, 2013). Chamorro-Premuzic (2011)

uyumluluğun temel özelliklerini güven, dürüstlük, özgecilik, uyum, alçakgönüllülük ve yumuşak başlılık olarak sıralamıştır.

1.1.6.3. Sorumluluk (Consientiousness) Sahibi Kişilik

Sorumluluk kişilik özelliklerine sahip bireyler başarma güdüsü yüksek, azimli kişilerdir. Dikkatli ve titiz çalışır ve sorumluluktan kesinlikle kaçmazlar (Korkmaz, 2006). Chamorro-Premuzic (2011) yetkinlik, düzen, sorumluluğunu bilme, gayretlilik, öz disiplin ve temkinliliğin kişiliğin sorumluluk boyutunun temel özellikleri olduğunu ifade etmiştir.

1.1.6.4. Gelişime Açıklık (Openness to Experience)

Gelişime açık bireyler kendini yenilemeye ve yeniliklere açık olan, yaratıcı ve analitik düşünebilen, meraklı ve bağımsızlık özelliklerini kullanarak kendilerini rahatça ve iyi bir şekilde ifade edebilirler (Günel, 2011). Deneyime açıklığın temel özelliklerini Chamorro-Premuzic (2011) canlı hayal gücü, estetik duyarlılık, davranışsal esneklik, alışılmamış geleneksel olmayan tutumlar olarak sıralamış ve bu kişilerin hayalperest, yaratıcı, özgün, mufazakarlıktan uzak açık fikirli bireyler olduklarını ifade etmiştir.

1.1.6.5. Nevrotik (Neuroticism)

Nevrotik kişiler sinirli, gergin ve evhamlı yapıları nedeniyle çoğu zaman stres altına girme eğilimi içindedirler (Merdan, 2013). Nevrotisizm özellikle kaygı, depresyon ve öfke gibi olumsuz duygulara olan eğilim olarak tanımlanabilir. Nevrotik bireylerin temel özellikleri kaygı, kızgınlık, düşmanlık, depresyon, dürtüsellik, savunmasızlık, utangaçlık olarak sıralanabilir. Nevrotik bireylerin aksine sakin, rahat kişilik özelliklerine sahip bireyler düşük nevrotik ya da duygusal dengeli kişiler olarak ifade edilmektedir (Chamorro-Premuzic, 2011).

Bu çalışmada kullanılmış ölçeklerden biri olan on maddeli beş faktör kişilik ölçeği birçok çalışmada kullanılmıştır. Bunlardan bazıları;

Şimşek ve Aktaş (2014) tarafından "Örgütsel Sessizlik İle Kişilik ve Yaşam Doyumu Etkileşimi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma" adı altında yapılan çalışmada

ve “Eve Bağımlı Hastalara Bakım Verenlerin Genel Sağlık Algısı İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Araştırılması” başlıklı Koraltan’ın yüksek lisans tezinde on-maddeli kişilik ölçeği kullanılmıştır (Koraltan, 2017).

Çetin ve Alacalar’ın (2016) yapmış olduğu “İş Yaşamında Yalnızlığı Yordamada Kişilik Özellikleri İle Algılanan Sosyal ve Örgütsel Desteğin Rolü” başlıklı çalışmada on-maddeli kişilik ölçeği kullanılmıştır.

Çetinsöz ve Akdağ (2015) tarafından yapılan “Otel Çalışanlarının Sahip Oldukları Kişilik Özellikleri ve İş Performansı İlişkileri: Antalya’da Faaliyet Gösteren Beş Yıldızlı Otellerde Bir Uygulama” adlı çalışmada on-maddeli kişilik ölçeği kullanılmıştır.

İlbay, Sarıçam, Göller ve Yiğit (2016) tarafından yapılan “Ergenlerin Kişilik Özellikleri ve Çevresel Tutumları Arasındaki İlişkiler” başlıklı çalışmada ve Yeşiltaş ve Türk (2017) tarafından yapılmış “İş Akış Kuramı ve Beş Faktör Kişilik Modeli İlişkisi Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışmada on-maddeli kişilik ölçeği kullanılmıştır.

Kara, Güzel ve Uçan (2016) tarafından yapılmış olan “Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Kontrol Odağı Algısı ve İlişkili Bazı Faktörlerin Belirlenmesi” adlı çalışmada olduğu gibi birçok çalışmada da on-maddeli kişilik özelliği ölçeği kullanılmıştır.

1.2. Temel Değerler

Çalışmanın ikinci bağımsız değişkeni olan temel değerler bireylerin duygu, düşünce ve davranışlarının kaynağı hakkında bilgi vermektedir. Temel değerler, değerlerin tanımı ve özellikleri, değer türleri, değerlerin fonksiyonları, değerlerin kaynakları, değer yaklaşımları ve Shalom H. Schwarz'ın değerler yaklaşımı ve değerlerin boyutları başlıkları altında bu bölümde incelenecektir.

1.2.1. Değerin Tanımı ve Özellikleri

Değerler, insanın tüm tutum ve davranışlarında amaç ve eylemlerinde nesneye karşı takındığı tavırla ilgilidir (Tutar, 2016, s. 118). Kişinin neyin iyi neyin arzulanır olduğu hakkındaki fikirleri, değerlerini oluşturur. Dolayısıyla değerler ahlaki bir boyut taşımaktadır. Değer sistemleri kişilerin göreceli önemlerini temsil eder, yani her bir birey bir değer sistemini oluşturan bir dizi değerlere sahiptir (Robbins S. , 1994, s. 12). Rokeach tarafından değer kavramı "Belirli bir davranış biçiminin veya bir duruşun, kişisel veya sosyal olarak karşı veya zıt bir davranış biçimine veya bir duruşa tercih edilmesine sebep olan temel inançlar" olarak tanımlanmıştır (Robbins ve Judge, 2013, s. 145).

1.2.1.1. Değerlerin Önemi

Örgütsel davranışın irdelenmesinde değerler çok önemlidir. Çünkü değerler, tutumların, algılamaların, kişiliğin ve güdülenmenin anlaşılmasına temel oluşturur. Ayrıca değerler nedenselliğe ve akılcılığa gölge düşürebilirler (Robbins S. , 1994, s. 12).

1.2.1.2. Değerin Özellikleri

Bir insanın sahip olduğu değerler kısmen istikrarlı ve sabittir. Bu da değerlerin önemli özelliğidir. Bu özelliğe göre, değerler mutlaktır. Çünkü öğrenilme şekli gereği istenilen davranış ve istenmeyen davranış olarak öğrenilmiştir. Bu ikisinin arası yoktur.

Değer yargılarımız değişebilir, bazı yargılarımızın artık kabul edilemez olduğuna karar verebiliriz. Değerlerimizi sorguladığımızda ise sahip olduğumuz değerler pekişir (Robbins S. , 1994, s. 13).

Schwartz ve Bilsky'nin üzerinde uzlaştıkları değerin özellikleri şu şekildedir;

- Değerler inançlardır: Değerler inançlardır fakat inançlardan farklı olarak nesnel ve duygulardan tamamıyla arındırılmış değillerdir. Duygularla iç içedirler.
- Değerler amaç ve hedefler gösterirler: Değerler, bireyin özellikle eşitlik gibi normatif amaçlarıyla ve bu amaçlara ulaşmak için etkili olan davranış şekilleriyle alakalıdır.
- Değerler, özgül davranış ve olgular değildir: Belli bir değerler sistemine sahip olan bireyler. Bu değerleri belli bir alanda değil yaşamın her alanında kullanırlar.
- Değerler standartlardır: Davranışların temelinde tutumlar olduğu gibi tutumların temelinde inançlar ve değerler bulunmaktadır. Bir davranışta değerlerin fonksiyonunun, standart ölçüt olduğu görülmektedir.
- Değerlerin öncelikleri vardır: Değerler üsttlendikleri öneme göre kendi aralarında sıralanırlar (Tutar, 2016, s. 122).

1.2.2. Değer Türleri

Birçok araştırmacı, filozof ve bilim adamı tarih boyunca yaşamın anlamını ve önemini ve ayrıca bireyler için hayatta nelerin değerli olduğunu düşünmüşler, incelemişlerdir. Örneğin; Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi ile kişinin mutluluğuna giden yolları bir açıdan incelemiştir. Maslow'a göre kişi bir şeylerin eksikliğini hissetmeye başladığında onları gidermek için harekete geçer, gerçekleştirir ve mutluluğu yakalar. Sonra başka şeylerin eksikliğini hissetmeye başlar ve onları gerçekleştirmek ister ve kendini gerçekleştirdiği yani potansiyeliyle yapabildiklerini karşılaştırdığında olumlu duygular içine girdiği zamana kadar bu döngüyü sürdürür.

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinden de yola çıkarak, değer için insanın bir şeye yüklediği anlam diyebiliriz. Değer, kişinin bir şeye olumlu bakarken, diğerine olumsuz bakış açısı geliştirmesidir ya da olan ve olması gereken ayrımı yapması ve onun çevresindeki nesne ve olayları değerlendirmesidir. Kişi bu yolla nesne ve

olaylara bir değer atfetmiş olur (Tutar, 2016). Değer, kişilerin tutum ve davranışlarında, toplumsal olaylara karşı sergileyeceği tavrın belirlenmesi konusunda önemli belirleyicilerden birisidir (Tutar, 2016). Toplumsal bir varlık olan insanın iletişiminde değerlerin, tutumların etkisi olduğunun düşünülmesi çokta yanlış olmaz. Sabuncuoğlu'na (2013) göre ise değerler olması istenilen ideal hedefleri temsil ederler.

Değerler taşıdıkları vurgulara, yönelimlere göre gruplandırılmaktadır (Eren, 2001). Bu gruplamalar şu şekilde yapılmaktadır;

- Kurumsal değerler: Bir örgüt içindeki ortak ve genel ifadeleri içermektedir.
- Ekonomik değerler: Yarar ve pratikliğe göre değerleme vurgusu taşımaktadır.
- Estetik değerler: Biçim ve uyumun önemi üzerinde durulmaktadır.
- Sosyal değerler: İnsan ilişkisi ve sevgisine yönelik olarak taşınan değerlerdir.
- Politik değerler: Güç kazanmaya ve etki çevresini geliştirmeye yönelik taşınan değerlerdir.
- Kutsal değerler: Dünya dışındaki oluşumları anlamaya ve açıklamaya yönelik değerlerdir.

1.2.3. Değerlerin Fonksiyonları (İşlevleri)

Değerlerin genel fonksiyonu, işlevi ya da bütün içinde yerine getirdiği görevi, "bütün beşeri olayların gerçekleşmesinde belirleyici olmak" olarak ifade edilebilir. Siyasi, estetik, bilimsel, sosyal, ailesel tüm beşeri olaylar bir değer doğrultusunda oluşmaktadırlar. Değerler bireylerin eylemlerinin her aşamasına etki eden, bilinç dünyasında ve vicdanında yer alan ölçek görevindedirler (Aydın M. , 2011).

Ficther (2001) değerlerin görevlerini şu şekilde sıralamıştır;

a) Değerler, yargılamanın birer aracıdır. İnsanların, grupların ve kategorilerin toplum içerisindeki yerini ve önemlerinin ölçülmesine yardımcı olurken, aynı zamanda kişilerin, yaşadıkları çevrede diğer insanların gözündeki yeri hakkında bilgi edinmelerini sağlamaktadır.

b) Değerler, bireylerin ilgisini istenen, yarar ve önem arz eden kültürel nesneler üzerine çekerler.

c) Bireyin ideal düşünme ve davranması için yardımcı olurlar.

d) Bireylerin sosyal rollerini seçmesine yardımcı olurlar ve aynı zamanda sahip oldukları sosyal rolleri gerçekleştirmelerinde kılavuzluk ederler.

e) Değerler aynı zamanda sosyal baskı ve kontrolü sağlarlar. Kişileri toplumsal kurallara ve törelere uymaya yöneltmektelerdir.

f) Değerlerin görevlerinden bir diğeri ise dayanışma aracı olmalarıdır, şeklinde sıralanılabilir (Fichter, 2001).

1.2.4. Değerlerin Kaynakları

Fichter'e (2001) göre değerler iki yönden gelmiş olabilir.

- Bireye dışarıdan gelen değerler: Toplumsal bir varlık olan bireyin, kültür olarak bazı nesnelere sahip olması yoluyla edinilen değerlerdir. İyi bir aileden gelme bireyin dışsal kendinden kaynaklı olmayan değerlerdir.
- Bireyin içsel değerleri: Bireyin davranışlarından kaynaklanan değerler, içsel değerlerdir, insanlık onuru kişiye saygıyı gerektirir. Kişinin iyi ve kötü davranışları ise kişinin sosyal olarak değerlendirmesinde temel oluşturmaktadır.

Yazıcı (2014)'a göre ise toplum, kültür ve değer alakası şöyle formüle edilebilir; Toplum kültürü üretirken, kültür de değer olarak isimlendirilen çeşitli soyut ölçütleri üretmektedir. Toplum içine yeni giren kişiler öncelikle içine dâhil olduğu toplumun değerlerini özümseyip, benimseyerek toplumsallaşırlar. Bu sayede, toplum varlığını devam ettirebilir.

1.2.5. Değer Yaklaşımları

Değerlerle ilgili olarak birçok bilim insanı ve düşünür kuramlar geliştirmiştir. Çalışmada üzerinde duracağımız Rokeach'ın, Maslow'un, Inglehart'ın, Hofstede'nin ve Schwarz'ın kuramları yani yaklaşımları bunlardan birkaçıdır.

1.2.5.1. Milton Rokeach' in Değer Yaklaşımı

Bu yaklaşıma göre değerler iki kategoriye ayrılmaktadır. Her bir kategori on sekiz bireysel değerden oluşmaktadır. Kategorilerden biri Sonul (amaçsal) değerlerdir.

Bu değerler bir kişinin hayat boyunca ulaşmaya çalıştığı değerlerdir. Diğer kategori ise araçsal değerlerdir. Bireyin sonul değerlere ulaşmak için sergilediği ya da tercih ettiği davranışlardır (Özalp ve Kırel, 2004, s. 70-71).

1.2.5.2. Maslow'un Değer Yaklaşımı

Maslow insanın ulaşmak istediği değerin kendini gerçekleştirip daha sonrada kendini aşmak olduğunu, dolayısıyla derecesi değişse de ihtiyaçlar hiyerarşisindeki ihtiyaçların tüm insanlarda aynı olduğunu ileri sürmüştür. Maslow insanın fiziksel boyutuyla potansiyelini göstermeyi, psikolojik manevi boyutu itibariyle de kendini aşmayı hedef olarak koyduğunu ileri sürmektedir. Maslow ihtiyaçların bireye göre değer üreteceğini, dolayısıyla değerlerin oluşumunda ihtiyaçların merkezi bir yerinin olduğunu ifade etmiştir (Tutar, 2016, s. 126). Aynı zamanda, Maslow (2001) insanların ulaşmaya çalıştığı yegâne değerin; kendini tamamlama, bütünsellik, psikolojik sağlık, bireyleşme, özerklik, yaratıcılık, üretkenlik gibi farklı şekillerde ifade edilen kendini gerçekleştirme ihtiyacı olduğunu dile getirmiştir (Maslow, 2001).

1.2.5.3. Inglehart Değer Yaklaşımı ve Ölçeği

Inglehart ve Baker (2000) dünya değerler araştırmasında; tutum, değer ve inanç üzerine, 1981-1982, 1990-1991 ve 1995-1998 tarihleri arasında altı kıtada altmış beş ülkede değer konusunda ki değişimler üzerinde durmuşlardır. Yapılan bu araştırmanın verileri dünyanın yüzde yetmiş beşi hakkında bilgi vermektedir. Inglehart değerleri iki boyutta araştırmaktadır. Bu boyutlar: (1) Geleneksel / Seküler-Rasyonel boyut ve (2) Hayatta Kalma / Kendini ifade etme boyutu. İki boyut, on değişken arasında toplam uluslararası değişimin yüzde yetmişini açıkmaktadır. Araştırmanın ilk bulgularında, hem bireysel düzeyde hem de ulusal düzeyde dünya değerleri anketleri üç dalgasıyla kullanılmıştır. Böylece, karşılaştırılabilir kültürler arası varyasyon ölçütleri oluşturularak, önceki bulguları oluşturulmuştur. Inglehart (1997) yirmiiki değişkene dayanan faktör puanlarını kullanmış, ancak eksik olan problemleri en aza indirgemek için bu sayıyı on maddeye indirmiştir.

Inglehart'ın geliştirdiği ölçekte oniki farklı amaç sunulmaktadır. Bireylerin bu amaçları önem sırasına göre sıralamaları beklenir. Ölçekteki sorular eşit sayıda olup

materyalist ve post-materyalist amaçlardan oluşmakla birlikte bu sorular üç farklı grup halinde araştırmaya katılan bireylere verilir ve katılımcıların kendilerine göre seçenekler arasından en önemli ilk ve ikinci amacı belirtmeleri gerekmektedir. Birinci ve ikinci seçimleri materyalist değerlerden oluşan kişiler materyalist, post materyalist değerlerden oluşan bireyler ise post materyalist olarak belirlenmiş olunur. Seçimlerinde hem materyalist, hem de post materyalist değerlere sahip olduğu tespit edilen bireylerin ise her iki değere de sahip olduğu düşünülür. Inglehart materyalist değerlere sahip kişiliklerin güvenli, istikrarlı bir ekonomi, güçlü bir savunma gücü ve ekonomik olarak güçlü olmayı önemseyen bireyler olduğunu, post materyalist kişilerin ise hayatlarında düşünce, özgürlük, çevresel farkındalık, kendini gerçekleştirme gibi yaşam kalitesini ortaya koyan unsurlara öncelik verdikleri belirlenmiştir (Özgüngör, 2009).

1.2.5.4. Hofstede Değer Yaklaşımı ve Ölçeği

Kültürler arası farklılıkları analiz etmek maksadıyla 1970 yılının sonlarına doğru Geert Hofstede'nin ileri sürdüğü yaklaşıma göre beş değer boyutu üzerinde durulmuştur.

- Güç Mesafesi: Ülke insanlarının kurumlarda ve organizasyonlarda gücün eşit olmayan bir şekilde dağılmasına gösterebildikleri müsamahanın derecesidir. Güç mesafesi yüksekse büyük servet ve güç eşitsizliğinin tolere edildiği, güç mesafesi düşük ise toplumun eşitliğe ve fırsatlara önem verildiğini göstermektedir (Robbins ve Judge, 2013, s. 154-155). Güç mesafesi geniş olan toplumlarda dengesizlik, eşitsizlik bulunmaktadır. Statü, makam, unvan gibi unsurlara önem verilir ve saygı gösterilir. Dar güç mesafesi olan örgütlerde ise, katılım ve güç dağılımında eşitlik bulunmaktadır (Dursun, 2013).

- Bireyselliğe Karşı Toplulukçuluk: İnsanların birey olarak hareket edip, bireysel hakların her şeyin üzerinde tutulduğu toplumlardır. Toplulukçuluk ise; insanlar bir parçası oldukları gruplardaki diğer bireylerin onları korumasını gözetmelerini beklemektedir. Toplulukçuluk, sıkı bir çevre yapısıdır (Robbins ve Judge, 2013, s. 154-155).

- Erilliğe Karşı Dişilik: Bu yaklaşıma göre kültürün yüksek erillik yapısına sahip olması, kültürün erkek ve kadınlar için ayrı roller oluşturduğu ve erkeklerin toplumda baskın olduklarını göstermektedir. Dişilik derecesi yüksek olan kültürlerde ise kadın ve erkek rollerinde farkların az olduğu ve kadınlarla erkeklerin eşit görüldüğü gözlenmiştir (Robbins ve Judge, 2013, s. 154-155). Eril kültürün baskın olduğu toplumlarda, güç ve başarı, dişil kültürlerde ise uyum ve birbirleriyle anlaşma önemlidir (Dursun, 2013).

- Belirsizlikten Kaçınma: Toplumdaki bireylerin yapılandırılmış durumları yapılandırılmamış durumlara tercih etme dereceleridir. Belirsizlikten kaçma derecesi yüksek olan kültürlerde, bireylerin yüksek seviyedeki belirsizliklerde kaygı seviyeleri artmakta ve bu rahatsızlık verici durumdan kurtulmak, belirsizliği azaltmak için de kanunlar ve kurallar koymaktadırlar (Robbins ve Judge, 2013, s. 154-155). Bu topluluklar sert tabulara sahiptir ve farklı olanı tehlikeli olarak algılama eğilimleri bulunmaktadır (Sarıtaş ve Öztürk, 2018).

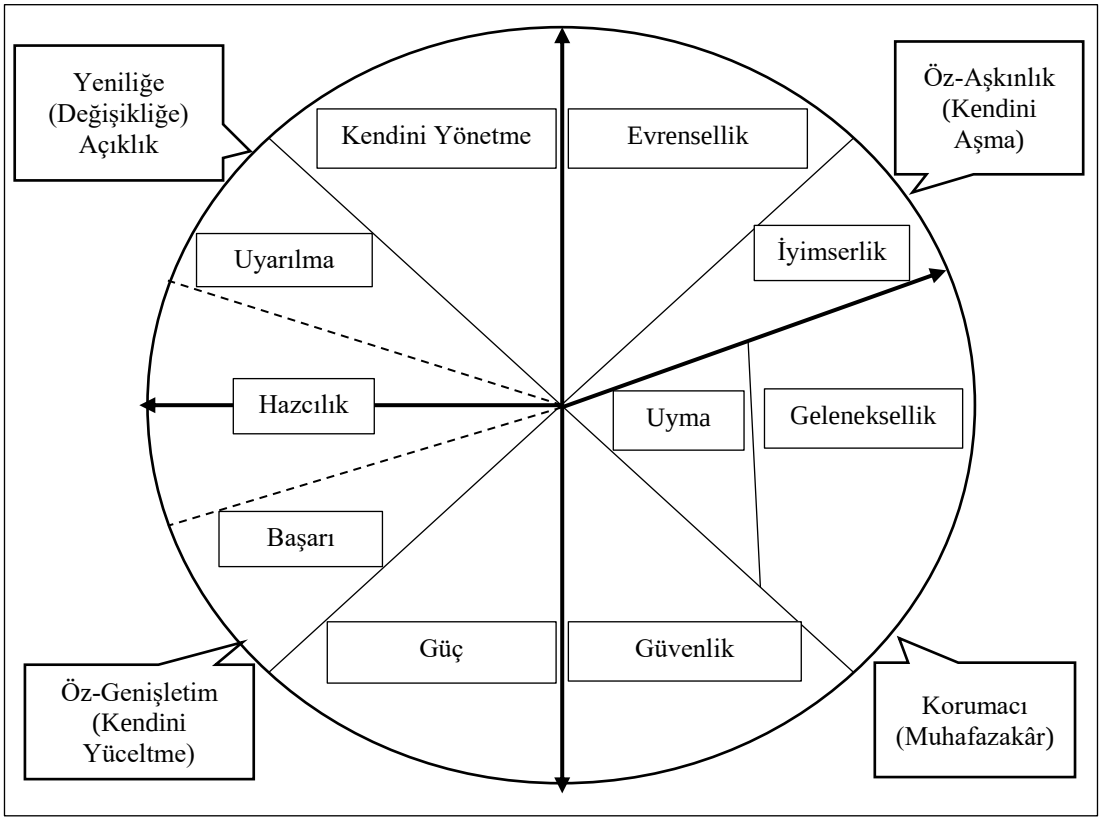
- Uzun Vadeye Karşı Vadeye Dönüklük: Bir toplumun geleneksel değerlere adanmışlığını ölçer. Uzun vadeye dönük kültürdeki insanlar, geleceğe bakar, tutumlu ve sabırlı davranarak geleneklere değer verirler. Kısa vadeye dönük bireyler ise burada ve şimdiye değer verirler. Değişime daha hazırlardır ve kolayca kabul edebilirler. Geçmiş ve geleceğe, geleneğe saygıya ve sosyal sorumlulukların yerine getirilmesine değer verirler (Robbins ve Judge, 2013, s. 154-155).

1.2.6. Shalom H. Schwartz' ın Değer Yaklaşımı ve Değerlerin Boyutları

Schwartz tüm toplumlara uygulanabileceği sonucuna vardığı on farklı değer tipi belirlemiştir. Bunlar; güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma ve güvenlik olarak sıralanmıştır. Şekil 2'de de görüldüğü gibi bu on değer tipinin oluşturduğu toplam dört ana değer grubu bulunmaktadır. Yeniliğe Açıklık (Değişikliğe Açıklık) (Openness to Change)/ Muhafazacı (Korumacı) Yaklaşım (Conservation) ve Öz-aşkınlık (Self-Transcendence)/Öz-genişletim (Kendini yüceltme) (Self-Enhancement) şeklinde dört

ana değer iki boyut üzerinde toplanmaktadır (Bayad, 2017, s. 4). Schwarz (2006) ileri sürdüğü kuram doğrultusunda, bir ölçme aracı kullanmış ve bunun sonucunda, kültürlerarası araştırmalarda şaşırtıcı olarak toplumlar arasında on değerin görece önemleriyle ilgili olarak oldukça yüksek düzeyde bir benzerlik tespit edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı ulusların çoğunluğunda iyilikseverlik, evrenselcilik ve kendini yönetme değerleri hiyerarşinin tepesinde yer alırken, güç, güvenlik ve uyarılma değerleri piramidin tabanında yer aldığı sonucuna varılmış. Elde edilen bu sonuç doğrultusunda, insan doğasının ve bireysel değer önceliklerinin kültürler arasında büyük ölçüde paylaşıldığı ifade edilmiştir.

Şekil 2. On Güdüsel Değer Türü Arasındaki İlişkileri Gösteren Kuramsal Model

Kaynak: (Schwarz, 2006)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Schwarz (2012) tarafından detaylandırılan değerlerin boyutları şöyledir**:**

1.2.6.1. Yeniliğe (Değişikliğe) Açıklık

Uyarılım, Özyönelim, Hazcılık üç alt boyutu bulunmaktadır.

- Özyönelim (Kendini Yönetme): Bağımsız düşünme ve davranma-seçme, yaratma, keşfetme,
- Uyarılım: Yaşamda heyecan, yenilik ve meydan okuma arayışı,
- Hazcılık: Zevk ya da duyumsal doyum, olarak tanımlanmaktalardır.

1.2.6.2. Muhafazacılık (Korumacılık)

Geleneksellik+uyma, güvenlik gibi üç alt boyutu bulunmaktadır.

- Güvenlik: Benlik, toplum ve ilişkilerin güvenliği, uyumu ve istikrarı,
- Geleneksellik: Kültürün ya da dinin şart koştuğu görgülere, fikirlere saygı ve bağlılık,
- Uyma: Başkalarını üzecek veya onlara zarar verecek, ya da sosyal beklentileri veya normları ihlal edebilecek eylemlerin, eğilimlerin ve dürtülerin kısıtlanması, şeklinde sıralanmaktadır.

1.2.6.3. Öz-aşkınlık (Kendini Aşma)

Evrenselcilik, iyilikseverlik olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır.

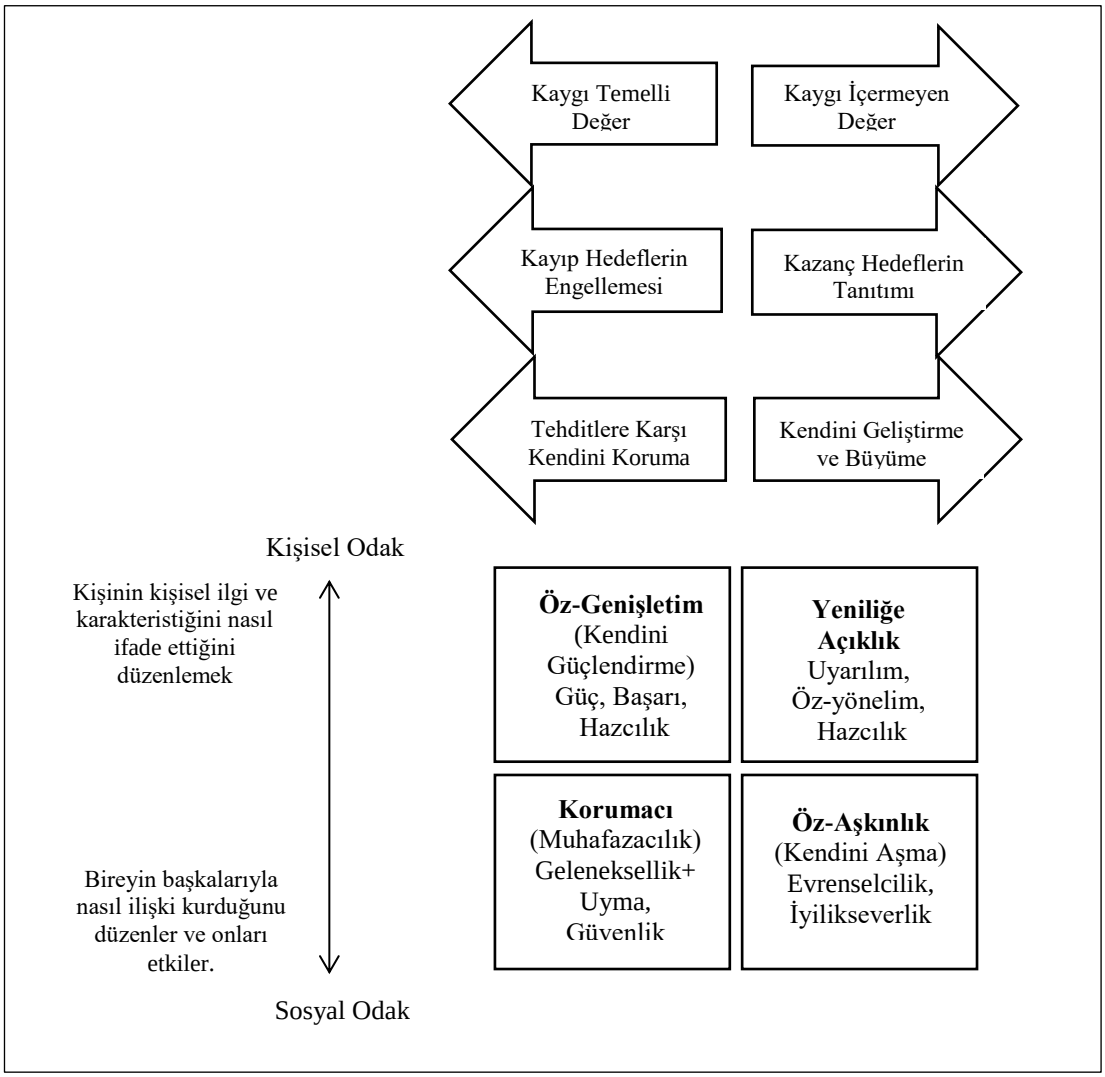
- Evrenselcilik: Tüm insanların ve doğanın refahı için anlayışı, takdiri, hoşgörüyü korumaktır.
- İyilikseverlik: Kişilerin yakın, iletişim halinde olduğu bireylerin esenliğini koruma ve güçlendirme, olarak ikiye ayrılmaktadır.

1.2.6.4. Öz-genişletim (Kendini Güçlendirme)

Güç, başarı, hazcılık olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır.

- Başarı: Sosyal standartlara göre belirlenmiş kişisel başarıdır.
- Güç: İnsanlar ve kaynaklar üzerinde egemenliği kurmak, sosyal statü ve prestijdir.
- Hazcılık: Zevk ya da duyumsal doyum olmak üzere üç kategoride incelenmektedir.

Şekil 3. Evrensel Değer Yapısının Dinamik Temelleri

Kaynak: (Schwarz S. H. 2005)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Değer kazanımının hizmet ettiği çıkarımlar incelendiğinde şekil 3'teki gibi sonuçlar gözlemlenmiştir. Kare kutucukların üst kısmındaki değerler (güç, başarı, hedonizm(hazcılık), uyarım, öz-yönelim) öncelikli olarak kişisel çıkarların ve özelliklerin nasıl ifade edildiğini ortaya koymaktadır. Alt kısımdaki değerler (hayırseverlik(iyilikseverlik), evrenselcilik, gelenek, uygunluk, güvenlik), birinin diğer kişilerle sosyal olarak nasıl ilişki kurduğunu ve çıkarlarını nasıl etkilediğini belirleyen değerlerdir. Şekil'de güvenlik ve evrenselcilik değerlerinin kişilerin sınır değerleri olduğunu görmekteyiz. Bu özellikteki bireyler başkalarının çıkarlarıyla ilgilenirken kendi çıkarlarını da düzenlerler. Değerlerin kaygı ile ilişkisini, yani sosyal

ve fiziksel dünyadaki belirsizlikten kaynaklanan kaygıyla baş etme çabası içerisindeyken değerlerin bu süreçte ne yönde hizmet ettiğini şekilde sol taraftaki kutucuklarda görebilmekteyiz. Bu değerler koruyucu etkiye sahiptir. Çatışmayı (uygunluk) engellemek ve var olan düzeni (gelenek, güvenlik) veya aktif olarak tehdidi (gücü) kontrol altında tutmak insanlar için önemlidir. Sağdaki değerler (hedonizm, uyarma, öz-yönelim, evrenselcilik, yardımseverlik) ise kaygıdan uzak motivasyonu ifade etmektedir. Bunlar büyüme ya da kişinin kendini geliştirdiği değerlerdir. Bunlar arasında, başarı değeri her ikisini karşılamaktadır; Sosyal standartların başarılı bir şekilde karşılanması bireyin kaygıyı kontrol edebilmesini sağlarken aynı zamanda yeterlilik duygusunu doğrulayabilmektedir. İlgi ve kaygı, değerlerin farklı tutum ve davranış ilişkilerini tahmin etmede ve anlamada yardımcı olabilir (Schwarz, 2012).

Bu çalışmada kullanılmış ölçeklerden biri olan Schwartz Porter değerler ölçeğinin yirmi bir maddelik kısa formu birçok başka çalışmada da kullanılmıştır. Bunlardan bazıları hakkındaki bilgi aşağıda verilmiştir.

Sığrı, Tabak ve Ercan'ın (2009) "Kültürel Değerlerin Yönetsel Kapsamda Analizi: Bankacılık Sektörü Örneği" çalışmasında ve Uzun'un (2015) yapmış olduğu "Suç ve Değer İlişkisi: Suça Sürüklenmiş Çocuklar Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinde değerler ölçeğinin yirmi bir maddelik kısa formu kullanılmıştır.

Özyer, Yalap ve Sobacı (2018) tarafından yapılmış "Değerlerin Bireylerarası Sapma Davranışları Üzerindeki Etkisi: Akademisyenler Üzerinde Bir Araştırma" isimli çalışmada değerler ölçeğinin yirmi bir maddelik kısa formu kullanılmıştır.

Özcan (2012) tarafından yapılan "Birey-Örgüt Değerleri Arasındaki Uyumun Örgütle Özdeşleşme ile İlişkisi" adlı çalışmada ve Trapnel ve Paulnus (2012) tarafından yapılan "Agentic and Communal Values: Their Scope and Measurement" adlı çalışmada değerler ölçeğinin yirmi bir maddelik kısa formu kullanılmıştır.

Morsümbül tarafından yapılan "Değerlerin Kuşaklar Arası Değişimi: Ankara Örneği" adlı çalışmada (Morsümbül, 2014) olmak üzere daha birçok çalışmada da aynı ölçek kullanılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

İLETİŞİM BECERİLERİ, ÖZNEL İYİ OLUŞ HALİ VE YAPILAN İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

İletişim insanın duygu ve düşüncesini paylaşabildiği ayrıca öğrenme gibi eylerini gerçekleştirdiği bir araçtır. Öznel iyi oluş hali ise kişinin mutlu hissetmesi yani hayatından memnun olma durumudur. Bu bölümde bu iki değişken üzerinde durularak derinlemesine incelenmiştir. Literatürde bu çalışmada incelenilen tüm değişkenlere yönelik yapılmış olan çalışmaların incelenmesi de bu bölümde yapılmıştır.

2.1. İletişim Becerileri

İnsan, duruşuyla, bakışıyla, sözleriyle, ses tonuyla, jest ve mimikleriyle kısacası her haliyle iletişim kurmaktadır. İnsanoğlu iletişim kurmadan varlığını sürdüremez demek bu durumda yanlış olmayacak bir cümledir. İletişim becerileri, iletişimin kavramı ve anlamı, iletişim çeşitleri, iletişim becerilerinin sınıflandırılması, iletişim ağı modelleri, iletişimin işlevleri, iletişim becerileri ve Korkut'un iletişim becerileri değerlendirme ölçeği başlıkları altında incelenmiştir.

2.1.1. İletişim Kavramı ve Anlamı

İletişim, bireyin toplumsal hayat için ihtiyacı olan bilgi, beceri ve tutumu öğrenmesinde, bir araç rolü üstlenmektedir. Aynı zamanda, iletişim insani ilişkilerin temel elemanı ve gerçek hayatın önemli bir parçasıdır (Güney, 2015). İletişim düşüncelerin, duyguların, bilgi veya anlamların gönderilmesi ya da alınması olarak da ifade edilmektedir (Küçük, Çubukçu, Sancar, ve Korucuk, 2016). İletişimde temel amaç insanların tutum ve davranışlarını etkilemektir (Tutar ve Yılmaz, 2005, s. 21). İletişim, iletişim süreçleri çerçevesinde tanımlanacak olursa; Belli bir kaynakta kodlanan mesajların, belli bir kanal aracılığıyla alıcıya ulaşması ve burada kodların çözümlenmesi sonucunda geribildirimle kaynağa herhangi bir biçimde ulaştırılması sürecidir (Bal, 2013).

2.1.1.1. İletişimin Tanımı

İletişimle ilgili birçok tanım bulunmakla birlikte, iletişim Latince "communis" sözcüğünden türemiş İngilizcesi "communication" olan bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci olarak tanımlanabilen, toplumsallaşmanın bir yansımasıdır (Çağlar, 2014). Diğer bir tanımda ise iletişim gönderici ve alıcı arasındaki anlamları ortak kılmaya yönelik bir çabadır (Bahar, 2016).

İletişim ihtiyaçtan kaynaklanmakta ve kişiler arası ilişkileri, bir topluluk arasında bağı ya da bir grubun oluşması için gerekli ortamın kurulmasını ve bu grup arasında kurulmuş olan bağın sürdürülmesini sağlamaktadır (Tutar ve Yılmaz, 2005, s. 22). İletişim insanın var oluşundan beri hayatı anlamlı kılan önemli bir olgudur. Toplumu, toplum yapan iletişimdir ve toplumsal örgütlenmenin ilk şartlarından biri de yine iletişimdir. Aynı zamanda iletişim karmaşık bir kültürel süreçtir (Tayfun, 2014, s. 4-5). Neden iletişim kurarız sorusuna verilen cevaplarda beş temel amaç görülmektedir. İlki var olmayla ilgilidir. Her birey kuracağı ilişkiler doğrultusunda varlığını anlamlandırır. İkincisi insanoğlunun öğrenme merakıyla ilgili olarak haberleşmeyle ilgilidir. İletişimin amaçlarından bir diğeri ise paylaşma arzusudur. Kişi bilgi ve düşünce paylaşımı için iletişim kurar. Bilgi, düşüncenin; düşünce de yeni bilginin kaynağıdır. Yaşamın bilgisini oluşturup ortaya çıkaran insan bu bilginin diğer insanlara aktarılmasının çabası içindedir. Aksi takdirde kendi varlığını duyumsayamaz. Birey sadece bilgi ve düşünceyi paylaşmak için değil aynı zamanda duyguyu paylaşmak içinde iletişimde bulunmaktadır. Olumlu ya da olumsuz duygular insanların tinsel üretimleridir. İletişimin duygusal yanı eksikse iletişimin etkinliğini söylemek çok zordur. Yüz yüze iletişimde duygu paylaşımı daha etkili görülmektedir. İletişimin diğer bir amacı toplumsal anlamda büyük insan kitleleri üzerinde ideolojik etki kurmak iken kişilerarası düzeyde sosyokültürel ve kültürel konumlar ve diğer kişisel donanımları etkilemede ve yönlendirmede etkili olmaktadır. İletişim kurmanın son amacı ise mutlu olmak ve eğlenmektir (Bıçakçı, 2006, s. 13-17).

2.1.1.2. İletişimin Temel Özellikleri ve Önemi

İnsanlar iletişim süreci sayesinde duygu ve düşüncelerini aktarırlar. Bireyin özel yaşamında ki mutluluğunun ve iş yaşamında ki tatmininin kaynağı olarak iletişim

başarısı görülmektedir (Tutar ve Yılmaz, 2005, s. 30). Etkin iletişim, insan hayatının her aşamasında ve her tür ilişkide gereklidir (Tayfun, 2014, s. 20). Güney (2015), İletişimle ilgili olarak, iletişimin insani ilişkilerin en temel elemanı ve gerçek hayatın ayrılmaz bir parçası olduğunu ifade etmiştir.

İletişimin temel özelliklerinden biri ifade berraklığıdır, iletişim ifade berraklığı gerektirir. İletişimde karşılıklı etkileşim gerekmektedir. Karşınızdaki kişiyle konuşma ortamında olmak sağlıklı bir iletişim açısından yeterli değildir. Konuşma esnasında kurduğumuz cümlelerdeki kelimeler tek başlarına anlam taşımamaktadır. Anlamı kelimelere yükleyen insanlardır. Anlam insanların yaşantıları ve duygularıyla oluşur. Bireylerin geçmişleri ve geçiş deneyimlerindeki benzerlikler anlamı berraklaştıran etkiye sahiptir (Tayfun, 2014, s. 20-58).

İletişim semboliktir, iletişimin temeli olan dil sembollerle yapılır, semboller zaman içinde gelişir ve dili oluşturur (Aziz, 2016, s. 36). İnsanlar sussa da bir tepki gösterseler de ileti oluşturmak zorundalardır, dolayısıyla iletişim kurulması için özel bir çabaya gerek yoktur, çünkü iletişimsizlik mümkün değildir (Watzlawick ve J., 1969; Gökçe, 2015, s. 29). İletişimde önemli olan iletişimin başladığı ilk dakikalardır, Bunun nedeni bilinçli ya da bilinçsiz sergilenen davranışların ilk dakikalardan daha yoğun gerçekleşmesindendir. İlk etkileşim devam eden sürecin belirleyicisidir (Tayfun, 2014, s. 20-58).

İletişim iki yönlüdür. Sadece sürekli olarak karşıdaki kişiye iletileri göndermek değildir, karşılıklı gerçekleştirilen bir etkileşimdir (Tayfun, 2014, s. 20-58). Ayrıca iletilerde geçişkenlik vardır. Yani herzaman mesajı veren kişinin kullandığı semboller karşı taraftan aynı şekilde algılanmaz. Alıcının önceki bilgileri deneyimleri çerçevesinde farklı anlaşılabilir (Aziz, 2016, s. 36).

İletişimin bir diğer özelliği bir bütün olmasıdır. İletişimde jestler, mimikler, beden duruşu bir bütün olarak değerlendirilir, bunların dışında geçmiş yaşanmışlıklarda iletişimde önem kazanmakta ve bir bütün olarak değerlendirilmektedir. İletişim öğrenilebilir özellikler taşır, doğuştan sahip olunması gerek bir yetenek değildir. (Tayfun, 2014, s. 20-58).

İnsanlar kültürel varlıklardır ve bir topluluk içinde doğar büyür gelişirler. O toplumun kültürel değerlerini içleştirirler ve kişinin her türlü iletişim edinimlerinde bu kültürün yansımaları görülür (Aziz, 2016, s. 36).

Etkili iletişim için kişiler birbirlerinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlamalıdır yani empati etkili iletişimde önemlidir. Çanakkale savaşında Ulu Önder Atatürk'ün savaşta vefat eden yabancı askerlerinin annelerine seslenerek 'Gözyaşlarınızı dindirin. Evlatlarınız, bizim bağrımızdadır. Huzur içindedirler ve huzur içinde rahat rahat uyuyacaklardır. Onlar bu toprakta canlarını verdikten sonra artık bizim evlatlarımız olmuşlardır' empati konusunda verilebilecek en iyi örnektir. İletişimde mesaj anlamlarda değil insanlardadır. Yani insanların dışardan gelen etkilere verdikleri tepkileri anlam olarak adlandırırken, aslında o anlamı oluşturanın sözcükler değil insanların kendileri olduğu görülmüştür. Selpak denildiğinde aklımıza kâğıt mendilin gelmesi buna iyi bir örnek olarak gösterile bilinir (Tayfun, 2014, s. 20-58).

2.1.1.3. İletişimin Fonksiyonları

İletişimin herhangi bir sosyal sistem içindeki fonksiyonlarını; kişisel, çevresel, yerel, ulusal ve uluslararası koşulları anlamayla birlikte, bilinçli tepki verebilmek ve doğru sonuçlara ulaşabilmek için gerekli görülen haberleri, bilgileri, mesajları, fikirleri ve yorumları toplamak, işlemek, depolamak ve yaymak olarak ifade edebiliriz. Aynı zamanda iletişim enformasyon, sosyalizasyon yani toplumsal bağlılık bilincini besleyerek genel bilgi birikimi oluşturmaktır. Bu birikimle bireylerin toplumsal hayata aktif bir şekilde katılmalarını sağlamak olan sosyalizasyon, kişilerin, grupların veya toplumun yakın ve uzak hedeflerini oluşturmaktadır. Herkesçe kabul gören amaçlara ulaşmaya yardımcı olan motivasyon, karşılıklı fikir birliği, fikir alışverişi ya da farklı fikirlerin görüşülüp, netleştirilmeye çalışıldığı ortamları oluşturmaktadır. Oluşturulan bu ortamlarda yapılan tartışmalar, yaşamın tüm aşamalarındaki entelektüel gelişme, kişilik oluşumuna, yetenek ve kapasite gelişimine, bilgi aktarılması olan eğitime, geçmiş mirasın korunmasına ve aktarılmasına, sanatsal ürünlerin yayınlanmasına, bireyin yaratıcılık ve ufkunun açılması olan kültürel gelişimine, kişisel ve toplu olarak yapılan dans, edebiyat, müzik yani kısaca sanat ve spor etkinliklerine katılımına ve en

son bireylerin, grupların ve ulusların birbirini tanımasına ve anlamasına, kişilerin kendileri dışındaki bireylerin yaşam koşullarını, hayat görüşlerini ve isteklerini anlamasına olan entegrasyondur (Tutar ve Yılmaz, 2005, s. 34-36).

Bir diğer deyişle de iletişimin fonksiyonları; bilgiyi taşımak, sağlıklı ilişkilerin kurulmasını yardım etmek, etkileşimi sağlamak, sosyal kurum ve kuruluşlarda kararları ve emirleri taşımak ve iletişimin geri bildirime imkân sağlamaktadır (Güney, 2001, s. 197-205).

2.1.1.4. İletişim Stilleri

Bireylerin iletişim kurmalarında bir istikrar derecesi olduğu düşünülmektedir. İletişim kurma şekli durumdan duruma değişim gösterse de herkesin iletişim kurma tarzında süreklilik gösteren kişisel özellikleri bulunmaktadır.

Temel iletişimci stil değişkenleri dokuz tanedir bunlar; ilginin merkezi olmayı seven, yüksek sesle konuşan, araya giren uzun süreli göz temasında bulunan **baskın(dominant)** bireylerin iletişim stilleridir. Bireylerin aşırı beyanları, abartmaya yatkın, vazgeçmemeyi seven stilleri **dramatik iletişimciler** olarak ifade edilir. Kavgacı, münakaşacı, provakatif ve tartışmacı bireylerin stileri **münakaşacı iletişimciler** olarak adlandırılır. Jestler, el hareketleri, yüz ifadeleri ve vücut hareketleri kullanarak dikkat çeken ve coşku yaratan stillere sahip olan bireylere canlandırıcı **animatör iletişimciler** denilmektedir. Renkli stilleriyle hiçbir zaman unutulmayan bireylerin iletişim stili **iz bırakanlar** olarak ifade edilir. Bazı insanlar ise kontrollüdür ve asla telaşa kapılmazlar bunlara da **rahat iletişimci** stilli bireyler denmektedir. Dikkatlice dinleyen göz teması kuran, dikkatli dinlediğine dair duruş ve vücut hareketleri sergileyen bireylere **dikkatli iletişim** stilli bireyler denilir. Açık samimi, girişken ve topluluğu seven stildeki bireylere ise **şeffaf- açık iletişimci** stilli bireyler denilir. Karşılıklı etkileşimi teşvik eden ve konuşma ortamı yaratan bireylere ise **candan iletişimci** stilli bireyler denilmekle birlikte bu dokuz stillin tam tersi stillere sahip stillerde mevcuttur (Geçikli, 2010, s. 259-261).

- **Kendimizi ve Başkalarını Algılama:** İletişimin dinamiklerini anlamak için kişiler arası iletişimde yer alan algısal süreçlerle yaşam içinde oynadığımız rollerin

incelenmesi gerekmektedir. Algısal süreçlerin değerlendirebileceği iki teori bulunmaktadır.

- Johari Penceresi: Johari penceresinde açık, yarı açık, yarı karanlık ve karanlık olmak üzere dört bölge bulunmaktadır. Açık bölge: bireyin kendisi ve başkaları tarafından bilinen yönleridir. Yarı açık bölge bireyin başkaları tarafından bilinen fakat kendi tarafından bilinmeyen yönleridir. Yarı karanlık bölge: bireyin kendisi tarafından bilinen fakat başkalarınca bilinmeyen özellikleridir. Karanlık bölge: bireyin ne kendince ne de başkaları tarafından bilinmeyen özellikleridir. Kişilerarası ilişkilerde amaç açık alanı genişletmek olmalıdır (Geçikli, 2010, s. 261). Biriyle iletişim kurabilmek için kişinin kendini açması yani açık bölümü genişletmesi gerekmektedir. Kendini açmanın ilişkiler üzerinde önemli etkisi bulunmaktadır (Hartley, 2014, s. 100-101).

- Çıkarım Teorisi: Bu teori, her bir bireyin, insanları sınıflandırmak ve onlar hakkında sonuç çıkarmaya yönelik içten gelen genel bir önleme yetisinin bulunduğunu öne sürer. Yeni insanlarla tanıştığımızda onları önceden edinmiş olduğumuz kafamızdaki şemalara göre algılarız. Bu şemalar başkaları hakkındaki yorumlarımızın temelini oluşturur. Bu şemalar doğrultusunda kişilerle ilgili tutumlarımız oluşmaktadır. Şemalara göre kişileri kimliklendirdikten yani tanımladıktan sonra ikinci aşama olan ilgilendirme, bağlantı kurma kuralları uygulanır. Mesela sebat göstermeyen kişi olarak nitelediğimiz kişinin bu kimliklendirmeyle bağlantılı olarak başarısız olacağını düşünürüz. Bu yolla hepimiz insanlara belli özellikler kazandırıp belli gruplara dâhil ederiz ve daha sonra başka özelliklerde yüklemeye başlarız (Geçikli, 2010, s. 262-263).

2.1.1.5. İletişim Türleri

Psikoloji kapsamında çeşitli iletişim sınıflamaları vardır. Yaygın olarak kullanılan sınıflamaya göre iletişim türleri dört gruba ayrılmaktadır. Bunlar aynı zamanda birer çatışma türü olarak da karşımıza çıkmaktadır. İletişim türleri;

- Kişi-içi iletişim: Kişinin kendisiyle yapmış olduğu iletişim türüdür. İletişimin ilk başladığı yer, düşünmedir. Düşüncelerini aktarmadan önce kişinin kendi kendiyle

konuşmasıdır. İnsanın beynindeki düşüncelerin sessizce dile getirilmesidir (Aziz, 2016, s. 66).

- Kişilerarası İletişim: İki kişi arasında gerçekleşir ve genellikle kendiliğinden oluşan bir süreçtir. Sürekli geribildirim alınarak ilerler. Kişiler arası iletişim için başkalarını tartıp varılan yargıya göre davranma sanatıdır, denilmektedir (Barlı ve Avcı, 2016).

- Örgüt-içi İletişim: Bu iletişim türü hiyerarşik iletişim türüne girer. Bir kurum ya da kuruluşun içerisinde, işin görülmesi için gerekli olan iletişimdir (Aziz, 2012, s. 61).

- Kitle İletişimi: Bir takım sembollerin, bir takım amaçlar nedeniyle üretilmesi, geniş insan topluluklarına aktarılması ve bu insanlar tarafından anlaşılıp yorumlanması sürecine denir (Dökmen, 2005, s. 21-39).

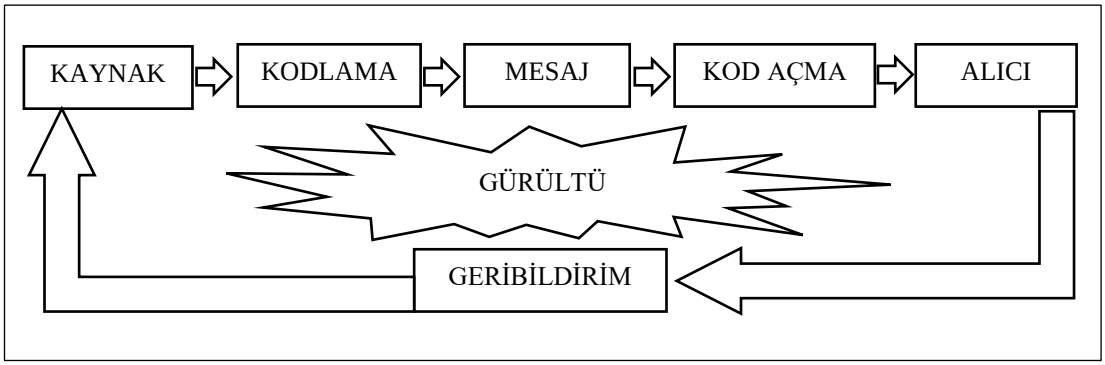
2.1.1.6. İletişimin Unsurları

İletişimin işleyişi iki türlü olmaktadır. Birincisi tek yönlü iletişim, bu iletişim türünde bilgi, duygu, düşünce, tutum ve kanaatlerin tek yönlü, doğrusal bir şekilde aktarımı gerçekleştirilir. İkincisi çift yönlü-döngüsel iletişim, bilgi, duygu, düşünce, tutum ve kanaatler kaynaktan alıcıya gönderilir, alıcı bunları alıp anlamlandırdıktan sonra yorumlayıp daha sonrada geri bildirimde bulunarak bu iletişimi gerçekleştirir. Tek yönlü iletişimde unsurlar kaynak- mesaj- kanal- alıcı iken çift yönlü iletişimde kaynak- kodlama- mesaj- kanal- kod açma- alıcı- geribildirim unsurları kullanılarak iletişim gerçekleşir (Geçikli, 2010, s. 63-64).

- Kaynak: İletişim sürecini birincil düzeyde başlatan, iletiyi üreten kişi ya da gruptur (Çamdereli, 2008, s. 27-28).
- Kod: Sözlü ya da sözsüz mesajları simgeleştiren bunları ilişkilendirip düzenleyen kurallar bütünüdür (Geçikli, 2010, s. 63-64).
- Kodlama: Bilgi, duygu, düşünce, tutum ve kanaatlerin iletişim kanallarının özelliklerine uygun olacak şekilde görsel veya sessel simgelerle sinyalleştirilmesidir (Geçikli, 2010, s. 63-64).

- Mesaj: Gönderici tarafından alıcıya yollanan ve özel anlamı olan iletidir (Barlı ve Avcı, 2016).
- Kanal: Mesajın alıcıya iletilmesini sağlayan ışık dalgaları, hava dalgaları, ses sinyalleri, görsel sinyaller gibi iletken araç ve yöntemlerdir (Geçikli, 2010, s. 63-64).
- Alıcı: Her iletişim olgusunda kaynağın, mesajın hedefi olarak seçtiği taraf, alıcıdır (Aziz, 2016, s. 31).
- Kod açma: Mesajların duyu organları tarafından alındıktan sonra içeriğinin yorumlanması, çözümlenmesi ve anlama sürecidir (Geçikli, 2010, s. 63-64).
- Geri bildirim: Alıcının göndericiye gönderdiği bir çeşit cevaptır (Küçük, Çubukçu, Sancar, ve Korucuk, 2016, s. 22-23).
- Gürültü: Mesaj aktarımını negatif yönde etkileyen etmenlerdir. İletişimin kötü işlemesine ya da tümüyle kapanmasına yol açabilir (Geçikli, 2010, s. 63-64).

Şekil 4. İletişimin Unsurları

Kaynak: (Erdoğan, 2011)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

2.1.1.7. İletişim ve Kişilik

İyi bir iletişim için herkesle olumlu ilişkiler kurabilmek gerekmektedir. Dolayısıyla iletişimin kişilik özellikleriyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. İletişim esnasında kişilerin kişilik yapılarıyla ilgili bilgiler edinip, bu yönde kişilik tiplerine göre davranmak gerekmektedir (Çağlar, 2014, s. 8-9).

2.1.2. İletişim Çeşitleri

İletişim çeşitleri iletişim olgusunun taraflarına göre oluşturulmaktadır. İletişim insanlar arasında, insanla araç arasında, insanla çevre arasında meydana

gelebilmektedir. Mesela öğretmenini dinleyen bir öğrencide iletişim insanla insan arasındadır. Öğretmenini internet üzerinden dinleyen öğrencinin iletişimi ise insanla araç arasındadır. İnsanın ailesiyle iletişimi veya toplumla iletişimi, insan çevre iletişimi olarak değerlendirilmektedir. İletişim sözlü iletişim, sözsüz iletişim, yazılı iletişim ve teknik iletişim olarak çeşitlere ayrılabilir (Tutar ve Yılmaz, 2005, s. 79).

2.1.2.1. Sözlü İletişim

İnsanlar iletişim süreci içince konuşma yoluyla sesli iletiler vererek duygu ve düşüncelerini aktarmaktadırlar. Konuşma, sözlü iletişimde kişinin doğrudan kendini ifade etmesini sağlayan, insanı diğer canlılardan ayırt eden araç olarak görülmektedir. Konuşma, toplumsal süreç içerisinde insanların belirli seslere yükledikleri anlamları belleklerinde tutarak, dizgesel bir biçimle kullanmayı öğrenmeleriyle gerçekleşmektedir. Konuşma toplumsal bir anlaşma unsuru olan dili kullanarak toplum kurallarını bir sonraki nesle aktarmaktadır. Dil bir semboller sistemidir. Chomsky insanın doğuştan bütün dilleri öğrenmeye yetenekli olduğu ileri sürerken, Piaget dilin, düşüncenin gelişmesinde ve kişisel içe yönelik zihinsel durumların oluşup toplumsallaşma sürecinin gerçekleşmesi esnasında etkili olduğunu ifade etmiştir (Aktaş ve Kılıç, 2013, s. 132-133).

2.1.2.2. Sözsüz iletişim

Herhangi bir söz söylemeksizin bedenin hareketleri ile iletilerin aktarılmasını ifade etmektedir. Sözsüz iletişimde, kişinin başka kişilerle ilk karşılaşmasında fiziksel görünüşlerini olumlu ya da olumsuz olarak algılanması belirleyici olabilmektedir. Fiziksel görünüş gibi yüz ifadeleri de sözsüz iletişim grubu içerisine girmektedir. Yüz ifadeleri kişinin duygu ve düşüncelerinin somut bir şekilde yüzüne yansıması ya da yüzde belirmesi ile ortaya çıkmaktadır. Yüzdeki kasların duygu ve düşünceleri anlatmak amaçlı kullanılmasına mimik denilmektedir. Sözsüz iletişimin bir diğeri ise jestlerdir. Vücudun el, kol ve bacak hareketlerini kapsamaktadır. Genellikle sözel ifadelerini güçlendirmek amaçlı olarak kullanılırlar. Ses davranışı denilen, kişinin konuşma sırasında ses özelliklerini kullanarak sözcüklere farklı anlamlar kazandırması sözsüz iletişimin bir diğeridir. İletişim sırasında kişilerle konulan mesafelerde sözsüz

iletişim grubuna girmektedir. Bu mesafeler şöyle belirlenmiştir. 0-25 cm mahrem alandır. 25-200 kişisel alan kişinin samimi olarak nitelendirdiği kabul ettiği alan olarak ifade edilmektedir. 80-100 cm kişinin toplumsal rolü ya da statüsü gibi konumu ile ilgili olarak ortaya çıkan alandır. 2,5 metreye kadar konulan mesafe ise kişinin tanımadığı kişilerle arasında koyduğu alan olarak ifade edilmektedir (Aktaş ve Kılıç, 2013, s. 137-144). Aynı zamanda, susmak, zamanı kullanmak, mesela bir yerde zamanında bulunmak ve kullanılan renkler sözsüz iletişim türlerindendir (Zıllıoğlu, 2003, s. 183-218).

2.1.2.3. Yazılı İletişim

Yazılı iletişim insanın zaman ve mekândaki iletişim sınırlılıklarını genişletmede en etkili ilk iletişim türüdür. Sözlü iletişime göre daha güvenilirdir. Kökeni mağara resimlerine dayanan yazılı iletişimin 15. yüzyılda matbaanın icadıyla yoğun kullanımı, yazılı iletinin hızla çoğalmasına bilgi ve düşüncelerin daha kolay yayılmasına neden olmuştur (Zıllıoğlu, 2003, s. 174). Yazılı iletişimde de yine temel dil varlığı olması gerekmektedir. Ayrıca bu tür iletişimde sözlü iletişime göre söz dizilimi farklılık göstermektedir. Mektup, e-posta, kart gibi kişilerarası olabileceği gibi kurum içi iletişim olarak da kullanılmaktadır (Aziz, İletişime Giriş, 2012, s. 53-54).

2.1.2.4. Teknik İletişim

Teknolojik gelişmeler, Micro-elektronikteki gelişmeler iletişimin yapısını değiştirmiştir. İletişimin boyutu, etkinliği, biçimi teknolojik gelişmeler sayesinde farklılık kazanmıştır. Teknolojik ve teknik iletişimle birlikte iletişim araçlarında değişim gerçekleşmiştir. TV, telefon, kamera ve internet gibi ürünler hayatımıza girerek iletişimin formunu, hızını, yapısını, hacmini değiştirmiştir. Ayrıca elektronik araçlarla iletişim farklı boyut kazanmıştır. Akıllı telefonlar, e-postalar, bilgisayarlar iletişimi kolaylaştırmış, aynı zamanda sanal organizasyon yapılarının oluşmasını sağlamıştır. Teknolojik gelişmenin diğer bir etkisi ise işletmelerde mesai kavramının esnemesine imkân vermesidir (Çağlar, 2014, s. 16-20).

2.1.3. İletişim Modellerinin Sınıflandırılması

İletişim bir sanat ya da bir beceridir. Bu nedenle de çalışma alanı sayılması MÖ. 5 ve 4 yüzyıllara Aristo ve Plato dönemlerine kadar ulaşmaktadır.

2.1.3.1. Temel Modeller

İletişim beş alt modele sahiptir. Bu modeller, aşağıda sırasıyla değerlendirilip irdelenmektedir.

- **Düz Çizgisel Modeller:** İlk görülen model Aristo modelidir. Bu model de tek yönlü sözel bir etkinlik olarak konuşmacı konu ve dinleyici olarak sıralamıştır. Klasik bakışta, iletişim inandırıcı olma sanatı anlamını taşıyor. Aristo modelinde konuşmacının iletilerini alıcılarda istediği tepkiyi yaratma üzerine düzenleme becerisi geliştirilmiştir (Usluata, 1991, s. 28-29).

- Laswell Modeli: Siyaset bilimci olan Laswell 1948 yılında yazmış olduğu makalede bir iletişim eylemi, kim? Ne söyledi? Hangi kanal ile? Kime? Ne gibi bir etkiyle? Soruları sorularak ve yanıtlanarak açıklanabilir demiştir (Mcquail ve Sven, 2010).

- Braddock Modeli: Braddock Lasswell'in modeline, hangi koşullar altında? Hangi amaç ile? Hangi etki ile? Sorularını da ekleyerek modeldeki gönderici ve alıcının bulundukları koşullardan soyutlanma etkisini ortadan kaldırmıştır (Çağlar, 2014, s. 29)

- Shannon-Weaver Modeli: Bu modelde iletişim altı öğeyle tanımlanmıştır. Bilgi kaynağı, gönderici, iletişim kanalı, alıcı, hedef öğelerine iletişim sorunlarına neden olan yani iletişimin engellenmesine ya da bozulmasına sebep olan gürültü kaynağı da eklenmiş ve incelenmiştir (Usluata, 1991, s. 30).

- **İnteraktif Modeller:** Üç tane interaktif model bulunmaktadır.

- Schramm Modeli: Bu model, gönderici ve alıcının kendi deneyimlerinden de karşılıklı olarak etkilenerek iletişimde bulundukları düşüncesinden yola çıkılarak oluşturulmuştur, göndericinin kodlayarak gönderdiği mesajlar, alıcı tarafından onun deneyimlerine göre açıklanarak alınır ve bu açıklamadan sonra geri bildirimde

bulunulur. Bu kez alıcı, gönderen ya da kodlayıcı olmakta, gönderen ise alıcı konuma geçmektedir. Bu durumda alıcı iletişimi başlatan tarafın yerinde değildir, fakat bu durum alıcının pasif değil aktif bir taraf olduğunu göstermektedir (Aziz, 2012, s. 73).

- Berlo Modeli: Bu modele göre başarılı bir iletişim için kaynak ile alıcının becerileri, bilgileri, içinde bulundukları toplumsal düzen ve kültürlerin birbirinden ayrı olmaması ya da uyumlu olması gerekmektedir (Usluata, 1991, s. 37-38). Kişilerin kültürün önemi bu modelde vurgulanmıştır.
- Dance Modeli (Sarmal Model): Bu modelde insanın iletişimde bulunurken faal, yaratıcı, bilgi depolayabilir olması düşünülmüştür (Mcquail ve Sven, 2010, s. 37). Bu modelde zaman kavramı da eklenerek her iletişim etkinliğinin bir önceki iletişim deneyimi üstüne kurulduğu gösterilmiştir (Usluata, 1991, s. 38).

- **Denge Modelleri:** Üç tane denge modeli bulunmaktadır.

- Newcomb Modeli: Bu modelin temelinde kişilerin tutumları, inançları ve davranışları arasında uyum kurulması gereksinimini öneren denge kuramı bulunmaktadır (Usluata, 1991, s. 31). Dolayısıyla bu model de, iletişim çevre etkenini de içine alan üçgen bir şekle dönüştürülerek anlatılmaya çalışılmıştır. Modele göre iletişim iki taraf arasında mesajların gidip geldiği bir olgu ve süreç olması yanında, bu süreci etkileyen iletişimin etkinliğini azaltan ya da kalitesini düşüren dış etkenlere de açıktır (Aziz, İletişime Giriş, 2012, s. 74). Başka kişiler hakkında aynı duyguları besleyen ya da önemli konularda aynı şekilde düşünen bireylerin birbirlerinden hoşlanacağı ve bu kişiler arasında da genel bir denge olacağı ifade edilmiştir (Tekinalp ve Uzun, 2004).
- Fritz Heider'in Denge Modeli: Bu modele göre insanlar bilinç yapılarıyla zihinlerindeki hazır bilgilerle ve potansiyel algıyla dış çevrelerini algılamakta ve diğer insanlarla, durumlarla ya da nesnelerle ilişki kurmaktadırlar. Bireylerin zihinsel yapılarıyla dış çevrelerine ilişkin algıları arasında uyum varsa durum dengede demektir. Aksi takdirde denge bozulmuştur (Çağlar, 2014, s. 34-35).
- Festinger'in Bilişsel Uyumsuzluk Modeli: Model bireyin kendi içinde yaşadığı uyumsuzluklar üzerine kurulmuştur. Uyumsuzluk giderilene kadar kişi huzursuz ve

mutsuzdur. Uyum sağlandığında kişi iç huzuruna erecek ve tekrar dengeye kavuşacaktır (Çağlar, 2014, s. 37).

- **Tamamlayıcı Modeller:** Tamamlayıcı modelin en önemli savunucusu George Gerbner'dir. Bu modelde verici ve alıcı yoktur, her iki tarafta eşit olarak iletişimde bulunur, demiştir. Mesajların gönderilmesinde çevrenin etkisiyle ya da iletişimde bulunanların kendi psikolojik durumlarından dolayı mesajlar tam olarak algılanamayabilir. Her iki tarafında deneyimlerinin farklılığı, zaman ve çevresel etkenler iletişim sürecini etkilemektedir (Aziz, 2012, s. 75).

- **Kitle iletişim Modelleri:** Üç tane kitle iletişim modeli bulunmaktadır.

  - Westley- Maclean Modeli: Bu model hem kitle iletişimi hem de bireysel iletişimi kapsamaktadır (Usluata, 1991, s. 37). Kitle iletişimde geribildirim çok az bulunmaktadır. Fakat bu modelde kitle iletişimde geribildirim kavramı geliştirilmiştir (Mcquail ve Sven, 2010, s. 55). Modele göre A ve B iletişim kuran C ise editördür yani hangi konuda iletişim kurulacağına dair karar verendir (Usluata, 1991, s. 37).

  - Riley Kitle İletişim Modeli: Riley'e göre bireyler iletileri aldıkları anda toplumdan yalıtılmış değillerdir. Aldıkları iletiler doğrultusunda karar verirken onlara rehberlik eden referans grupları ve pek çok değerleri onları etkilemektedir. Birey kaynakta olsa alıcıda olsa birincil gruplardan etkilenmektedir (Barlı ve Avcı, 2016, s. 37)

  - Maletzke'nin Kitle İletişim Modeli: Bu modelde, kitle iletişiminin çok sayıda sosyal, psikolojik unsurun etkisinde gerçekleştiğini, dolayısıyla oldukça karışık bir süreç olduğu ileri sürülür. Alıcının hangi ortamda hangi koşullar altında, nasıl bir algılama gerçekleştirdiğine bakılır. Alıcı edilgen bir konumda değildir. Fakat kitle iletişim araçları alıcının seçimlerini ve algısını etkileyecektir. Göndericide istenilen etkiyi yapması için, alıcıya hangi iletiyi ne oranda, nasıl göndereceğini derinlemesine hesaplar (Çağlar, 2014, s. 42-43).

2.1.3.2. Etki Modeli

- Etki Tepki Modeli (Hipodermik Model): Model, Pavlov'un koşullu şartlanma kuramına dayanmaktadır. Modele göre, ikna sorunlarının iletişim yeteneğine bağlı

olarak ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Kitlenin en küçük parçası olan her bir üyesi uyarıyı aynı şekilde kabullenmektedir. Bu uyarı az ya da çok benzer olarak bir yankı uyandırıp toplumun bütününü kapsamaktadır (Çağlar, 2014, s. 44).

- İki Aşamalı İletişim Modeli (Katz ile Lazarfeld Modeli): Kitle iletişim araçları incelenirken, yüz yüze veya kişilerarası iletişimin etkili olduğu, özellikle kararsız seçmenlerin çevrelerindeki bireylerden etkilendiği görülmüştür. Bu modelde kitlenin edilgen olmadığı, hedef kitlenin alıcı durumunda yanıt veren ve tepki veren olarak etkileşim içinde olan bireylerden oluştuğunu savunulmaktadır (Usluata, 1991, s. 36).

2.1.3.3. Uzun Süreli Etki Modeli

- Gündem Kurma Modeli: McCombs ve Shaw tarafından geliştirilen bu modele göre, iletişim sektörünün yani medyanın haberleri iletme konusunda bir yapılanma ya da sıralama yaptığında kamuoyunu etkileyebildiğini, fakat bazı haberleri verip bazılarını vermediğinde çok etkin olamadığını ortaya koymaktadır (Çağlar, 2014, s. 46).

- Suskunluk Sarmalı Modeli: Elisabeth Noelle- Neumann'ın sessizlik sarmalı modeline göre insanların toplumsal onaya ve kabulle ihtiyaçları vardır. Yükselen fikri savunanlar daha yüksek sesle, ceraretle konuşurken, geride kalan fikri savunanların seslerinin kısık çıktığı hatta susmak zorunda kaldıkları gözlemlenmiştir. Dolayısıyla geri çekilmek zorunda kalan fikrin gerçekte daha az taraftarı olduğu düşünülmektedir, çünkü onlar susarlar (Barlı ve Avcı, 2016, s. 37).

- Bağımlılık Modeli: Ball-Rokeach ve Defleur tarafından geliştirilmiş olan bu modele göre bağımlılık, bir parçanın ortaya koyduğu uygulamalara bir başka parçanın bağlandığı ilişkiler ağı olarak tanımlanabilir. Bireyler her bilgiyi aynı düzeyde değerli bulmamaktadır. Bu bağlamda medya bağımlılığı, toplumsal değişim ya da çatışmaya göre önem kazanmaktadır (Çağlar, 2014, s. 46-47).

2.1.4. İletişim Ağı Modelleri

Örgüt içindeki iletişimde örgüt yapısına bağlı olarak değişik iletişim ağları bulunmaktadır. İletişim ağı modelleri altında bulunan merkezi model, Y modeli, zincir modeli, dairesel model ve serbest model en önemlileridir.

2.1.4.1. Merkezi Model

Klasik örgüt yapılarında görülen bu model iletişimde astlar birbirleriyle haberleşmezken, haberleşme her bir ast ile doğrudan ilişkide bulunan merkezdeki lider tarafından organize edilir (Bahar, 2016, s. 130).

2.1.4.2. Y Modeli

Nispeten daha küçük gruplar için uygun olan bir iletişim yapısıdır. Merkezileşme derecesi merkez modelden sonra en yüksek olan iletişim ağı modelidir. Bu modelde Y şeklinin tam ortasındaki görevli olan kişinin her seviyedeki bireylerden gelen bilgileri toplayıp iletebilme yeteneğine sahip olması gerekmektedir (Tutar ve Yılmaz, 2005, s. 273).

2.1.4.3. Zincir Modeli

Birbirine yakın çalışan, yakın ilişki içinde olanlar arasında kurulan iletişimin gerektirdiği model zincir modelidir. Bu modelde kademeler arasında bilgi ilerlerken bilginin her aktarımı sırasında doğruluk olasılığı ve hızı azalmaktadır. Ayrıca iletişim üyelerin birbirine yakınlığına göre ilerlediğinden grubun bir kısmı bilgilerden uzak kalabilir (Tutar ve Yılmaz, 2005, s. 273-274).

2.1.4.4. Dairesel Model

Bu modelde belirgin bir lider yoktur. Üyelerden herhangi biri iletişimi başlatabilir. Demokratik bir yapı vardır. Merkezileşme zayıftır. Mesaj pek çok kişiden geçtiği için doğruluk derecesi düşmekte aynı zamanda mesajın iletim hızı da oldukça düşüktür (Bahar, 2016, s. 132).

2.1.4.5. Serbest Model

Tüm haberleşme ağlarının her zaman ve her bireye açık olduğu, herkesin herkesle rahatlıkla herhangi bir sınırlama olmaksızın iletişim kurabildiği demokratik modeldir (Bahar, 2016, s. 132).

2.1.5. İletişimin İşlevleri ve İletişim Becerileri

İletişimin bireysel ve toplumsal olmak üzere temel işlevlerini: bilgilendirme, denetleme, yönlendirme, bilgi ve becerileri iletme, eğitme, duyguları dile getirme, toplumsal ilişki kurma, sorun çözüp kaygı azaltma, eğlendirme, uyarma, gerekli rolleri üstlenme diye sıralayabiliriz. İletişim toplumsal bir ihtiyaç olmanın yanı sıra, ekonomide bir güç, eğitimde gizil güç, siyasal bir araç, teknolojide ise yeni düşlerin kaynağı olarak görülmektedir (Usluata, 1991, s. 25).

2.1.6. Ersanlı ve Balcı'nın İletişim Becerileri Envanteri

Ersanlı ve Balcı (1998) tarafından geliştirilen "İletişim Becerileri Envanteri", likert tipi 45 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar madde içeriklerine göre; (zihinsel) bilişsel, (duygusal) duyuşsal ve davranışsal olarak adlandırılmıştır. Duygusal boyut " İnsanları dinlerken sıkıldığımı hissederim", zihinsel boyut "tartışma sonunda, savunduğum düşüncelerin yanlış olduğunu kabul ederim" son olarak davranışsal boyut ise "Dinlediğim kişiyi daha iyi anlamak için sorular yöneltirim" tarzındaki 15'er ifadeye bireylerin verdiği yanıtlar doğrultusunda değerlendirilmektedir. Ayrıca Ensarlı ve Balcı, iletişim becerisinin sonradan kazanılıp geliştirilebildiğini ileri sürmüştür.

İnsanların güdü, algı, eğilim ve tutumlarının, çevresinde var olan bireylerle kuracağı iletişimi etkilenmektedir (Mc. Whirter ve Voltan-Acar, 1984; Johnson, 1990; Ersanlı ve Balcı, 1998)

İletişim becerilerinin boyutları "Bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesneye, toplumsal konuya, ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine (motivation) dayanarak örgütlediği zihinsel, duyuşsal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir." olarak tanımlanmaktadır. Kısacası iletişim becerisinin boyutları, tutumun öğeleri olan bilişsel, duyuşsal ve davranışsal öğelerdir (İnceoğlu, 2010).

- Duygusal Öğe: Bireyin bir nesneye yönelik duygu ve hislerini içerir. Bireyin çevreyle ilgili bilgi ve duyumlarını sınıflandırıp olumlu ya da olumsuz olaylarla, aynı zamanda arzulanan ve arzulanmayan hedeflerle ilişkilendirildiği tutumun öğesi olarak ifade edilebilir (İnceoğlu, 2010).

- Zihinsel (Bilişsel) Öğe: Bireyin sahip olduğu bilgi, deneyim, inanç ve düşünceleri içeren zihinsel ya da bilişsel öğe olarak nitelendirilir (İnceoğlu, 2010). Zihin algı, dikkat, bellek, duygular, dil, karar verme, düşünme ve akıl yürütme gibi oldukça karışık işlevleri gerçekleştirir ve denetler (Goldenstein, 2013)
- Davranışsal Öğe: Bireyin tutum öğesine karşı gözlenebilen tüm davranışlarıdır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2015).

2.1.7. Owen ve Bugay'ın İletişim Becerileri Ölçeği

Kişilerin iletişim becerilerini incelemek amacıyla Owen ve Bugay (2014) tarafından geliştirilmiş, 25 maddeli ve dört faktörlü "her zaman" dan "hiçbir zaman" a kadar derecelendirilmiş, 5'li likert tipi bir ölçek olup, ölçekten alınabilecek en yüksek puan 125, en düşük puan ise 25'dir. Puanın fazla oluşu bireylerin iletişim becerilerini olumlu yönde değerlendirdiklerini yansıtmaktadır. Ölçekteki dört alt boyut şöyledir;

- İletişim ilkeleri ve temel beceriler: "İnsanları oldukları gibi kabul ederim" gibi temel iletişim ilkelerini veya "Başkaları konuşurken yanıt vermeden önce onların sözlerini bitirmelerini beklerim" gibi sorularla temel iletişim becerilerine yönelik bilgiye ulaşmaya çalışılmıştır. Bu tarz sorularla iletişimin "İletişim İlkeleri ve Temel Becerileri" olarak adlandırılan ilk boyutu oluşturulmuştur.
- Kendini ifade etme: Soruların "Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim" gibi kişinin kendini ifade etmesine yönelik olmasından dolayı bu boyut "Kendini İfade Etme" olarak adlandırılmıştır.
- Etkin dinleme ve sözel olmayan iletişim: "Birisini dinlerken söylenenlerin altında yatan duyguları anlayabilirim." gibi sorulardan oluşan ve sözel olmayan mesajları anlayabilmeye yönelik veya aktif dinlemeyle ilgili olduğu için bu boyuta "Etkin Dinleme ve Sözel Olmayan İletişim" adı verilmiştir.
- İletişim kurmaya isteklilik: "Diğer insanlarla kolaylıkla sohbet başlatabilirim" gibi ifadeleri olduğu diğer bireylerle zorlanmaksızın iletişim başlatmayı içeren ve "İletişim Kurmaya İsteklilik" başlığı altında toplanan sorulardan oluşan en son boyuttur (Owen ve Bugay, 2014).

2.1.8. Korkut'un İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği

İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) Korkut tarafından 1996 yılında geliştirilmiş olup, bireylerin ilişkilerinde genelde nasıl olduklarıyla ilgili kendilerini değerlendirip yanıtladıkları 25 adet 5'li likert tipindeki sorudan oluşmaktadır. Hiçbir zamandan her zamana kadar derecelendirilen ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100 en düşük puan ise 0'dır. Ölçek tek boyutludur (Korkut, 1996).

Bu çalışmada kullanılmış ölçeklerden biri olan iletişim becerilerini değerlendirme ölçeği birçok başka çalışmada da kullanılmıştır. Bunlardan bazıları hakkındaki bilgi aşağıda verilmiştir.

Görmüş, Aydın ve Ergin (2013) tarafından yapılan "İşletme Bölümü Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Cinsiyet Rolleri Bağlamında İncelenmesi" çalışması ve Bilgen (2014) tarafından yapılan "Gençlik Merkezinde Yürütülen Kurslara Katılan Gençlerin İletişim Becerisi ve Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Ankara İli Yenimahalle Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezinde iletişim becerileri değerlendirme ölçeği kullanılmıştır.

İrak, Taşçıoğlu, Dal ve Tunç (2017) tarafından yapılan "Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri: Iğdır Üniversitesi Örneği" adlı çalışmada iletişim becerileri değerlendirme ölçeği kullanılmıştır.

Özan (2008) tarafından yapılan "Öz ve Akran Değerlendirmenin Temel İletişim Becerileri Üzerindeki Etkileri" başlıklı doktora tezi ve Bilgin (2015) tarafından "Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılık Düzeyleri ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişki" başlıklı yüksek lisans tezinde iletişim becerileri değerlendirme ölçeği kullanılmıştır.

Tan ve Tan (2015) tarafından yapılmış olan "Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Sınıfı Yönetme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı bildiri çalışmasında da iletişim becerileri değerlendirme ölçeği kullanılmıştır.

2.2. Öznel İyi Oluş Hali

İyi oluş hali hakkında yapılan iki tür değerlendirme mevcuttur. İlki olan hedonik değerlendirmeye göre; haz arayışı ve acıdan kaçmak, mutluluğun ve iyi yaşamın tanımı olarak görülebilir. İkincisi ise ödamonik yaklaşım; kişinin tüm potansiyelini başarmasını, mutluluk ve iyi yaşam olarak değerlendirmektedir (Carr, 2015, s. 57-59)

Öznel iyi oluş kişinin kendi hayatını ne kadar mutlu algıladığı ve hayatından ne kadar memnun olduğuyla ilgili yaşama dair bir algılayıştır. Ayrıca, nesnel iyi olma ile insanların yaşamlarını değerlendirmesinin birlikte ölçülmesi halidir (Myers, 2015).

Öznel iyi oluşun ölçümünde savunucular arasında en az iki noktada görüş ayrılıkları yaşanmaktadır. Bir grup savunucu, öznel iyi oluş ve iyi oluş arasında ilişki olduğuna katılmamaktadırlar. Onlara göre ya iyi oluş, öznel iyi oluştan oluşmakta ya da iyi oluş, öznel iyi oluşun bir bileşeni durumundadır. Sadece; ikinci noktada ise savunucular öznel iyi oluşun yapısını kabul etmemektedirler: bilişsel, duygusal, hedonik veya duygu durum ya da bunların bazı kombinasyonlarıdan oluşturulup oluşturulmadığı konusunda ve bu durumun mutluluk hoşnutluk ya da başka bir şey olarak ifade edilip edilmeyeceği konusunda görüş ayrılıklarına düşmektedirler (Angner, 2010).

Öznel iyi oluşu oluşturan bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar, olumlu duygulanım, olumlu olmayan duygulanım ve yaşam doyumudur. Eğer kişinin yaşamında, olumlu duygulanımları olumlu olmayan duygulanımlarından fazla düzeydeyse ve kişi hayatın niteliğine ilişkin olumlu bilişsel bir takım yargılara sahipse bireyin, öznel iyi oluşu yüksektir, denilebilir (Tuzgöl, 2005). Öznel iyi oluş, bireyin yaşamından aldığı değeri değerlendirmesidir. Öznel iyi oluş hali düzeyinin yüksek olması kişinin kendi hayatını ve koşullarını ne derece olumlu yönde değerlendirdiğinin göstergesidir (Gündoğdu ve Yavuzer, 2012).

Diener'e göre öznel iyi oluş hali üç önemli noktaya sahiptir. İlki o tamamen kişiye özgüdür, öznedir. İkincisi, öznel iyi olma pozitif ölçüleri içermektedir. Yani öznel iyi olma sadece olumsuz faktörlerin olmaması demek değildir. Olumsuz faktörler zihinsel rahatsızlığın önlenmesi için gerekli olduğu gibi, aslında pozitif ve

negatif göstergeler de tam olarak nelerdir anlaşılamamıştır. Üçüncü ve son nokta ise, öznel iyilik halinde belli bir alan içindeki etki ya da tatmin değerlendiriliyor olsa da vurgu genellikle kişinin yaşamının tüm yönlerine olmaktadır ve ayrıca zaman periyodu da önemlidir. Birkaç haftadan kişinin tüm yaşamına kadar değişen bir süreyi kapsayabilir (Diener E. , 2009).

Öznel iyi oluş hali oldukça kapsamlı bir kavramdır, insanların bilişsel ve duyuşsal yönlerini içermektedir. Negatif pozitif duygulanım, kısa vadedeki memnuniyet ve uzun vadedeki yaşam doyumunu kapsayan öğelerden oluşmaktadır.

Tablo 1. Öznel İyi Oluş Hali Öğeleri

Bilişsel Öğeler		**Duyuşsal Öğeler**	
Yaşam Doyumu	**İlgi Alanıyla İlgili Memnuniyet**	**Pozitif Duygulanım**	**Negatif Duygulanım**
Hayatını değiştirme arzusu	İş	Mutluluk, Haz	Suçluluk, Utanç
Güncel hayattan alınan doyum	Aile	Sevinç	Üzüntü
Geçmiş hayatla ilgili doyum	Boş vakit	Hoşnutluk	Endişe
Gelecek hayata yönelik doyum	Sağlık	Gurur	Öfke
İnsanların hayatında önemli kişilerin	Mali durum	Sevgi, Şefkat	Stres
Görüşü	Benlik	Neşe, Mutluluk	Depresyon
	Akran Grubu	Coşku	Özenme, İmrenme

Kaynak: (Diener E. , Suh, Lucas, ve Smith, 1999)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

2.2.1. Pozitif Psikolojinin Temel Kavramlarının İrdelenmesi

İnsanların olumsuz, hastalık olarak nitelendirilen yönlerine değilde olumlu yönlerine odaklanılan pozitif psikoloji son yıllarda üzerinde çalışılmaya ve geliştirilmeye başlanmıştır. Pozitif psikolojinin temel kavramları başlığı altında pozitif psikolojiyle birlikte öznel iyi olma hali (mutluluk), iyi oluş hali, psikolojik iyi oluş hali, yaşam doyumu, olumlu ve olumsuz duygulanım kavramları incelenmiştir.

2.2.1.1. Pozitif Psikoloji

Pozitif psikolojinin kurucusu olarak kabul edilen Martin E.P. Seligman psikoloji için; patolojiye takılıp kalmasının psikolojinin bir mağdur bilimi olarak düşünülmesine yol açtığını söylemiştir (Hefferon ve Boniwell, 2014, s. 5). Bu bağlamda, kişinin açığa çıkmamış gizil güçlerinin ortaya çıkarılması ve potansiyelinin

farkına varması gibi amaçları bulunan psikolojik danışma uygulamalarına göre pozitif psikoloji yeni bir akım olarak değerlendirilmeyebilir. Lakin önemli bir nokta vardır ki, psikolojik yardım sunan profesyoneller için pozitif psikoloji bireyin olumlu yönlerine odaklanması nedeniyle, bu alanın bir fırsat olarak görülmesi gerektiğidir. Post-modern düşünce ile birlikte nesnel bilginin temel kaynağının mantığa bağlı düşünce olduğu ifade edilmiş aynı zamanda mantıksal deneycilik ilkesinden, insanların kişisel hayat deneyiminin ön plana çıktığı öznel bilgiye doğru bir değişim olduğu fark edilmiştir (Karaırmak ve Siviş, 2008).

Post-modern dönemde yani şu anda içinde bulunduğumuz dönemde felsefi, kültürel ve bilimsel gelişimin ve değişimin sonucunda, ağ örgüsü terapisi, çözüm-odaklı yaklaşımlar, anlatımcı terapi, feminist terapi ve pozitif psikoloji gibi postmodernist bir takım yeni uygulamalar geliştirilmiştir. Psikoloji alanındaki çağdaş yaklaşımlar, önceki yaklaşımların aksine, bireyin olumsuz ve güçlü olmadığı yönlerine yoğunlukla odaklanmak yerine (mesela, mantık dışı düşünceler ya da zihinsel çarpıtmalar), bireyin olumlu ve güçlü olduğu yönlerine odaklanmaktadır. Bu modern yaklaşıma, insanın doğasına, yapısına olan bu olumlu atıfından dolayı pozitif psikoloji denilmektedir (Karaırmak ve Siviş, 2008).

Pozitif psikoloji sadece olumlu düşünme ve olumlu duygulara odaklanmakla kalmayan aynı zamanda bireyleri ve toplulukları nelerin güçlendirip geliştirdiğine odaklanan psikolojinin bir dalı olarak yakın geçmişte ortaya çıkmış bir alandır. Pozitif psikolojide, pozitif deneyimlere zaman boyutundan bakıldığında geçmiş, iyi oluş ve yaşam doyumu olarak karşımıza çıkarken, mutluluk ve akış deneyimi şimdi ki zaman, iyimserlik ve umut kavramları ise gelecek zaman olarak ön plana çıkmaktadır (Hefferon ve Boniwell, 2014). Jane Henry pozitif psikoloji için; 1999'dan beri hızlı bir yükseliş ivmesi göstermekte olan pozitif psikolojinin yaşamın olumlu yanlarına odaklanarak, pozitif tecrübeler; akış gibi, pozitif duygular; memnuniyet mutluluk gibi, pozitif güç; cesaret bilgelik gibi, pozitif açıklayıcı; iyimserlik ve umut gibi ve pozitif başa çıkma; esneklik ve travma sonrası gelişim gibi alanlarda iyi oluş üzerine çalışmakta olan bir alan olarak gözlenmektedir demiştir (Henry, 2007, s. 25-40).

2.2.1.2. Mutluluk (Öznel İyi Oluş Hali)

Filozoflar ve insanlık, aslında yaşamın amacını yansıtmaya ihtiyaç duyan herkes, iyi yaşamın ne olduğunu iki bin yıldan fazla süreden beri bulmaya çalışmışlardır. Bilimsel çalışmalara göre; mutluluk ilk olarak kişinin yaşam amacındaki düzenleme, ikinci olarak kişinin eylemlerinin tanımlanabilir olması, üçüncü olarak ise kişinin içsel ihtiyaçları ve bunlara yönelik gücü olarak tanımlanabilinir (Makinen ve Hayek, 2010, s. 21-22).

Batı düşüncesinin en ünlü filozoflarından olan Aristoteles 'her insan kendi iyiliğine yönelir' demiştir. İnsanın iyiliği ise mutluluktur. İnsan, her ne yaparsa yapsın, esasında en temel gayesi olan mutluluğu, yani kendi iyiliğini yakalamayı amaçlamaktadır. Bu yönden bakıldığında para ve mevki gibi bütün diğer nedenler, sadece mutlu olmak için birer araç niteliğindedir. Kısacası, mutluluk temel amaçtır ve hiç bir amacın aracı değildir. Aristoteles mutluluk için toplumsal ve bireysel koşulların her ikisinin de eş zamanlı olarak elverişli koşullarda bir arada olmasının mutluluk için önemli bir gereklilik olduğunu ileri sürmüştür. Filozof aynı zamanda mutluluğun içeriğini, erdemin gereklerine uygun bir hayat sayesinde (namuslu insanların sıradan mutluluğu) ya da tefekkürle (bilgelerin ya da mistiklerin mutluluğu) diye ikiye ayırmıştır. Bu ayırımı yaparken birinin olması diğerinin engeli değildir de demiştir (Comte-Sponville, Delumeau, ve Farge, 2004).

Daniel M. Harybron (2013), hedonizm yaklaşımıyla, mutluluğu hoş olmayan tecrübeler karşısında bile memnuniyeti koruyarak dengede kalma durumu olarak tanımlamıştır. Duygusal durum teorisi ve hedonizm, mutluluğu genel olarak duygu durumu olarak ele alırken, yaşam doyumunu kişinin hayatını bir bütün olarak değerlendirdiği bir yargılama durumu olarak düşünülmektedir (Haybron, 2013, s. 28).

Epukurosculuk hem bir hedonizm, hem de çilecilik öğretisidir. Epikuros, insan azami zevk almalı, asgari acı çekmelidir görüşünü savunmaktadır. Fakat mutluluk hakkında Epikuros düşüncesine göre; Kişi arzularını sınırlamayı bilmelidir, bütün zevklerin değerli olmadığını hatta bazılarının doyumsuzluğa ve mutsuzluğa götürebilir olduğunu, bu yüzden de sadece zevk almanın bir ölçü olmadığını söylemektedir (Comte-Sponville, Delumeau, ve Farge, 2004).

Adler yaşamın anlamını ve amacını araştırdığı kitabında kişiler yalnızca nesnelere yönelirlerse büyük bir mutsuzluğun içinde kendilerini bulurlar demektedir (Adler, 2009, s. 7).

Mutluluk kavramı zaman zaman belirsiz ve gizemli bir kavram olarak ifade edilmiştir. Yapılan araştırmalarda insanların vermiş olduğu cevaplar neşe hali ve diğer pozitif duygular ya da kişinin yaşamından memnun olması olarak dile getirilmiştir. Bu iki bileşende sıklıkla pozitif duygu ve hoşnutluk ölçülmeye çalışılmıştır. Üçüncü bileşenin içeriği ise depresyonun, kaygının ve diğer negatif duyguların olmaması durumunu içermektedir. Argyle, yapmış olduğu geniş araştırma sonucunda mutluluğu, pozitif ruh hali, kişinin yaşamından memnuniyet olarak nitelendirmiştir. Bilişsel olarak ise kendine saygı ve iyimserlik gibi duyguları da içine alan insan tecrübelerinin önemli bir boyutu olduğunu ifade etmiştir (Argyle, 2001).

"Kim mutludur?" sorusuna cevap konusunda; insanların yaşı, cinsiyeti, ırkı, gelir düzeyi önemli ipuçları vermektedir. Fakat en iyi ipucunu insanların sahip oldukları kişilik özellikleri vermektedir. Ayrıca, kişinin yakın arkadaşlık ilişkilerinden keyif alıp almadığı, insanların kültürlerinin günlük olayları olumlu yorumlayıp yorumlamadıkları, kişinin işiyle ve boş zamanlarındaki aktivitelerle ne kadar meşgul olduğu, kişinin sahip olduğu inancın kişiye sosyal destek, amaç ve umut verip vermediği, kişinin mutluluğu hakkında önemli bilgiler veren noktalardır (Myers ve Diener, 1995).

Mutluluk kısmen de olsa refah seviyesi, kişinin işi ya da evlilik durumu gibi yaşamın nesnel özelliklerinden kaynaklanır. Bununla birlikte bu koşulları nasıl algıladığımızla ilgili başkalarıyla karşılaştırma yapma ve adaptasyon gibi öznel faktörlerde mutluluğumuza etki etmektedir (Argyle, 2001, s. 1-2).

Tek bir mutluluk nedeni aramak anlamsızdır. Bunun yerine, kültür, kişilik, biliş, amaç ve kaynaklar ile nesnel çevre arasındaki karmaşık etkileşimin incelenip anlaşılmaya çalışılması gerekmektedir (Diener E., Suh, Lucas ve Smith, 1999).

Mutluluğun nesnel ve öznel olmak üzere iki farklı anlamı bulunmaktadır nesnel anlamda; mutluluk iyi koşullarda yaşamaktır, örneğin maddi refah, huzur ve özgürlüktür. Özgürlük anlayışı ile mutluluk az ya da çok birbirlerinin eş anlamlıları

gibidir. Öznel anlamda ise mutluluk bir zihniyet, anlayış durumudur. Mutluluk kişinin şu andaki yaşamının kalitesini bütün yaşamına yayarak yaşamını olumlu olarak değerlendirmesidir diye tanımlanmaktadır. Aynı zamanda alternatif etki teorisine göre ise mutluluk, genel olarak mutluluk hissini yaşıyor olmamızla ilgilidir (Veenhoven, 2000, s. 267-268).

Otantik mutluluk, Seligman tarafından dile getirilmiş bir kavramdır ve zevkli, yaşama bağlı ve anlamlı bir hayatın birleşimi olarak nitelendirilmiştir (Hefferon ve Boniwell, 2014).

Diener (2000) mutluluk kavramını, "öznel iyi oluş" ile ifade etmektedir. Öznel iyi oluş kavramı; psikolojik iyi oluş, olumlu duygulanım, iyilik hali, yaşam doyumu, yaşam kalitesi kavramlarıyla alakalı olup kişinin hayattan aldığı doyumu da içeren bilişsel ve duygusal bir kavramdır. Ayrıca öznel iyi oluşun önemli ayırtedicisi olarak, kişinin iyi olması ile birlikte iyi olduğunu kendisinin de kabul ediyor olması, görülmektedir (Bayer, 2016).

Türkdoğan ve Duru (2012) çalışmalarında, Diener'in 1984 yılındaki çalışmasına atıf yaparak öznel iyi oluş kavramına daha farklı açıdan bakmışlardır. Öznel iyi oluşun yani mutluluğun bireysel bir değer olduğunu ve dolayısıyla her bireyin mutluluk anlayışının tamamıyla birbirinden farklı ve kendine özgü bir yapıda meydana geldiğini ileri sürmüşlerdir.

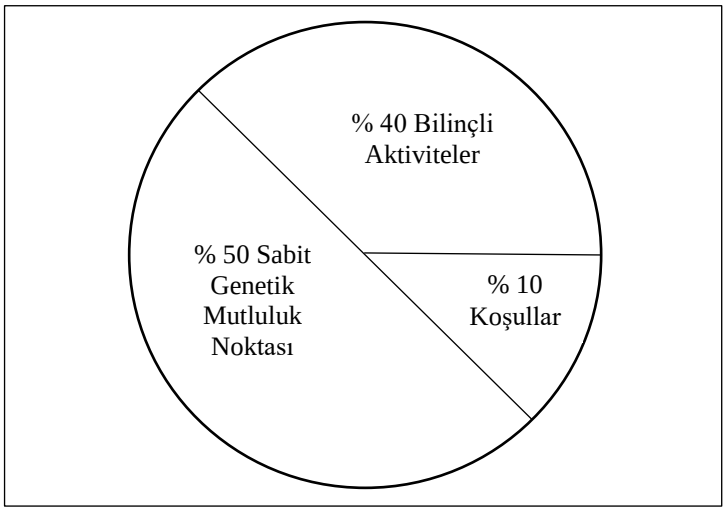
Sağlık genellikle bir hastalığın olmama durumu olarak düşünülmekte ise de aslında durum biraz daha karmaşıktır. Dünya sağlık örgütünün anayasasında değinildiği üzere 'sağlık yalnız hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, bedence, ruhça ve sosyal yönden tam iyilik halidir' (Fişek, 1983, s. 1). Yani insan bir bütündür ve sağlık derken hem fiziksel hem de ruhsal sağlık kastedilmektedir.

- **Mutluluğun Etkileri:** Evrimsel yönden değerlendirilecek olursa insanoğlunun tehditlere karşı ilk savunma hattını oluşturan korku ve öfke gibi negatif olarak nitelendirdiğimiz duygulardır. Negatif duygular tehlikenin merkezine doğru odaklamamızı sağlayarak dikkatimizi daraltır, bizi ya kavga et ya da kaç eylemine yöneltir. Bunlar bir kaybeden ve bir kazananı olan kaybedilenle kazanılanın toplamda sıfır olduğu yani bir kazancın olmadığı, oyun diyebileceğimiz durumlara hazırlar.

Buna karşın, olumlu duygular insanın dikkatini genişleterek bireyin yeni fikirlere ve uygulamalara açık hale gelmesini sağlar ve daha yaratıcı, üretken olmasının yolunu açar. Olumsuz duygular toplamı sıfır olan oyunlara insanları kanalize ederken olumlu duygular artı sonuçlar ortaya koyarlar (Seligman, 2002; Carr, 2015, s. 21-24). Seligman'dan sonra mutluluğun etkisi yani olumlu duyguların etkisi hakkında Barbara Fredrickson'da olumlu duyguların, olumsuz duyguların zıttı olarak, bireylerin anlık düşünce-eylem dağarcıklarını genişlettiğini, bunun ise küçümsenemeyecek kalıcı kişisel gelişim ve dönüşüm için potansiyel oluşturduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte, kişisel kalıcı kaynak yaratmaya fırsat sağladığını ileri sürdüğü duygu geliştirme ve inşa etme teorisini ortaya sürmüştür (Fredrickson, 2001). Diğer büyük etki ise boylamasına yapılan bir araştırmada tespit edilmiş, bu araştırmaya göre mutluluğun uzun yaşam üzerinde çok önemli sayılabilecek etkisinin bulunduğunu görülmüştür (Carr, 2015, s. 27-28).

- **Mutluluğun Nedenleri Nelerdir:** Lyubormirsky tarafından geliştirilen düşünceye göre bireylerin mutluluk seviyesi Şekil 5'de de görüldüğü gibi üç noktaya ayrılmaktadır. Bunlar; mutluluğumuzun % 50'si sabit genetik mutluluk noktası adı verilen genetik yollarla sahip olduğumuz kişilik farklılıklarımızdan kaynaklanmakta, % 10'luk dilimi sahip olduğumuz koşullardan kaynaklanmakta, geri kalan % 40'lık kısım ise bilinçli olarak yerine getirdiğimiz aktivitelerden kaynaklanmaktadır, denilmektedir (Sheldon ve Lyubormirsky, 2007). Bu düşünceye göre de insanlar bireysel olarak mutluluklarını arttırmak için % 40'lık bilinçli özgürlük alanına sahiptir.

Şekil 5. Öznel İyi Oluş Halinin (Mutluluğun) Nedenleri

Kaynak: (Sheldon ve Lyubormirsky, 2007)' dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

- Sabit Mutluluk Noktası: Bireyin mutluluk ya da mutsuzluğunun %50'lik kısmını şekillendiren sabit mutluluk noktası, kişisel özellikler, genetik ve çevresel etkenlerden oluşmaktadır.

Kişisel özellikler: Yapılan incelemelerde, mutlu ve mutsuz insanların farklı kişilik özelliklerine sahip bireyler oldukları görülmüştür. Kişilik özellikleri ve bireylerin kültürel farklılıklarının mutluluklarıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu ilişki sabit nokta içinde ne kadar etkilidir? Yapılan araştırmalarda görülmüştür ki; bireysel yaşantıların yoğunluklu olarak görüldüğü batılı kültürlerde özsaygı ve bireyin kişisel inançlarıyla uyumlu tutarlı davranışlar öznel iyi oluş halini yani mutluluğunu arttırırken, kolektivist doğulu toplumlarda kültürel değerler öznel iyi oluşu belirlemekte etkin olmaktadır (Triandis, 2000; Carr, 2015, s. 30).

Tüm kültürlerde ise dışadönüklük ve nevrotik kişilik özellikleriyle mutluluk arasında ortak bir ilişki bulunmuştur. Dışadönük kişiler sosyal ortamlara daha kolay uyum sağlayarak daha fazla mutlu olan ve daha çok olumlu durumlarla karşılaşırken, nevrotik kişilik özelliklerine sahip olan bireylerin mutsuz olma ve negatif olayları deneyimleme olasılıklarının daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Carr, 2015, s. 30).

Genetik ve çevresel etkenler: Genetik ve nörobiyolojik faktörlerin kişisel farklılıklar üzerindeki etkisi ve tutarlılığı karmaşık bir konu olmakla birlikte; Yapılan

çalışmalarda, birçok gen tarafından oluşan ve doğuştan sahip olunan mizacın çevresel etkilerle etkileşim içine girerek kişilik yapımızın temelleri oluşturduğuna dair veriler elde edilmiştir (De Pauw ve Mervielde, 2010). Sabit noktasının kalıtsallığı ile ilgili, Lykken ikizler üzerinde boylamsal araştırma yapmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, iyi oluşun sebebi olarak %44 ile %53 arasında kalıtsallık oranının bulunduğu görülmüştür, bu veri mutluluğun sabit noktasının %98 oranında kalıtsallık yani genetiklik taşıdığı sonucuna götürmüştür (Lykken, 1999; Carr, 2015, s. 31).

- Koşullar ve Mutluluk: Tüm mutluluğun %10 luk kısmını belirleyen koşullar çoğu çevresel olan koşullardır. Bu koşullar bireyin mutluluk seviyesini etkilemektedir. Milliyet, kültür, coğrafik bölge, bunların dışında medeni durum, yaş, cinsiyet, etnik köken gibi demografik yapılar, çocukluk travmaları gibi yaşanılan bireyin geçmişindeki anılar, sağlık, gelir durumu, iş hayatındaki statüsü, güvenli bir işte çalışıyor olması, dini inancı, eğitimi, kişinin iyi oluş halini yani mutluluğunu etkileyen koşullar arasındadır (Lyubomirsky, Sheldon, ve Schkade, 2005).

2.2.1.3. İyi Oluş Hali

İnsanın iyi olma hali sadece 4 kavramın kombinasyonuyla açıklanmaktadır. Birincisi insanların özleriyle, doğalarıyla uyumları varsa iyi olma halinden bahsedebilir denilmektedir. İkinci olarak, insanlar onlar için iyi olacak şeylerin bilincinde, onları gerçekleştirme niyetinde olup, fırsatlarına da sahip olurlarsa iyi oluş gerçekleşir, denilmektedir. Üçüncü olarak, kişi kendi potansiyelini gerçekleştirme fırsatına sahip olursa iyi oluş hali içinde olur denilir. Son olarak ise toplumu oluşturan yapıların, kişilerin kendilerini gerçekleştirmelerine ne kadar izin verdiği ve onların doğalarına ne kadar uyumlu olduğu, insanların iyi olma halleri üzerinde etkilidir denilmektedir (Alatartseva ve Barysheva, 2015). Bir diğer bakış açısına göre sağlık yönünden değerlendirilen iyilik hali fiziki canlılığı, zihinsel istekliliği, sosyal tatmini, başarma duygusunu ve kişisel memnuniyeti sağlamaya yönelik olan seçenek ve etkinliklerdir (Tanrıverdi, 2016, s. 118).

2.2.1.4. Psikolojik İyi Oluş Hali

Psikolojik iyi oluş halinde, iyi oluşun gerisinde kişinin potansiyelini gerçekleştirmesinin yattığı düşüncesine vurgu yapılır. Bir bireyin yaşamından doyum ve haz alması onun psikolojik iyi oluş halinde olduğunu göstermemektedir, psikolojik iyi oluş hali daha kapsamlı bir şeydir. Psikolojik iyi oluş üzerinde çalışan araştırmacılar, yapmaya değer şeyleri bulup yapmakla psikolojik iyi oluşa yani gerçek mutluluğa erişilebileceği konusunda görüş bildirmektedirler. Dolayısıyla savundukları bu görüşleri de, Aristoteles'in söylemiş olduğu insanın potansiyelini gerçekleştirmesi nihai amaçtır, sözünde birleşir niteliktedir (Hefferon ve Boniwell, 2014, s. 77). Bu konuyla ilgili Ryff ve Keyes (1995) psikolojik iyi oluş kişinin hayatta ki amaçlarını, kişinin kendi potansiyelinin farkındalığını, diğer insanlarla kurmuş olduğu ilişkisinin kalitesini içermektedir, demişlerdir. Kısacası, psikolojik iyi oluş hali kişinin kendini olumlu değerlendirip, algılaması, bununla birlikte sınırlılıklarının farkında olması, bu durumda dahi kendinden memnun olmasıdır. Ayrıca diğer kişilerle güvenli ve yakın ilişkiler geliştirebilmesi, kişisel ihtiyaç ve beklentilerini karşılayacak şekilde çevresine yön verebilmesi, özerk bireysel ve bağımsız hareket edebilmesidir. Bireyin hayata dair bir amacının ve bunun bir anlamının olması, kapasitesinin ve yeteneklerinin farkında olup bu kapasitesini sürekli geliştirmeye çalışmasıdır (Keyes, Ryff, ve Shmotkin, 2002).

Pozitif psikoloji sadece bireyselleşmenin gerçekleşmesinin üzerinde durmamakta aynı zamanda kişinin diğer insanlara ve dünyaya katkısı konusunu vurgulamaktadır (Diener E. , 2009).

2.2.1.5. Yaşam Doyumu

Yaşam doyumunu, Diener ve Suh (1997) öznel iyi oluş kavramı içinde açıklamaktadır. Onlara göre öznel iyi oluş, birbiriyle içi içe olan üç unsurdan oluşmaktadır. Bunlar olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumudur. Yaşam doyumu kişinin yaşamı ile ilgili bilişsel değerlendirmelerden oluşmaktadır.

Yaşamdan doyum, yaşamı değiştirme isteği, yaşanılmış olan geçmiş yaşantılardan hoşnut olma ve doyum içinde olmak, gelecek olan zaman diliminde

yaşanılacak olan olaylar hakkında doyum hissetmek ve bireyin yakınlarının, kişi hakkındaki düşüncelerini kapsamaktadır. Doyum sağlanmakta olan alanlar iş, aile, serbest zaman, sağlık, para, benlik ve kişinin çevresi olarak düşünülebilinir (Dost M. T., 2007).

2.2.1.6. Olumlu ve Olumsuz Duygulanım

Duygu durumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler önemlidir. Pozitif duygulanım neşelilik kendine güven ve dikkatlilik alt boyutlarını içerirken, negatif duygulanım nevrotiklikle yani duygusal dengesizlikle ilişkilidir. Negatif duygulanım kaçınma odaklı, ket vurma davranışının bir türüdür. Bu şekilde, organizmayı tehlike acı ve ceza getirecek durumlardan uzak tutmaya çalışmaktadır. Pozitif duygulanım ise organizmayı zevk verecek ödüllendirici durumlara yönelten, davranışlara yönlendiren bir sistemin parçası durumundadır (Carr, 2015, s. 13-17).

Birçok araştırmacı, filozof ve bilim adamı tarih boyunca yaşamın anlamını ve önemini ve ayrıca bireyler için hayatta nelerin değerli olduğunu düşünmüşler, incelemişlerdir. Örneğin; Maslow ihtiyaçlar hiyerarşisi ile kişinin mutluluğuna giden yolları bir açıdan incelemiştir. Maslow'a göre kişi bir şeylerin eksikliğini hissetmeye başladığında onları gidermek için harekete geçer, gerçekleştirir ve mutluluğu yakalar, sonra başka şeylerin eksikliğini hissetmeye başlar ve onları gerçekleştirmek ister ve kendini gerçekleştirdiği yani potansiyeliyle yapabildiklerini karşılaştırdığında olumlu duygular içine girdiği zamana kadar bu döngüyü sürdürür.

Olumlu duygulara sahip kişiler yaşam doyumları ve öznel iyi oluşları yüksek olan insanlardır. Lakin bu onların hiçbir zaman olumsuz duygular yaşamadıkları anlamına gelmez. Olumlu duygulara sahip kişiler, olumsuz duygular yaşadıkları durumlarla karşılaştıklarında, duygu durumlarında bir takım değişiklikler olmasına karşın genel yaşamlarının bütününe olumlu duygular hâkimdir (Pavot ve Diener, 1993, Deniz, Arslan, Özyeşil, ve İzmirli, 2012).

2.2.2. Öznel İyi Oluş Hali İle İlgili Yaklaşımlar

Öznel iyi oluş hali üzerine birçok bilim insanı çalışmalar yapmış bu çalışmalar sonucunda bir takım kuramlar yani yaklaşımlar geliştirmişlerdir. Yargı yaklaşımı,

sabit nokta yaklaşımı, yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya mutluluk yaklaşımı, erek yaklaşımı, etkinlik yaklaşımı, bağ yaklaşımı, acı ve haz yaklaşımı, dinamik denge yaklaşımı, nörolojik yaklaşım çalışmada üzerinde durduğumuz yaklaşımlardır.

2.2.2.1. Yargı Yaklaşımı

Bu kurama göre öznel iyi oluş, bireylerin gerçek koşullarıyla standart koşullar arasında karşılaştırmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır (Önder, 2015, s. 8). Feslinger bireylerin başkalarıyla kendilerini karşılaştırarak kendileri hakkında fikir sahibi olduğunu sosyal karşılaştırma kuramında ileri sürmüştür.

- Sosyal Karşılaştırma Kuramı: Bireyler kendileriyle ilgili olarak kendi duygu, tutum, algı, davranışlarının doğruluğu hakkında emin olmak istemektedirler. Bu konuda nesnel bir ölçüye ender rastlandığından bireyler karşılaştırma yoluna giderler, kendi biliş, duygu ve davranışlarıyla, başka insanların biliş duygu ve davranışlarını karşılaştırır ve bu karşılaştırmaya göre temellendirirler, bireyler özellikle kendi algı ve tutumlarını geçerli kılmak için kendilerine benzer insanlar ararlar. Davranışlar konusunda ise bireyler kendinden biraz daha kötü performansa sahip insanları karşılaştırma için seçerler, yani aşağıya doğru bir sosyal karşılaştırma söz konusudur (Hogg ve Vaughan, 2014, s. 137).

- Uyum Kuramı: Birey başına gelen iyi ya da kötü yaşam olayına öncelikli olarak tepki gösterir, ardından geçmiş yaşantıları kullanarak bireysel iyi olma hali noktasına hızla geri döner, böylece yeni duruma uyum sağlar (Aktaş M. T., 2015). Uyum kuramına göre; Uyum, bireylerin kendi yaşantılarından çıkardıkları deneyimlerden kaynaklanmaktadır. Uyum, devam eden veya tekrar eden uyarıcılara karşı duyarlılığın azalmasıdır. Kısacası kuram psikolojik dengeden söz eder, bireyler ne üzücü ne de sevindirici bir olay karşısında çok uzun süre aynı duyguda ve aynı duygusal yoğunlukta olmamaktadır (Önder, 2015, s. 8-9).

- Çoklu Uyuşmazlık Kuramı: Michalos tarafından 1985 yılında ortaya atılan bu kuramda, bireyin kendini diğer bireylerle geçmiş koşullar, ideal doyum düzeyi, ihtiyaçlar veya hedefler gibi birçok değişik standartlarla karşılaştırma yaparak bir yargıya varması durumu olarak ifade edilmiştir (Önder, 2015, s. 9).

2.2.2.2. Sabit Nokta Yaklaşımı

Bireylerin mutluluklarının bir denge içerdiği sabit bir noktası olduğu, uzun vadeli incelemeler yapıldığında mutluluğun bir kararlılık gösterdiği tespit edilmiştir. Genetik olarak mutluluk yapısına sahip olan bireyde mutluluğun oldukça az değişkenlik gösterdiğini görülmüştür (Önder, 2015, s. 10).

2.2.2.3. Yukarıdan Aşağıya ve Aşağıdan Yukarıya Mutluluk Yaklaşımı

Yukarıdan aşağıya mutluluk kuramına göre kişiler yaşadıkları anlık mutluluk ve acıların değerlendirmesini yaparken zihinsel bazı hesaplamalar yaparlar. Kişi için haz veren mutlu olduğu zaman dilimi ne kadar fazlaysa o kadar mutludur. Mutlu bir hayat sadece mutlu anların birikimidir. Kuramın aşağıdan yukarı kısmında ise mutluluk kişinin temel kişilik özelliğidir ve karşılaştığı olayları bu özellik doğrultusunda değerlendirip tepki göstermektedir (Diener E. , 1984).

2.2.2.4. Erek Yaklaşımı

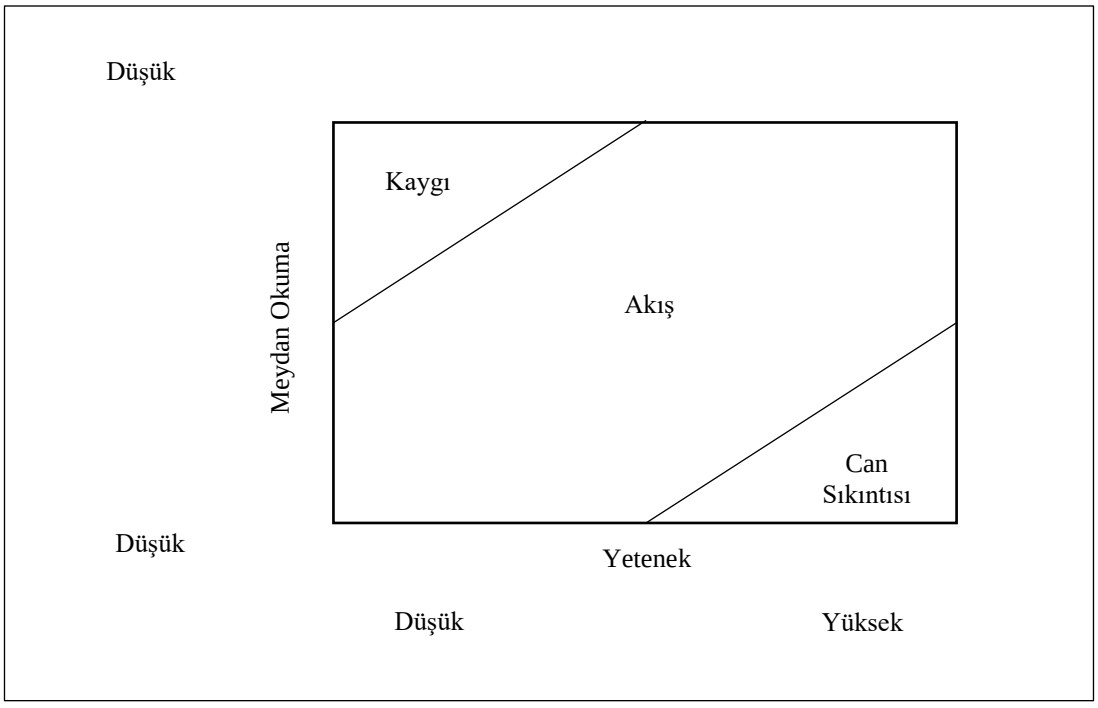
Bu kurama göre, birey mutluluğa gereksinimleri karşılandığında ulaşabilmektedir. Bu gereksinimler doğuştan ya da sonradan öğrenilmiş gereksinimler olabilmektedir. Ayrıca sadece gereksinimleri karşılandığında değil birey amaçlarına ulaştığında da mutluluğa erişebilmektedir (Diener ve Seligman, 2002; Önder, 2015). Bu kuram, Wilson'un 1967 de söylemiş olduğu gereksinimlerin karşılanması bireyin mutluluğa ve doyuma ulaşmasına neden olur cümlesinden ortaya çıkmıştır (Önder, 2015). Erek yaklaşımını etkinlik kuramı tamamlamaktadır.

2.2.2.5. Etkinlik Yaklaşımı

Bu kurama göre mutluluk bireyin etkinliğinin bir ürünüdür. Aristotales'in kuramına göre; mutluluk erdemli etkinliklerle gerçekleşmektedir. Ayrıca iyi ve başarılı bir şekilde yapılan bir iş mutluluğun kaynağıdır. Bu yaklaşıma göre, kişi sürekli mutluluğu aramak yerine, etkinliğe ve amaçlara odaklanırsa mutluluğun kendiliğinden geleceği ileri sürülmüştür (Diener E. , 1984). Aristotales'e göre insan ruhu olan bir bedendir ve her birey kendi ideal yapısına ulaşıp kendine uygun etkinliği

yerine getirmeyi amaçlamaktadır. Mutluluk belli aşamalar geçtikten sonra ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, Aristotales, mükemmel etkinliğe yetkin olabilecek yaşam deneyimine sahip olmadıkları için çocukların mutlu olamayacağını ileri sürmüştür (Büyükdüvenci, 1993). Ayrıca 1975 yılında Csikszentmihaly'i tarafından ortaya konulan akış yaklaşımı etkinlikle öznel iyi oluş hali arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Bu yaklaşıma göre, bireyin bir etkinliği yapmayı istemesi için etkinliğin meydan okuyucu niteliğinin olması, ayrıca bireyin bu etkinliği yapabilecek yeteneğe sahip olması gerekmektedir (Özkara ve Özmen, 2016). Kısacası; etkinlikle ilgili memnuniyetin yaşanabilmesi için etkinliğin bireyin yetenek düzeyiyle doğru orantılı olması gerekmektedir. Şekil 6'da da görüldüğü gibi eğer beceri düzeyiyle etkinliğin güçlüğü arasında bir eşitlik varsa etkinliği tamamlamak mutluluk getirecektir. Engeller çok kolay olursa kişi sıkılabilir, çok zor olursa da kişi kaygılanabilir. Bunlarda bireyin etkinliği gerçekleştirmekten kaynaklanacak mutluluğunu engeller (Diener E., 1984). Bireyin aldığı mutlu edici ya da üzücü haber ya da karşılaştığı durum sonucundaki ruh hali, ilk andaki ruh haline göre değişiklik gösterebilmektedir.

Şekil 6. Üç Kanallı Akış Deneyimi Modeli

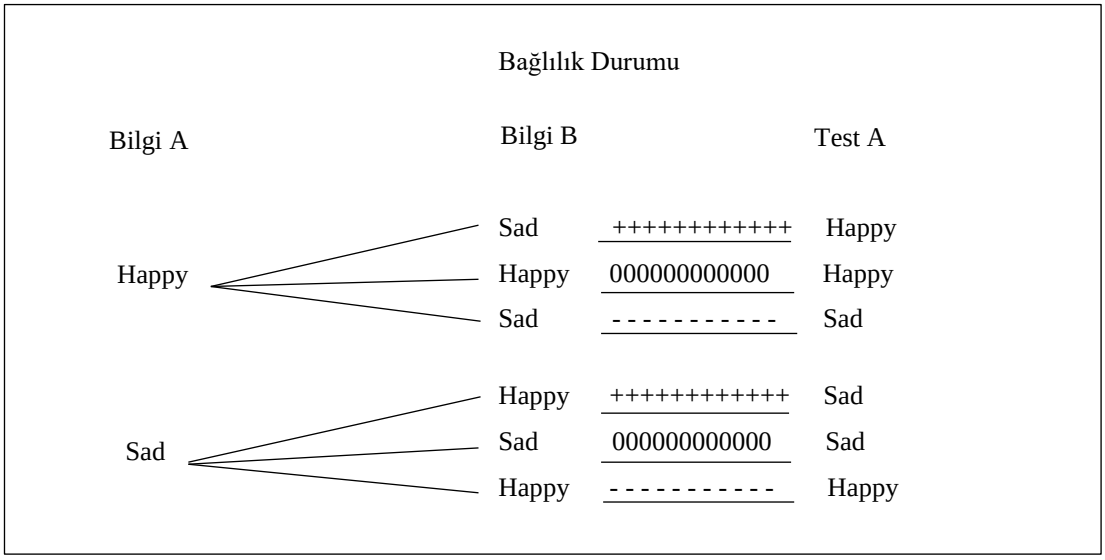

Kaynak: (Novak ve Hoffman, 1997)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

2.2.2.6. Bağ Yaklaşımı

Bilişsel yaklaşıma göre kavramlar ve bunlarla ilişkili diğer kavramlar arasında bağlayıcı çizgiler bulunmaktadır (Goldenstein, 2013, s. 433). Kısacası; mutluluğun bellekte bir ağı bulunmaktadır (Önder, 2015). Yapılan araştırmalarda, mutlu insanlarda çoğu vaka ya da düşünce mutlu duygu ya da düşüncenin oluşmasına sebep olur. Olaylara olumlu tepki verme, bireyde olumlu ilişki yanlarının oluşmasına neden olmaktadır (Diener E. , 1984). Bower (1981) tarafından yapılan bir çalışmada, bireylerin duygusal durumlarının karşılaşılan durumları yorumlamalarında etkili olduğu sonucu çıkmıştır. Bellek üzerine yapılan araştırmalarda, mutlu insanların zengin, olumlu ilişki ağı yapısına, mutsuz olan insanların ise olumsuz kısıtlı, yalıtılmış bir ağ yapısına sahip oldukları görülmüştür (Diener E. , 1984).

Şekil 7. Tecrübe Edinilen Altı Durumla İlgili Bireylerin Mutlu ve Üzgün Olma Durumları

Kaynak: (Bower, 1981)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

2.2.2.7. Acı ve Haz Yaklaşımı

Bu kurama göre bireyin amaçladığı bir konu hakkında hissettiği eksiklik ve yoksunluğun şiddeti amacına ulaştıktan sonra elde edeceği hazzı belirlemektedir (Diener E. , 1984; Gülaçtı, 2009)

2.2.2.8. Dinamik Denge Yaklaşımı

Cummins, homeostatis mutluluğun uzun süreli olarak belli seviyede sabit olarak kalması durumudur, demiştir. Mutluluk düzeyimiz fiziksel ve bilişsel bir yapı içinde düzenlenir, dengelenir. Her bireyin bir denge aralığı bulunur (Akduman, 2015). Dengede olmak, mutluluğu hazırladığı gibi, dengeli mutlulukta bireyin bedensel, bilişsel ve ruhsal bütünlüğünü ve tatmini sağlamaktadır. Bu bütünlüğü yaşayan birey dengeli mutluluğa ulaşmış olur (İçöz, 2011; Akduman, 2015).

2.2.2.9. Nörolojik Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre mutluluk nedir sorusunun cevabı beynin sol ön kabuğunda aranmalıdır. Bazı bireylerin mutlu olmalarının bazılarının ise mutsuzluğunun sebebi genetik olarak ön korteksleri sayesindedir (Gülaçtı, 2009).

2.2.3. Öznel İyi Oluş Hali Boyutları

Öznel iyi oluş hali Ölçeği Tuzgöl- Dost (2005) tarafından geliştirilmiş olan, 46 maddeye ve 12 boyuta sahip olan bir ölçektir. 5'li likert tipi olan bu ölçekte hiç uygun değil 'den çok uyguna kadar seçenekler bulunmaktadır. Soruların 26'sı olumlu 20'si olumsuzdur. Puanlamada en yüksek puan 230 iken en düşük puan 46 olabilmektedir. Ölçekteki on iki boyut şöyledir;

2.2.3.1. Yaşamını Kendi Geçmişi ve Başkalarının Hayatı ile Kıyaslama

Kişiler kendi konumlarında yüksek konuma sahip olan kişilerle kendilerini kıyasladıklarında mutsuzluk yaşarken, daha düşük konumdaki bireylerle kıyaslama yaptıklarında mutlu oldukları görülmüştür (Kangal, 2013). Aynı şekilde geçmişe pişmanlıklarla ya da hayıflanarak bakan bireyler mutsuz olurken, şuandaki durumları geçmişe nazaran daha olumlu bulan bireyler mutlu olabilmektedirler.

2.2.3.2. Olumlu ve Olumsuz Duygular

Duyguların yapısal olarak tamamen birbirinden bağımsız iki uç temel boyuttan oluştuğu ileri sürülmektedir. Boyutlardan biri olan pozitif yani olumlu duygu boyutu,

hayattan haz, keyif almak olarak nitelenirken, negatif yani olumsuz olan duygu boyutu stres, korku, kızgınlık gibi duyguları kapsamaktadır (Gençöz, 2000).

2.2.3.3. Amaçlar

Amaçlar bireylerin mutluluğunda önemli rol oynamaktadır. Bireyler bir amaçları olmadığında ve bir amaç peşinde koşmadıkları zaman durağanlaşır ve mutsuzlaşırlar (Diener E. , 1984).

2.2.3.4. Kendine Güven

Kendine güven ya da özgüven, kısacası; kişilerin kendilerine yönelik yapmış oldukları değerlendirmeleri kapsamaktadır. Kişilerin, kendilerini değerli, başarılı, önemli ve kendilerince belirledikleri konularda yeterli bulup bulmamalarıyla ilgili inançlarını ve kendilerini kabul etmeye yönelik tutumlarını içermektedir (Coopersmith, 1967; Özdemir N. K., 2016).

2.2.3.5. İyimserlik

İyimserlik, olumsuz olaylardan ziyade olumlu olayları algılama ve bu doğrultuda dikkatin olumlu olaylara yönlendirilmesi ve ayrıca beklentilerinde olumlu olaylardan yana olması şeklinde açıklanmaktadır (Harris ve Wendy, 1994; Türküm, 1999)

2.2.3.6. İlgi Duyulan Etkinlikler

İlgi, belirli bir duruma, olguya ya da nesneye yönelik olarak ortaya çıkan ve gelişen, o durum, olgu ya da nesne ile kişi arasındaki dinamik ilişkidir. Bu ilişkinin hem bilişsel hem de duygusal tarafları bulunmaktadır (Kaya, 2016). Monotonluktan ve sıkıcılıktan uzak, bireylerin zevk alarak, eğlenerek yaptıkları faaliyetlerdir.

2.2.3.7. Arkadaşlık İlişkileri

Bir akranla karşılıklı, sosyal etkileşimde bulunularak oluşturulan derin ilişkiye arkadaşlık denilmektedir. Bu ilişkide karşılıklı güven, dostluk, saygı ve ayrıca duygu desteği verilmesi beklenilmektedir (Uşaklı, 2006).

Bireylerin arkadaşlık ilişkisinden elde etmesi beklenen kazanımlar şöyledir:

- Bu ilişkilerde, kişiler değer ve bireysellik anlayışları oluştururlar. Yani bu ilişkiler, bireysellik anlayışını ve değer oluşturmayı ve geliştirmeyi sağlar.
- Birey hem kendisiyle alakalı hem de sosyal çevrelerde başka bireylerle alakalı bilgiyi yapılandırır.
- Birey diğer bireylerle kendini olumlu şekilde karşılaştırır ki bu da bireyin değişimi ve olumlu bir şekildeki gelişimine fırsat sağlar.
- Birey bu sayede içine doğduğu aile dışında ki bireylerle de iletişime geçer ve farklı yaş, kültür ve cinsiyetteki kendisiyle akran kişilerle iletişimde ve etkileşimde bulunmuş olur (Uşaklı, 2006).

2.2.3.8. Geleceğe Bakış

Gelecek, içinde birçok umut, beklenti barındıran daha yaşamadığımız zamandır. Staats'ın 1989'da yapmış olduğu umut tanımı; olumlu gelecek beklentilerinin, olumsuz gelecek beklentilerinden daha fazla olması şeklindedir (Staats, 1989; Yıldız A. D., 2016, s. 4).

2.2.3.9. Aile İlişkileri

Aile insanın dünyada ilk karşılaştığı rehber görevindeki bireylerdir. Ailenin, üyelerine sağladığı bazı temel destek işlevi bulunmaktadır. Bu işlevler, karşılıklı değer verme, onaylanma, yol gösterilme ve aynı zamanda korunma, sınırlandırma ve özgür bırakılmadır. Aile ilişkileri, denge, birliktelik ve bireyselliğin birlikte kurulmaya çalışıldığı açık iletişim bağıdır. Ayrıca, bazı ailelerde, aile içinde bazı duygular konusunda tepki vermek zordur. Sevinç, üzüntü, kızgınlık ve kırgınlık gibi, aile bireylerinin birbirine ifade etmekten kaçındığı duyguları, çatışma ve beklentilerin konuşulmaması gibi durumlar ailenin sağladığı desteğin yanında aile içinde yaşanılan olumsuz sayılabilecek olaylardır. Bu yaşanılanlar sonucunda mesela bireyin tüm kızgınlıklarını kendine yöneltmesi nedeniyle bireyin depresyona girmesine ya da bir takım somatik problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Karadağ, 2015).

2.2.3.10. Başkalarının Yaşamına İmrenme

Ölçekte imrenmeyle ilgili iki soru bulunmaktadır. İmrenme başkasında bulunan bir şeyin kendinde de olmasını istemektir. Kıskanmadan farklıdır, Kıskanmada, kıskanılan kişinin sahip olduğu şeyi yitirmesi ve o şeyin sadece kendinde olma arzusu vardır. İmrenmede o özelliğe ya da değere sahip olan kişinin yüceltilmesi ve kişinin kendinde de olmasını iyi niyetle istemesi vardır. Beğenilen bir kişiye veya şeye benzeme isteği ve gıpta etmektir (TDK, 2019) . İmrenmeyle ilgili ölçekteki sorular şöyledir: "Başkalarının mutlu göründüğü kadar mutlu olmayı isterdim" ve "Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum."

2.2.3.11. Yaşamın Zorluklarıyla Baş Etme

Bireyin hayatın zorluklarıyla mücadele edebileceğine yönelik olan inancı, olumlu beklentileri, fiziksel kapasitesinin ve engellerin farkında olmasıdır. Bireyin ileride, karşısına çıkabilecek güç durumlar karşısında başarılı olabileceğine yöneik kendisiyle ilgili yargısıdır (Zülkadiroğlu, Budak, ve Kozanoğlu, 2007). Öznel iyi oluş açısından değerlendirildiğinde kişinin yaşamın zorluklarıyla baş edebileceğine olan inancının motive edici ve öznel iyi oluşunu artırıcı etkiye sahip olması beklenilmektedir.

2.2.3.12. Karamsarlık

Bireyin amacına ulaşmasıyla ilgili beklentileri bulunmaktadır. Amacına ulaşabileceğine dair inancı kuvvetliyse, öznel iyi oluş açısından daha olumlu sonuçlar gözlemlenmektedir. Şayet kişinin amaca ulaşacağına dair olumsuz bir inancı varsa yani karamsarsa öznel iyi oluş hali üzerinde olumlu bir sonuç beklenemez. Karamsarlık bireyin amaca ulaşamayacağına inancı ve geleceğe dair olumsuz sonuç beklentisi olarak ifade edilebilir (Scheier ve Carver, 1985).

Bu çalışmada kullanılmış ölçeklerden biri olan, öznel iyi oluş hali ölçeği birçok başka çalışmada da kullanılmıştır. Bunlardan bazıları hakkındaki bilgi aşağıda verilmiştir.

Solmaz tarafından yapılmış olan "Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Oluş Düzeyleri: Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde Bir Araştırma" başlıklı çalışmada (Solmaz, 2014), Şahin ve arkadaşları tarafından yapılmış olan "Öznel İyi Oluşu Açıklamada Umut ve Yaşamda Anlamın Rolü" başlıklı çalışmada (Şahin, Aydın, Sarı, Kaya, ve Pala, 2012) , öznel iyi oluş hali ölçeği kullanılmıştır.

Şar ve Işıklar tarafından yapılan "Denetim Odağı, Öznel İyi Oluş ve İyimserliğin Sportif Güvenin Yordayıcıları Olarak İncelenmesi" isimli çalışmada (Şar ve Işıklar, 2012) ve Dilmaç ve Bozgeyikli tarafından yapılan "Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Olma ve Karar Verme Stillerinin İncelenmesi" adlı makale çalışmasında (Dilmaç ve Bozgeyikli, 2009) öznel iyi oluş hali ölçeği kullanılmıştır.

Akbağ ve Ümmet tarafından yapılmış olan, "Ana-Baba Bağlanma İle Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumunun Aracı Rolü" başlıklı çalışmada (Akbağ ve Ümmet, 2018) da öznel iyi oluş hali ölçeği kullanılmıştır.

2.3. Yapılan İlgili Araştırmalar

Çalışmada dört değişken ve demografik soruların olduğu bir anket uygulanmış ve bu değişkenlere ait yapılan bilimsel çalışmalar incelenmiştir. Aşağıda çalışmayla benzerlik gösteren ve hipotez oluşturmada yol gösteren literatürdeki çalışmaların bilgileri bulunmaktadır. Öncelikle değişkenler ve demografik verilerle ilgili çalışmalar, sonrasında kişilik özellikleri ile temel değerler ya da iletişim becerileri ile öznel iyi oluş hali gibi iki değişken arasındaki ilişkilerin incelendiği literatürdeki çalışmalar, ardından kişilik özellikleri, iletişim becerileri ile öznel iyi oluş hali arasında olduğu gibi üçlü ilişkilerin incelendiği araştırma verileri, son olarakta; bu çalışmanın modelinin oluşmasına ve hipotezin kurulmasına ışık tutmuş araştırma verileri bulunmaktadır.

2.3.1. Kişilik Özellikleri Alanında Yapılan Araştırmalar

Kişilik konusunda literatürde birçok araştırma bulunmaktadır. Aslan'ın (2012) yapmış olduğu araştırmada, kişilik özellikleriyle benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Deniz (2011) tarafından yapılan çalışmada ise, bağlanma stillerinin kişilik gelişimi ve kişilik özellikleri üzerinde büyük etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Kişilik tiplerinin karar verme konusunda etkili olduğu yapılan başka bir araştırmada görülmüştür (Tatlılıoğlu, 2010). Kişilik özellikleri ve akademik güdülenmeyle ilgili yapılan bir araştırmada kişilik özelliğinin akademik güdülenme ile orta derecede güçlü ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireylerin akademik güdülenmelerinde yani başarıda temel etkenin kişilik farklılıkları olduğu tespit edilmiştir (Bitlisli, Dinç, Çetinceli, ve Kaygısız, 2013). Reklam filmlerinden etkilenmenin kişilik özellikleriyle ilişkisinin araştırıldığı çalışmada, duygusal reklamlardan içe dönük kişilerin, dışa dönük kişilerden daha fazla etkilendiği sonucuna varılmış bunun sebebinin içe dönük kişilerin ayrıntıdan çok bütüne bakarak hareket etmeleri olduğu görülmüştür. (Karaduman, 2016). Sonuç olarak incelemelerde görülmüştür ki, birçok farklı alanda birçok araştırmacı tarafından kişilik üzerine sayısız araştırma yapılmış, değişik açılardan kişilik özellikleri incelenmiş ve bu alanda birçok bilimsel çalışma literatüre kazandırılmıştır.

Tatlılıoğlu (2014) tarafından yapılan "Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör

Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı çalışmasında, kişilik özelliklerinin alt boyutlarına cinsiyet değişkeni açısından bakılmıştır. Çalışmada kız öğrencilerin duygusal dengesizlik yani nevrotizm puan ortalamalarının erkek öğrencilere nazaran anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin atılganlık puan ortalamalarının kız öğrencilerin atılganlık puan ortalamalarından belirgin bir düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca aynı çalışmada; yaşamlarını şehir ve büyükşehirde geçiren öğrencilerin dışadönüklük puan ortalamasının yaşamlarını köy veya kasabada geçirenlerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir demografik değişken olan maddi durum incelendiğinde, geliri düşük olan üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri alt boyutlarından sorumluluk duygusunun daha yüksek olması, aile geliri fazla olan üniversite öğrencilerinin sorumluluk duygusunun düşük olması, iki durum arasında olumsuz, ters yönlü bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Bir başka çalışmada, kişilik ve cinsiyet değişkeni ilişkisine bakılmış ve cinsiyete göre kişiliğin dışadönüklük altboyutu dışında diğer altboyutlarında farklılık arz etmediği görülmüştür. Aynı çalışmada, çalışan bayanların, çalışan erkeklerden daha fazla dışa dönük oldukları tespit edilmiştir (Gökdeniz ve Merdan, 2011).

Taştan ve Tiryaki'nin (2008) yapmış oldukları çalışmada, iş doyumu kişilik özellikleri ve önceki yaşantılar, iş ortamı ve iş bağlantıları alt başlıkları altında incelenmiş, aynı zamanda işdoyumu okul türü ve cinsiyetlere göre de incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda değişkenler arasında anlamlı fark görülmemiştir.

- **Turizmde Kişilik Özellikleri Alanında Yapılan Çalışmalar**

İleride turizm çalışanı olacak turizm alanında eğitim gören öğrencilerin kişilik özelliklerinin turizm sektöründe çalışmaya uygunluk derecesinin incelendiği bir çalışmada, deneyime açıklık ve öz disiplin alanında ortalama değerlerinin en yüksek olduğu görülmüş buna karşın duygusal denge yani nevrotiklik alanında en düşük ortalamaya sahip oldukları tespit edilmiştir. Aynı çalışmada öz disiplinin öğrenim görülen sınıfa göre değiştiği diğer taraftan deneyime açıklık ile duygusal denge yani nevrotiklik durumunun ailenin gelir durumuna göre farklılaştığı demografik

özellikleriyle, kişilik özelliklerinin karşılaştırıldığı verilerde görülmüştür (Keleş ve Keleş, 2017).

Kişilik ve sektör uyumunun incelendiği, turizm alanında eğitim gören öğrenciler üzerine yapılan bir diğer çalışmada öğrencilerin yüksek oranda sorumlu ve yumuşak başlı olduğu veriler doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Buna karşın, öğrencilerin orta düzeyde dışadönük, yine orta düzeylerde duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık özelliklerine sahip oldukları sonucuna varılmıştır (Aslan, Ünüvar ve Başoda, 2012).

Turizm alanında kariyer yapma arzusu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmada, literatürdeki birçok çalışmayı destekleyecek nitelikte sonuçlara varılmıştır. Buna göre; uyumlu, yeniliklere açık ve sorumlu kişilik özelliğine sahip olan öğrencilerin, dışadönüklük ve duygusal denge kişilik özelliğine sahip olan öğrencilere nispeten turizm alanında kariyer yapmaya daha fazla istekli olduğu görülmüştür (Temeloğlu ve Aksu, 2016).

Yapılmış olan tüm bu araştırmalar ışığında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 1: Demografik dağılımlarla kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki vardır.

2.3.2. Temel Değerler Alanında Yapılan Araştırmalar

Örneklemin öğretmenler olduğu yapılan bir araştırmada, kişinin yetenekleri, kendine verdiği değer, diğer kişilere verdiği değer ve önem, kendine güven, başka insanlara gösterdiği saygı gibi konularda duygu ve düşündüklerinin toplamı olan benlik saygısıyla sahip olunan değerler incelenmiştir. Bu incelemede, değerler ölçeğinin alt boyutlarına bakılmış güç, başarı, hazcılık, özdenetim, evrensellik, yardımseverlik, uyum ve güvenlik arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Münevver, Dilmaç ve Deniz, 2013). Orta öğretim grubunda görev alan öğretmenler ve idareciler örneklemi üzerinde yapılan araştırma sonucunda, değerler arttıkça örgütsel vatandaşlık davranışlarının da olumlu yönde arttığı, azaldıkça olumsuz yönde artışın olduğu tespit edilmiştir (Aktay ve Ekşi, 2009).

Değer yargıları üzerine yapılan bir araştırmada öğretmenler örneklem grubu olarak alınmış ve kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre başarı, hazcılık,

evrensellik geleneksellik ve güvenlik değer boyutlarına daha fazla anlam yükledikleri yönünde istatistik olarak önemli fark bulunmuştur (Fırat ve Açıkgöz, 2012). Sosyal hizmetler bölümünde üniversite düzeyinde eğitim gören öğrenciler üzerine yapılan bir araştırmada, demografik özelliklerle temel değerler karşılaştırması sonucunda, kadınların uyum puan ortalaması ve öz-yönelim puan ortalamasının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca merkezde yaşayan öğrencilerin haz puan ortalamasının daha küçük yerleşim yerlerinde ve ilçelerde yaşamakta olanlardan anlamlı şekilde yüksek olduğu sonucu gözlemlenmiştir. Ortanın üstünde gelir durumuna sahip olan öğrencilerle, orta ve ortanın altı gelir düzeyine sahip olan öğrencilerin haz puanları ortalaması incelenmiş ortanın üstünde gelir durumuna sahip olduğunu ifade edenlerin haz puan ortalamalarının yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin ebeveyn eğitim düzeyi karşılaştırılmış ve değerler yönelimlerinden hazcılık ve geleneksellik yönelimleriyle annenin eğitim düzeyi arasında ilişki tespit edilmiştir (Acar, Akar, ve Acar, 2016).

Şişli ve Köse'nin (2013) yapmış oldukları çalışmada, temel değerler kurum kültürünün öğelerinden biri kabul edilmekte ve araştırmada okul türüne göre kurum kültürünün anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir.

- **Turizmde Temel Değerler Alanında Yapılan Çalışmalar**

Antalya'da turizm alanında Türk kadın girişimcileri üzerine yapılan çalışmada, kişilerin bireysel değerleri ile turizm sektöründe yapmış oldukları girişimler de aldıkları risk ve belirsizlik algılarının birbiriyle alakalı ve ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır (Yirik ve Yıldırım, 2014).

Yapılmış olan tüm bu araştırmalar ışığında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 2: Demografik dağılımlarla temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.

2.3.3. İletişim Becerileri Alanında Yapılan Araştırmalar

İletişim becerileri alanında yapılan araştırmalardan biri olan spor lisesi öğrencilerinin iletişim becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesine yönelik olarak, Göksel ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan araştırmada 142 öğrenciye Korkut ve Burgay tarafından geliştirilen iletişim becerileri envanteri uygulanmış ve

iletişim becerileri ölçeğinin puanlarının aritmetik ortalaması yüksek çıkmıştır. Bunun sonucunda, cinsiyet fark etmeksizin öğrencilerin iletişim becerilerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Amasya Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerileri değerlendirme puan ortalamalarının, öğrencilerin bölümü ve akademik başarı algısı değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. (Bingöl ve Demir, 2011). Yapılan bir başka araştırmada bireylerin cinsiyetleri, cinsiyet rolleri ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiye bakılmış ve biyolojik cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmekle birlikte erkeklerin iletişim becerileri puanlarının, ortalamanın altında kadınlarınkinin ise ortalamanın üstünde olduğu görülmüştür (Görmüş, Aydın ve Ergin, 2013). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet, sınıf düzeyleri, algıladıkları sosyo-ekonomik düzey, yine algıladıkları ana-baba tutumu, teknolojik araç kullanma düzeyleri, sanatla uğraşma durumlarının iletişim beceri düzeylerinde herhangi bir etkiye sebep olmadıkları yapılan bir araştırmada, ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte İktisadi ve idari bilimler dalında öğrenim gören üniversite düzeyindeki öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalamaları ile eğitim bilimleri dallarında öğrenim gören üniversite düzeyindeki öğrencilerinin iletişim becerileri puan ortalamaları karşılaştırılmış iktisadi ve idari bilimler dalındaki öğrenim gören öğrencilerin iletişim becerileri puan ortalamaları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Ayrıca, öğrencilerin başarı düzeylerinin de iletişim becerileri üzerinde etkisi incelenmiş orta ve yüksek akademik başarı seviyesine sahip üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin, düşük akademik başarı seviyesinde olan üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Kadakal ve Alver, 2017).

- **Turizmde İletişim Becerileri Alanında Yapılan Çalışmalar**

Turizm alanında çalışan yerel halkın iletişim becerileri üzerine Pamukkale destinasyonunda yapılan çalışmada, turizm alanında çalışan yöre halkının iletişim düzeyi beklenenin altında bir sonuç olan, orta düzeyde bulunmuştur (Ceylan, 2017). Turizm ve otelcilik öğrencilerinin sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi üzerine yapılan bir çalışmada, kadın öğrencilerin iletişim becerilerinin erkek öğrencilere göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada

tespit edilen diğer bir bulgu ise ön lisans öğrencilerinin iletişim becerilerinin lisans öğrencilerine göre daha fazla olduğudur. Ayrıca 17-19 yaş grubu öğrencilerin diğer yaş gruplarına göre iletişim becerilerinin daha düşük olduğu görülmüştür (Tokmak, Turgut ve Öktem, 2013). Kilis yedi aralık üniversitesi, turizm ve otelcilik meslek yüksekokulu'nda turizm ve otel işletmeciliği ve aşçılık programlarında eğitim gören öğrencilerin iletişim becerileri ve girişimcilik eğilimleri üzerine yapılan inceleme sonucunda, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre yani kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla iletişim becerisine sahip olduğu edinilen veriler doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşı, öğrenim türü ve program türü demografik değişkenleriyle iletişim becerileri karşılaştırılmış ve aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Akbaba, Özel ve Yıldız, 2018). Turist rehberlerinin iletişim becerilerine yönelik olarak yapılmış olan bir çalışmada turist rehberlerinin iletişim yeteneğinin öğrenme ve eğlenmeye yönelik etkisinin oldukça etkili düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır (Büyükkuru, 2015). Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilerin iletişim becerileri değerlendirilmesi sonucunda cinsiyet değişkeni ile iletişim becerisi algısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür (Pelit ve Karaçor, 2015).

Yapılmış olan tüm bu araştırmalar ışığında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 3: Demografik dağılımlarla iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.

2.3.4. Öznel İyi Oluş Hali Alanında Yapılan Araştırmalar

Öznel iyi oluş halini etkileyen birçok değişken bulunmaktadır. Literatürde de bu anlamda birçok araştırmaya rastlanmaktadır. Bunlardan biri öznel iyi oluşun, duygusal düzenleme, mizahı anlama ve kullanma, sosyal öz-yeterlilik ve stresle başa çıkma ile ilgili bir araştırmada sıralanan değişkenlerin öznel iyi olma durumunu yordadığı sonucuna varılmıştır (Özbay, Palancı, Kandemir ve Çakır, 2012). Cenksever ve Aktaş'ın (2007) yapmış olduğu araştırmada algılanan sağlık durumunun öznel iyi olmanın yordayıcısı olduğu sonucuna varılmıştır. Aynı çalışmada cinsiyetin ve sosyal statünün öznel iyi olmanın yordayıcıları olduğu görülmüştür.

Mutluluk korkusu, öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada, mutluluk korkusunun negatif yönde hem öznel iyi oluşu hem de psikolojik iyi oluşu yordadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca bu çalışmada doğu kültürlerine ait olan 'fazla mutluluk ardından bir acı getirir' inancının düşükte olsa iyi oluş üzerinde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır (Sarı ve Çakır, 2016).

Öznel iyi oluşun milletlerarası farklılıklarıyla ilgili olarak yapılan bir araştırmada seçilen Güney Afrikalı ve Türk örneklem grupları arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Güney Afrikalı üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş ve yaşam doyumlarının Türk öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Öznel iyi oluş düzeylerinin her iki örneklem grubunda da algılanan akademik başarı düzeyine ve ekonomik duruma göre farklılaştığı sonucuna varılmıştır. Bu araştırma sonucunda demokratik anne baba tutumunun bireylerin iyi oluş haline olumlu yönde etkide bulunduğu düşünülmektedir (Dost M. T., 2010).

İyilik haline etkilerin neler olabileceği konusunda incelemeler yapılmış, bu etkiler çok değişik yönlerden incelenip anlamlı sonuçlara ulaşmak istenmiştir. Üniversite öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada aile ve arkadaşlarından yeterince destek gören spor yapan ayrıca gelecekleri ile ilgili pozitif düşünen gençlerin yüksek derecede iyilik halinin olduğu sonucuna bulunmuştur. Aynı zamanda sigara ve alkol tüketimi değişkenine göre iyi olma hali üzerinde anlamlı fark bulunamamıştır (Doğan T. , 2006). Yapılan bir başka araştırmaya göre serbest zamanlarda yapılan turizm faaliyeti gibi amaçlı etkinlikler, bireylerin mutluluk seviyelerini % 40 oranında değiştirmektedir (Demirbulat ve Avcıkurt, 2015). Rekreasyon faaliyeti olarak internet ortamlarında zaman geçirmenin bireylerin mutluluk düzeylerini anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna varılmıştır (Göral ve Karaküçük, 2015). Yapılan bir başka çalışmada ise rekreasyon aktivitelerine haftalık ayırılan süreye bölgesel olarak bakılmış ve genel olarak gençlerin sportif içerikli rekratif faaliyetlere haftada 1 ila 3 saat arasında zaman ayırdıkları görülmüştür (Pala ve Kolayiş, 2012).

Gündoğdu ve Yavuzer (2012) tarafından yapılan, eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçlarının demografik değişkenlere göre incelendiği araştırmada çoklu varyans analizi kullanılmıştır. Bu analiz sonucunda

öğrenim görülen lisans programı ve cinsiyet değişkenlerinin öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluşları üzerinde ortak etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Kasapoğlu ve Kış (2016) tarafından yapılan öznel iyi olma ile cinsiyetler yönünden fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan bir meta-analiz çalışmada, Cohen'in d indeksi kullanılmıştır. 2004-2014 yılları arasında yapılan çalışmalar arasındaki alan yazın taramasında, konu ile ilgili 101 araştırma olduğu tespit edilmiş, uygun olan 25 çalışma araştırmada kullanılmıştır. Bu çalışmada örneklem 5576 erkek ve 7022 kadın olmak üzere 12598 kişiden oluşturmaktadır. Yapılan bu araştırma sonucunda, rastgele etkiler modeline göre, önemsiz düzeyde olmakla birlikte kadınların erkeklere oranla öznel iyi oluş hallerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir, yani kadınların lehinde genel etki büyüklüğü bulunmuştur.

2004 ile 2014 yılları arası demografik faktörler ve mutluluk arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada elde edilen verilerden bazıları şöyledir; on yıllık zaman diliminde evlilerin mutluluk düzeylerinde düşüş görülmüştür. Diğer taraftan bireylerin gelir düzeyinin, sağlık durumunun, refah düzeyinin mutluluk üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Cinsiyet açısından incelediğinde aradan geçen sürede erkek bireylerin mutluluk düzeylerinin arttığı gözlemlenirken, yaş açısında bakıldığında bireylerin yaşlandıkça daha mutlu oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Servet, 2017).

Bir başka çalışmada, ortaöğretim öğrencilerinin iyilik hallerinin, yaş, cinsiyet ve yaşam doyumu değişkenlerine göre değişip değişmediği incelenmiş, cinsiyet farklılıkları açısından değerlendirildiğinde, iyilik halinden alınan puanlarla cinsiyet farklılıkları arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Fakat alt boyutlardan fiziksel ve sosyal iyilik haline bakıldığında, erkek öğrencilerin fiziksel iyilik hali puanlarının, kız öğrencilerin ise sosyal iyilik hali puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yaş yükseldikçe iyilik halinin alt boyutlarından sosyal iyilik hali puanlarının düştüğü görülmüştür (Korkut Owen, Demirbaş-Çelik ve Doğan, 2018). Aydın (2018) tarafından yapılmış olan bir çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır, cinsiyete göre değerlendirildiğinde mutluluk ve cinsiyet arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı görülmüştür. Fakat mutluluk ile özgünlük, sorumluluk özelliği, amaçlılık özelliği ve

değerlilik özelliği alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, mutluluktaki % 45,8'lik varyans oranın özgünlük, amaçlılık ve değerlilik özelliğinin karşıladığı, çalışmada görülmüştür.

Genç yetişkinlerin iyimserlik, yaşam doyumu ve mutluluk düzeyleri üzerine yapılan bir çalışmada, vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerle devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrenciler arasındaki mutluluk düzeylerine bakılmıştır. Vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının daha yüksek olduğu düşünülerek mutluluk düzeylerinin farklı olacağı öngörülmüş, fakat vakıf üniversitelerinde eğitim gören üniversite öğrencileriyle devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin mutluluk düzeyleri arasında herhangi bir fark tespit edilememiştir. Sonuç olarak da sosyo-ekonomik düzeyin farklı olmasının öğrencilerin mutluluk düzeylerini etkilemediği sonucuna varılmıştır (Gülcan ve Bal, 2014).

Tatlıoğlu (2012) tarafından yapılan bir çalışmada, psikolojik iyi oluş ile kardeş sayısı arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Çalışmada psikolojik iyi oluşun hiçbir alt boyutu ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

- **Turizmde Öznel İyi Oluş Hali Alanında Yapılan Çalışmalar**

Otel çalışanları üzerinde yapılan sosyal iyi olmaya yönelik çalışmada cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, yaş ve gelir durumundaki farklılığın sosyal iyi olmaya yönelik olarak herhangi bir değişiklik yaratmadığı sonucuna varılmıştır (Yurcu, Kasalak ve Akıncı, 2015). Yine otel çalışanları üzerinde yapılan başka bir çalışmada cinsiyet ile öznel iyi oluş hali düzeyi arasındaki ilişkiye bakılmış ve anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Katılımcıların oranları birbirine çok yakın olmasıyla birlikte; çalışmada, erkeklerin öznel iyi oluş düzeyleri kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Buna karşın, katılımcıların yaşlarındaki farklılık ile öznel iyi oluş hali düzeyleri arasında anlamı bir ilişki tespit edilememiştir. %55,7'si bekâr olan katılımcıların medeni durumlarıyla öznel iyi oluş halleri arasında da anlamı ilişki bulunamamıştır. Çalışanların eğitim durumu ile öznel iyi oluş düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırma verilerine sonucunda lisans mezunlarına göre ilköğretim ve doktora düzeyinde eğitim almış çalışanların öznel iyi oluş hali düzeylerinin anlamlı düzeyden yüksek olduğu görülmüştür.

Bireylerin yüksek beklentilerinin verileri bu yönde etkiledikleri düşünülmektedir (Yurcu ve Atay, 2015). Yapılan bir çalışmada ortalama değerler itibariyle çalışanların gerek iş yeri gerekse iş dışında yalnız olduklarını ifade ettikleri tespit edilmiştir. İş yerinde yaşanılan yalnızlık ve yalnızlık duyguları ile yine içe dönük bir öz-değerlendirme niteliğinde ele alınan öznel iyi oluş hali kavramı arasında ters yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Kısacası bu çalışmada turizm çalışanlarının işyeri yalnızlığı duygusuna sahip oldukları bununda onların öznel iyi oluş hallerine olumsuz yönde etki ettiği sonucuna varılmıştır (Yurcu ve Kocakula, 2016).

Yapılmış olan tüm bu araştırmalar ışığında aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 4: Demografik dağılımlarla öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.

2.3.5. Kişilik Özellikleri ve Temel Değerler Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar

Gümüş (2009) tarafından "Kültür, Değerler, Kişilik ve Siyasal İdeoloji Arasındaki İlişkilerin Amerika ve Türk Kültürlerinin Karşılaştırılması" adı altında yapılan araştırmada, 403 Türk öğrenciye 428 Amerikalı öğrenciye, Schwartz ve arkadaşları (2001) tarafından geliştirilmiş olan Portrait değerler ölçeği ve John (1990) tarafından geliştirilmiş büyük beş envanter ölçekleri kullanılmıştır. Değerler ve kişilik özellikleri arasındaki korelasyona bakılmış ve sonuç olarak Türk ve Amerikalı örneklemlerde duygusal dengesizlik ile uyarılma arasında olumsuz orta düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca Türk örnekleminde duygusal dengesizlikle evrensellik arasında olumlu, ABD'li örneklemdeyse hazcılık ve duygusal dengesizlik arasında olumsuz ilişki gözlemlenmiştir. Türk ve Amerikalı örneklemlerde dışadönüklük kişilik özelliğiyle güç, hazcılık, uyarılma ve öz-yönelim arasında olumlu orta düzeyde ilişki olduğu görülmüştür. Aynı zamanda Amerikalı örneklemlerde, dışadönüklükle başarı iyimserlik ve güvenlik arasında yine pozitif yönlü orta düzeyde ilişkiler bulunmuştur. Türk ve Amerikalı örneklemler de açıklıkla uyarılma ve iyimserlik arasında olumlu orta düzeyde, öz-yönelim ile evrensellik arasında olumlu fakat yüksek düzeyde ilişki bulunmuştur. Aynı çalışmada, Türk örneklemde açıklık, başarı ve hazcılık arasında olumlu, Amerikalı örneklemde ise geleneksellikle uyma arasında olumsuz ilişki gözlenmiştir. Araştırmada hem Türk hem de Amerikalı örneklemde geçimlilikle güç

arasında olumsuz orta düzeyde ilişki tespit edilirken, geçimlilikle güvenlik arasında olumlu ve yine orta düzeyde ilişki görülmüştür. Evrensellik, iyimserlik ve uyma arasında da olumlu ve yüksek derecede ilişki tespit edilmiştir. Türk örnekleminde geçimlilik ile başarı arasında olumsuz ve geçimlilikle öz-yönelim arasında olumlu bir ilişki bulunmaktadır. Son olarak sorumlulukla başarı ve güvenlik arasında olumlu ilişki bulunmaktadır. Türk örnekleminde sorumlulukla evrensellik arasında ABD'li örneklemde ise sorumlulukla iyimserlik arasında olumlu bir ilişki tespit edilmiştir.

Yapılmış olan bu araştırma ışığında aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Hipotez 5: Kişilik özellikleri ile temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 11: Kişilik özellikleri temel değerleri etkilemektedir

2.3.6. Kişilik Özellikleri ve İletişim Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar

Kişilik özellikleri ve iletişim tarzları üzerine, Hazar'ın (2006) yaptığı araştırmada kişiler arası iletişimi tercih eden bireyler hoş sohbet, atılgan, önder özellikleri içinde barındıran aynı zamanda oturmuş-dışadönük, saldırgan, çabuk değişebilen, uçarı-dışadönük kişilik özelliklerine sahip bireylerdir. Kitle iletişim (alıcı olarak) ve kendi kendine iletişim tercih edenler ise sakin güvenilir, özdenetimi yüksek, oturmuş içe-dönük kişilik özelliklerine sahip olan bireyler olduğu verilerde görülmüştür. Oturmuş içe dönüklükle oturmuş dışa dönüklerdeki kullandıkları iletişim türleri farkı sadece nicelikseldir. Bir iletişim tipi bir diğerinden biraz daha az kullanılmaktadır. Diğer taraftan esas fark, uçarı kişilik özelliklerine sahip bireylerde görülmektedir. Bu grup içinde bulunan içedönükler bazen neredeyse toplumdan kendilerini soyutlayacak boyutta toplumla ilişkilerini kopartmaktadır. Saldırgan olanlar ise; öngörülemez hareketlerinden dolayı toplumdan tamamen dışlanmayla karşı karşıya kalabilmektedir. Yapılan bir başka araştırmada kullanılan kişilik ölçeği ve örgütsel iletişim puanlarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Kişilik özelliklerinden duygusal dengelilik örgütsel iletişim doyumuyla en güçlü etkileşen kişilik özelliği olduğu, elde edilen veriler doğrultusunda tespit edilmiştir (Şimşek E. , 2011). Polislerin kişilik özellikleri ve iletişim becerileri üzerine Yiğit ve Deniz'in

(2012) yapmış olduğu çalışmada kişilik özelliklerinin boyutlarından biri olan duygusal dengesizlikle iletişim becerileri arasında olumsuz yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Bireylerin duygusal dengesizlikleriyle birlikte eylemlerinde anlık değişimler ve ölçüsüzlüklerin olması öngörülmektedir. Bireyler sevgi gibi pozitif duygularını ifade etmekte ve göstermekte zorlandıkları gibi bu duyguları gösteren kişilere de tepki vermekte zorluk yaşayabilmektedir. Yine aynı çalışmada iletişim becerisiyle kişiliğin alt boyutları olan dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Polislerin iletişim becerilerini olumlu açıdan etkileyen yumuşak başlılık boyutu, kişilerarası ilişkilerinde de bireyler üzerinde olumlu etki yapacaktır. Diğer yandan kişiliğin alt boyutlarından olan, dışa dönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk boyutlarının polislerin iletişim becerilerinde önemli bir etkiye sahip olmadığı araştırmanın verilerinde görülmüştür. Başka bir araştırmada, iletişim becerileri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiş ve alt boyutlardan nerotiklik düzeyi arttıkça iletişim becerisinin arttığı görülmüştür. Boyutlardan dışadönüklükle iletişim becerisi arasında olumlu yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bu sonuçlarla birlikte, kişilik özelliklerinin diğer alt boyutları olan deneyime açıklık, ulaşılabilirlik ve sorumluluk ile iletişim becerileri arasında olumlu yönde anlamlı ve zayıf ilişki tespit edilmiştir (Toy, 2007). Nevrotiklik ile iletişim becerileri arasında olumsuz yönde ilişki olduğunu çalışmalarında tespit etmiş olan bir araştırmacı grubu, dışadönük bireylerin duygularını daha doğru kodlayıp, iletebildikleri sonucunu çalışmalarında tespit etmişlerdir (Riggio ve Riggio, 2002). Ankara Başkent Üniversitesin de turizm otelcilik alanında lisans ve önlisans düzeylerinde eğitim alan öğrencilerin sosyotropik otonomik kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi üzerine bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada sosyotropi alt boyutlarından "ayrılık kaygısı" ile" başkalarını memnun etme kaygısının", otonomi alt boyutlarından sadece "kişisel başarının" iletişim becerilerini pozitif yönde anlamlı olarak etkilediği bulunmuştur (Tokmak, Turgut ve Öktem, 2013).

Yapılmış olan tüm bu araştırmalar ışığında aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Hipotez 6: Kişilik özellikleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 12: Kişilik özellikleri iletişim becerilerini etkilemektedir.

2.3.7. Temel Değerler ve İletişim Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar

Dünya üzerindeki küreselleşme kültürel anlamda da yaşanmaktadır. Bu süreçte meydana gelen kültürel değişimlerin sonucunda kuşak farkları bulunan bireylerin değer yargıları birbirinden farklılaşmıştır. Bunun sonucunda iletişimsel birçok sorun yaşanmaya başlanmıştır. Yapılan çalışmada modern yaşamı temsil eden gençlerle, geleneksel yaşamı temsil eden yetişkin ve yaşlıların değer yargıları, düşünceleri, inançları, hayata bakışları birbirlerinden farklı olduğundan dolayı iletişimsel sorunlar yaşamaktadır. Kuşaklar arasındaki bu farklılıklar nedeniyle önemli tartışmalar ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2018). Fidan ve Küçükali (2014) tarafından yapılmış olan bir çalışmada iletişim becerileri ve örgütsel değerler karşılaştırılmış, yöneticilerin iletişim becerileriyle kurumların örgütsel değerleri arasında orta düzeyde olumlu yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Yapılmış olan tüm bu araştırmalar ışığında aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Hipotez 7: Temel değerlerle iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 15: Temel değerler iletişim becerilerini etkilemektedir

2.3.8. Öznel İyi Oluş Hali ve Kişilik Özellikleri Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar

Yapılan birçok çalışmada öznel iyi oluş ve kişilik özellikleri arasında çok sayıda güçlü doğrudan ve dolaylı ilişki olduğu ve iki yapının benzer şekilde çalıştığı görülmüştür. Bu çalışmalardan biri Gutierrez, Jimenez, Hernandez ve Puente'nin (2005) yapmış olduğu çalışmadır. Araştırmada özellikle dışadönüklük ve nevrotiklik özellikleri ile öznel iyi oluş hali arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Steel, Schmidt ve Shultz (2008) tarafından yapılan çalışmada yaşam doyumu ile kişilik arasında ilişki görülmüş, bununla birlikte; İş memnuniyetiyle kişilik arasında zayıf bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tayfun Doğan tarafından, 2013 tarihinde yapılmış olan araştırmada, kişilik özellikleriyle öznel iyi oluş arasındaki ilişki araştırılmış, sonuç olarak nevrotik kişilik özelliği ile öznel iyi oluş hali arasında olumsuz yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Aynı araştırmada dışadönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş hali arasında olumlu yönde ilişki tespit edilmiştir. Ergenler üzerinde yapılan bir araştırmada, dışa dönük bireylerin olumlu duyguları, duygusal bağlamda dengesiz olan kişilerin ise, olumsuz duyguları işleme konusunda daha etkin oldukları gözlemlenmiştir. Dolayısıyla öznel iyi oluş ve dışa dönüklük arasındaki bağlantı olumlu ve orta seviyedeyken, duygusal ve dengesizliğin öznel iyi oluş haliyle etkileşimi olumsuz ve orta seviyede bulunmuştur (Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010).

Öznel iyi olma hali zamanla istikrarlı hale dönüşmektedir. Özellikle önemli yaşam olaylardan sonra iyi olma halinde önemli denilebilecek sıçrama yaşandığı ve kararlı kişilik özellikleriyle de bu durumun ilişkili olduğu araştırmalarda karşılaşılan önemi bulgulardır. Bu nedenle kişilik özellikleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi anlamak için çok sayıda araştırma yapılmıştır. Kişilik ve öznel iyi olma teorileri kişisel farklılıkların başlıca üç yönüne odaklanmıştır. Bunlar; a) duygusal ve bilişsel iyi oluşun temel seviyeleri b) duygusal tepkiler c) duygusal bilginin bilişsel işlenmesidir (Diener, Oishi, ve Lucas, 2003).

Yapılan bir çalışmada 14-17 yaş gurubundaki kişilerin öznel iyi oluş hallerini, dışa dönüklük, sorumluluk ve duygusal dengesizlik kişilik özelliklerinin anlamlı bir şekilde açıkladığı tespit edilmiştir. Yine aynı çalışmada 19-25 yaş gurubundaki kişilerin öznel iyi oluşlarını dışa dönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve duygusal dengesizlik; 26-45 yaş gurubundaki kişilerin ise öznel iyi oluşlarını, sorumluluk ve duygusal dengesizlik kişilik özelliklerinin anlamlı bir biçimde açıkladığı görülmüştür (Eryılmaz ve Ercan, 2011).

Acaray ve Günsel (2017) tarafından yapılmış olan bir araştırmada, beş faktör kişilik özellikleri, izlenim yönetimi taktikleri ve öznel iyi oluş hali arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlar; dışadönüklük, duygusal denge ve deneyime açıklığın izlenim yönetimi taktikleri üzerinde olumlu, uyumluluğun ise

olumsuz yönde anlamlı bir etkiye sahip olduğu yönündedir. Bununla birlikte araştırma bulgularında, kendini sevdirme taktiğinin yaşam doyumuna olumlu, kendine acındırmanın olumsuz yönde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, kendini örnek çalışan gösterme taktiğinin, pozitif duygulanım üzerinde olumsuz ve anlamlı bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu veriler ışığında aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Hipotez 8: Kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 13: Kişilik özellikleri öznel iyi oluş halini etkilemektedir

2.3.9. Öznel İyi Oluş Hali ve Temel Değerler Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar

Yapılan, "Kültürel Değerler Kişilik ve Siyasal İdeoloji Arasındaki İlişkiler: Kültürlerarası Bir Karşılaştırma (Türkiye-ABD)" adlı çalışmada, kişilik boyutlarından dışadönüklük kişilik özelliğiyle değerler arasındaki ilişkiye bakılmış, dışadönüklükle güç, hazcılık ve uyarılma arasında ilişki gözlemlenmiştir (Gümüş, 2009).

Telef, Uzman ve Ergün (2013) tarafından yapılan "Öğretmen Adaylarının Psikolojik İyi Oluş ve Değerler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmada, psikolojik iyi oluş hali ile değerler incelenmiş ve hazcılıkla evrenselcilik değerlerinin psikolojik iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Değerler boyut olarak incelendiğinde yeniliğe açıklık, öz-genişletim, öz-aşkınlık ve muhafazacılık boyutları psikolojik iyi oluş halinin % 16'sını açıkladığı, sonucuna varılmıştır. Öz-aşkınlık boyutunun psikolojik iyi oluş halini anlamlı düzeyde yordayıcısı olduğu görülmüştür. Sonuçta, öğretmen adayları üzerine yapılan bu araştırmada öğretmen adaylarının sahip oldukları bazı değerlerin psikolojik iyi oluşlarını arttırdığı söylenebilinir, denilmiştir.

Özdemir ve Koruklu'nun (2011) yapmış olduğu mutluluk ve değerler arasındaki ilişkiyi inceleyen "Üniversite Öğrencilerinde Değerler ve Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışmada bireylerin hazcılık, iyimserlik ve evrensellik değerlerine verdiği önem arttıkça mutluluk düzeylerinin artığını sonucu bulunmuştur.

Özkalp, Özdemir ve Duyan tarafından (2016) yapılan çalışmada, Portre değerler ölçeği, olumlu-olumsuz duygulanım, yaşam doyumu ve örgütsel vatandaşlık ölçeği uygulanılarak değer tipleri öznel iyi oluş hali arasındaki ilişkide örgütsel vatandaşlık davranışının aracılık rolü incelenmiştir. Bu araştırmada; başarı, hazcılık, uyum, güvenlik, uyarılım, öz-yönelim, iyilikseverlik, evrenselcilik değerleriyle öznel iyi oluş hali arasında olumlu anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, değer tiplerinden güç ve geleneksellik dışındaki tüm değerlerle öznel iyi oluş hali arasında olumlu yönde ilişki tespit edilmiştir.

Değer öncelikleri ve iyilik halleri arasında yapılan iki bölümlü araştırma sonucunda; İlk bölümde başarı, öz-yönelim, uyarım, gelenek, uygunluk ve güvenlik değerleri, bilişsel iyilik ile değil, öngörüldüğü gibi, duygusal iyilik hali ile ilişkilidir sonucuna varılmıştır. İkinci bölümde ise değerlerin iyi olma haliyle ilişkisini anlayabilmek için çevreyle olan uygunluğunu dikkate almak gerektiği üzerine odaklanılmıştır. Yapılan regresyon analizi sonucunda ise anket uygulanılan öğrencilerin verilerine göre öğrencilerin yaşadığı değer ortamına bağlı olarak öğrencilerin değerleri ile öznel iyi oluş halleri ilişkilendirilmektedir (Sagıv ve Schwartz, 2000).

Seki ve Dilmaç (2015) tarafından yapılmış bir araştırmada bulunan sonuçlara göre öznel iyi oluşu etkileyen değişkenlerin en önemlisinin değerler olduğu saptanmıştır. Ergenler üzerine yapılan bu çalışmada, ergenlerin sahip olduğu değerlerde bir artış olduğunda, öznel iyi oluşlarında da artış tespit edilmiştir. Dolayısıyla çalışmanın veri analiz sonuçlarından, değerlerle öznel iyi oluş arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğunu tespit edilmiştir.

Yapılan bir çalışmada, literatür taramasında görülmüştür ki, değerlerden bazıları diğerlerine göre daha sağlıklıdır. Değerlerin kendini koruma eğilimi, doğrudan değer ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Arkadaşlar, aile, akrabalar gibi yakın bireylerle sahip olunan değerlerin uyumlu olması öznel iyi oluş halini arttırmaktadır. Kültürler ya da ülkeler arasındaki kültür farklılıkları, öznel iyi oluş ve değerler ilişkisinin özelliklerini belirlemekte etkili olmakla birlikte bu değerlere

ulaşmakta engelleyici ya da destekleyici etki yapmaktadır (Schwartz ve Sortheix, 2018).

Yapılmış olan tüm bu araştırmalar ışığında aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Hipotez 9: Temel değerlerle öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 14: Temel değerler öznel iyi oluş halini etkilemektedir

2.3.10. Öznel İyi Oluş Hali ve İletişim Aralarındaki İlişkiler Alanında Yapılan Araştırmalar

Kırık ve Sönmez (2017) tarafından, 18 yaş üstü 283 üzerinde, iletişim ve mutluluk ilişkisi incelenmiştir. Araştırmada, 25 maddeden oluşan Korkut tarafından 1996 yılında geliştirilen İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) ve 29 sorudan oluşmakta olan 1987 yılında Martin ve Crossland tarafından oluşturulan, 1989 yılında Argyle, Martin ve Crossland ve sonrasında 2002'de Hills ve Argyle tarafından geliştirilen Oxford Mutluluk Ölçeği (OMÖ) kullanılmıştır. Yapılan korelasyon analizi sonucun iletişim ve mutluluk arasında % 70 oranında yüksek ilişki görülmüştür. Yapılan regresyon analizinde ise iletişim becerileri, mutluluğu anlamlı bir düzeyde etkilemekle birlikte, mutluluğunda iletişim becerilerini % 97 oranında etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmada % 93 oranında iletişim ölçeğinin % 84 oranında ise mutluluk ölçeğinin güvenilir olduğu sonucu bulunmuştur.

Yapılmış olan tüm bu araştırmalar ışığında aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

Hipotez 10: İletişim becerisiyle öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.

Hipotez 16: İletişim beceri öznel iyi oluş halini etkilemektedir

2.3.11. Kişilik Özellikleri Ve Temel Değerlerle, Öznel İyi Oluş Hali Arasında İlişkiler

Öznel iyi oluş hali, kişilik özellikleri ve temel değerlerle ilgili olarak, Sağnak (2004) tarafından yapılmış araştırmada, psikolojik açıdan ele alınan değerlerin insanın

kişiliğini oluşturan yapı taşlarını meydana getiren temel etkenler olduğu ileri sürülmüştür. İslam felsefesinde ise bu konu, en büyük mutluluğa ulaşmanın yolunun bireyin bilgi birikimini ve davranışlarını yani kısacası değerlerini kişiliğine adapte edip, içleştirmesiyle gerçekleşebilir denilmiştir (Bulut ve Dilmaç, 2018).

Tüm bu düşünceler doğrultusunda, öznel iyi oluşun yani mutluluğun bireylerin kişilik özellikleri ve temel değerleriyle ilişkisi olduğu düşünülmüş ve aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 19: Kişilik özellikleri, temel değerler ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler

2.3.12. Kişilik Özellikleri ve Temel Değerlerle, İletişim Becerileri Arasında İlişkiler

Kişilik, tutum, algı ve motivasyonları anlamanın ana unsuru olan değerlerin örgütsel düzeyde grup davranışı, iletişim biçimi, etkin liderlik, karar verme gibi süreçlerin üzerinde önemli etkisinin bulunduğu Vurgun ve Öztop (2011) tarafından yapmış oldukları çalışmada ifade edilmiştir.

2.3.13. Kişilik Özellikleri, İletişim Becerileri İle Öznel İyi Oluş Hali Arasında İlişkiler

Kırık ve Sönmez (2017) çalışmalarında, iletişim becerisi ile mutluluğun kişilik özellikleriyle ilgili olduğunu ileri sürmüştür. Mutlulukla iletişim becerilerini irdelemiş ve sonuç olarak da başka bireylerle iletişimin önemli ve gerekli bir ihtiyaç olduğu, dolayısıyla iletişim becerisi yüksek olan bireylerin iletişim becerisi düşük olan bireylere oranla daha mutlu olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu bilgiler doğrultusunda aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 17: Kişilik özellikleri, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler

2.3.14. Temel Değerler, İletişim Becerileri İle Öznel İyi Oluş Hali Arasında İlişkiler

Yapılan bir çalışmada örgüt ikliminden bahsedilirken örgüt kültürünün ve bireyin değerlerinin uyum içinde olması gerekliliği ifade edilmiştir. Örgütsel iletişimin iyi olmasıyla bireyin yaşamının olumlu etkilendiği görülmüştür. İyi iletişimin olduğu olumlu iş ortamlarında, bireylerin mutlu olduğu tespit edilmiştir (Şimşek E. , 2011) (Sümer ve Ven, 2007).

Bu araştırmaların bize göstermiş olduğu bireyin değerlerinin örgüt içi iletişime etkisinin olduğu bu etkininde yine bireyin mutluluğu üzerine etki yaptığı sonucundan yola çıkarak aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 18: Temel değerler, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler

2.3.15. Öznel İyi Oluş Hali, Değerler, İletişim ve Kişilik Arasındaki İlişkiler

Kublay ve Oktan (2015) tarafından evlilikte uyumun incelendiği çalışmada, evlilik uyumunun ana unsuru olarak evlilik bağıyla bağlı olan kişilerin birçok konuda birbirleriyle anlaşıyor olmaları beklenmektedir. Bu konulardan bazıları sevgi, saygı, iletişim, değerler, kişilik, problem çözme, ailevi konulardır. Çalışmada bu başlıktaki konularda uyum içinde olan çiftlerde öznel mutluluk halinin oluşabileceği ortaya konulmuştur. Evlilik uyumunun incelendiği bu çalışmada evlilik uyumuyla birlikte öznel mutluluğun meydana geldiği ileri sürülmüş bunların temellerini oluşturan başlıklar arasında kişilik, değerler ve iletişimin de olduğu ileri sürülmüştür.

Bu araştırma verilerine dayanarak, araştırmamızda aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur.

Hipotez 20: Kişilik özellikleri, temel değerler değişkenlerinin iletişim beceri aracı değişkeniyle öznel iyi oluş hali değişkenine etkisi vardır

Bütün bu araştırılmaların incelenmesi doğrultusunda; gezmek görmek eğlenmek yani duygusal karşılığı mutluluk olan duyguyu yaşamak amaçlı olarak

yapılan turizm eylemlerinin sorunsuz ve huzurlu bir şekilde gerçekleşmesi çok büyük önem taşımaktadır. Sorunsuz bir tatilin gerçekleştirilmesinde ise önemli rol oynayan kişiler turizm çalışanlarıdır. İleride turizm çalışanı olacak ya da turizme yön verecek çalışmalara imza atacak olan turizm alanında eğitim alan öğrencilerin ve akademisyen öğrencilerin öznel iyi oluş hallerinin öneminden dolayı öznel iyi oluş hallerine yani mutluluklarına etki ettiği varsayılan temel değerler, kişilik özellikleri ve iletişim becerilerinin incelenmesinin önemli ve gerekli olduğu düşünülmüştür. Bu gereklilik nedeniyle de bu çalışmaya karar verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, TEMEL DEĞERLERİ, İLETİŞİM BECERİLERİ İLE ÖZNEL İYİ OLUŞ HALİ DÜZEYLERİ ARASINDA NEDENSELLİĞİN İNCELENMESİ: ÜNİVERSİTE DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu bölümünde, seçilmiş olan konu üzerine yapılan incelemede ne tür yöntemler kullanıldığı üzerinde durulmaktadır. Araştırmanın önemine, amacına, hedeflerine, sınırlılıklarına değinilmekte, evren ve örneklem, kullanılan ölçekler hakkında bilgi verilmektedir. Ayrıca araştırmada kullanılan veri analizleri ve ölçeklerin açıklayıcı ve doğrulayıcı analizlerinin bilgileri de bu bölümde verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Önemi

İnsanoğlu için bu yaşamda yaptıkları şeylerin sonuçlarından aldıkları haz, yani mutluluk duygusu önemlidir. İnsanın dünyada varoluşu esnasında yaşadıkları ve hissettikleri duygular varoluşlarını anlamlı kılmaktadır. Bu bağlamda birçok duygu arasında moral ve motivasyon olarak insanı yukarıya taşıyan ve kendiyle birlikte çevresini de yukarıya taşıyacak olan duygular sevgi ve mutluluktur. Bu iki duygu birbiriyle ilintili duygulardır. Bu çalışmada bu iki duygudan biri olan mutluluk duygusunun oluşumunu etkileyebilecek ve bu yönde kişide değişiklikler yaratabilecek kişilik, değerler ve iletişim becerisi üzerinde durulacaktır. Araştırma sonucunda, insanın hayat amaçlarından biri olan mutluluğun meydana gelmesinde rol oynayan faktörler tespit edilebilecektir. Her insanın hakkı olan ve yaşarsa yaşatabileceği en önemli duygulardan biri olan mutluluğa ulaşmanın yollarının bulunması açısından ve ayrıca varoluş sürecimizde en temel hedefimiz olan mutluluk duygusunun öneminden dolayı bu çalışma önem taşımaktadır.

Bülbül ve Giray'ında (2011) dediği gibi insanların mutlu olma isteği ve herkes için mutluluğun hayatın amacı niteliğinde olması mutluluğun önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, turizm alanında aynı zamanda öğrenci olan akademisyenlerin ve turizmde öğrenim gören ileride turizm çalışanı olacak

öğrencilerin öznel iyi oluş hali araştırılmaktadır. Turistle doğrudan ya da dolaylı yolla iletişime geçecek bireylerin öznel iyi olma hali duygusunu aktarabildiği noktada turist memnuniyetinin sağlanabilmesi nedeniyle çalışma önem arzetmektedir. Bu çalışma daha fazla turist ağırlayabilmek ve sektörel olarak büyümeye yol gösterebilme açısından önemlidir.

Araştırma verileri, birincil kaynaklardan elde edilmiş, verilerin elde edilmesinde; nicel veri toplama yönteminden yararlanılmıştır. Hem daha çok kişiye ulaşıp daha detaylı sonuç verebilmesi hem de istatistiksel yöntemler vasıtasıyla daha sistematik inceleme yapılabilmesi nedeniyle, nicel yöntemlerde en çok tercih edilen anket tekniği kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Son yıllarda kişilik özellikleri, değerler ve iletişim becerileri konuları üzerine yapılan araştırmalara oldukça ilgi gösterilmiştir. Bu konularda değişik yaş grupları, meslek grupları ve bu değişkenlerin birçok alana etkisi üzerine çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaktadır. Örneğin bir çalışmada kişilik özellikleriyle iş performansı arasındaki ilişkiye bakılmıştır (Yelboğa, 2006). Başka bir çalışmada, üst düzey yöneticilerin iş stresi ve kişilik özellikleri değerlendirilmiştir (Aktaş A. M., 2001). Değerler konusunda yapılan bir araştırmada öğretmen adaylarının değerler hakkındaki görüşleri üzerine çalışılmıştır (Yazar, 2012). Bir çalışmada, üniversite öğrencilerinde duygusal zekânın iletişim becerileri üzerine etkisi incelenmiştir (Çetinkaya ve Alparslan, 2011).

Ayrıca, yakın geçmişe kadar, psikolojik sağlıkla ilgili yapılan araştırmalar, olumlu psikolojik işlevsellikten çok, psikolojik bozukluklar hakkında olmuştur. Ruh sağlığı tanımlarında üzerinde durulan konular öznel iyi oluş hali yerine yine psikopatolojik bozukluklar olmuştur (Ryff ve Singer, 1996; Erdem ve Kabasakal, 2015). Örneğin şizofreni ve diğer psikotik bozukluğu olan hastalarda tedaviye uyum sorunları çalışmasında; şizofreni ve psikotik bozukluklar incelenmiştir (Çobanoğlu ve Aker, 2003). Karamustafalıoğlu ve Yumrukçal (2011) tarafından yapılan çalışmada depresyon ve anksiyete bozukluğu incelenmiş, bu rahatsızlıklar üzerinde durulmuştur.

İnsanoğlu iyi olma yani mutluluk konusunda ilk olarak milattan önce ki yıllarda felsefe alanında kafa yormaya başlamıştır. Psikoloji alanında son yıllara kadar iyi oluş

hali üzerinde pek durulmamıştır (Timur, 2008). Mutluluk yani öznel iyi oluş hali ile ilgili yapılmış çalışmalarda mutluluğun ne olduğu, mutlu olmak için insanların hangi yöntemleri kullandığı, mutlu olmada belirleyici faktörlerin neler olduğu gibi sorulara cevap bulunmaya çalışılmıştır (Doğan, 2013). Yapılan çalışmalarda, öznel iyi oluş, bireyin bilişsel ve duygusal olarak yaşamını olumlu olarak değerlendirmesi şeklinde tanımlanmıştır (Diener, Lucas ve Oishi, 1996). Bu tez çalışmasında, turizm alanında yüksek eğitim düzeyinde, eğitim alan öğrenciler ve akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin, değerlerinin ve iletişim becerilerinin, öznel iyi oluş hali düzeyleri üzerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Mutluluğun birçok etkeni vardır, mutluluğun oluşumunda kişinin kendisinden kaynaklı etkiler de bulunmaktadır. Bu bağlamda, araştırmada kişilik özelliklerinin, turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin öznel iyi oluş hali yani mutluluğu üzerine etkisi araştırılmaktadır. Bunun yanı sıra, dışsal etkilerle yani hem kültürel düzeyde oluşmuş hem de kişilerin bireysel yaşantılarıyla oluşmuş değerlerin öznel iyi oluş hali üzerine etkisinin bulunduğu düşünülerek temel değerlerin etkisi incelenmektedir. Kişinin iletişim becerilerini yüksek ya da düşük olarak değerlendirmesinin mutluluğa olumlu etkisi olup olmadığı bir diğer araştırılan konudur. Ayrıca kişilik özellikleriyle kişilerin temel değerlerinin ve iletişim becerilerinin öznel iyi oluş hali üzerinde etkili olduğu farz edilmektedir. Yapılan bu araştırmada bulguların bu doğrultularda incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada, araştırılması amaçlanmış diğer konular ise; Alt amaçlar olarak belirlenen kişilik özelliklerinin temel değerler üzerindeki etkisi, kişilik özelliklerinin iletişim becerileri üzerindeki etkisi, temel değerlerin iletişim becerileri üzerindeki etkisi de bu çalışmada incelenen konulardandır.

Araştırmada, demografik değişkenler olarak cinsiyet, yaş, medeni durum, görev alınılan ya da eğitim görülen okulun devlet ya da vakıf okulu olması, turizm faaliyetlerine ve rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı ve ayrıca bireyin ailede kaçıncı çocuk olduğu gibi etkenlerde değerlendirilip fark yaratıp yaratmadığı ile ilgili inceleme yapılması amaçlanmaktadır.

3.3. Araştırmanın Hedefleri

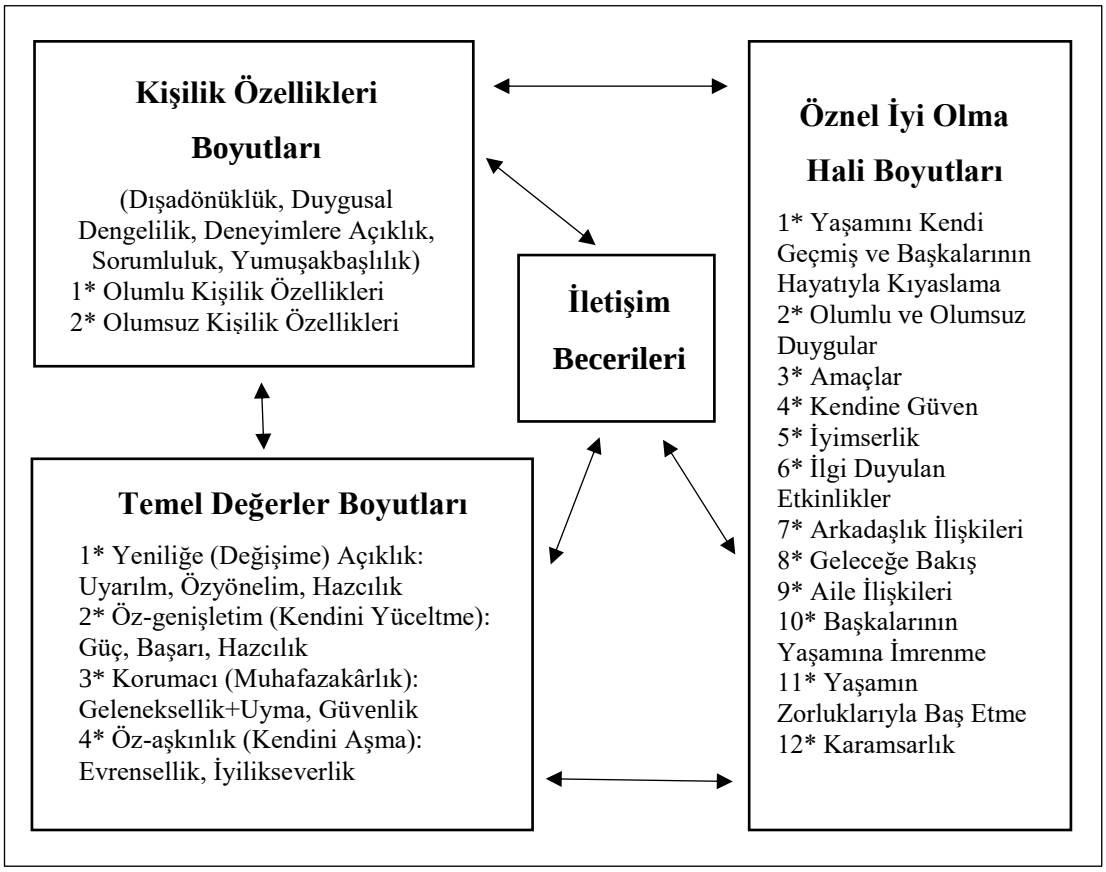
Bu çalışmanın temel hedefi, öznel iyi oluş halini etkileyen faktörleri tespit etmektir. Öncelikle eğitim düzeyi yüksek ve eğitim ortamında olan turizmle ilgilenen kişilerin mutluluk düzeylerini ve mutluluklarını etkileyen faktörleri belirlemektir. Çalışmanın diğer hedefi ise kişilik özelliklerinin, temel değerlerin ve iletişim becerilerinin bireylerin mutluluklarına etkisinin olup olmadığını araştırmaktır.

Ayrıca, bireylerin bazı özellikleri geliştirilerek mutluluk yani öznel iyi oluş hali düzeyleri değiştirilebilir mi? Sorusuna ve bu yöndeki benzer birçok soruya yanıt bulmak hedeflenmektedir.

3.4. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Literatürde yapılan ilişkisel tarama metodu sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda, bireylerin kişilik özellikleriyle öznel iyi oluş halleri arasında, kişilik özellikleriyle temel değerler ve kişilik özellikleriyle iletişim becerileri arasında ilişki olduğu görülmektedir. Aynı zamanda temel değerlerle öznel iyi olma hali ve temel değerlerle iletişim becerileri arasında, iletişim becerileriyle öznel iyi oluş hali arasında ilişki olduğu görülmüştür. Çalışmada iletişim becerilerinin, kişilik özellikleriyle öznel iyi oluş hali arasında, aynı zamanda iletişim becerilerinin, temel değerlerle öznel iyi oluş hali arasında aracı değişken olduğu düşünülerek model oluşturulmuştur. Çalışmada sadece iletişim becerilerinin değil aynı zamanda temel değerlerin de kişilik özellikleriyle öznel iyi oluş hali arasındaki aracılık rolüne bakılacaktır.

Şekil 8. Araştırmanın Modeli

Literatürde modeli destekleyen bazı sonuçlar şu şekildedir. Doğan (2013) yapmış olduğu çalışma sonucunda kişilik özelliklerinin öznel iyi oluş hali üzerinde önemli etkileri olduğunu ifade etmiştir. Eryılmaz ve Ercan'a (2011) ait çalışmada yine aynı şekilde, kişilik özelliklerinin öznel iyi oluş halini yordadığı fakat bu yordayıcılığın demografik bir özellik olan yaşla birlikte düştüğü görülmüştür. Özkalp, Özdemir ve Duyan (2016) tarafından yapılan araştırmada, analizler sonucunda başarı, hazcılık, uyum, güvenlik, uyarılım, öz-yönelim, iyilikseverlik, evrenselcilik değerleriyle öznel iyi oluş hali arasında olumlu yönde bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Başka bir ilişkilendirmede ise, İletişim becerileriyle mutluluk kavramları ele alınmıştır. Bu iki kavramın, birbirleriyle çift yönlü bir işleyişi ve ilişkisi yapılan çalışmada görülmüştür. Yani, nasıl iletişim becerisi yüksek olan kişiler daha mutlu oluyorsa, mutluluk düzeyi yüksek olan kişilerde daha iyi iletişim kurarlar sonucu tespit edilmiş. Bu iki yönlü ilişki, Kırık ve Sönmez'in (2017) iletişim ve mutluluk ilişkisinin incelenmesi adlı çalışmasında yapılan korelasyon analizinde net bir şekilde

görülmüştür. Gümüş'ün (2009) ABD ve Türk kültürlerini karşılaştırmalı olarak yapmış olduğu çalışmada; Dışadönüklükle güç, hazcılık ve uyarılma arasında ve sadece ABD'li örneklemde dışadönüklükle başarı ve iyilikseverlik arasında pozitif ilişkiler görülmüştür. Yine aynı çalışmada, dışadönüklüğün sıcaklık anlamıyla iyilikseverlik değeri, girişkenlik anlamıyla da güç değeri arasında olumlu ilişki tespit edilmiştir. Geçimlilik kişilik özelliği ile iyilikseverlik, geleneksellik ve uyma değerleri arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur. Açıklıkla özyönelim, evrensellik ve uyarılma arasında olumlu ilişkiler görülmüştür. Beklenildiği üzere sorumlulukla başarı ve güvenlik arasında olumlu ilişkiler görülmüştür. Türk ve ABD'li örneklemlerde duygusal dengesizlikle uyarılma arasında negatif ilişki tespit edilmiş, Türk örnekleminde duygusal dengesizlikle evrensellik arasında pozitif ilişki görülürken ABD'li örneklemde duygusal dengesizlik kişilik özelliğiyle hazcılık arasında negatif ilişkiler tespit edilmiştir. Başka bir çalışmada da sorumluluk kişilik özelliğinin değerler ölçeğinin alt boyutunu yordadığı tespit edilmiştir (Yıldız ve Dilmaç, 2012). Bu verilere dayanarak değişkenler arasındaki hipotezler oluşturulmuştur.

Modelle ilgili hipotezlerin yanında çalışmada demografik ve tanımlayıcı bilgilerle değişkenler arasında da literatür verilerine dayanılarak hipotezler oluşturulmuştur. Elektra ve ödipal karmaşa olarak ileri sürülen Freud'un kuramına ve ayrıca bu alanda yapılan çalışmalarda cinsiyet farklılıklarının değişkenler üzerinde değişikliğe yolaçtığı tespitine dayanarak ilgili hipotez geliştirilmiştir. Literatür taramasında Servet'in (2017) yapmış olduğu çalışmada erkeklerin daha mutlu olduğu aynı zamanda ileri yaştaki bireylerin gençlere göre daha mutlu oldukları sonucu bulunmuştur. Taştan ve Tiryaki'nin (2008) yapmış olduğu çalışmada ise kişilik özellikleri ve okul türü incelenmiş anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Demirbulat ve Avcıkurt'un (2015) yaptıkları çalışmada, seyahat etmenin turistlerin mutluluğunu arttırdığı sonucuna varılmıştır. Yurcu ve Atay'ın (2015) yaptığı araştırmada öznel iyi oluş hali farkındalığı ve eğitim durumu karşılaştırılmış ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Göral ve Karaküçük (2015) tarafından ve Aydın (2006) tarafından yapılan çalışmalarda rekreasyon faaliyetlerinin mutluluk düzeylerini etkilediği görülmüştür. Tatlılıoğlu'nun (2012) yapmış olduğu çalışmada psikolojik iyi oluş ile kardeş sayısı arasında anlamlı ilişki

bulunamamıştır. Ayrıca Alfred Adlerin kardeş sayısının ve bireyin kaçıncı kardeş olduğunun bireyin kişilik özelliklerinde etkili olduğu kuramı bulunmaktadır. Bütün bu çalışmalardan ve kuramlardan esinlenilerek demografik dağılımlar ve tanımlayıcı bilgiler olan yaşın, medeni durumun, cinsiyetin, eğitim durumunun, eğitim görülen okul türünün, eğitim görülen alanın, bireylerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklıklarının, seyahat etme sıklığının, kardeş sayısının ve kaçıncı kardeş olduğunun bireylerde farklılık yarattığı düşünülerek değişkenlerle bu demografik dağılımlar ve tanımlayıcı bilgiler arasında hipotezler geliştirilmiştir.

Tablo 2. Araştırmada Test Edilecek Hipotezler

HİPOTEZLER
Hipotez 1: Demografik dağılımlarla kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 2: Demografik dağılımlarla temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 3: Demografik dağılımlarla iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 4: Demografik dağılımlarla öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 5: Kişilik özellikleri ile temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 6: Kişilik özellikleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 7: Temel değerlerle iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 8: Kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 9: Temel değerlerle öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 10: İletişim becerisiyle öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 11: Kişilik özellikleri temel değerleri etkilemektedir
Hipotez 12: Kişilik özellikleri iletişim becerilerini etkilemektedir
Hipotez 13: Kişilik özellikleri öznel iyi oluş halini etkilemektedir
Hipotez 14: Temel değerler iletişim becerilerini etkilemektedir
Hipotez 15: Temel değerler öznel iyi oluş halini etkilemektedir
Hipotez 16: İletişim beceri öznel iyi oluş halini etkilemektedir
Hipotez 17: Kişilik özellikleri, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler
Hipotez 18: Temel değerler, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler
Hipotez 19: Kişilik özellikleri, temel değerler ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler
Hipotez 20: Kişilik özellikleri, temel değerler değişkenlerinin iletişim beceri aracı değişkeniyle öznel iyi oluş hali değişkenine etkisi vardır

3.5. Evren ve Örneklem:

Bu çalışmanın evrenini Türkiye'de turizm alanlarında eğitim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Türkiye'de 2018 yılı ÖSYM istatistik sonuçlarına göre 78'i devlet 30'u vakıf olmak üzere toplam 108 üniversitede turizm alanlarında toplam 19619 öğrenci ön lisans programlarına yerleştirilmiştir. Ayrıca, 62 devlet 29 vakıf olmak üzere toplam 91 üniversitede turizm lisans programlarına toplam 7534 öğrenci yerleştirilmiştir (Tuna, Başoda ve Aylan, 2018). 2017-2018 eğitim öğretim yılında turizm alanındaki bölümlere kayıtlı öğrenci sayıları incelendiğinde önlisansta toplam 58910 öğrenci bulunurken, bu sayı lisansta 53010 öğrenci olarak tespit edilmiştir. Aynı istatistik verilerinde yüksek lisansta 3691, doktora eğitiminde ise 695 kayıtlı öğrenci olduğu tespit edilmiştir (Akça, 2018). 2016-2017 eğitim öğretim yılında, yükseköğretim kurumu verilerine göre 57429'u ön lisans düzeyinde, 44516'sı lisans düzeyinde öğrenci turizm alanında eğitim almıştır (Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi, 2016-2017; Tuna, Akça, Tuna, ve Gürlek, 2017).

Çalışmada örneklem olarak hem vakıf hem de devlet üniversiteleri seçilmiştir. Bu kapsamda, İstanbul ve İstanbul dışındaki üniversiteler olmak üzere iki örneklem belirlenmiştir. Bunun nedeni İstanbul'un 1950'lerden beri kırsal kesimden almakta olduğu göçler nedeniyle bugünkü kozmopolit yapısını oluşturmuş olmasıdır (Burdett, 2009). Bununla birlikte, bir metropol olan İstanbul şehrindeki devlet ve vakıf okullarında öğrenim gören öğrencilerin ve akademisyenlerim fazlalığıdır. Yüksek öğretim kurumunun sayfasında bildirmiş olduğu sayıya göre Türkiye genelinde 129 devlet 72 vakıf üniversitesi 5 vakıf meslek yüksek okulu bulunmaktadır. İstanbul'daki vakıf ve devlet üniversitesi konusunda ise, İstanbul valilik sayfasındaki bilgiye göre İstanbul ilinde 9 devlet 40 vakıf üniversitesi ve 4 vakıf meslekyüksek okulu bulunmaktadır. Toplam öğrenci sayısı 1001834 öğrenci İstanbul ilinde üniversite eğitimi görmektedir. Bunların 553203'ü devlet üniversitelerinde, 440586 öğrenci vakıf üniversitelerinde 8045 öğrenci ise vakıf meslek yüksekokullarında eğitim görmektedir (T.C. İstanbul Valiliği, , 2019). İstanbul şehri dışındaki devlet okullarının turizm alanlarında eğitim görmekte olan önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora yani lisansüstü öğrencilerinden ve aynı zamanda öğrenci olan akademisyenlerin incelenmesindeki neden büyük bir metropol ile farklı illerde bulunan kişilerin farklılık

gösterip göstermediğinin incelenmesidir. Bu doğrultuda kolayda örneklem yöntemi kullanılarak 406 veriye ulaşılmıştır.

3.6. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Araştırmaya katılan katılımcılar tarafından anket ve ölçek sorularının doğru anlaşılıp doldurulduğu, örneklemin evreni temsil edebilecek nitelikte olduğu, kullanılan ölçeklerin ve istatistiki yöntemlerin araştırmanın amacına uygunluk gösterdiği varsayılmaktadır.

Bu araştırma kapsamında belirli sınırlılıklarla karşılaşılmıştır. Öncelikle zaman önemli bir sınırlayıcı olmuştur. Kurumların izin süreçlerinin uzun sürmesinin yanı sıra öğrencilere belli zaman dilimlerinde ulaşılabilmesi, uygun zamanları bekleme mecburiyetine neden olmuştur. Çalışmada diğer illerde bulunan öğrenci ve akademisyen öğrencilerin tek değişken olarak incelenmesi, İstanbul ilinin karşılaştırmaya tabi tutulması, araştırma kapsamında toplanan verilerin 406 kişiden oluşması, ayrıca kolayda örneklem yönteminin veri toplama yöntemi olarak kullanılması araştırmanın diğer sınırlılıklarıdır.

3.7. Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Bu çalışmada kullanılan ölçekler; öznel iyi oluş hali ölçeği, kişilik ölçeği, temel değerler ölçeği ve iletişim becerilerini değerlendirme ölçekleridir. Bu ölçeklerin yanısıra demografik ve tanımlayıcı bilgilere ulaşılabilmek amacıyla soruların bulunduğu bir anket uygulanmıştır. Araştırma kapsamında incelenecek olan değişkenlere ilişkin ölçek bilgileri aşağıdadır.

3.7.1 Öznel İyi Oluş Ölçeği

Ölçek, Tuzgöl-Dost tarafından 2004 yılında geliştirilmiştir. 20 olumsuz 26 olumlu ifade olmak üzere 46 maddeden oluşmaktadır (Gündoğdu ve Yavuzer, 2012). Ölçeğin 12 alt boyutu bulunmaktadır, bu alt boyutlar ve alt boyutları oluşturan sorular şöyledir; Yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatı ile kıyaslama (4, 17,32,35,37,40), olumlu ve olumsuz duygular (3, ll, 19,21,23), amaçlar (22, 27, 30, 38), kendine güven (7, 34, 42, 46), iyimserlik (5, 8, 12, 14. 16, 31), ilgi duyulan etkinlikler (2, 9, 15, 28), arkadaşlık ilişkileri (6, 29, 36,45), geleceğe bakış (1. 20, 41),

aile ilişkileri (18, 39, 43), başkalarının yaşamına imrenme (24, 26), yaşamın zorluklarıyla baş etme (25,33,44), karamsarlık (l0, 13). Toplam 20 olumsuz ifadenin puanlaması tersine çevrilerek yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 46, en yüksek puan 230' dur. Yüksek çıkan puan öznel iyi oluş hali düzeyinin yüksek olduğunu gösterirken, düşük puanlar bireyin öznel iyi oluş hali düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Ölçekten çıkarıldığında ölçeğin güvenirliğini anlamlı olarak yükselten madde olmadığı görülmüştür. Öznel iyi oluş hali ölçeği öz bildirim yapılan çalışmalarda kullanılmaktadır. Ölçekte, beşli likert uygulanmakta her bir maddenin puanları 1'den 5'e kadar (1: Hiç uygun değil, 2: Biraz uygun, 3: Kısmen Uygun, 4: Çoğunlukla uygun, 5: Tamamen uygun) değişik rakam alabilmektedir. Olumsuz ifadelerin puanlaması tersine çevrilerek yapılmaktadır (Tuzgöl, 2005). Ölçekte olumsuz olan 20 madde 2, 4, 6, 10, 13, 15, 17, 19, 21, 24, 26, 28, 30, 32, 35, 37, 38, 40, 43 ve 45'tir (Şahin G. N., 2011) (Saygın, 2008).

Öznel iyi oluş ölçeğinin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur. Ölçeğin kararlılık katsayısının bulunması için örneklemde yer alan 39 kişiye ölçek iki hafta ara ile iki kez uygulanmıştır ve pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı 0,86 olarak bulunmuş, bu sonuçlar ölçeğin, üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş hali düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılabileceğini göstermektedir. Geçerlik çalışmaları kapsamındaki faktör analizi çalışması için temel bileşenler analizi kullanılmış. Maddelerin faktör yükleri en az 0,30 olarak bulunmuştur. Ölçeğin madde geçerliğini incelemek için ise faktör analiziyle birlikte madde-toplam puan korelasyonları incelenmiş ayrıca t testi ile alt ve üst %27'lik puan grupları karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak, yapılan çalışmaya göre öznel iyi oluş ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik incelemesi bulgularında, ÖİHÖ'nin (Öznel İyi Oluş Hali Ölçeği) üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş hali düzeylerini ölçmede geçerli ve güvenilir olarak kullanılabileceğini ortaya koymaktadır (Tuzgöl, 2005). Bu çalışmada ölçek Şahin (2011) tarafından yapılmış "Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması" adlı yüksek lisans tezinden alınmıştır (Şahin G. N., 2011).

3.7.2. On Maddeli Kişilik Ölçeği

Gosling ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş ve Hasan Atak tarafından Türk kültürüne uyarlanmış olan on maddeli kişilik ölçeği, isminde de belirtildiği gibi toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, duygusal dengelilik, sorumluluk, dışadönüklük olmak üzere beş altboyutu bulunmaktadır. Ölçekte, 5'li likert uygulanmaktadır. 1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum şeklinde sıralanmaktadır. Ölçeğin hesaplaması yapılırken, toplam puan alınmamaktadır, genel toplam puan yerine her bir alt ölçek için toplam puan alınmakta olup, bireylerin her bir alt ölçekten aldıkları puanlar dikkate alınmaktadır. Bir bireyin en yüksek puan aldığı alt ölçeğe ait kişilik özelliğinin o kişinin temel kişilik özelliği olduğu kabul edilmektedir. Beş boyutu bulunan ölçeğin sorularının boyutlara dağılımı şöyledir; Deneyime açıklık alt ölçeği (5,10), yumuşak başlılık alt ölçeği (7,2), duygusal Dengelilik alt ölçeği (9,4), sorumluluk alt ölçeği (3,8), dışadönüklük alt ölçeği (1,6) (Atak, 2013).

Korelasyon katsayılarına bakıldığında ve yapılan çeviri çalışması sonunda, uzmanların görüşleri doğrultusunda dil geçerliliği olduğu tespit edilmiştir. Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları, deneyime açıklık alt ölçeğinde 0,96 (p=0,000), yumuşak başlılık alt ölçeğinde 0,94 (p=0,000), duygusal dengelilik alt ölçeğinde 0,93 (p=0,000), sorumluluk alt ölçeğinde 0.92 (p=0,000), dışadönüklük alt ölçeğinde 0,97 (p=0,000) olarak hesaplanmıştır. OMKÖ'nün (On-Maddeli Kişilik Ölçeği) güvenirliliği incelenirken Cronbach Alfa testi uygulanırken iç tutarlılık ve test tekrar test kararlığına ilişkinde bir takım analizler gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı için hesaplanan Cronbach Alfa değerleri, deneyime açıklık alt ölçeğinde 0,8, yumuşak başlılık alt ölçeğinde 0,8, duygusal dengelilik alt ölçeğinde 0,83, sorumluluk alt ölçeğinde 0,84, dışadönüklük alt ölçeğinde 0,86 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test güvenirlik katsayıları ise; deneyime açıklık alt ölçeğinde 0,89, yumuşak başlılık alt ölçeğinde 0,87, duygusal dengelilik alt ölçeğinde 0,89, sorumluluk alt ölçeğinde 0,87, dışadönüklük alt ölçeğinde 0,88 olarak bulunmuştur. Bütün bu verilerin ışığında, ölçeğin iç tutarlılığa sahip ve kararlı ölçüm yapabilen bir ölçüm aracı olduğu tespit edilmiştir. Diğer değerlerde, X^2 /sd oranı: 2,20 (p = ,000), GFI: 0,95, IFI: 0,93, CFI: 0,93, AGFI: 0,92, NNFI: 0,91, RMR: 0,042

RMSEA: 0,037 olarak tespit edilmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin 5 faktörlü yapısının kabul edilebilir olduğu tespit edilmiş ve geçerli sonuçlar verdiğini görülmüştür. Madde analizi sonuçlarına göre ise düzeltilmiş madde toplam puan korelasyonunun 0,34 ile 0,80 rakamları arasında değişmekte olduğu madde atılıp değerler incelendiğinde ise değerlerin 0,77 ile 0,81 arasında değişmekte olduğu bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin Türk kültüründe de kullanılabilecek güvenilir bir ölçme aracı olduğunu tespit edilmiştir. Çalışmada kullanılan ölçek, Hasan Atak'ın (2013) "On-Maddeli Kişilik Ölçeğinin Türk Kültürü'ne Uyarlanması" adlı çalışmadan alınmıştır.

3.7.3. Portrait Değerler Ölçeği

Schwarz Shalom tarafından geliştirilmiş olan Porter değerler ölçeğinin yirmi bir, kırk ve elli yedi sorudan oluşan versiyonları bulunmaktadır. Kırk maddeli Portre değerler anketini (PVQ-40) Türkçeye Demirutku ve Sümer (2010) uyarlamıştır (Bayad, 2017, s. 4-5)**.** Portrait değerler ölçeği on boyutu ölçmeye değil de dört ana boyutu ölçmeye ihtiyaç duyanların kullanması için yapılmış olmakla birlikte çocuk ve eğitim seviyesi düşük katılımcıların da anlayabilmesi için Schwarz tarafından güncellenmiştir. Bu çalışmada kullandığımız 21 maddelik Portrait değer ölçeği, Kapıkıran ve Gündoğan (2016) tarafından yapılan katılımcılarının çocuklar olduğu "Çocuk Değerlerinin Ölçülmesi: Portre Değerler Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması" adlı çalışmada ölçeğin geçerlilik ve güvenirliğinin kabul edilebilen sınırlar içinde olduğu sonucuna varılmıştır. Portrait değerler ölçeği (PVQ-21) 6'lı likert olup 1: Bana hiç benzemiyor, 2: Bana benzemiyor, 3: Bana çok az benziyor, 4: Bana biraz benziyor, 5: Bana benziyor, 6: Bana tamamen benziyor, olarak sıralanmaktadır (Kapıkıran ve Gündoğan, 2016). Bu ölçekte evrensellik dışındaki on değerde ikişer madde bulunurken, evrensellikte 3 madde bulunaktadır (Morsümbül, 2014). Portrait Değerler Ölçeği Türkiye'de özellikle sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde birçok çalışmada kullanılmıştır (Bayad, 2017, s. 4-5). Toplam on boyutu olan ölçek 21 soruluk kısa formunda aşağıdaki tabloda olduğu gibi dört boyut altında incelenmektedir.

Tablo 3. Değerler Ölçeğinin Boyutları

Bireysel Değerler	Sosyal Değerler
Yeniliklere Açıklık (Özyönelim, Uyarılım Ve Hazcılık)	Öz-Aşkın (Kendini Aşma) (Evrenselcilik, İyilikseverlik)
Öz-Genişletim (Kendini Güçlendirme) (Hazcılık, Başarı Ve Güç)	Korumacı (Muhafazakarlık) (Uyma, Geleneksellik Ve Güvenlik)

On boyutlu ölçeğin, sorularının boyutlara dağılımı şöyledir; Evrenselcilik (Hümanizm) (UN) (3,8,19), iyilikseverlik (Yardımseverlik) (BE) (12, 18), geleneksellik (TR) (9,20), uyma (CO) (7,16), güvenlik (SE) (5, 14), güç (PO) (2, 17), başarı (AC) (4, 13), hazcılık (HE) (10,21), uyarılım (Yenilikçilik) (ST) (6, 15), özyönelim (Özerklik) (SD) (1, 11).

Portre Değerler Ölçeğinin (PDÖ) madde-toplam korelasyonu ve iç tutarlığı cronbach alfa katsayısı ile hesaplanmış, madde toplam korelasyonları 0,13 ile 0,63 arasında değişen değerler bulunmuştur. Bununla birlikte, her bir ölçek maddesinin kaldırılması halinde meydana gelecek güvenirlik katsayısı 0,86 ile 0,88 arasında tespit edilmiştir. Araştırmada ölçeğin uyum değerleri RMSEA = 0,043, SRMR = 0,072, CFI = 0,93 ve NNFI = 0,91 olarak bulunmuştur. Örneklemin büyüklüğü diğer başka faktörlere bağlı olarak RMSEA değişimlerini % 90 güven aralığı ile 0,028-0,056 olarak tespit edilmiştir. Tüm indeksler kabul edilebilir değerlere ulaşmış, Her bir maddenin R2 değerlerinin ise 0,11 ile 0,93 aralığında değiştiği tespit edilmiştir.

Ölçek Morsümbül'ün (2014) 4 temel değeri incelemek üzere yetişkinler üzerinde yapmış olduğu "Değerlerin Kuşaklar Arası Değişimi: Ankara Örneği" adlı doktora çalışmasından alınmıştır.

3.7.4. İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği

Korkut tarafından 1996 yılında 25 maddeli ve genel amaçlı olarak geliştirilmiş tek boyutlu İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) liselilerle, üniversitelilerle ve yetişkinlerle kullanılabilmektedir (Owen ve Bugay, 2014). İBDÖ 5'li likert (1: Hiçbir zaman, 2: Nadiren, 3: Bazen, 4: Sıklıkla, 5: Her zaman) biçiminde derecelendirmesi bulunan bir ölçektir. Ters kodlama yapılan herhangi bir soru olmayan ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100 iken en düşük puan 0'dır (Korkut,

1996). Ölçek, Gençlik Merkezinde Yürütülen Kurslara Katılan Gençlerin İletişim Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Ankara ili Yenimahalle Örneği) adlı yüksek lisans tezinden (Bilgen, 2014), ve İşletme Bölümü Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Cinsiyet Rolleri Bağlamında İncelenmesi adlı makaleden alınmıştır (Görmüş, Aydın ve Gülfiz, 2013).

Ölçeğin güvenirliğini ölçmek için ilk olarak test tekrarı ve iç tutarlılık olmak üzere iki analiz yapılmıştır. Test tekrarı sonucu elde edilen korelasyon kat sayısı 0,76 olarak bulunurken, iç tutarlılığı inceleyebilmek için cronbach alfa katsayısı hesaplanmış ve sonuç olarak 0,80 değeri bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğinin incelenmesi için yapılan faktör analiz sonucuna göre ise ölçeğin tek boyutlu olduğu görülmüştür. Sonuçta geçerlik ve güvenirlik bakımında ölçek incelendiğinde ölçeğin bireylerin iletişim becerilerini algılama düzeyini belirlemede veri toplamaya uygun olduğu tespit edilmiştir (Korkut, 1996). Bireyin ölçekten aldığı yüksek değer kişinin kendini iletişim becerileri açısından olumlu olarak değerlendirdiğini göstermektedir (Korkut, 2005).

3.8. Veri Analizi

Araştırma modelinin oluşturulmasında dört değişken kullanılmaktadır. Bağımsız değişken olarak kişilik özellikleri ve temel değerler, bağımlı değişken olarak, öznel iyi oluş hali incelenmiştir. Aracı değişken olarak iletişim becerileri değişkeni kullanılmıştır.

Aracı değişken bağımlı ve bağımsız değişken arasında gözlenen ilişkinin tamamını ya da bir kısmını yansıtmaktadır. Bir kısmını yansıtan aracı değişkene kısmi aracı denilmektedir. Kısmi aracılıkta bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişki anlamlılığını devam ettirir fakat anlamlılık seviyesinde bir miktar azalma gözlenir. Tam aracılıkta ise; bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişki çok zayıflar ya da anlamsız hale gelir, bu durumda tam aracılık söz konusu olmuş olabilir (Yılmaz ve Dalbudak, 2018).

Demografik ve tanımlayıcı bilgilere dair soruların bulunduğu bir anket ile birlikte, öznel iyi oluş hali, kişilik, değerler ve iletişim becerileri değerlendirme ölçeklerinden alınan veriler SPSS Statistics 22 kullanılarak sıklık, yüzde, standart

sapma, ortalama t-testi, ANOVA, Kruskal Wallis, Mann Whitney U, ve korelasyon analizleri yapılmıştır. Ayrıca faktör analizleri ve modelin analizi için AMOS istatistik programları kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

Ölçekler arasında var olan korelasyon ilişkileri tablo 4'te verilen kriterlere göre değerlendirilmiştir.

Tablo 4. Ölçekler Arasında Var olan Korelasyon İlişkileri

R	İlişki
0,00-0,25	Çok Zayıf
0,26-0,49	Zayıf
0,50-0,69	Orta
0,70-0,89	Yüksek
0,90-1,00	Çok Yüksek

Kaynak: (Kalaycı, 2006, s. 116)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Araştırmada 5'li likert olan ve maddeleri olumsuzdan olumluya doğru ilerleyen 3 ölçek kullanılmıştır. Bunlardan kişilik ölçeği kesinlikle katılmıyorum önermesinden, kesinlikle katılıyorum önermesine doğru ilerlemektedir. Ölçek sonuçları 5.00-1.00 = 4.00 puanlık bir genişliğe sahiptir. Ölçek maddeleri tablo 5'te olduğu gibi, bu 4 puanlık genişlik 5'e bölünmüştür.

Tablo 5. Öznel İyi Olma Hali, Kişilik ve İletişim Becerileri Ölçek Değerlendirme Kriterleri

Kesinlikle katılmıyorum	1 Puan	1,00-1,79 puan aralığında	"çok düşük"
Katılmıyorum	2 Puan	1,80-2,59 puan aralığında	"Düşük"
Kararsızım	3 Puan	2,60-3,39 puan aralığında	"orta"
Katılıyorum	4 Puan	3,40-4,19 puan aralığında	"yüksek"
Kesinlikle katılıyorum	5 Puan	4,20-5,00 puan aralığında	"çok yüksek"

Ölçeğin güvenirliği incelenirken Cronbach's Alpha güvenirlik katsayısı hesaplanmış ve değerlendirme kriteri olarak tablo 6'daki kriterler kullanılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 405).

Tablo 6. Alfa Katsayısına Bağlı Olarak Ölçeğin Güvenilirlik Değerlendirme Aralıkları

0,00 ≤ α < 0,40 ise ölçek güvenilir değildir.
0,40 ≤ α < 0,60 ise ölçek güvenilirliği düşüktür.
0,60 ≤ α < 0,80 ise ölçek oldukça güvenilirdir.
0,80 ≤ α < 1,00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Kaynak: (Kalaycı, 2006, s. 405) ve (Karagöz, 2016, s. 940)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Hipotezin anlamlılığını önemini değerlendirmek için kullanılan P değeri için belirlenen değer aralık ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7. P Değeri Hipotez Önemlilik Düzeyinin Değerlendirme Kriteri

P değeri (Olasılık-Önem düzeyi)	**Önemlilik**	**Karar**
p>0.05	Önemsiz	H0 kabul
p<0.05	Önemli	H0 Red H1 Kabul
p<0.01	Çok Önemli Yüksek İstatistiksel Anlamlılık	H0 Red H1 Kabul
p<0.001	İleri Düzeyde Önemli	H0 Red H1 Kabul

Kaynak: (Karagöz, 2016, s. 376)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Kişilik ölçeği dışında araştırmada kullanılan diğer 5'li likert ölçekleri öznel iyi oluş hali ölçeği ve iletişim becerilerini değerlendirme ölçeğidir. Öznel iyi oluş hali ölçeğinde, hiç uygun değil, biraz uygun, kısmen uygun, çoğunlukla uygun, tamamen uygun olmak üzere 5'li likert kullanılmıştır. İletişim becerilerini değerlendirme ölçeğinde ise; Hiçbir zaman, nadiren, bazen, sıklıkla, her zaman maddeleri bulunmaktadır. İki ya da daha çok sayıda değişkenin arasında birlikte değişimin varlığı ve bu değişimin derecesini araştırma modeline ilişkisel tarama modeli denilmektedir. Bu çalışmada sözünü etmiş olduğumuz ilişkisel tarama modeline dayalı olarak araştırmadaki dört değişken arasında birlikte değişimin varlığı ve derecesi araştırılmıştır (Karasar, 2010).

Yaş, cinsiyet gibi doğrudan gözlenebilen değişkenlere gözlenen değişkenler denilirken, motivasyon, davranış, gibi verileri doğrudan elde edilemeyen değişkenlere gizil değişkenler denilmektedir. Gözlenebilen ve gizil değişkenler arasındaki

nedenselliğin sınanmasında yapısal eşitlik modeli (YEM) olarak bilinen kapsamlı istatistik tekniği kullanılmaktadır. Psikoloji, sosyoloji, eğitim, ekonomi, pazarlama gibi asıl ilgilenilen kavramların direk olarak ölçülmesinin mümkün olmadığı alanlarda kullanılan bu model, bu çalışmada da uygulanmıştır (Karagöz, 2016, s. 951).

3.8.1. Faktör Analizi

Değişkenler arasındaki ilişkileri temel alarak çok sayıdaki değişkeni daha az sayıdaki değişkene indirmekte kullanılan çok değişkenli bir analiz yöntemidir (İslamoğlu ve Alnıaçık, 2016, s. 415).

3.8.1.1. Açıklayıcı Faktör Analizi

Çok sayıdaki değişkeni belirli sayılardaki gruplara ayırarak, bu gruplar içinde var olan değişkenler arasındaki ilişkiyi en yüksek, gruplar arasındaki ilişkiyi ise en düşük yaparak grupları yeni değişkenlere dönüştüren bir analizdir. Kısacası açıklayıcı faktör analizinde değişkenler arasındaki ilişkilere bakılarak faktörler belirlenir (Karagöz, 2016, s. 1001).

Kaiser- Meyer- Olkin'in (KMO) örneklem yeterliliği ilişkin olarak istatistik tekniklerde fikir verebilmektedir. KMO değeri 0 ile 1 arasında değer almaktadır 1'e yaklaşan değerler örneklem büyüklüğünün yeterliliğine işaret etmektedir (Seçer, 2017, s. 155).

Tablo 8. Kaiser- Meyer- Olkin'in (KMO) Örneklem Yeterliliği

Kaynak	Aralık
Pallant (2001)	KMO değerinin en az 0,6 ve üzeri
Hutcheson ve Sofroniou (1999)	KMO değeri 0,7 ve 0,8 arası çıkması örneklem büyüklüğünün iyi olduğunu
	KMO değeri 0,8 ve 0,9 arası çıkması örneklem büyüklüğünün çok iyi olduğunu
	KMO değeri 0,9'dan yüksek çıkması örneklem büyüklüğünün mükemmel düzeyde olduğuna işaret etmektedir

Kaynak: (Hutcheson ve Sofroniou, 1999; Pallant, 2001; Seçer, 2017)'dan yararlanılarak oluşturulmuştur.

Faktör sayısını belirlemede özdeğere bakılır ve özdeğerin (initial eigenvalue-total) 1'in üzerinde olması beklenir (Çokluk, Şekercioğlu, ve Büyüköztürk, 2018, s. 230). Ayrıca varyans değerinin de %5 üzerinde olması gerekmektedir. Bu iki koşulu

yerine getiren boyutlar alt boyut olarak belirlenir (Seçer, 2017, s. 164). Çok faktörlü desenlerde açıklanan varyansın % 40 ile % 60 arasında olması yeterli kabul edilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu, ve Büyüköztürk, 2018, s. 239).

Birleşenler matriksi (Component matriks) için istenilen değer 0,30'un üzerinde olmalıdır. Daha güçlü bir yapı isteniliyorsa ölçek için madde faktör yüklerinin daha yüksek olması beklenir. Ayrıca faktör yükü değerlerinin 0,30 üzeri olmasına rağmen maddelerde binişiklik gözlenebilmektedir. Faktör yük değerleri arasında 0,10 düzeyinde bir fark olmayan binişik maddelerde maddenin ölçekten çıkarılması gerekmektedir (Seçer, 2017, s. 166-167).

Örneklemlerin normal dağılıp dağılmadığı örneklem üzerinde analiz yapılıp yapılamayacağını gösteren önemli verilerdir. Genel olarak basıklık ve çarpıklık katsayılarına bakarak normallik dağılım hakkında bir fikre varılır. Çarpıklık indeksi elde edilen örneklem verilerinin dağılımındaki asimetrik indeks hakkında bilgi vermektedir. Çarpıklık için 3,0'dan küçük değerler kabul görmektedir (Weston ve Gore JR, 2006; Chou ve Bentler, 1995).

Tablo 9. Ölçekte Bulunan İfadelerin Ortalamaları ve Normal Dağılım Verileri

İfadeler	Veri Sayısı	Ortalama	Çarpıklık	Basıklık
Kişilik Özellikleri Ölçeği				
Kişilik Özellikleri 1	406	3,6650	-,666	-,169
Kişilik Özellikleri 2	406	3,4433	-,425	-,580
Kişilik Özellikleri 3	406	4,0591	-1,086	1,286
Kişilik Özellikleri 4	406	3,3448	-,277	-,784
Kişilik Özellikleri 5	406	3,4335	-,272	-,575
Kişilik Özellikleri 6	406	3,6207	-,549	-,807
Kişilik Özellikleri 7	406	3,9631	-1,023	,661
Kişilik Özellikleri 8	406	3,8399	-,763	-,430
Kişilik Özellikleri 9	406	3,6281	-,719	-,011
Kişilik Özellikleri 10	406	3,8177	-,798	-,340
Temel Değerler Ölçeği				
Temel Değerler 1	406	4,6158	-,846	,269
Temel Değerler 2	406	3,0567	,318	-,847
Temel Değerler 3	406	5,0025	-1,326	1,122
Temel Değerler 4	406	4,2291	-,482	-,845
Temel Değerler 5	406	4,7562	-,933	,068
Temel Değerler 6	406	4,7759	-1,032	,283
Temel Değerler 7	406	4,3744	-,624	-,583
Temel Değerler 8	406	4,9286	-1,209	,952
Temel Değerler 9	406	4,8079	-1,002	,241
Temel Değerler 10	406	5,1207	-1,537	2,265
Temel Değerler 11	406	5,1256	-1,564	2,050

Temel Değerler 12	406	5,0345	-1,350	1,533
Temel Değerler 13	406	4,5862	-,856	-,043
Temel Değerler 14	406	4,9360	-1,283	1,019
Temel Değerler 15	406	4,3005	-,522	-,688
Temel Değerler 16	406	4,2734	-,692	-,516
Temel Değerler 17	406	4,6970	-,900	,076
Temel Değerler 18	406	4,9581	-1,313	1,210
Temel Değerler 19	406	5,1897	-1,535	1,907
Temel Değerler 20	406	3,9039	-,317	-1,035
Temel Değerler 21	406	4,9015	-1,126	,540
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği				
İletişim Becerileri Değerlendirme 1	406	3,9384	-,974	1,303
İletişim Becerileri Değerlendirme 2	406	4,0123	-,866	,563
İletişim Becerileri Değerlendirme 3	406	4,0985	-,872	,519
İletişim Becerileri Değerlendirme 4	406	4,0616	-,866	,489
İletişim Becerileri Değerlendirme 5	406	4,2192	-1,142	,894
İletişim Becerileri Değerlendirme 6	406	4,1601	-1,135	1,134
İletişim Becerileri Değerlendirme 7	406	4,2143	-1,337	1,852
İletişim Becerileri Değerlendirme 8	406	3,8645	-,598	-,343
İletişim Becerileri Değerlendirme 9	406	4,2857	-1,138	1,342
İletişim Becerileri Değerlendirme 10	406	4,1207	-,991	,419
İletişim Becerileri Değerlendirme 11	406	3,8670	-,714	,137
İletişim Becerileri Değerlendirme 12	406	4,1576	-,853	,671
İletişim Becerileri Değerlendirme 13	406	4,1305	-1,016	,877
İletişim Becerileri Değerlendirme 14	406	4,2635	-1,138	1,131
İletişim Becerileri Değerlendirme 15	406	3,9901	-,729	-,119
İletişim Becerileri Değerlendirme 16	406	3,9458	-,610	-,290
İletişim Becerileri Değerlendirme 17	406	4,1059	-1,002	,516
İletişim Becerileri Değerlendirme 18	406	4,2192	-1,298	1,402
İletişim Becerileri Değerlendirme 19	406	3,9384	-,788	,201
İletişim Becerileri Değerlendirme 20	406	3,9803	-,682	-,152
İletişim Becerileri Değerlendirme 21	406	3,8473	-,623	-,070
İletişim Becerileri Değerlendirme 22	406	3,9458	-,653	-,043
İletişim Becerileri Değerlendirme 23	406	3,9704	-,707	,400
İletişim Becerileri Değerlendirme 24	406	3,8424	-,704	,300
İletişim Becerileri Değerlendirme 25	406	3,5246	-,475	-,541
Öznel İyi Oluş Hali Ölçeği				
Öznel İyi Oluş Hali 1	406	4,0813	-1,068	0,479
Öznel İyi Oluş Hali 2	406	3,7512	-,580	-,447
Öznel İyi Oluş Hali 3	406	3,5443	-,481	-,310
Öznel İyi Oluş Hali 4	406	3,5468	-,484	-,448
Öznel İyi Oluş Hali 5	406	3,9951	-,754	-,032
Öznel İyi Oluş Hali 6	406	4,2562	-1,452	1,113
Öznel İyi Oluş Hali 7	406	3,9384	-,843	,311
Öznel İyi Oluş Hali 8	406	4,4163	-1,560	2,051
Öznel İyi Oluş Hali 9	406	3,5123	-,352	-,693
Öznel İyi Oluş Hali 10	406	3,5419	-,595	-,682
Öznel İyi Oluş Hali 11	406	3,6330	-,463	-,489
Öznel İyi Oluş Hali 12	406	4,0345	-,900	,199
Öznel İyi Oluş Hali 13	406	3,3966	-,444	-,694
Öznel İyi Oluş Hali 14	406	3,4507	-,393	-,366
Öznel İyi Oluş Hali 15	406	3,1970	-,287	-,726
Öznel İyi Oluş Hali 16	406	3,9754	-,905	,220

Öznel İyi Oluş Hali 17	406	3,0764	-,113	-1,396
Öznel İyi Oluş Hali 18	406	4,1429	-1,173	,706
Öznel İyi Oluş Hali 19	406	3,5936	-,606	-,556
Öznel İyi Oluş Hali 20	406	3,8251	-,701	-,278
Öznel İyi Oluş Hali 21	406	3,8818	-,830	-,511
Öznel İyi Oluş Hali 22	406	3,6773	-,422	-,534
Öznel İyi Oluş Hali 23	406	3,5123	-,499	-,457
Öznel İyi Oluş Hali 24	406	3,3448	-,273	-1,099
Öznel İyi Oluş Hali 25	406	3,9089	-,726	-,185
Öznel İyi Oluş Hali 26	406	4,0296	-1,034	0,267
Öznel İyi Oluş Hali 27	406	3,7882	-,587	-,310
Öznel İyi Oluş Hali 28	406	3,5936	-,537	-,735
Öznel İyi Oluş Hali 29	406	3,5714	-,523	-,849
Öznel İyi Oluş Hali 30	406	3,7980	-,695	-,465
Öznel İyi Oluş Hali 31	406	3,7783	-,658	-,315
Öznel İyi Oluş Hali 32	406	3,6798	-,592	-,528
Öznel İyi Oluş Hali 33	406	3,9409	-,644	-,498
Öznel İyi Oluş Hali 34	406	4,2266	-1,147	,961
Öznel İyi Oluş Hali 35	406	3,7167	-,689	-,647
Öznel İyi Oluş Hali 36	406	3,6675	-,527	-,504
Öznel İyi Oluş Hali 37	406	4,1773	-1,189	,561
Öznel İyi Oluş Hali 38	406	4,0517	-,992	,018
Öznel İyi Oluş Hali 39	406	4,0739	-1,089	,495
Öznel İyi Oluş Hali 40	406	3,9458	-,913	-,199
Öznel İyi Oluş Hali 41	406	3,6281	-,453	-,622
Öznel İyi Oluş Hali 42	406	3,4384	-,346	-,436
Öznel İyi Oluş Hali 43	406	4,0640	-1,097	,252
Öznel İyi Oluş Hali 44	406	3,7488	-,591	-,408
Öznel İyi Oluş Hali 45	406	3,8719	-,865	-,374
Öznel İyi Oluş Hali 46	406	4,2759	-1,267	1,138

Araştırmada kullanılan ölçek ifadelerinin normal dağılım analizi yapılmış yukarıdaki tablo, analizlerin verilerine dayanılarak oluşturulmuştur. Analizler sonucunda ölçek ifadelerinin normal dağıldığı tespit edilmiştir. Diğer analizlerin uygulanması için ölçeklerin uygun oldukları görülmüştür.

3.8.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Önceden oluşturulmuş olan bir modelden yola çıkılarak gözlenen değişkenlerden, gizil değişkenler oluşturma işlemidir (Karagöz, 2016, s. 1000).

Açıklayıcı faktör analizi ile değişkenler arasındaki ilişkiler göz önüne alınarak faktörler belirlenir. Doğrulayıcı faktör analizinde ise değişkenler arasındaki ilişkiler, daha önceden belirlenmiş bir model ya da hipotez ile test edilir (Karagöz, 2016, s. 1002).

Açıklayıcı faktör analiziyle sosyal ve psikolojik ölçümler yoluyla bilgiler çoğalmaktadır. Fakat detaylı bilgilere ulaşmak için bu analizler her zaman yeterli olmayabilir. Dolayısıyla bilinen ve bilinmeyen durumlara yönelik değişkenleri içermesi nedeniyle birçok çalışmada, hem açıklayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizi uygulanmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018, s. 178-179).

3.8.2.Yapısal Eşitlik Modeli (YEM)

Yapısal eşitlik modeli bir istatistik teknik değil, çok sayıda istatistiki yöntemi bünyesinde barındıran genel bir kavramdır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018, s. 251). Modellerdeki gözlenen ve örtük değişkenler arasındaki doğrusal ve doğrusal olmayan ilişkiler YEM ile ölçülmektedir. Ayrıca, YEM modellerdeki ölçme hatalarını ve hatalar arasındaki ilişki yapılarını incelemektedir (Aksu, Eser ve Güzeller, 2017, s. 62).

3.8.2.1 Yapısal Eşitlik Modelleri:

Yapısal eşitlik modelinin çeşitli tipleri bulunmaktadır.

- Yol Analizi: Yol analizi diğer bir adıyla nedensel modelleme, değişkenler arasındaki ilişki ağlarını incelemeye yönelik bir analiz türüdür. Yol analizi gözlenen değişkenler için yapısal bir modeldir (Bayram, 2010).
- Doğrulayıcı Faktör Analizi Modelleri: Teori olarak önceden açıklayıcı faktör analizi ile belirlenmiş faktör yapılarının doğrulandığı analiz modelidir (Civelek, 2018, s. 26).
- Yapısal Eşitlik (Regresyon) Modelleri: Yapısal regresyon modelleri ile gizli değişkenler arasında, çift yönlü ilişki bulmak yerine, yol analizi yani gizli regresyon etkilerinin bulunmaya çalışılmasıdır. Bu tür analizler gizli değişkenler arasındaki ilişkiler bilinmiyorsa, etkileşimin ortaya çıkarılması amacıyla kullanılmaktadır (Karagöz, 2016, s. 965).
- Gizli Büyüme Eğrisi Modelleri: Bu modeller, bir gizli değişkende enflasyon rakamları, büyüme oranları gibi zaman içinde oluşan değişimi ortaya koyan modellerdir (Karagöz, 2016, s. 965).

3.8.2.2. Yapısal eşitlik modeli süreçleri

Yapısal eşitlik modeli, altı adımdan oluşan bir işlem sürecidir (Karagöz, 2016, s. 966).

- **Kuram (Teorinin oluşturulması):** Teori modelin çıkış noktası olduğu için ilk ve en önemli adımdır (Karagöz, 2016, s. 966).

- **Modelin Betimlenmesi:** Teorinin oluşturulması sonrasında araştırmacının hesaplaması için oluşturulmuş başlangıç modelini belirler ve çizimi gerçekleştirilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018, s. 257).

- **Örneklem Ölçüm (Örneklemin Belirlenmesi ve Verilerin Elde Edilmesi):** Modelin test edileceği örneklem belirlenir ve veriler toplanır (Karagöz, 2016, s. 966).

- **Tahmin (Modelin Test Edilmesi):** Modelin veri setine uyumluluğu test edilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018, s. 257). Yani öneklemlerden toplanılan veriler analiz edilir. Analiz araştırmanın amacına uygun olarak doğrulayıcı faktör analizi, yol analizi, yapısal regresyon analizi ya da değişim modeliyle yapılır. Yapısal eşitlik modelinde, modelin testi uyum iyilik indeksiyle yapılmaktadır (Karagöz, 2016, s. 966).

- **Uyum Değerlendirmesi (Uyum İyiliği İndeksi İncelenir**): Analiz sonucunda modelin iyilik indeksi değerleri incelenerek modelin uyumlu olup olmadığı tespit edilmeye çalışılır (Karagöz, 2016, s. 967).

- Modelin Genel Uyumu: Ki-kare testiyle modelin genel uyumuna bakılır (Karagöz, 2016, s. 969), Ki-kare testi aynı veri üzerinde iki değerin karşılaştırılması gerektiği zamanlarda kullanılmaktadır. Genel uyum bahsedilen iki kovaryans arasındaki uyum değerinin örneklemdeki denek sayısından bir eksiği ile çarpılmasıyla bulunmaktadır. Modelin genel uyumu incelenirken, veri ile model uyumlu ise değerin sıfıra yakın olması beklenilir (Sümer N. , 2000). En yüksek kabul edilebilir Ki-kare değeri olarak 5 kabul edilmektedir (Wheaton, Muthén, Alwin, ve Summers, 1977).

- Karşılaştırmalı Uyum İndeksleri: NFI, TLI/NNFI, IFI, CFI, RMSEA karşılaştırmalı uyum indeksleridir (Karagöz, 2016).

- Mutlak Uyum İndeksi (Absolute Fit Indexes) : Yanlızca Ki kare ve ondan türetilmiş indeksler olan GFI ve AGFI bu grupta yer almaktadır (Çerezci, 2010).
- Koruyucu Uyum İndeksi: Tutumlu uyum indeksi de denilmektedir. Göreli uyum indekslerine modifikasyon yapılarak elde edilmektedirler, bu sayede model uyumu ve sadeliği sağlanmış olmaktadır (Çerezci, 2010).
- Artık Temelli Uyum İndeksi: RMR ve SRMR'den oluşan indeksitir.
- Model Karşılaştırma Uyum İndeksi: İyi uyum olarak alınan sabit bir uyum aralığı olmadığı sıfır ve bir arasındaki değerlerinden farklı olarak daha yüksek değerlerde alabilecekleri görülmüştür (İlhan ve Bayram, 2014).

Genellikle istatistiki olarak kullanılan uyum iyilik indeksleri Ki Kare (X^2), GFI, CFI ve RMSEA'dır (Aytaç ve Özgen, 2012).

a) GFI (Goodness of Fix Index): İyilik uyum indeksi, örneklem sayısının uygunluğu ölçmede etken olmadan değerlendirilebilmesi için geliştirilmiştir. Modelin örneklemdeki varyans kovaryans matriksini ne kadar ölçtüğünü gösteren orandır (Sümer N. , 2000). İyi uyum gösteren değer 0,90'dır (Karagöz, 2016, s. 975). Kabul edilebilir GFI değeri ise 0,80'dir (Greenspoon ve Saklofske, 1998; Forza ve Filippini, 1998).

b) CFI (Comparative Fix Index): Karşılaştırmalı uyum indeksi, gizil değişkenler arasında ilişkinin olmadığını ileri süren bağımsızlık modelidir. Kovaryans matriksi ile YEM modelinin ürettiği, kovaryans matriksinin karşılaştırıldığı, aralarındaki oran sonucuna göre değerlendirildiği indekstir. CFI 1 ile 0 arasında değerler alır. 0,90 üstü değerler iyi uyum olduğunu gösterir (Sümer N. , 2000). Kabul edilebilir değer ise 0,80 üzerindeki değerlerdir (Abedi, Rostami, ve Nadi, 2015).

c) RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation): Yaklaşık hataların ortalama karekökü, ana kütlede yaklaşık uyumun bir ölçüsü olan RMSEA (Çelik ve Yılmaz, 2016, s. 33), gerçekte kabul edilmesi gereken bir modelin reddine sebep olmasından dolayı küçük örneklemli modellerde kullanılmamalıdır. RMSEA 0-1 arası değer alır. RMSEA değeri 0,05 ve daha küçükse uyumun iyi olduğunu 0,08 ve daha küçük ise kabul edilebilir uyum değerine sahip olunduğunu gösterir (Karagöz, 2016, s. 971).

Tablo 10. Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum Değerleri

Model Uyum Kriteri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2 Uyum Testi	0,05<p≤1	0,01<p ≤0,05
CMIN	χ^2/sd≤3	χ^2/sd≤5
CFI	0,90 ≤ CFI	0,80 ≤ CFI
RMSEA	RMSEA≤0,05	RMSEA≤0,08
GFI	0,90≤GFI	0,80 ≤ GFI

- **Modelin Modifikasyonu:** Modelin tahmin edilen sonucu doğrultusunda uyum indeksleri istenilen sonucu vermediyse yani model uyumlu değilse teorik yapıdan ayrılmadan modelin uyumunu geliştirmek için model üzerinde değişiklikler yapılır (Aytaç ve Özgen, 2012).

3.8.3. Araştırmadaki Değişkenlerin Faktör Analizleri

Araştırmanın değişkenleri için önce açıklayıcı faktör analizi akabinde de doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

3.8.3.1. Kişilik Özellikleri Ölçeği Faktör Analizleri ve Modeli

Çalışmada Gosling ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş ve Hasan Atak tarafından Türk kültürüne uyarlanmış olan on maddeli kişilik ölçeği kullanılmıştır. İsminde de belirtildiği gibi toplam 10 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada olumlu kişilik özellikleri ve olumsuz kişilik özellikleri olmak üzere iki alanda kişilik özellikleri incelenmiştir. Olumlu kişilik özellikleri kişinin kendini dışadönük istekli, güvenilir disiplinli, yeni yaşantılara açık, sempatik ve sıcak olarak nitelendirdiği olumlu özelliklerden oluşmaktadır. Buna karşın, olumsuz kişilik özellikleri ise kişinin kendini kaygılı, kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayan, çekingen sessiz, dikkatsiz, yaratıcı olmayan gibi özelliklerle tanımladığı özelliklerden oluşmaktadır. Olumlu kişilik özelliklerinin araştırıldığı ölçek ifadeleri 1.,3.,5.,7.,9. maddeler olarak belirlenirken, olumsuz kişilik özelliklerinin incelendiği ifadeler 2.,4.,6.,8. ve 10. maddelerdir. Olumsuz kişilik özelliklerinin ifadelerinin değerleri ters çevrilerek ayrı ayrı değerlendirilmiştir. On maddeli kişilik özellikleri ölçeğinin, yapılan istatistiki incelemeler sonucunda elde edilen verileri tablo 11'de görülmektedir.

Tablo 11. Kişilik Özellikleri Açıklayıcı Faktör Analizi

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Yükü	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
Olumlu	1-Kendimi dışa dönük, istekli görürüm.	,742	26,779	,646
	3-Kendimi güvenilir, öz disiplinli olarak görürüm.	,698		
	5-Kendimi yeni yaşantılara açık, karmaşık olarak görürüm.	,606		
	7-Kendimi sempatik, sıcak olarak görürüm.	,722		
Olumsuz	4-Kendimi kaygılı, kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayan olarak görürüm.	,784	25,790	,647
	6-Kendimi çekingen, sessiz olarak görürüm.	,603		
	8-Kendimi altüst olmuş, dikkatsiz olarak görürüm.	,768		
	10-Kendimi geleneksel, yaratıcı olmayan olarak görürüm.	,484		
Toplam Faktörün Açıklayıcılığı: 52,568				
Kaiser-Meyer Olkin Ölçek Geçerliliği				,725
	Barlett Küresel Ki-kare			625,802
	Sd:			28
	P değeri			**,000**

Güvenilirlik İstatistikleri		
Cronbach's Alfa	Standartlaştırılmış Maddelere Dayalı Cronbach's Alfa	İfade Sayısı
,672	,677	6

Ölçek İstatistikleri			
Ortalama	Varyans	Standart Sapma	İfade Sayısı
22,6897	16,545	4,06761	6

Yapılan analizler sonrasında tablo 11'deki verilere ulaşılmıştır. tabloda da görüldüğü üzere kişilik ölçeğinin güvenirlik katsayısı için hesaplanmış cronbach alfa değeri 0,672 olarak bulunmuş bu değer tablo 12'ye göre oldukça güvenilir görülmekle birlikte literatürde bu değerle ilgili oldukça çelişkili bilgiler bulunmaktadır. Cronbach alfa değeri için birçok yerde ve çalışmada 0,7'lik değerin üstünde olması gerekir denilmekle birlikte, Hinton, Brownlow, McMurray ve Crozens (2004) tarafından yazılmış olan kitapta 0,5 ve 0,7 aralığı orta güvenilir olarak değerlendirilmiştir (Hinton, Brownlow, McMurray, ve Cozens, 2004). Ölçekteki soru sayısı arttıkça

güvenirliği artmaktadır. Dolayısıyla az sayıda soru olan ölçeklerde güvenirlik düzeyi düşük çıkmaktadır. Bu yüzden, cronbach alfa 0,7 olarak kabul edilmekle birlikte bir keşif araştırması söz konusuysa kabul edilen güvenilirlik sınırı 0,6'a kadar düşebilmektedir (Hair, Black, Babin, ve Anderson, 2014). Cronbach alfa bir ölçütün iç tutarlığının, güvenirliğini ölçmektedir. Değer aralığı psikoloji araştırmalarında en az 0,60 ve tercihen 0,90 yakın olmalıdır (Aron, Coups, ve Aron, 2013).

Bu çalışmada kişilik özelliklerinin faktör yapısını belirlemek için AFA yapılmıştır. 10 madde olan kişilik özellikleri ölçeğinde yapılan analizler sonucunda faktör yükü düşük olarak tespit edilen 2. ve 9. ifadeler çıkartılmış, analizlere 8 ifade üzerinden devam edilmiştir. Örneklem büyüklüğünün yeterliliğine ilişkin olarak yapılmış olan KMO ölçüm tekniği uygulanmış, ölçüm sonucunda 0,725 değerine ulaşılmıştır. Bulunan bu değer örneklem büyüklüğünün iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca yapılan Bartlett's testi sonucunun anlamlı olduğu yani ölçeğin değişkenleri arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Dolayısıyla veriler ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Özdeğer analizleri sonucunda (olumlu ve olumsuz olmak üzere) iki boyut tespit edilmektedir. Bu boyutların toplam varyansı yani iki faktörün varyansı açıklama oranı 52,568 olarak bulunmuştur. Ölçekte güvenilirlik testinde, olumlu kişilik özellikleri boyutunda 0,646, olumsuz kişilik özelliği boyutunda ise 0,647 olarak güvenirlik değerleri tespit edilmiştir. 1,3,5,7 maddelerinden oluşan olumlu kişilik özellikleri boyutunda maddelerin yük değeri 0,606 ve 0,742 arasında değişmektedir. 4,6,8,10. maddelerden oluşan olumsuz kişilik özelliklerinde ise maddelerin yük değerleri 0,484 ile 0,784 arasında değişmektedir.

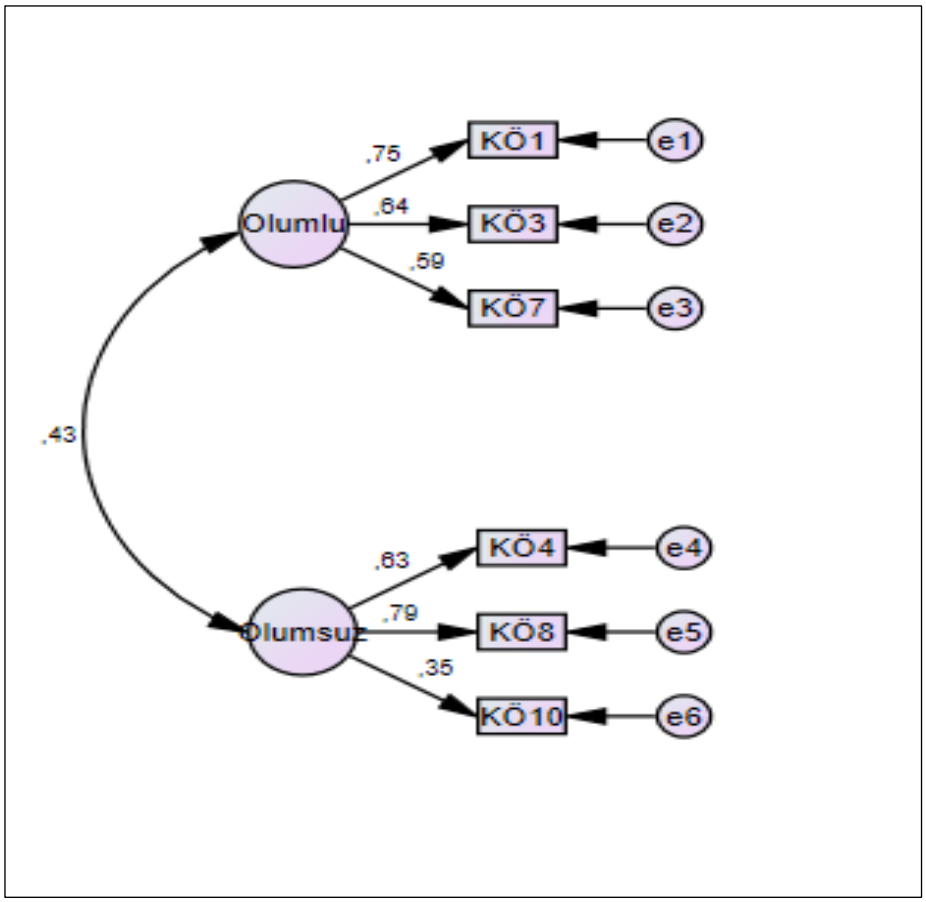
Tablo 12. Kişilik Özellikleri Doğrulayıcı Faktör Analizi

RMSEA	CFI	GFI	CMIN	Df	CMIN/df (Ki-kare)
,048	,982	,987	15,529	8	1,941

Aynı ölçeğe açıklayıcı faktör analizinden sonra doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Sekiz madde ve iki alt boyuttan oluşan kişilik testi, uyum indeksleri değerlendirilmiş ve sonuçlar doğrultusunda, ölçek altı soru ve iki alt boyut altında incelenmiştir. Uyum indeksleri uyumlu olup detayları şöyledir; RMSEA değeri 0,048

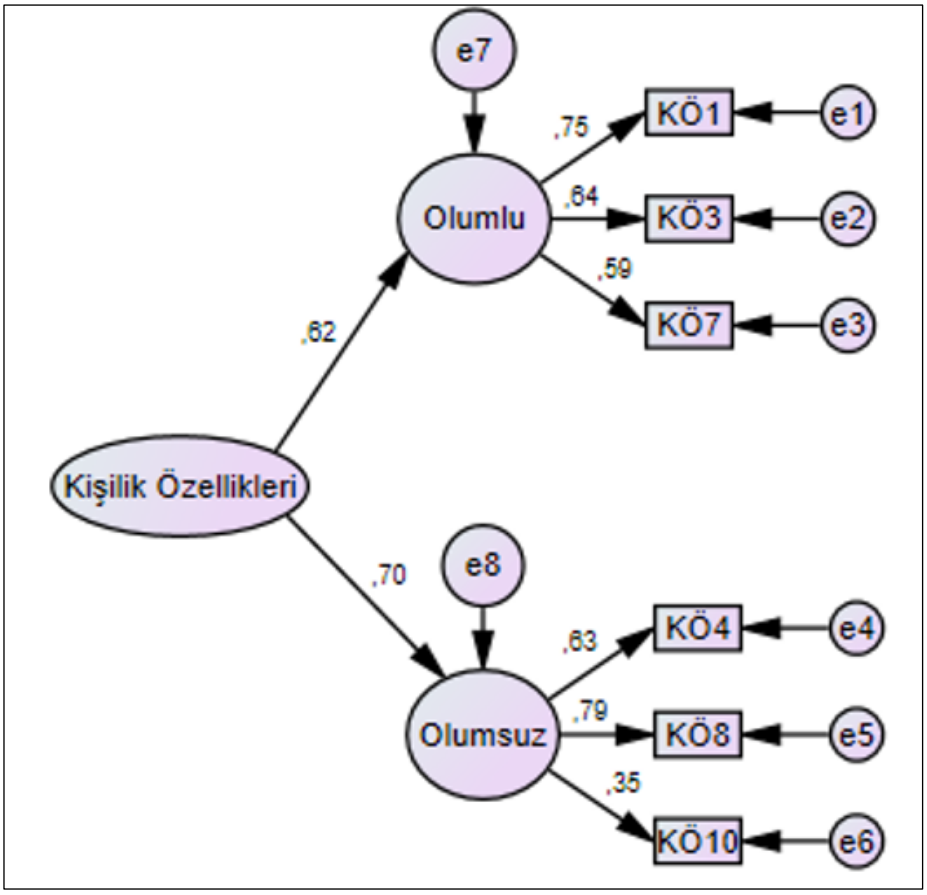
bulunmuş 0,10 oldukça altında olması nedeniyle ölçeğin iyi uyumlu olduğu görülmüştür. CFI, GFI, değerlerinin kabul edilen uyum aralıklarında olduğu tespit edilmiş, bu sonuçlarla tüm uyum indeksilerinin kabul edilebilir düzeyde oldukları görülmüştür.

Şekil 9. Kişilik Özellikleri Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçekte gizil değişken olan iki faktör bulunmaktadır. Olumlu ve olumsuz olarak ortaya çıkan gizil değişkenlerin birbirleriyle ilişkili değişkenler olduğu görülmektedir. 6 gözlenen değişken tarafından iki gözlenmeyen değişken temsil edilmektedir. Bu ölçeğin ifadelerinin standardize edilmiş faktör yükleri birinci faktörde 0,35, 0,63, 0,79 iken, ikinci faktörde 0,59, 0,64, 0,75 değerlerini aldığı görülmektedir.

Şekil 10. Kişilik Özellikleri Ölçeğinin İlişkin Faktör Yükleri

Modelin uyum indeksleri incelendiğinde, CMIN/df (Ki-Kare) (15,529/8) : 1,941, GFI: 0,987, CFI: 0,982, RMSEA: 0,048 değerlerine ulaşılmış ve kabul edilen uyum aralıklarında olduğu görülmüştür. Kısacası modelin bu değerlerle iyi uyuma sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 13. Kişilik Özellikleri Ölçeğine İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

RMSEA	CFI	GFI	CMIN	df	CMIN/df (Ki-kare)
,048	,982	,987	15,529	8	1,941

3.8.3.2 Temel Değerler Açıklayıcı Faktör Analizleri

Çalışmada kullanılan ölçeklerden biri olan 21 maddelik Schwarz Shalom'un Portrait değerler ölçeğinin, yapılan istatistiki incelemeler sonucunda elde edilen verileri tablo 14'te görülmektedir.

Tablo 14. Temel Değerler Açıklayıcı Faktör Analizi

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Yükü	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
1- Öz-aşkın (Kendini aşma) (Evrensellik – iyimserlik)	12- Onun için çevresindeki insanlara yardım etmek çok önemlidir. Onların refahını sağlamak için aktif olarak çaba göstermek ister.	,614	19,933	,784
	18- Onun için arkadaşlarına sadık olmak önemlidir. Kendisini, yakınlarına adamak ister.	,364		
	3- Dünyadaki herkese eşit davranılmasının önemli olduğunu düşünür. Herkesin hayatta eşit fırsatlara sahip olması gerektiğine inanır..	,812		
	19- İnsanların kesinlikle doğaya özen göstermeleri gerektiğini düşünür. Doğayı ve çevreyi gözetmek onun için önemlidir.	,586		
2-Korumacı (Muhafazakâr) (Uyma – Geleneksellik)	7- İnsanların, söylenenleri yapması gerektiğine inanır. İnsanların, kimse izlemezken bile, kurallara uyması gerektiğini düşünür.	,542	14,620	,668
	16- Onun için, her zaman uygun şekilde davranmak önemlidir. İnsanların yanlış olduğunu düşüneceği şeyleri yapmaktan çekinir.	,806		
	9- Onun için alçakgönüllü ve mütevazı olmak önemlidir. Dikkati kendisine çekmemeye çalışır.	,498		
	20- Onun için gelenekler önemlidir. Ailesinden ve dininden gelen adetleri (gelenek ve görenekleri) takip etmeye çalışır.	,648		
3- Yeniliklere Açıklık	10- İyi vakit geçirmek onun için önemlidir. Kendisine iyi davranmayı sever.	,399	12,737	,794
	21- Eğlenmek için her fırsatı yakalamaya çalışır. Kendisine zevk verecek şeyleri yapmak onun için önemlidir	,598		
	6- Sürprizlerden hoşlanır ve her zaman yapacak yeni şeyler arar. Hayatta	,314		

(Hazcılık – Uyarılım – Özyönelim)	birçok farklı şey yapmanın önemli olduğunu düşünür.			
	15- O, macera arar ve risk almayı sever. Heyecan verici bir yaşam sürmek ister.	,803		
	11- Onun için, yaptıklarıyla ilgili olarak kendi kararlarını almak önemlidir. Özgür olmaktan ve başkalarına bağımlı olmamaktan hoşlanır.	,452		
	1- Yeni fikirler bulmak ve yaratıcı olmak onun için önemlidir. İşleri kendine özgü yollarla yapmayı sever.	,303		
4-Öz-genişletim (Kendini Güçlendirme) (Güç – Başarı)	2- Onun için zengin olmak önemlidir. Çok paraya ve pahalı şeylere sahip olmak ister.	,758	10,502	,660
	17- Onun için başkalarından saygı görmek önemlidir. İnsanların, onun söylediklerini yapmalarını ister.	,328		
	4- Onun için yeteneklerini göstermek önemlidir. İnsanların, onun yaptıklarına hayran olmasını ister.	,767		
	13- Onun için çok başarılı olmak önemlidir. İnsanların onun başarılarını farkına varacağını umar.	,544		

Toplam Faktörün Açıklayıcılığı: 57,791		
Kaiser-Meyer Olkin Ölçek Geçerliliği:		,899
	Barlett Küresel Ki-kare	2559,567
	Sd:	153
	P değeri	**,000**

Güvenilirlik İstatistikleri

Cronbach's Alfa	Standartlaştırılmış Maddelere Dayalı Cronbach's Alfa	İfade Sayısı
,874	,882	16

Ölçek İstatistikleri

Ortalama	Varyans	Standart Sapma	İfade Sayısı
74,8941	157,818	12,56258	16

Tablo 14'de de görüldüğü gibi, Portrait değerler ölçeğinin güvenirlik katsayısının ölçülmesi için yapılan Cronbach Alfa analizi sonucunda 0,874 değeri bulunmuştur. Bu değer tablo 12 ye göre ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Çalışmada Portrait temel değerler ölçeğinin faktör yapısını belirlemek için AFA yapılmıştır. 21 madde olan temel değerler ölçeğinde yapılan analizler sonucunda faktör yükü düşük olarak tespit edilen 5. 8. ve 14. ifadeler çıkartılmıştır. Analizlere 18 ifade üzerinden devam edilmiştir. Örneklem büyüklüğünün yeterliliğine ilişkin olarak KMO ölçüm tekniği uygulanmış, ölçüm sonucunda 0,899 değerine ulaşılmıştır.

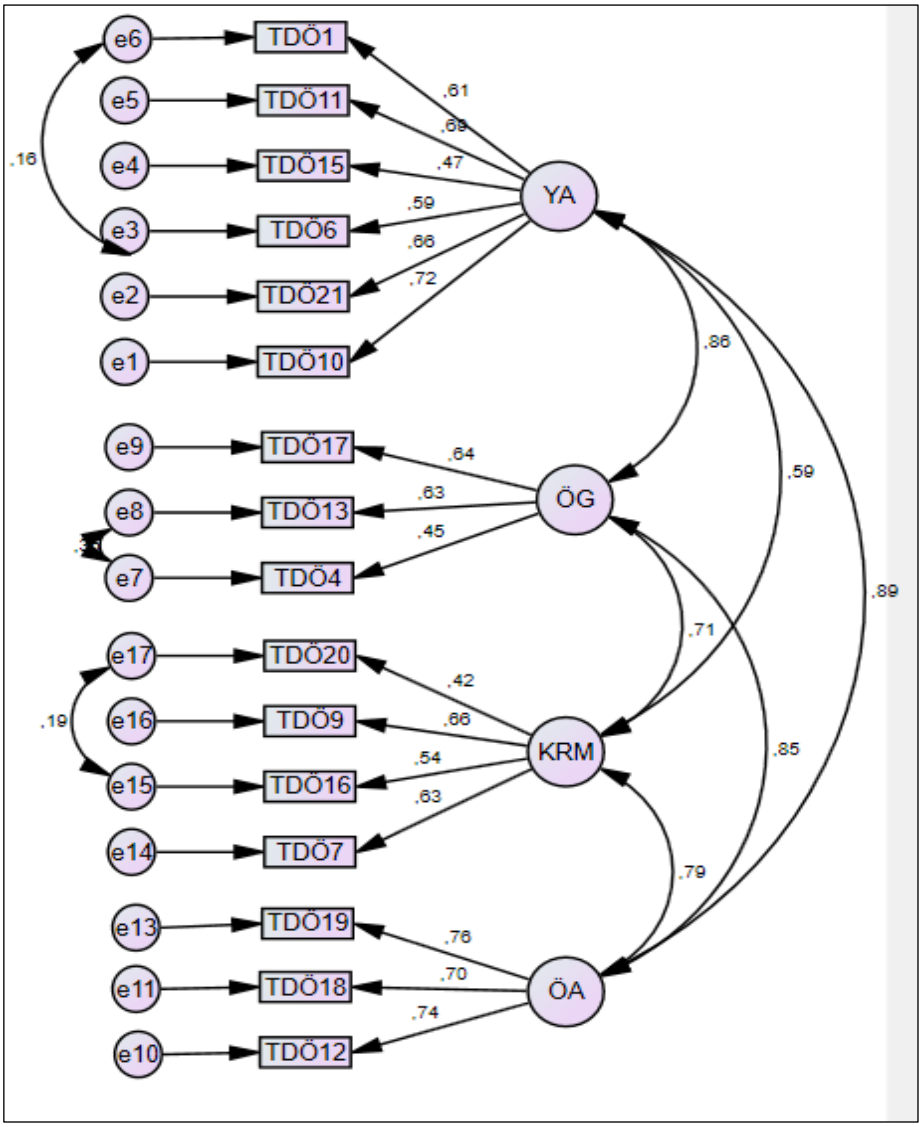
Bulunan bu değer örneklem büyüklüğünün iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca yapılan Bartlett's testi sonucunun anlamlı olduğu yani ölçeğin değişkenleri arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Dolayısıyla veriler ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Özdeğer analizleri sonucunda dört boyut tespit edilmiştir. Bu boyutların toplam varyansı yani dört faktörün, varyansı açıklama oranı 57,791 olarak bulunmuştur. Ölçekte güvenilirlik testinde, öz-aşkınlık (kendini aşma) boyutunda 0,784, korumacı (muhafazakâr) boyutunda 0,669, yeniliklere açıklık boyutunda 0,794, öz-genişletim (kendini güçlendirme) boyutunda 0,660 olarak güvenirlik değerleri tespit edilmiştir. 12,18,3,19. maddelerden oluşan öz-aşkınlık (kendini aşma) boyutunda maddelerin yük değeri 0,363 ve 0,812 arasında değişmektedir. 7,16,9,20. maddelerden oluşan korumacı (muhafazakâr) boyutunda maddelerin yük değerleri 0,498 ile 0,806 arasında değişmektedir. Bir diğer boyut olan yeniliklere açıklık boyutu 10,21,6,15,11,1. maddelerden oluşmaktadır. İfadelerin faktör yükü ise 0,303 ve 0,803 arasında değişmektedir. Bu ölçekte sonuncu boyut olan öz-genişletim boyutunun maddeleri 2,17,4 ve 13. olup, faktör yükleri 0,328 ile 0,767 arasında değişmektedir.

Tablo 15. Temel Değerler Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi

RMSEA	CFI	GFI	CMIN	df	CMIN/df (Ki-kare)
,076	,901	,911	314,750	95	3,313

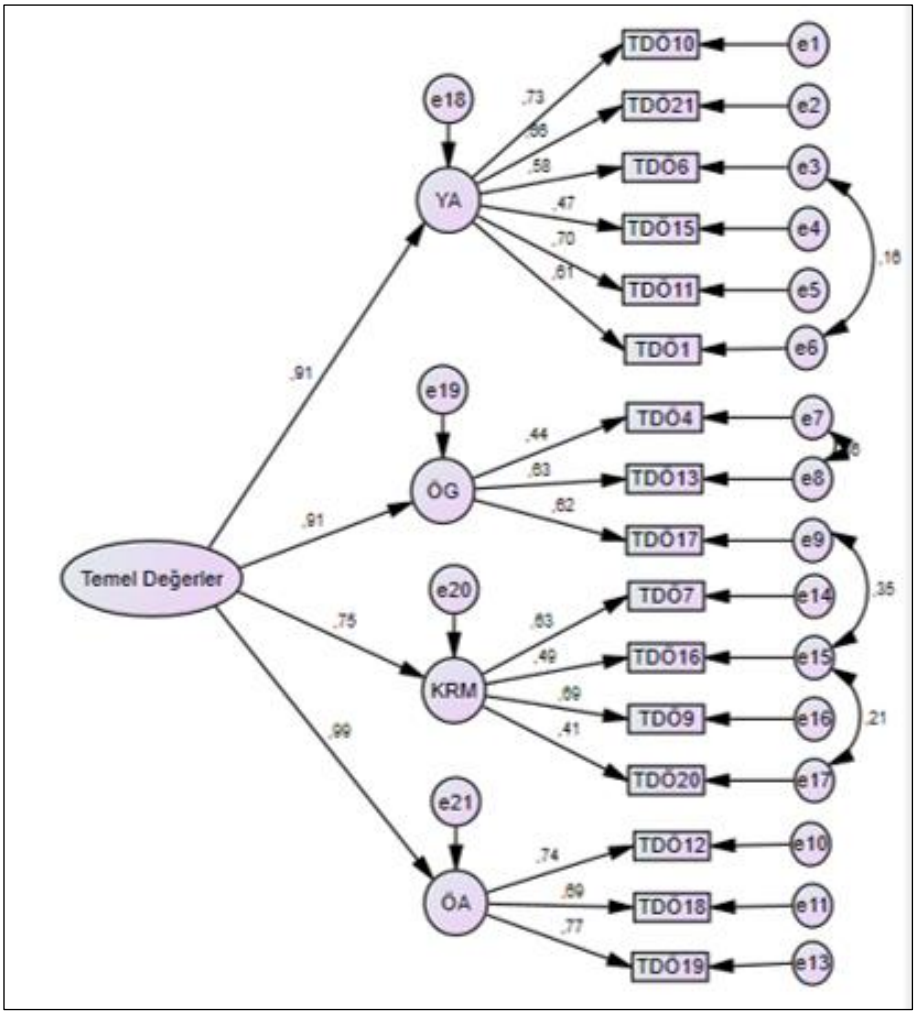
Temel değerler ölçeğine açıklayıcı faktör analizinden sonra doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizinden sonra 21 maddeden 18 maddeye düşen temel değerler anketi, doğrulayıcı faktör analizinden sonra, uyum indeksleri değerlendirilmiş 2. ve 3. maddeler de atılarak 16 maddeye düşürülmüştür. Dört alt boyuttan oluşan ölçekte uyum indeksleri uyumlu olup detayları şöyledir; RMSEA değeri 0,076 bulunmuş 0,10 altında olması nedeniyle ölçeğin iyi uyumlu olduğu görülmüştür. CFI, GFI, değerlerinin 0,90 üstünde olduğu tespit edilmiş, bu sonuçlarla uyum indeksilerinin iyi düzeyde olduğu görülmüştür.

Şekil 11. Temel Değerler Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçekte gizil değişken olan dört faktör bulunmaktadır. Yeniliklere açıklık, öz-genişletim, korumacı ve öz-aşkın olarak ortaya çıkan gizil değişkenlerin birbirleriyle ilişkili değişkenler olduğu görülmektedir. 16 gözlenen değişken tarafından dört gözlenmeyen değişken temsil edilmektedir. Bu ölçeğin ifadelerinin standardize edilmiş faktör yüklerinin, birinci faktörde 0,66, 0,59, 0,47, 0,61, 0,69, 0,72, ikinci faktörde 0,64, 0,45, 0,63, üçüncü faktörde 0,63, 0,54, 0,66, 0,42 dördüncü faktörde 0,74, 0,70, 0,76 değerlerini aldığı görülmektedir.

Şekil 12. Temel Değerler Ölçeğinin İlişkin Faktör Yükleri

Modelin uyum indeksleri incelendiğinde, CMIN/df (Ki-Kare) (285,424/96): 2,973 GFI: 0,919 CFI: 0,915 RMSEA: 0,70 değerlerine ulaşılmış ve kabul edilen uyum aralıklarında olduğu görülmüştür. Kısacası modelin bu değerlerle iyi uyuma sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 16. Temel Değerler Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi

RMSEA	CFI	GFI	CMIN	df	CMIN/df (Ki-kare)
,070	,915	,919	285,424	96	2,973

3.8.3.3. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği Faktör Analizleri

Çalışmada Korkut'un geliştirdiği 25 maddelik iletişim becerileri değerlendirme ölçeği kullanılmıştır. Ölçek beşli likert sorularından oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek değer 5 puan iken, en düşük puan 1 olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla ölçekten alınabilecek en düşük puan 25 en yüksek puan ise 125 olarak hesaplanmıştır. 25 ifadeli Korkut'un iletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin, yapılan istatistiki incelemeler sonucunda elde edilen verileri tablo 17'de görülmektedir.

Tablo 17. İletişim Becerisi Değerlendirme Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Yükü	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
	1- Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar.	,572	39,008	,887
	4- Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul edebilirim.	,593		
	6- Birisiyle ilgili bir karara ulaşmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm.	,644		
	7- İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.	,683		
	10- Olaylara değişik açılardan bakabilirim.	,626		
	13- Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim.	,600		
	14- Arkadaşlarımla beraberken kendimi rahat hissederim.	,628		
	15- Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim.			
	16- İlişkilerimin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım.	,598		
	17- Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.	,722		
	19- Birisini anlamaya çalışırken sakin bir ses tonuyla konuşurum.	,582		
	20- İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.	,622		

	22- Birini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.	,671		
	23- İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissederim.	,660		
	24- Bir yakınımla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.	,541		

Toplam Faktörün Açıklayıcılığı: 39,008		
Kaiser-Meyer Olkin Ölçek Geçerliliği		,923
	Barlett Küresel Ki-kare	1962,247
	Sd:	105
	P değeri	**,000**

Güvenilirlik İstatistikleri

Cronbach's Alfa	Standartlaştırılmış Maddelere Dayalı Cronbach's Alfa	İfade Sayısı
,887	,887	15

Ölçek İstatistikleri

Ortalama	Varyans	Standart Sapma	İfade Sayısı
60,6084	76,002	8,71790	15

Tablo 17'de de görüldüğü gibi çalışmada kullanılan iletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin, Cronbach Alfa güvenirlik analizi sonucunda 0,887 değerine ulaşılmıştır. Bu sonuç Tablo 12 ye göre yüksek derecede güvenilir bulunan bir değerdir.

Bu çalışmada iletişim becerileri değerlendirme ölçeği faktör yapısını belirlemek için AFA yapılmıştır. 25 madde olan iletişim becerileri değerlendirme ölçeğinde yapılan analizler sonucunda faktör yükü düşük olarak tespit edilen 2,3,5,8,9,11,12,18,21 ve 25. ifadeler çıkartılmış, analizlere 15 ifade üzerinden devam edilmiştir. Örneklem büyüklüğünün yeterliliğine ilişkin olarak yapılmış olan KMO ölçüm tekniği uygulanmış, ölçüm sonucunda 0,923 değerine ulaşılmıştır. Bulunan bu değer örneklem büyüklüğünün mükemmel düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca yapılan Bartlett's testi sonucunun anlamlı olduğu yani ölçeğin değişkenleri arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Dolayısıyla veriler ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Özdeğer analizleri sonucunda tek boyut tespit edilmiştir. Bu boyutun toplam varyansı yani faktörün varyansı açıklama oranı 39,008 olarak bulunmuştur. Tek faktörlü desenlerde açıklanan varyansın % 30 ve üstünde olması yeterli görülmektedir (Tavşancıl, 2005; Büyüköztürk, 2007; Çokluk, Şekercioğlu, ve Büyüköztürk, 2018). Ölçekte güvenilirlik testinde, ölçeğin güvenirliği

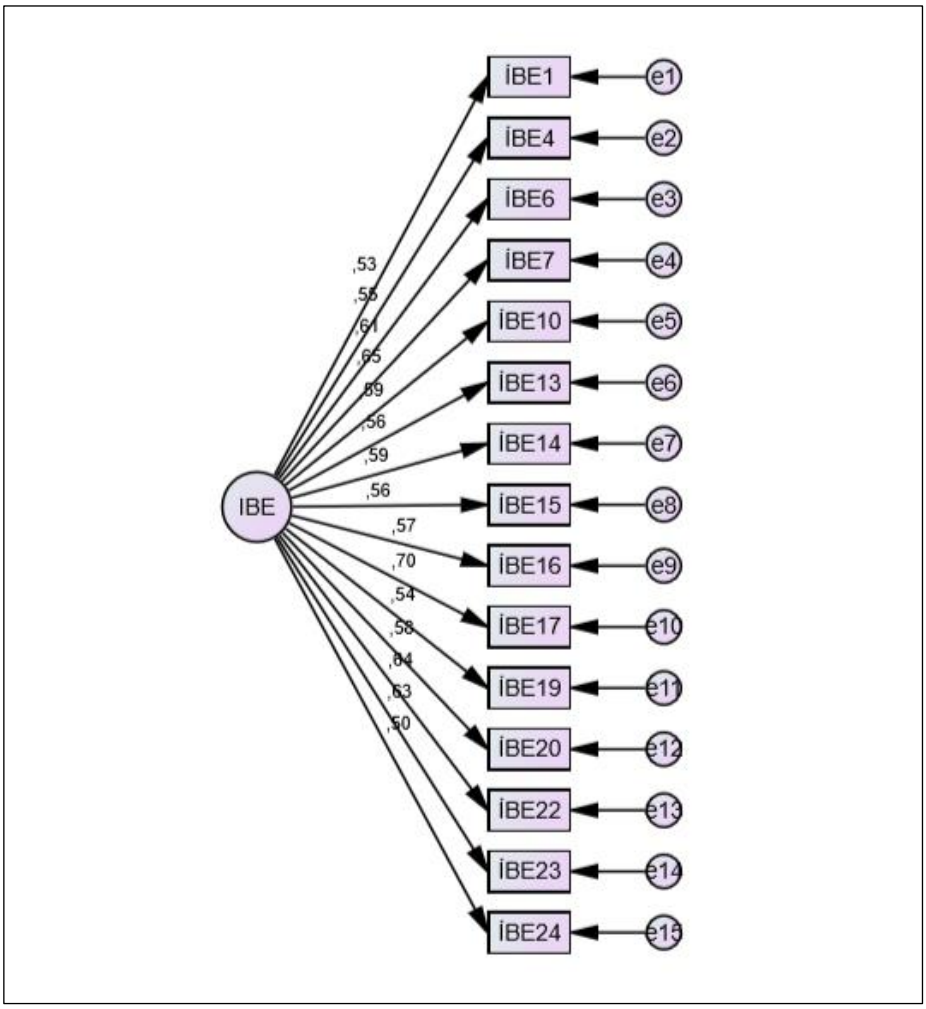
0,887 olarak tespit edilmiştir. Maddelerin yük değeri 0,541 ve 0,722 arasında değişmektedir.

Tablo 18. İletişim Becerisi Değerlendirme Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi

RMSEA	CFI	GFI	CMIN	df	CMIN/df (Ki-kare)
,071	,904	,913	271,392	90	3,015

İletişim becerisi değerlendirme ölçeğine açıklayıcı faktör analiziyle birlikte doğrulayıcı faktör analizi de yapılmıştır. 15 madde ve tek boyuttan oluşan iletişim becerileri testi, uyum indeksleri sonucunda, RMSEA değeri 0,071 bulunmuş 0,10 altında olması nedeniyle ölçeğin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu görülmüştür. CFI, GFI değerlerinin 0,90 üstünde olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlarla tüm uyum indeksilerinin iyi düzeyde oldukları görülmüştür.

Şekil 13. İletişim Becerisi Değerlendirme Ölçeğinin Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçekte gizil değişken olan tek faktör bulunmaktadır. 15 tane gözlenen değişken tespit edilmiştir. Bu değişkenlerin faktör yükleri 0,53, 0,55, 0,61, 0,65, 0,59, 0,56, 0,59, 0,56, 0,57, 0,70, 0,54, 0,58, 0,64, 0,63, 0,50 olarak bulunmuştur.

3.8.3.4. Öznel İyi Oluş Hali Ölçeği Faktör Analizi

Çalışmada, Tuzgöl-Dost tarafından geliştirilen; 20 olumsuz, 26 olumlu ifade olmak üzere 46 ifadeden oluşan öznel iyi oluş hali ölçeği kullanılmıştır. 46 ifadeli Tuzgöl-Dost'un öznel iyi oluş hali ölçeğinin, yapılan istatistiki incelemeler sonucunda elde edilen verileri tablo 19'da görülmektedir.

Tablo 19. Öznel İyi Oluş Hali Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Yükü	Faktörün Açıklayıcılığı (%)	Güvenilirlik
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	4- Geriye dönüp baktığımda istediklerimin çoğunu elde edemediğimi görüyorum.	,635	15,012	,711
	17- Mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştiririm.	,767		
	32-Tanıdığım insanların çoğundan daha fazla sıkıntım var.	,464		
	35- Geçmişte yaptığım hatalardan dolayı yoğun suçluluk duygusu yaşıyorum.	,649		
	37- Yaşamım başarısızlıklarla dolu.	,529		
Olumlu ve Olumsuz Duygular	3-Genel olarak kendimi neşeli hissediyorum.	,803	13,949	,754
	11- Kendimi genel olarak canlı ve enerjik hissederim.	,856		
	19- Genelde hüzünlü ve düşünceliyim.	,523		
	23- Genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum	,605		
Geleceğe Bakış	1- Geleceğe yönelik planlar yapmaktan hoşlanırım.	,754	11,694	,613
	20-Yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider.	,820		
	41- Okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşılardır.	,538		
Aile İlişkileri	18- Ailemle olan ilişkilerimden memnunum.	,856	10,893	,718
	43- Ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum.	,811		
Başkalarının Yaşamına İmrenme	24- Başkalarının mutlu göründüğü kadar mutlu olmayı isterdim.	,814	9,998	,622
	26- Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum.	,780		
Toplam Faktörün Açıklayıcılığı: 61,546				
Kaiser-Meyer Olkin Ölçek Geçerliliği				,827

Bartlett's Test of Sphericity	Barlett Küresel Ki-kare	1746,642
	Sd:	120
	P değeri	,000

Güvenilirlik İstatistikleri		
Cronbach's Alfa	Standartlaştırılmış Maddelere Dayalı Cronbach's Alfa	İfade Sayısı
,821	,824	16

Ölçek İstatistikleri			
Ortalama	Varyans	Standart Sapma	İfade Sayısı
59,5961	94,715	9,73219	16

Bu çalışmada uygulanmış olan öznel iyi oluş hali ölçeğinin elde edilen Cronbach Alfa katsayı değeri 0,821'dir. Yani yüksek düzeyde güvenilir bulunmuştur.

Araştırmada, öznel iyi oluş hali ölçeği faktör yapısını belirlemek için AFA yapılmıştır. 46 madde olan öznel iyi oluş hali ölçeğinde yapılan analizler sonucunda faktör yükü düşük olarak tespit edilen ve ölçekte kullanılmayacak olan 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 38, 39, 40, 42, 44, 45 ve 46. ifadeler çıkartılmış, analizlere 16 ifade üzerinden devam edilmiştir. Örneklem büyüklüğünün yeterliliğine ilişkin olarak KMO ölçüm tekniği uygulanmış, ölçüm sonucunda 0,827 değerine ulaşılmıştır. Bulunan bu değer örneklem büyüklüğünün çok iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca yapılan Bartlett's testi sonucunun anlamlı olduğu yani ölçeğin değişkenleri arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler ölçeğin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Özdeğer analizleri sonucunda beş boyut tespit edilmiştir. Bu boyutların toplam varyansı yani beş faktörün varyansı açıklama oranı 61,546 olarak bulunmuştur. Ölçekte güvenilirlik testinde, yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama boyutunda 0,711, olumlu ve olumsuz duygular boyutunda 0,754, geleceğe bakış boyutunda 0,613, aile ilişkileri boyutuda 0,718, başkalarının yaşamına imrenme boyutunda 0,622 güvenirlik değerleri tespit edilmiştir. Ölçeğin 4,17,32,35,37. maddelerinden oluşan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama boyutunda, maddelerin yük değeri 0,464 ve 0,767 arasında değişmektedir. Ölçeğin 3,11,19,23. maddelerinden oluşan, olumlu ve olumsuz duygular boyutu maddelerinin yük değerleri 0,523 ile 0,856 arasında değişmektedir. Ölçeğin1,20,41. maddelerden oluşan geleceğe bakış boyutu maddelerinin yük değerleri 0,538 ve 0,820 arasında değişmektedir. Ölçeğin 18 ve 43. maddelerinden oluşan aile ilişkileri boyutu

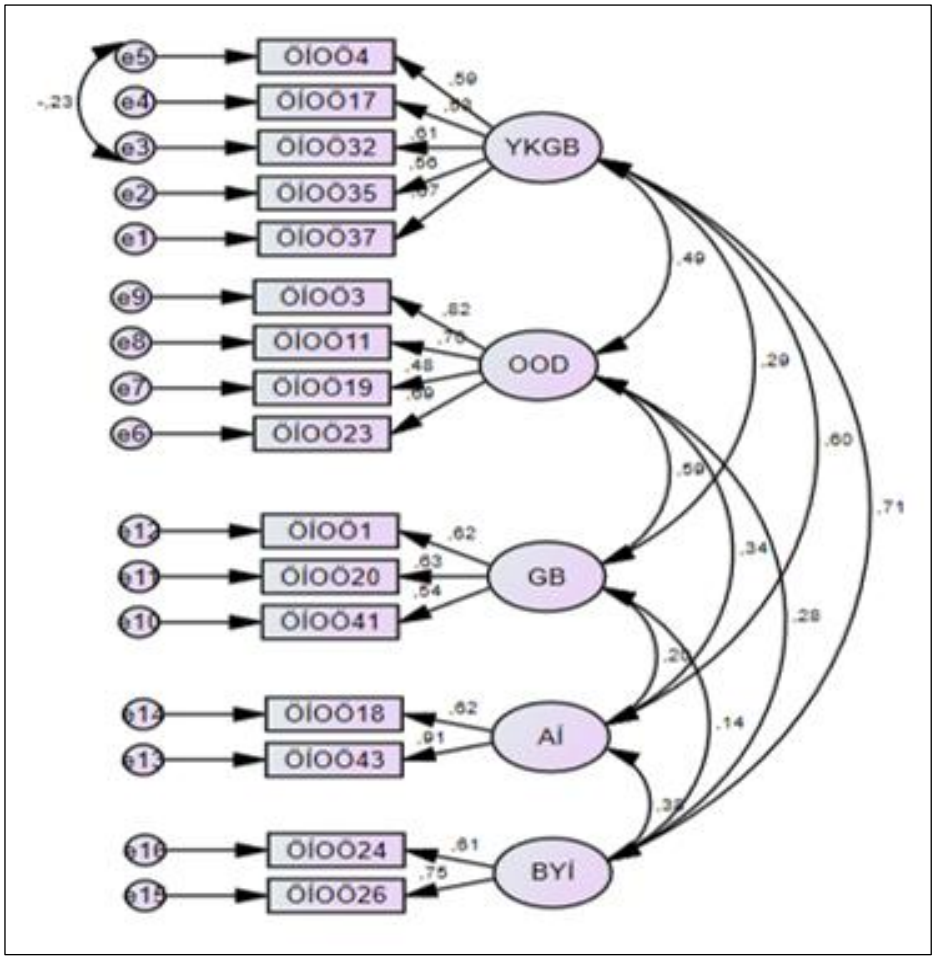
maddelerinin yük değerleri 0,811 ve 0,856 olarak bulunmuştur. Son olarak ölçeğin 24 ve 26. maddelerinden oluşan başkalarının yaşamına imrenme boyutu yük değerleri 0,780 ve 0,814 olarak bulunmuştur.

Tablo 20. Öznel İyi Oluş Hali Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi

RMSEA	CFI	GFI	CMIN	df	CMIN/df (Ki-kare)
,065	,905	,929	249,864	148	2,687

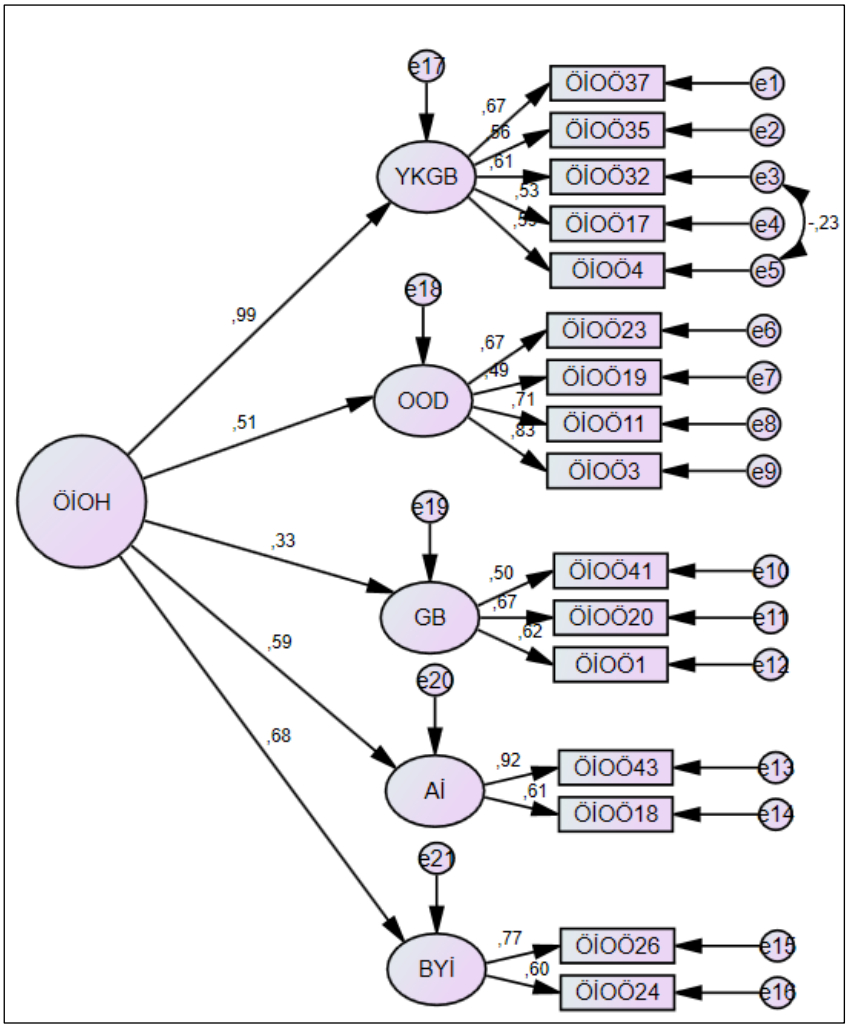
Öznel iyi oluş hali ölçeğine açıklayıcı faktör analizinden sonra doğrulayıcı faktör analizi de yapılmıştır. 16 madde ve beş alt boyuttan oluşan öznel iyi oluş hali ölçeğinin uyum indekslerine bakılmış ve uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Uyum indeksi detayları şöyledir; RMSEA değeri 0,065 bulunmuş bu değer 0,10 altında olması nedeniyle ölçeğin kabul edilebilir uyuma sahip olduğu görülmüştür. CFI, GFI, değerlerinin 0,90 üstünde yani iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlarla tüm uyum indeksilerinin iyi düzeyde olduğu görülmüştür.

Şekil 14. Öznel İyi Oluş Ölçeğinin Ölçeğinin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçekte gizil değişken olan beş faktör bulunmaktadır. Yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla karşılaştırma, olumlu ve olumsuz duygular, geleceğe bakış, aile ilişkileri ve başkalarının yaşamına imrenme olarak ortaya çıkan gizil değişkenlerin birbirleriyle ilişkili değişkenler olduğu görülmektedir. 16 gözlenen değişken tarafından dört gözlenmeyen değişken temsil edilmektedir. Bu ölçeğin ifadelerinin standardize edilmiş faktör yüklerinin, birinci faktörde 0,59, 0,52, 0,61, 0,56, 0,67 ikinci faktörde 0,82, 0,75, 0,49, 0,69 üçüncü faktörde 0,62, 0,63, 0,54 dördüncü faktörde 0,62, 0,91 beşinci factörde 0,61,0,75 değerlerini aldığı görülmektedir.

Şekil 15. Öznel İyi Oluş Hali Ölçeğine İlişkin Faktör Yükleri

Modelin uyum indeksleri incelendiğinde, CMIN/df (Ki-Kare) (305,748/98) : 3,120, GFI: 0,912, CFI: 0,874, RMSEA: ,072 değerlerine ulaşılmış ve kabul edilen uyum aralıklarında olduğu görülmüştür. Kısacası modelin bu değerlerle iyi uyuma sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 21. Öznel İyi Oluş Hali Ölçeğine İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksleri

RMSEA	CFI	GFI	CMIN	df	CMIN/df (Ki-kare)
,072	,874	,912	305,748	98	3,120

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Elde edilen veriler doğrultusunda sırasıyla araştırmaya ait demografik ve tanımlayıcı bilgiler incelenmiş, t-testleri, varyans analizleri (ANOVA testi), korelasyon analizleri ve son olarak da çalışmanın hipotezlerinin sorgulandığı analizler yapılmıştır.

4.1. Araştırmaya Ait Demografik ve Tanımlayıcı Bulgular

Çalışmada öncelikle demografik değişkenler hakkında sayı ve yüzde bilgilerine ulaşabilmek için frekans dağılımlarına bakılmış, sıklık (f) olarak ifade edilen frekans dağılımı incelemesi sonucunda elde edilen verileri içeren tablolar oluşturulmuştur.

Tablo 22. Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Kadın	216	53,2	53,2	53,2
Erkek	190	46,8	46,8	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Yapılan bu araştırmada 406 kişiye, demografik sorulardan ve dört değişkenin ölçeklerinden oluşan bir anket uygulanmıştır. Anket verilerinin sonuçlarına göre, tablo 22'de de görüldüğü gibi 406 kişinin 216'sı kadın 190'ı erkeklerden oluşmaktadır. Yani örneklemin % 53,2'si kadın, % 46,8'i erkektir

Tablo 23. Yaş Dağılımı

Yaş				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
18-25	361	88,9	88,9	88,9
26 ve üstü	45	11,1	11,1	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Tablo 23'de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılanların yaşları konusunda yapılan incelemede % 88,9'luk orana sahip olan 361 kişinin 18-25 yaş aralığında

olduğu tespit edilmiştir. Katılmcıların öğrenim durumlarının incelendiği Tablo 26'da görüldüğü üzere önlisanstan 140 öğrenci, lisanstan 220 öğrencinin araştırmanın verilerini oluşturması katılımcıların yaş aralığının çoğunlukla 18-25 arasında olmasını açıklamaktadır. Genç yetişkin yaş grubuna giren 26 ve 26 yaş üstü öğrencilerin sayısı 45'dir. Bu öğrencilerin yüzdelik oranı ise % 11,1'dir.

Tablo 24. Medeni Durumu

Medeni Durum				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Bekar	389	95,8	95,8	95,8
Evli	17	4,2	4,2	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Tablo 24'de de görüldüğü gibi katılımcıların çoğunluğunun önlisans ve lisans öğrencilerinden oluşması, medeni durumun dağılımını açıklamaktadır. Araştırmada 389 bekâr (% 95,8) ve 17 (% 4,2) evli bireyin verileri kullanılmıştır.

Tablo 25. Görev Durumu

Göreviniz				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Öğrenci	375	92,4	92,4	92,4
Akademisyen ve öğrenci	31	7,6	7,6	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Tablo 25'de de görüldüğü gibi, yapılan araştırma sonucunda katılımcıların 375'i yani örneklemin % 92,4'lük kısmı öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın % 7,6'sını oluşturan 31 kişi ise akademisyen olup öğrenim hayatını sürdüren bireyler olarak araştırmaya katılmıştır.

Tablo 26. Eğitim Durumu

Eğitim Durumu				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Önlisans	140	34,5	34,6	34,6
Lisans	220	54,2	54,3	88,9
Lisans üstü	45	11,1	11,1	100,0
Missing System	1	,2		
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Tablo 26'da da görüldüğü gibi, araştırmanın örneklemini % 54,3'lük en yüksek oran ve 220 kişi ile lisans öğrencileri, % 34,5 oran ve 140 kişi ile önlisans öğrencileri ve son olarak da toplam 45 kişi ve % 11,1 oran ile lisans üstü öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 27. Katılanların Eğitim Gördükleri Okul Türü ve Yeri

İstanbul Özel Devlet ve İstanbul Dışı Devlet Üniversiteleri				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Vakıf Üniversitesi	150	36,9	36,9	36,9
Devlet Üniversitesi	204	50,2	50,2	87,2
İstanbul Dışı Devlet Üniversitesi	52	12,8	12,8	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Tablo 27'de de görüldüğü gibi, araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin eğitim gördükleri okullar; İstanbul'daki devlet üniversiteleri, İstanbul'daki özel yani vakıf üniversiteleri ve İstanbul dışındaki devlet üniversiteleri olmak üzere üç kategoride incelenmiştir. Araştırma da anket uygulanan 150 kişi, örneklemin % 36,9'u İstanbul ili içindeki vakıf üniversitesi öğrencileridir. 204 kişi, örneklemin % 50,2'si İstanbul'daki devlet üniversiteleri öğrencileridir. 52 kişi, %12,8'i ise İstanbul dışındaki devlet üniversiteleri öğrencileridir.

Tablo 28. Katılanların Eğitim Gördükleri Alan

Turizmde Eğitim Görülen Alanı				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Turizm İşletmeciliği	270	66,5	66,5	66,5
Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	30,5	30,5	97,0
Diğer	12	3,0	3,0	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Tablo 28'de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin eğitim gördükleri turizm alanı da incelenmiştir. Bu incelemeye göre; Öğrencilerin büyük oranı olan % 66,5'si yani 270 kişi turizm işletmeciliği alanında eğitim görmektedir. % 30,5'i yani 124 kişi ise yiyecek içecek alanında yani gastronomi ve aşçılık bölümlerinde eğitim görmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin % 3'lük kısmı olan 12 kişi diğer seçeneğini işaretlemiştir. Diğer diyen 12 kişinin, dördü turizm rehberliği

alanında eğitim gören öğrencilerden oluşurken geri kalan veriler ise diğer seçeneğini işaretledikten sonra hangi turizm alanında eğitim gördüklerini yazmayan öğrencilere aittir.

Tablo 29. Katılanların Rekreasyon Faaliyetlerine Katılma Aralığı

Rekreasyon Aralığı				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Hiç	108	26,6	26,6	26,6
2-6 saat arası	173	42,6	42,6	69,2
6-10 saat arası	46	11,3	11,3	80,5
10-14 saat arası	49	12,1	12,1	92,6
15 ve 15 saatten fazla	30	7,4	7,4	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Katılımcılara haftada ne sıklıkta rekreasyon faaliyetlerine katıldıklarına dair soru sorulmuştur. Tablo 29'da da görüldüğü gibi, hiç olarak yanıtlayanlar 108 kişi, katılımcıların % 26,6'sını kapsamaktadır. Katılımcıların en çoğu olan, 173 kişilik ve % 42,6'lük dilimi oluşturan kısım 2-6 saat arasında rekreasyon etkinliklerine katıldıklarını ifade etmişlerdir. 46 kişi yani % 11,3 oranında katılımcı 6-10 saat arasında rekreasyon etkinliklerinde bulunduklarını söylemiştir. % 12,1 oranında 49 kişi 10-14 saat rekreasyon etkinliklerine katıldıklarını söylemiş, son olarak 30 kişi yani katılımcıların % 7,4'ü 15 saat yada daha fazla rekreasyon etkinliklerine katıldıklarını ifade etmiştir.

Tablo 30. Katılanların Seyahat Etme Sıklığı

Ne Sıklıkta Seyahat Edilmektedir				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Senede 1 kez	102	25,1	25,1	25,1
Senede 2 kez	93	22,9	22,9	48,0
Senede 3 kez	63	15,5	15,5	63,5
Senede 4 kez	43	10,6	10,6	74,1
Senede 5 ve daha fazla	105	25,9	25,9	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Katılımcılara seyahat etme sıklıkları hakkında soru sorulmuştur. Tablo 30'da da görüldüğü gibi, Senede 1 kez ile senede 5 ve daha fazla seyahat ederim, diyenlerin oranlarının birbirine çok yakın olduğu gözlemlenmiştir. Senede bir kez seyahat ederim, diyenler % 25,1 oranı ile 102 kişi iken senede 5 veya daha fazla seyahat

ederim, diyenlerin oranı % 25,9 ile 105 kişi olduğu görülmüştür. Senede 2 kez seyahat ederim, diyenler 93 kişi ve oranı % 22,9'dur. Senede 3 kez seyahat ederim, diyen 63 kişi ve oranı % 15,5 ve en az orana sahip olan senede 4 kez seyahate katılırım diyenlerin sayısı 43 ve katılımcılar arasındaki oranı ise % 10,6'dir.

Tablo 31. Katılanların Yurtdışı Seyahatte Bulunma Sıklığı

Hangi Sıklıkla Yurtdışına Tatile Gidiyorsunuz?				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Hiç	280	69,0	69,0	69,0
Senede bir kez	95	23,4	23,4	92,4
Senede iki veya daha fazla	31	7,6	7,6	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Tablo 31'de de görüldüğü gibi, katılımcıların, % 69'luk en yüksek orana sahip olan 280 kişilik kısmı yurtdışına hiç gitmemiş olduklarını ifade etmişlerdir. 95 kişi ve % 23,4'lük orana sahip olan kısmı senede 1 kez yurtdışı seyahate çıktıklarını bildirmişlerdir. % 7,6'lık orana sahip 31 kişi ise senede 2 ve daha çok yurdışına gittiğini ifade etmiştir.

Tablo 32. Katılanların Sahip Olduğu Kardeş Sayısı

Kardeş Sayısı				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Tek çocuk	39	9,6	9,6	9,6
2 kardeş	191	47,0	47,0	56,7
3 kardeş	116	28,6	28,6	85,2
4 kardeş veya daha fazla	60	14,8	14,8	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Tablo 32'de de görüldüğü gibi, katılımcıların çoğu 2 veya 3 kardeştir. Tek çocuk olanların sayısı 39 kişi ve katılımcıların % 9,6'sını oluşturmaktadır. 2 kardeş olanlar 191 kişi ve katılımcıların % 47'lik en büyük dilimini oluşturmaktadır. 3 kardeş olanlar 116 kişi ve katılımcıların % 28,6'ünü oluşturmaktadır. 4 veya daha fazla kardeş olanlar 60 kişi ve katılımcıların % 14,8'lık kısmını oluşturmaktadır.

Tablo 33.Katılanların Kaçıncı Kardeş Olduğu

Kardeşlerden Büyükten Küçüğe Kaçıncı Kardeşsiniz?				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
1. ve tek çocuk	164	40,4	40,4	40,4

2	154	37,9	37,9	78,3
3	52	12,8	12,8	91,1
4. veya daha büyük çocuk	36	8,9	8,9	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Katılımcılara ailede kardeşler arasında büyükten küçüğe sıralandıklarında kaçıncı kardeş oldukları sorulmuştur. Tablo 33'de de görüldüğü gibi, birinci çocuğum diyen katılımcıların sayısı 164 ve 406 katılımcı arasındaki oranı % 40,4'dür. İkinci çocuk olduğunu söyleyen katılımcıların sayısı 154 ve oranı % 37,9'dur. Üçüncü çocuk olduklarını söyleyen katılımcıların sayısı 52 ve oranı % 12,8 olarak bulunmuştur. Dördüncü veya daha büyük çocuk olanlarını söyleyenlerin sayısı 36 ve oranı % 8,9'dur.

Tablo 34. Katılanların Mutlu Bir Çocukluk Geçirip Geçirmedikleri

Mutlu Bir Çocukluk Geçirdiniz mi?				
	Sıklık f	**Yüzde %**	**Geçerli Yüzde**	**Birikimsel Yüzde**
Evet	354	87,2	87,2	87,2
Hayır	52	12,8	12,8	100,0
Total	**406**	**100,0**	**100,0**	

Katılımcılara "Mutlu bir çocukluk geçirdim diyebilir misiniz?" sorusu sorulmuştur. Tablo 34'de de görüldüğü gibi, katılımcıların verdikleri cevaplar çoğunlukla evettir. Evet, mutlu bir çocukluk dönemi geçirdim diyenler 354 kişi ve oranı % 87,2'dir. Hayır, çocukluk dönemim mutlu geçmedi diyenler 52 kişi ve oranları % 12,8 olarak bulunmuştur.

4.2. T-testleri

İki örneklem grubu arasında ortalamalar yönünden fark olup olmadığını araştırmak amacıyla yapılan analizdir. Üç farklı t-testi vardır. İki farklı örneklem grubunun karşılaştırıldığı bağımsız iki örnek t-testi (independent-samples t-testi). Aynı grubun farklı iki durumu hakkında yapılan bağımlı iki örnek t-testi (paired samples t-test). Herhangi bir örneklem grubuna ait ortalamanın daha önceden belirlenmiş bir değerden önemli derecede farklı olup olmadığını belirlemek için kullanılan tek örnek t-testi (one-sample t-test) (Kalaycı, 2006, s. 74-79). Bu çalışmada bağımsız iki ornek t-testi kullanılmıştır.

4.2.1. Kişilik Özellikleri

Kişilik özellikleri değişkeni ile iki gruplu demografik dağılımlar ve tanımlayıcı bilgiler arasında, iki grup arasındaki ortalamalar farkının incelenmesinde kullanılan bağımsız iki örnek t-testi yapılmıştır.

Tablo 35. Cinsiyetlere Göre Kişilik Özellikleri T-testi

Kişilik Özelikleri	Cinsiyet	N	X	S.s	T	Df	P
Kişilik Özellikleri	Kadın	216	3,87	0,66			
	Erkek	190	3,68	0,68	2,812	404	**0,005**
Olumlu Kişilik Özellikleri	Kadın	216	4,02	0,72			
	Erkek	190	3,75	0,87	3,448	404	**0,001**
Olumsuz Kişilik Özellikleri	Kadın	216	3,72	0,88			
	Erkek	190	3,61	0,87	1,191	404	**0,234**

Tablo 35'de görüldüğü üzere, kişilik özelliklerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=2,812, p=0,005 p<0,05). Bu veriye göre cinsiyetin kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Olumlu kişilik özelliklerinin cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=3,448, p=0,001 p<0,05). Bu veriye göre cinsiyetin olumlu kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Olumsuz kişilik özelliklerinin cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=1,191, p=0,234 p>0,05). Bu veriye göre cinsiyetin olumsuz kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Tablo 36. Yaşa Göre Kişilik Özellikleri T-testi

Kişilik Özelikleri	Yaş	N	X	S.s	T	Df	P
Kişilik Özelikleri	18-25	361	3,77	0,68			

	26 ve üstü	45	3,86	0,63	-0,853	404	**0,394**
Olumlu Kişilik Özellikleri	18-25	361	3,89	0,82			
	26 ve üstü	45	3,95	0,66	-0,463	404	**0,644**
Olumsuz Kişilik Özellkleri	18-25	361	3,65	0,89			
	26 ve üstü	45	3,78	0,78	-0,895	404	**0,371**

Tablo 36'da görüldüğü üzere, kişilik özelliklerinin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,853, p=0,394 p>0,05). Bu veriye göre yaşın kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Olumlu kişilik özelliklerinin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,463, p=0,644 p>0,05). Bu veriye göre yaşın olumlu kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Olumsuz kişilik özelliklerinin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,895, p=0,371 p>0,05). Bu veriye göre yaşın olumsuz kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Tablo 37. Görev Durumuna Göre Kişilik Özellikleri T-testi

Kişilik Özelikleri	**Görev**	**N**	**X**	**S.s**	**T**	**Df**	**P**
Kişilik Özellikleri	Öğrenci	375	3,77	0,68			
	Akademisyen Öğrenci	31	3,98	0,62	-1,686	404	**0,093**
Olumlu Kişilik Özellikleri	Öğrenci	375	3,88	0,81			
	Akademisyen Öğrenci	31	4,08	0,69	-1,294	404	**0,196**
Olumsuz Kişilik Özellkleri	Öğrenci	375	3,65	0,89			

	Akademisyen Öğrenci	31	3,88	0,72	-1,418	404	**0,157**

Tablo 37'de görüldüğü üzere, kişilik özelliklerinin örneklemin görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,686, p=0,093 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani örneklemin sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşunun kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Olumlu kişilik özelliklerinin örneklemin görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,294, p= 0,196 p > 0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani örneklemin sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşununun olumlu kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Olumsuz kişilik özelliklerinin örneklemin görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,418, p=0,157 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani örneklemin sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşunun olumsuz kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Tablo 38. Mutlu Çocukluk Geçirme Durumuna Göre Kişilik Özellikleri T-testi

Kişilik Özelikleri	**Mutlu çocukluk**	**N**	**X**	**S.s**	**T**	**Df**	**P**
Kişilik Özellikleri	Evet	354	3,79	0,68			
	Hayır	52	3,75	0,65	0,360	404	**0,719**
Olumlu Kişilik Özellikleri	Evet	354	3,90	0,79			
	Hayır	52	3,90	0,93	-0,16	404	**0,987**
Olumsuz Kişilik Özellkleri	Evet	354	3,68	0,89			
	Hayır	52	3,60	0,80	0,572	404	**0,568**

Tablo 38'de görüldüğü üzere, kişilik özelliklerinin mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının

belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404= 0,360, p= 0,719 p > 0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Olumlu kişilik özelliklerinin mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,16, p=0,987 p>0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun olumlu kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Olumsuz kişilik özelliklerinin mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=0,572, p=0,568 p>0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun olumsuz kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Tablo 39. Demografik Dağılımlarla ve Kişilik Özellikleri İle İlgili Hipotezler

Hipotez 1: Demografik dağılımlarla kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H1a	Cinsiyet kişilik özelliklerini etkiler	**Kabul**
H1b	Yaş kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1c	Görev durumu kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1d	Mutlu çocukluk geçirmek kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**

4.2.2. Temel Değerler

Temel değerler değişkeni ile iki gruplu demografik dağılımlar ve tanımlayıcı bilgiler arasında, iki grubun ortalamaları arasındaki farkın incelenmesinde uygulanılan, bağımsız iki örnek t-testi yapılmıştır.

Tablo 40. Cinsiyetlere Göre Temel Değerler T-testi

Temel Değerler	Cinsiyet	N	X	S.s	T	DF	P
Temel Değerler	Kadın	216	4,81	0,62			
	Erkek	190	4,53	0,91	3,664	404	**0,000**
Yeniliklere Açıklık	Kadın	216	4,97	0,77			
	Erkek	190	4,62	0,99	3,961	404	**0,000**
Öz-Genişletim	Kadın	216	4,63	0,96			
	Erkek	190	4,37	1,20	2,399	404	**0,017**
Korumacı	Kadın	216	4,40	1,00			
	Erkek	190	4,27	1,09	1,222	404	**0,223**
Öz-Aşkın	Kadın	216	4,00	0,77			
	Erkek	190	3,84	0,72	2,245	404	**0,025**

Tablo 40'da görüldüğü üzere, bireylerde temel değerlerin cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=3,664, p=0,000 p<0,05). Bu veriye göre cinsiyetin temel değerleri etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Bireylerde temel değerlerin yeniliğe açıklık boyutunun cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=3,961, p=0,000 p<0,05). Bu veriye göre cinsiyetin temel değerlerin yeniliğe açıklık boyutunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Bireylerde temel değerlerin öz-genişletim boyutunun cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=2,399, p=0,017 p<0,05). Bu veriye göre cinsiyetin temel değerlerin öz-genişletim boyutunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Bireylerde temel değerlerin korumacı boyutunun cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=1,222, p=0,223 p>0,05). Bu veriye göre cinsiyetin temel değerlerin korumacı boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Bireylerde temel değerlerin öz-aşkın boyutunun cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=2,245, p=0,025 p<0,05). Bu veriye göre cinsiyetin temel değerlerin öz-aşkın boyutunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Tablo 41. Yaşa Göre Temel Değerler T-testi

Temel Değerler	Yaş	N	X	S.s	T	DF	P
Temel Değerler	18-25	361	4,67	0,81			
	26 ve üstü	45	4,79	0,57	-0,991	404	**0,322**
Yeniliklere Açıklık	18-25	361	4,80	0,92			
	26 ve üstü	45	4,89	0,73	-0,652	404	**0,515**
Öz-Genişletim	18-25	361	4,50	1,11			
	26 ve üstü	45	4,56	0,93	-0,336	404	**0,737**
Korumacı	18-25	361	4,32	1,08			
	26 ve üstü	45	4,48	0,66	-0,976	404	**0,330**
Öz-Aşkın	18-25	361	3,90	0,76			
	26 ve üstü	45	4,10	0,67	-1,643	404	**0,101**

Tablo 41'de görüldüğü üzere, temel değerlerin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,991, p=0,322 p>0,05). Bu veriye göre yaşın temel değerlerin etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin yeniliğe açıklık boyutunun yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,652, p=0,515 p>0,05). Bu veriye göre yaşın temel değerlerin yeniliğe açıklık boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin öz-genişletim boyutunun yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için

t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,336, p=0,737 p>0,05). Bu veriye göre yaşın temel değerlerin öz-genişletim boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin korumacı boyutunun yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,976, p=0,330 p>0,05). Bu veriye göre yaşın temel değerlerin korumacı boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin öz-aşkın boyutunun yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,643, p=0,101 p>0,05). Bu veriye göre yaşın temel değerlerin öz-aşkın boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Tablo 42. Görev Durumuna Göre Temel Değerler T-testi

Temel Değerler	Görev	N	X	S.s	T	DF	P
Temel Değerler	Öğrenci	375	4,67	0,79			
	Akademisyen Öğrenci	31	4,76	0,71	-0,554	404	**0,580**
Yeniliklere Açıklık	Öğrenci	375	4,80	0,91			
	Akademisyen Öğrenci	31	4,92	0,79	-0,727	404	**0,467**
Öz-Genişletim	Öğrenci	375	4,50	1,09			
	Akademisyen Öğrenci	31	4,54	1,09	-0,178	404	**0,859**
Korumacı	Öğrenci	375	4,33	1,06			
	Akademisyen Öğrenci	31	4,41	0,91	-0,395	404	**0,693**
Öz-Aşkın	Öğrenci	375	3,91	0,76			
	Akademisyen Öğrenci	31	4,11	0,65	-1,424	404	**0,155**

Tablo 42'de görüldüğü üzere, temel değerlerin görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,554, p=0,580 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani

sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun temel değerleri etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin yeniliğe açıklık boyutunun görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,727, p=0,467 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun temel değerlerin yeniliğe açıklık boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin öz-genişletim boyutunun görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,178, p=0,859 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun temel değerlerin öz-genişletim boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin korumacı boyutunun görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,395, p=0,693 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun temel değerlerin korumacı boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin öz-aşkın boyutunun görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,424, p=0,155 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun temel değerlerin öz-aşkın boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Tablo 43. Mutlu Çocukluk Geçirme Durumuna Göre Temel Değerler T-testi

Temel Değerler	Mutlu çocukluk	N	X	S.s	T	DF	P
Temel Değerler	Evet	354	4,71	0,73			
	Hayır	52	4,52	1,07	1,617	404	**0,107**
Yeniliklere Açıklık	Evet	354	4,83	0,83			
	Hayır	52	4,62	1,27	1,594	404	**0,112**
Öz-Genişletim	Evet	354	4,50	1,05			
	Hayır	52	4,55	1,32	-0,334	404	**0,738**
Korumacı	Evet	354	4,39	1,01			
	Hayır	52	4,00	1,20	2,564	404	**0,011**
Öz-Aşkın	Evet	354	3,99	0,73			
	Hayır	52	3,50	0,72	4,468	404	**0,000**

Tablo 43'de görüldüğü üzere, temel değerlerin mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=1,617, p=0,107 p>0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun temel değerleri etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin yeniliğe açıklık boyutunun mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=1,594, p=0,112 p>0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun temel değerlerin yeniliğe açıklık boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin öz-genişletim boyutunun mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,334, p=0,738 p>0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun temel değerlerin öz-genişletim boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Temel değerlerin korumacı boyutunun mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla

yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=2,564, p=0,011 p<0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun temel değerlerin korumacı boyutunu etkileyen bir faktör olduğu görülmüştür.

Temel değerlerin öz-aşkın boyutunun mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=4,468, p=0,000 p<0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun temel değerlerin öz-aşkın boyutunu etkileyen bir faktör olduğu görülmüştür.

Tablo 44. Demografik Dağılımlarla Temel Değerler İle İlgili Hipotezler

Hipotez 1: Demografik dağılımlarla temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H2a	Cinsiyet temel değerleri etkiler	**Kabul**
H2b	Yaş temel değerleri etkiler	**Ret**
H2c	Görev durumu temel değerleri etkiler	**Ret**
H2d	Mutlu çocukluk geçirmek temel değerleri etkiler	**Ret**

4.2.3. İletişim Becerileri

İletişim becerileri değişkeni ile iki gruplu demografik dağılımlar ve tanımlayıcı bilgiler arasında, iki grubun ortalamaları arasındaki farkın incelenmesinde uygulanılan, bağımsız iki örnek t-testi yapılmıştır.

Tablo 45. Cinsiyetlere Göre İletişim Becerileri T-testi

İletişim Becerileri	Cinsiyet	N	X	S.s	T	P
	Kadın	216	4,17	0,52		
	Erkek	190	3,90	0,61	**4,798**	**0,000**

Tablo 45'de görüldüğü üzere, iletişim becerilerinin cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=4,798, p=0,000 p<0,05). Bu veriye göre cinsiyetin iletişim becerilerini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Tablo 46. Yaşa Göre İletişim Becerileri T-testi

İletişim Becerileri	Yaş	N	X	S.s	T	P
	18-25	361	4,03	0,59		
	26 ve üstü	45	4,13	0,45	**-1,154**	**0,249**

Tablo 46'de görüldüğü üzere, iletişim becerilerinin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,154, p=0,249 p>0,05). Bu veriye göre yaşın iletişim becerilerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Tablo 47. Görev Durumuna Göre İletişim Becerileri T-testi

İletişim Becerileri	Görev	N	X	S.s	T	P
	Öğrenci	375	4,04	0,58		
	Akademisyen Öğrenci	31	4,09	0,56	**-0,538**	**0,591**

Tablo 47'de görüldüğü üzere, iletişim becerilerinin görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,538, p=0,591 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun iletişim becerilerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Tablo 48. Mutlu Çocukluk Geçirme Durumuna Göre İletişim Becerileri T-testi

İletişim Becerileri	Mutlu çocukluk	N	X	S.s	T	P
	Evet	354	4,05	0,56		
	Hayır	52	4,00	0,71	**0,487**	**0,626**

Tablo 48'de görüldüğü üzere, iletişim becerilerinin mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=0,487, p=0,626 p>0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun iletişim becerilerini etkileyen bir faktör olmadığı görülmüştür.

Tablo 49. Demografik Dağılımlar ve iletişim Becerileriyle İlgili Hipotezler

Hipotez 1: Demografik dağılımlarla iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H3a	Cinsiyet iletişim becerilerini etkiler	**Kabul**
H3b	Yaş iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3c	Görev durumu iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3d	Mutlu çocukluk geçirmek iletişim becerilerini etkiler	**Ret**

4.2.4. Öznel İyi Oluş Hali

Öznel iyi oluş hali değişkeni ile iki gruplu demografik dağılımlar ve tanımlayıcı bilgiler arasında, iki grubun ortalamaları arasındaki farkın incelenmesinde uygulanılan, bağımsız iki örnek t-testi yapılmıştır.

Tablo 50. Cinsiyetlere Göre Öznel İyi Oluş Hali T-testi

Öznel İyi Oluş Hali	Cinsiyet	N	X	S.s	T	DF	P
Öznel İyi Oluş Hali	Kadın	216	3,82	0,60			
	Erkek	190	3,61	0,60	3,569	404	**0,000**
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	Kadın	216	3,80	0,81			
	Erkek	190	3,46	0,85	4,068	404	**0,000**
Olumlu Olumsuz Duygular	Kadın	216	3,64	0,87			
	Erkek	190	3,49	0,81	1,882	404	**0,061**
Geleceğe Bakış	Kadın	216	3,91	0,82			
	Erkek	190	3,77	0,83	1,673	404	**0,095**
Aile İlişkileri	Kadın	216	4,12	1,03			
	Erkek	190	4,09	0,92	0,321	404	**0,748**
Başkalarının Yaşamına İmrenme	Kadın	216	3,83	1,02			
	Erkek	190	3,52	1,07	3,009	404	**0,003**

Tablo 50'de görüldüğü üzere, öznel iyi oluş halinin cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=3,569, p=0,000 p<0,05). Bu veriye göre cinsiyetin öznel iyi oluş halini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutunun cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=4,068, p=0,000 p<0,05). Bu veriye göre cinsiyetin öznel iyi oluş halinin yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin olumlu ve olumsuz duygular boyutunun cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=1,882, p=0,061 p>0,05). Bu veriye göre cinsiyetin öznel iyi oluş halinin olumlu ve olumsuz duygular boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin geleceğe bakış boyutunun cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=1,673, p=0,095 p>0,05). Bu veriye göre cinsiyetin öznel iyi oluş halinin geleceğe bakış boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin aile ilişkileri boyutunun cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=0,321, p=0,748 p>0,05). Bu veriye göre cinsiyetin öznel iyi oluş halinin aile ilişkileri boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin başkalarının yaşamına imrenme boyutunun cinsiyetlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=3,009, p=0,003 p<0,05). Bu veriye göre cinsiyetin öznel iyi oluş halinin başkalarının yaşamına imrenme boyutunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Tablo 51. Yaşa Göre Öznel İyi Oluş Hali T-testi

Öznel İyi Oluş Hali	**Yaş**	**N**	**X**	**S.s**	**T**	**DF**	**P**
Öznel İyi Oluş Hali	18-25	361	3,70	0,61			
	26 ve üstü	45	3,94	0,53	-2,488	404	**0,013**
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	18-25	361	3,60	0,85			
	26 ve üstü	45	4,00	0,73	-3,031	404	**0,003**
Olumlu Olumsuz Duygular	18-25	361	3,55	0,86			
	26 ve üstü	45	3,76	0,74	-1,557	404	**0,120**
Geleceğe Bakış	18-25	361	3,83	0,82			
	26 ve üstü	45	3,96	0,83	-0,955	404	**0,340**
Aile İlişkileri	18-25	361	4,09	0,99			
	26 ve üstü	45	4,24	0,82	-1,027	404	**0,305**
Başkalarının	18-25	361	3,67	1,07			

Yaşamına İmrenme	26 ve üstü	45	3,81	0,96	-0,836	404	**0,404**

Tablo 51'de görüldüğü üzere, öznel iyi oluş halinin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=-2,488, p=0,013 p<0,05). Bu veriye göre yaşın öznel iyi oluş halini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutunun yaşa göre göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=-3,031, p=0,003 p<0,05). Bu veriye göre yaşın öznel iyi oluş halinin yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin olumlu ve olumsuz duygular boyutunun yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,557, p=0,120 p>0,05). Bu veriye göre yaşın öznel iyi oluş halinin olumlu ve olumsuz duygular boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin geleceğe bakış boyutunun yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,955, p=0,340 p>0,05). Bu veriye göre yaşın öznel iyi oluş halinin geleceğe bakış boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin aile ilişkileri boyutunun yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,027, p=0,305 p>0,05). Bu veriye göre yaşın öznel iyi oluş halinin aile ilişkileri boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin başkalarının yaşamına imrenme boyutunun yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,836, p=0,404 p>0,05). Bu veriye göre yaşın öznel iyi oluş halinin başkalarının yaşamına imrenme boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Tablo 52. Görev Durumuna Göre Öznel İyi Oluş Hali T-testi

Öznel İyi Oluş Hali	**Görev**	**N**	**X**	**S.s**	**T**	**DF**	**P**
Öznel İyi Oluş Hali	Öğrenci	375	3,70	0,61			
	Akademisyen Öğrenci	31	4,06	0,51	-3,215	404	**0,001**
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının	Öğrenci	375	3,59	0,84			
Hayatıyla Kıyaslama	Akademisyen Öğrenci	31	4,26	0,65	-4,385	404	**0,000**
Olumlu	Öğrenci	375	3,55	0,85			
Olumsuz Duygular	Akademisyen Öğrenci	31	3,78	0,74	-1,450	404	**0,148**
Geleceğe Bakış	Öğrenci	375	3,83	0,83			
	Akademisyen Öğrenci	31	3,99	0,74	-1,014	404	**0,311**
Aile İlişkileri	Öğrenci	375	4,09	0,98			
	Akademisyen Öğrenci	31	4,29	0,86	-1,109	404	**0,268**
Başkalarının	Öğrenci	375	3,66	1,06			
Yaşamına İmrenme	Akademisyen Öğrenci	31	3,97	0,95	-1,545	404	**0,123**

Tablo 52'de görüldüğü üzere, öznel iyi oluş halinin görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=-3,215, p=0,001 p<0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun öznel iyi oluş halini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama boyutunun görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=-4,385,

p=0,000 p<0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun öznel iyi oluş halinin yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin olumlu ve olumsuz duygular boyutunun görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,450, p=0,148 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun öznel iyi oluş halinin olumlu ve olumsuz duygular boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin geleceğe bakış boyutunun görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,014, p=0,311 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun öznel iyi oluş halinin geleceğe bakış boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin aile ilişkileri boyutunun görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,109, p=0,268 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun öznel iyi oluş halinin aile ilişkileri boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin yaşamına imrenme boyutunun görev durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-1,545, p=0,123 p>0,05). Bu veriye göre görev durumunun yani sadece öğrenci ya da akademisyen öğrenci oluşun öznel iyi oluş halinin yaşamına imrenme boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Tablo 53. Mutlu Çocukluk Geçirme Durumuna Göre Öznel İyi Oluş Hali T-testi

Öznel İyi Oluş Hali	Mutlu çocukluk	N	X	S.s	T	DF	P
Öznel İyi Oluş Hali	Evet	354	3,78	0,59			
	Hayır	52	3,38	0,64	4,514	404	**0,000**
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	Evet	354	3,70	0,82			
	Hayır	52	3,23	0,89	3,837	404	**0,000**
Olumlu Olumsuz Duygular	Evet	354	3,61	0,83			
	Hayır	52	3,34	0,92	2,149	404	**0,032**
Geleceğe Bakış	Evet	354	3,87	0,80			
	Hayır	52	3,65	0,98	1,853	404	**0,065**
Aile İlişkileri	Evet	354	4,26	0,85			
	Hayır	52	3,06	1,12	9,061	404	**0,000**
Başkalarının Yaşamına İmrenme	Evet	354	3,68	1,07			
	Hayır	52	3,75	0,97	-0,460	404	**0,646**

Tablo 53'de görüldüğü üzere, öznel iyi oluş halinin mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=4,514, p=0,000 p<0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun öznel iyi oluş halini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutunun mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=3,837, p=0,000 p<0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun öznel iyi oluş halinin yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin olumlu ve olumsuz duygular boyutunun mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=2,149, p=0,032 p<0,05). Bu

veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun öznel iyi oluş halinin olumlu ve olumsuz duygular boyutunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin geleceğe bakış boyutunun mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=1,853, p=0,065 p>0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun öznel iyi oluş halinin geleceğe bakış boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin aile ilişkileri boyutunun mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (t404=9,061, p=0,000 p<0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun öznel iyi oluş halinin aile ilişkileri boyutunu etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin başkalarının yaşamına imrenme boyutunun mutlu çocukluk geçirip geçirilmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız örneklemler için t-testi sonucunda ortalamalar arasında farkın anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (t404=-0,460, p=0,646 p>0,05). Bu veriye göre mutlu geçirilen çocukluğun öznel iyi oluş halinin başkalarının yaşamına imrenme boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Tablo 54. Demografik Dağılımlar ve Öznel İyi Oluş Haliyle İlgili Hipotezler

Hipotez 4: Demografik dağılımlarla öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H4Ka	Cinsiyet öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4Kb	Yaş öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4Kc	Görev durumu öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4Kd	Mutlu çocukluk geçirmek öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**

4.3. Mann – Whitney U Testi

İki bağımsız grup arasındaki farklılıkların testi için kullanılan Mann-Whitney U testi, t-testlerinin parametrik olmayan alternatifidir (Kalaycı, 2006, s. 99). Bu çalışmada medeni durum ve değişkenler karşılaştırılmıştır. İki grup ve gruplardan birinin örneklem boyutu 17 olması nedeniyle Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Tablo 55. Değişkenlerin Örneklemin Medeni Durumuna Göre Ortalama, Mann Whitney- U Testi Sonuçları

Değişkenler	Medeni Durum	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplam	U	Z	P
Kişilik Özellikleri	Bekâr	389	201,06	78210,5	2355,5	-2,014	**0,054**
	Evli	17	259,44	4410,5			
	Toplam	406					
Temel Değerler	Bekâr	389	203,49	79157	3302	-0,010	**0,992**
	Evli	17	203,76	3464			
	Toplam	406					
İletişim Becerileri	Bekâr	389	201,90	78538	2683	-1,318	**0,118**
	Evli	17	240,18	4083			
	Toplam	406					
Öznel İyi Oluş Hali	Bekâr	389	200,64	78049,5	2194,5	-2,349	**0,019**
	Evli	17	268,91	4571,5			
	Toplam	406					

Tablo 55'de görüldüğü üzere, kişilik özellikleriyle medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı görülmüştür (U=2355,5, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Temel değerlerle medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=3302, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin temel değerlerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

İletişim becerileriyle medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında

anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=2683, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin iletişim becerilerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş haliyle medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=2194,5, p<0,05). Bu veriye göre bireyin medeni durumunun yani evli ya da bekâr olmasının bireyin öznel iyi oluş hali yani mutluluğu konusunda farklılık bulunmuştur. Bireyin evli ya da bekâr olmasının mutluluğu etkileyen bir faktör olduğu görülmüştür.

Tablo 56. Değişkenlerin Altboyutlarının Örneklemin Medeni Durumuna Göre Ortalama, Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Değişkenlerin Altboyuları	Medeni Durum	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplam	U	Z	P
(Kişilik Özellikleri) Olumlu Kişilik Özellikleri	Bekâr	389	202,26	78679	2824	-1,029	**0,304**
	Evli	17	231,88	3942			
	Toplam	406					
(Kişilik Özellikleri) Olumsuz Kişilik Özellikleri	Bekâr	389	201,14	78243	2388	-1,952	**0,051**
	Evli	17	257,53	4378			
	Toplam	406					
(Temel Değerler) Yeniliklere Açıklık	Bekâr	389	204,15	79415,5	3052,5	-0,538	**0,591**
	Evli	17	188,56	3205,5			
	Toplam	406					
(Temel Değerler) Öz-Genişletim	Bekâr	389	204,77	79657	2811	-1,052	**0,293**
	Evli	17	174,35	2964			
	Toplam	406					
(Temel Değerler) Korumacı	Bekâr	389	202,50	78774	2919	-0,821	**0,412**
	Evli	17	226,29	3847			
	Toplam	406					
(Temel Değerler) Öz-Aşkın	Bekâr	389	202,66	78835,5	2980,5	-0,695	**0,487**
	Evli	17	222,68	3785,5			
	Toplam	406					
(Öznel İyi Oluş Hali) Yaşamını Kendi Geçmiş Ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	Bekâr	389	200,22	77884,5	2029,5	-2,704	**0,007**
	Evli	17	278,62	4736,5			
	Toplam	406					
(Öznel İyi Oluş Hali) Olumlu Olumsuz Duygular	Bekâr	389	202,25	78677	2822	-1,028	**0,304**
	Evli	17	232,00	3944			
	Toplam	406					

(Öznel İyi Oluş Hali) Geleceğe Bakış	Bekâr	389	202,09	78612,5	2757,5	-1,169	**0,242**
	Evli	17	235,79	4008,5			
	Toplam	406					
(Öznel İyi Oluş Hali) Aile İlişkileri	Bekâr	389	204,01	79359,5	3108,5	-0,432	**0,665**
	Evli	17	191,85	3261,5			
	Toplam	406					
(Öznel İyi Oluş Hali) Başkalarının Yaşamına İmrenme	Bekâr	389	201,17	78256	2401	-1,936	**0,053**
	Evli	17	256,76	4365			
	Toplam	406					

Tablo 56'da görüldüğü üzere, kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=2824, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin olumlu kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=2388, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin olumsuz kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Temel değerlerin altboyutu olan yeniliklere açıklık ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=3052,5, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin temel değerlerinden yeniliğe açıklık alt boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Temel değerlerin altboyutu olan öz-genişletim ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=2811, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin temel değerlerinden öz-genişletim alt boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Temel değerlerin altboyutu olan korumacı ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=2919, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin temel değerlerinden korumacı alt boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Temel değerlerin altboyutu olan öz-aşkın ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=2980,5, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin temel değerlerinden öz-aşkınlık alt boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin altboyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olduğu bulunmuştur (U=2029,5, p<0,05). Dolayısıyla bireyin medeni durumunun yani evli ya da bekâr olmasının yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama noktasında farklılık bulunduğu görülmüştür.

Öznel iyi oluş halinin altboyutu olan olumlu olumsuz duygular ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=2822, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin öznel iyi oluş halinden olumlu olumsuz duygular alt boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin altboyutu olan geleceğe bakış ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=2757,5, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin öznel iyi oluş halinden geleceğe bakış alt boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin altboyutu olan aile ilişkileri ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=3108,5, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin öznel iyi oluş halinden aile ilişkileri alt boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Öznel iyi oluş halinin altboyutu olan başkalarının yaşamına imrenme ile medeni durum puanları arasında anlamlı fark olup olmadığını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aralarında anlamlı farklılaşma olmadığı bulunmuştur (U=3108,5, p>0,05). Bu veriye göre medeni durumun yani kişinin evli ya da bekâr olmasının bireyin öznel iyi oluş halinden başkalarının yaşamına imrenme alt boyutunu etkileyen bir faktör olmadığı söylenebilir.

Tablo 57. Demografik Dağılımlardan Medeni Durumla Tüm Değişkenler Arasında Kurulmuş Hipotezler

Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H1e	Medeni durum kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H2e	Medeni durum temel değerleri etkiler	**Ret**
H3e	Medeni durum iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H4Ke	Medeni durum öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**

4.4. Varyans Analizleri- ANOVA Testi

İki ya da daha fazla ortalama arasında fark olup olmadığının incelendiği çalışmalarda varyans analizi uygulanmaktadır. Bağımsız değişkende iki ya da daha çok grup olabilir, bu gruplara göre, bağımlı değişkendeki ortalamalar arasında fark olup olmadığı tek yönlü ANOVA (One-way ANOVA) ile incelenir. Bağımlı değişkenlerin ikisi birden düşünülerek tek bir bağımsız değişken üzerinde etkili olup olmadığı iki yönlü ANOVA kullanılarak incelenmektedir (Kalaycı, 2006, s. 131-141). Bu çalışmada tek yönlü ANOVA uygulanmıştır.

4.4.1. Okul Türü

Kişilik özellikleri, temel değerler, iletişim becerileri ve öznel iyi oluş hali ile İstanbulda bulunan vakıf üniversitesi, devlet üniversitesi ve İstanbul dışında bulunan devlet üniversitesi olmak üzere üç gruptan oluşan okul türünün ortalamaları arasında fark olup olmadığının incelendiği ANOVA analizlerinin sonuçları ve değerlendirmeleri bu bölümde yapılmıştır.

Tablo 58. Kişilik, Temel Değerler, İletişim ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Gitmekte Oldukları Okul Türüne Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Okul Türü	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
Kişilik Özellikleri	Vakıf Üniversite	150	3,75	0,70	2/403	4,624	**0,010**	B-C
	Devlet Üniversitesi	204	3,86	0,65				
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,55	0,67				
	Toplam	406	3,78	0,68				
Temel Değerler	Vakıf Üniversite	150	4,61	0,82	2/403	6,195	**0,002**	B-C
	Devlet Üniversitesi	204	4,80	0,61				
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	4,42	1,14				
	Toplam	406	4,68	0,79				
İletişim Becerileri	Vakıf Üniversite	150	3,98	0,63	2/403	3,199	**0,042**	
	Devlet Üniversitesi	204	4,11	0,54				
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,93	0,59				
	Toplam	406	4,04	0,58				
Öznel İyi Oluş Hali	Vakıf Üniversite	150	3,70	0,59	2/403	2,115	**0,122**	
	Devlet Üniversitesi	204	3,78	0,61				
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,59	0,65				
	Toplam	406	3,72	0,61				

A=Özel Üniversite B= Devlet Üniversitesi C=İstanbuldışı Üniversite

Tablo 58'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin kişilik özelliklerinin okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F403= 4,624, p<0,05). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve İstanbul'daki devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin kişilik özelliklerinin İstanbul dışında bulunan devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin kişilik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. İstanbul'da devlet üniversitesinde eğitim görenlerin ortalamasının X= 3,86 ve İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görenlerin ortalamasının X= 3,55 olduğu görülmektedir. Buna göre İstanbul'da devlet üniversitelerinde eğitim görmekle İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görmek kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin temel değerlerinin okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F403=6,195, p<0,05). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin temel değerlerinin İstanbul dışında bulunan devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin temel değerlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. İstanbul'da devlet üniversitesinde eğitim görenlerin ortalamasının X=4,80 ve İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görenlerin ortalamasının X=4,42 olduğu görülmektedir. Buna göre İstanbul'daki devlet üniversitelerinde eğitim görmekle İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görmek bireylerin temel değerlerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin iletişim becerilerinin okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın

anlamlı olduğu bulunmuştur (F403=3,199 p<0,05). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "LSD" testi uygulanmıştır. Devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin iletişim becerilerinin İstanbul dışında bulunan devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin iletişim becerilerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. İstanbul'da devlet üniversitesinde eğitim görenlerin ortalamasının X=4,11 ve İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görenlerin ortalamasının X=3,93 olduğu görülmektedir. Buna göre İstanbul'daki devlet üniversitelerinde eğitim görmekle İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görmek bireylerin iletişim becerilerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin iletişim becerilerinin vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin iletişim becerilerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. İstanbul'da devlet üniversitesinde eğitim görenlerin ortalamasının X= 4,11 vakıf üniversitelerinde eğitim görenlerin ortalamasının X= 3,98 olduğu görülmektedir. Buna göre İstanbul'daki devlet üniversitelerinde eğitim görmekle vakıf üniversitelerinde eğitim görmek bireylerin iletişim becerilerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin öznel iyi oluş halinin okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=2,115, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin gitmekte oldukları okulların türünün, öznel iyi oluş hali üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenilebilir.

Tablo 59. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Gitmekte Oldukları Okul Türüne Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	Okul Türü	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
(Kişilik Özellikleri)	Vakıf Üniversite	150	3,87	0,82				
	Devlet Üniversitesi	204	4,01	0,70				

Olumlu Kişilik Özellikleri	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,51	1,02	2/403	8,363	**0,000**	A-C B-C
	Toplam	406	3,90	0,80				
(Kişilik Özellikleri)	Özel Üniversite	150	3,63	0,89				
	Devlet Üniversitesi	204	3,71	0,87				
Olumsuz Kişilik Özellikleri	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,60	0,87	2/403	0,605	**0,547**	
	Toplam	406	3,67	0,88				

A=Özel Üniversite B= Devlet Üniversitesi C=İstanbuldışı Üniversite

Tablo 59'da görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özelliklerinin okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{403}=8,363$, $p<0,05$). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin olumlu kişilik özelliklerinin, İstanbul dışında bulunan devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin olumlu kişilik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Vakıf üniversitelerinde eğitim görenlerin ortalamasının X=3,87 İstanbul dışında devlet üniversitelerinde eğitim görenlerin ortalamasının X=3,51 olduğu görülmektedir. Ayrıca İstanbul'daki devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin olumlu kişilik özelliklerinin İstanbul dışında bulunan devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin olumlu kişilik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. İstanbul'da devlet üniversitesinde eğitim görenlerin ortalamasının X=4,01 ve İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görenlerin ortalamasının X=3,51 olduğu görülmektedir. Buna göre vakıf üniversitelerinde eğitim görmekle İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görmek ve İstanbul'daki devlet üniversitelerinde eğitim görmekle İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görmek olumlu kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin kişilik özelliklerinden olumsuz kişilik özelliklerinin okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=0,605, p>0,05). Buna göre, turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin gitmekte oldukları okulların türünün olumsuz kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Tablo 60. Temel Değerlerin Altboyutlarının, Örneklemin Gitmekte Oldukları Okul Türüne Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	Okul Türü	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
(Temel Değerler) Yeniliklere Açıklık	Vakıf Üniversite	150	4,75	0,93	2/403	3,947	**0,020**	B-C
	Devlet Üniversitesi	204	4,91	0,74				
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	4,55	1,25				
	Toplam	406	4,81	0,90				
(Temel Değerler) Öz-Genişletim	Vakıf Üniversite	150	4,47	1,12	2/403	3,280	**0,039**	B-C
	Devlet Üniversitesi	204	4,61	0,98				
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	4,19	1,33				
	Toplam	406	4,50	1,09				
(Temel Değerler) Korumacı	Vakıf Üniversite	150	4,25	1,11	2/403	2,820	**0,061**	
	Devlet Üniversitesi	204	4,46	0,96				
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	4,15	1,14				
	Toplam	406	4,34	1,05				
(Temel Değerler) Öz-Aşkın	Vakıf Üniversite	150	3,93	0,72	2/403	0,654	**0,521**	
	Devlet Üniversitesi	204	3,95	0,75				
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,81	0,83				
	Toplam	406	3,92	0,75				

A=Özel Üniversite B= Devlet Üniversitesi C=İstanbuldışı Üniversite

Tablo 60'da görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerde, temel değerlerin alt boyutu olan yeniliklere açıklık alt boyutunun okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{403}=3,947$, $p<0,05$). Buna sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmış ve İstanbul'da devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin yeniliklere açıklık durumunun, İstanbul dışında bulunan devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin yeniliklere açıklık durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. İstanbul'da devlet üniversitelerinde eğitim görenlerin aritmetik ortalamasının $X=4,91$, İstanbul dışında devlet üniversitelerinde eğitim görenlerin aritmetik ortalamasının $X=4,55$ olduğu görülmektedir. Buna göre turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin okul türü yani İstanbul'daki devlet üniversitelerinde eğitim görmeleriyle İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görmeleri, bireyin yeniliklere açıklığını etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerde, temel değerlerin alt boyutu olan öz-genişletim alt boyutunun okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{403}=2,82$, $p<0,05$). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu tespit edtmek için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmış ve İstanbul'da devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin öz-genişletim durumunun, İstanbul dışında bulunan devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin öz-genişletim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. İstanbul'da devlet üniversitelerinde eğitim görenlerin aritmetik ortalamasının $X=4,61$, İstanbul dışında devlet üniversitelerinde eğitim görenlerin aritmetik ortalamasının $X=4,19$ olduğu görülmektedir. Buna göre, turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin okul türü yani İstanbul'daki devlet üniversitelerinde eğitim

görmeleriyle İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görmeleri, öz-genişletim boyutunu etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerde, temel değerlerin alt boyutu olan korumacı alt boyutunun okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=3,280, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin gitmekte oldukları okulların türünün temel değerlerin altboyutu olan korumacı boyutu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerde, temel değerlerin alt boyutu olan öz-aşkın alt boyutunun okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=0,654, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin gitmekte oldukları okulların türünün temel değerlerin altboyutu olan öz-aşkın boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 61. Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Gitmekte Oldukları Okul Türüne Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Okul Türü	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
(Öznel İyi Oluş Hali) Yaşamını Kendi Geçmiş Ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	Vakıf Üniversite	150	3,54	0,84	2/403	4,082	**0,018**	
	Devlet Üniversitesi	204	3,75	0,84				
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,46	0,84				
	Toplam	406	3,64	0,84				
(Öznel İyi Oluş Hali) Olumlu Olumsuz Duygular	Vakıf Üniversite	150	3,57	0,84	2/403	0,440	**0,645**	
	Devlet Üniversitesi	204	3,59	0,81				
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,47	1,01				
	Toplam	406	3,57	0,85				

(Öznel İyi Oluş Hali) Geleceğe Bakış	Vakıf Üniversite	150	3,86	0,81	2/403	0,185	**0,831**
	Devlet Üniversitesi	204	3,82	0,85			
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,89	0,80			
	Toplam	406	3,84	0,83			
(Öznel İyi Oluş Hali) Aile İlişkileri	Vakıf Üniversite	150	4,10	0,97	2/403	1,503	**0,224**
	Devlet Üniversitesi	204	4,16	1,00			
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,89	0,91			
	Toplam	406	4,10	0,98			
(Öznel İyi Oluş Hali) Başkalarının Yaşamına İmrenme	Vakıf Üniversite	150	3,69	1,11	2/403	2,035	**0,132**
	Devlet Üniversitesi	204	3,75	1,02			
	İstanbul dışı Devlet Üniversitesi	52	3,42	1,00			
	Toplam	406	3,69	1,05			

A=Özel Üniversite B= Devlet Üniversitesi C=İstanbuldışı Üniversite

Tablo 61'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerde, öznel iyi oluş faktörünün yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama altboyutunun okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F403= 4,082 $p<0,05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testlerinden "LSD" testi uygulanmıştır. Devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin öznel iyi oluş faktörünün yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama altboyutunun İstanbul dışında bulunan devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin öznel iyi oluş faktörünün yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama altboyutuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. İstanbul'da devlet üniversitesinde eğitim görenlerin ortalamasının X=3,75 ve İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görenlerin ortalamasının X=3,46 olduğu görülmektedir. Buna göre İstanbul'daki devlet üniversitelerinde eğitim görmekle İstanbul dışındaki devlet üniversitelerinde eğitim görmek bireylerin öznel

iyi oluş faktörünün yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama altboyutunu etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin öznel iyi oluş faktörünün yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama altboyutu vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin öznel iyi oluş faktörünün yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama altboyutuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. İstanbul'da devlet üniversitesinde eğitim görenlerin ortalamasının X=3,75 vakıf üniversitelerinde eğitim görenlerin ortalamasının X=3,54 olduğu görülmektedir. Buna göre İstanbul'daki devlet üniversitelerinde eğitim görmekle vakıf üniversitelerinde eğitim görmek bireylerin öznel iyi oluş faktörünün yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslamasını etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerde, öznel iyi oluş faktörünün alt boyutu olan olumlu ve olumsuz duyguların okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=0,440, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin gitmekte oldukları okulların türünün öznel iyi oluş faktörünün, alt boyutu olan olumlu olumsuz duygular boyutu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerinde, öznel iyi oluş faktörünün alt boyutu olan geleceğe bakışın okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=0,185, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin gitmekte oldukları okulların türünün öznel iyi oluş faktörünün alt boyutu olan geleceğe bakış boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerde, öznel iyi oluş faktörünün, alt boyutu olan aile ilişkilerinin okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=1,503,

p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin gitmekte oldukları okulların türünün öznel iyi oluş faktörünün, alt boyutu olan aile ilişkileri boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerde, öznel iyi oluş faktörünün alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenmenin okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=2,035, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin gitmekte oldukları okulların türünün öznel iyi oluş faktörünün, alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.4.2. Eğitim Durumu

Kişilik özellikleri, temel değerler, iletişim becerileri ve öznel iyi oluş hali ile önlisans, lisans, lisansüstü olmak üzere üç gruptan oluşan eğitim durumu ortalamaları arasında fark olup olmadığının incelendiği ANOVA analizlerinin sonuçları ve değerlendirmeleri bu bölümde yapılmıştır.

Tablo 62. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Eğitim Durumuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Durumu	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
Kişilik Özellikleri	Ön Lisans	140	3,71	0,70	2/402	1,455	**0,235**	
	Lisans	220	**3,81**	**0,67**				
	Lisansüstü	45	**3,89**	**0,63**				
	Toplam	405	3,78	0,68				
Temel Değerler	Ön Lisans	140	4,58	0,81	2/402	2,037	**0,132**	
	Lisans	220	**4,74**	**0,74**				
	Lisansüstü	45	**4,73**	**0,86**				
	Toplam	405	4,68	0,78				
İletişim Becerileri	Ön Lisans	140	3,97	0,64	2/402	1,692	**0,186**	
	Lisans	220	**4,08**	**0,54**				
	Lisansüstü	45	**4,10**	**0,57**				
	Toplam	405	4,04	0,58				

Öznel İyi Oluş Hali	Ön Lisans	140	3,67	0,60	2/402	3,793	**0,023**	A-C B-C
	Lisans	220	**3,71**	**0,61**				
	Lisansüstü	45	**3,95**	**0,54**				
	Toplam	405	3,73	0,61				

A: Ön Lisans B: Lisans C: Lisansüstü

Tablo 62'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin kişilik özellikleri eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=1,455, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin temel değerlerinin eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=2,037, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının temel değerleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin iletişim becerilerinin eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=1,692, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının iletişim becerileri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin öznel iyi oluş halinin eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu görülmüştür (F403=3,793, p<0,05). Buna göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve lisansüstü eğitimi gören öğrencilerin öznel iyi oluş halinin önlisans

eğitimi gören öğrencilerin öznel iyi oluş hallerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Lisansüstü eğitimi görenlerin ortalamasının X=3,95 ve önlisans eğitimi görenlerin ortalamasının X=3,67 olduğu görülmektedir. Buna göre lisansüstü eğitimi görmekle önlisans eğitimi görmek öznel iyi oluş halini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca lisansüstü eğitimi gören öğrencilerin öznel iyi oluş hallerinin lisans eğitimi gören öğrencilerin öznel iyi oluş hallerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir. Lisansüstü eğitimi görenlerin ortalamasının X=3,95 ve lisans eğitimi görenlerin ortalamasının X=3,71 olduğu görülmektedir. Buna göre lisansüstü eğitimi görmekle lisans eğitimi görmek öznel iyi oluş halini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Tablo 63. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Eğitim Durumuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	Eğitim Durumu	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
(Kişilik Özellikleri) Olumlu Kişilik Özellikleri	Ön Lisans	140	3,89	0,75	2/402	0,082	**0,922**	
	Lisans	220	3,91	0,81				
	Lisansüstü	45	3,86	0,92				
	Toplam	405	3,90	0,80				
(Kişilik Özellikleri) Olumsuz Kişilik Özellikleri	Ön Lisans	140	3,53	0,91	2/402	3,752	**0,024**	C-A
	Lisans	220	3,71	0,87				
	Lisansüstü	45	3,92	0,75				
	Toplam	405	3,67	0,88				

A: Ön Lisans B: Lisans C: Lisansüstü

Tablo 63'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özelliklerinin eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=0,082, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının, kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumsuz kişilik özelliklerinin eğitim durumuna göre

anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F402=3,752, p<0,05). Bu sonuç doğrultusunda farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve lisansüstü eğitimi gören öğrencilerin olumsuz kişilik özelliklerinin önlisans eğitimi gören öğrencilerin olumsuz kişilik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Lisansüstü eğitimi görenlerin ortalamasının X=3,92 ve önlisans eğitimi görenlerin ortalamasının X=3,53 olduğu görülmektedir. Buna göre lisansüstü eğitimi görmekle önlisans eğitimi görmek olumsuz kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Tablo 64. Temel Değerlerin Altboyutlarının, Örneklemin Eğitim Durumuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	Okul Türü	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
(Temel Değerler) Yeniliklere Açıklık	Ön Lisans	140	4,72	0,97	2/402	1,158	**0,315**	
	Lisans	220	4,86	0,83				
	Lisansüstü	45	4,84	0,97				
	Toplam	405	4,81	0,90				
(Temel Değerler) Öz-Genişletim	Ön Lisans	140	4,42	1,14	2/402	0,678	**0,508**	
	Lisans	220	4,54	1,07				
	Lisansüstü	45	4,60	1,05				
	Toplam	405	4,51	1,09				
(Temel Değerler) Korumacı	Ön Lisans	140	4,24	1,06	2/402	0,977	**0,377**	
	Lisans	220	4,39	1,06				
	Lisansüstü	45	4,41	0,91				
	Toplam	405	4,34	1,05				
(Temel Değerler) Öz-Aşkın	Ön Lisans	140	3,92	0,75	2/402	1,882	**0,154**	
	Lisans	220	3,89	0,76				
	Lisansüstü	45	4,13	0,66				
	Toplam	405	3,93	0,75				

A: Ön Lisans B: Lisans C: Lisansüstü

Tablo 64'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin temel değerlerin alt boyutu olan yeniliklere açıklık boyutunun eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın

anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,158, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının temel değerlerin alt boyutu olan yeniliklere açıklık boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin temel değerlerin alt boyutu olan öz-genişletim boyutunun eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=0,678, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının temel değerlerin alt boyutu olan öz-genişletim boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin temel değerlerin alt boyutu olan korumacı boyutunun eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=0,977, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının temel değerlerin alt boyutu olan korumacı boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin temel değerlerin alt boyutu olan öz-aşkın boyutunun eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,882, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının temel değerlerin alt boyutu olan öz-aşkın boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 65. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Eğitim Durumuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Okul Türü	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark

(Öznel İyi Oluş Hali) Yaşamını Kendi Geçmiş Ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	Ön Lisans	140	3,50	0,82	2/402	7,549	**0,001**	C-A C-B
	Lisans	220	3,64	0,84				
	Lisansüstü	45	4,06	0,79				
	Toplam	405	3,64	0,84				
(Öznel İyi Oluş Hali) Olumlu Olumsuz Duygular	Ön Lisans	140	3,51	0,92	2/402	1,667	**0,190**	
	Lisans	220	3,57	0,81				
	Lisansüstü	45	3,78	0,75				
	Toplam	405	3,57	0,85				
(Öznel İyi Oluş Hali) Geleceğe Bakış	Ön Lisans	140	3,78	0,80	2/402	1,190	**0,305**	
	Lisans	220	3,85	0,84				
	Lisansüstü	45	4,00	0,81				
	Toplam	405	3,84	0,83				
(Öznel İyi Oluş Hali) Aile İlişkileri	Ön Lisans	140	4,13	0,96	2/402	1,128	**0,325**	
	Lisans	220	4,06	1,01				
	Lisansüstü	45	4,29	0,81				
	Toplam	405	4,11	0,97				
(Öznel İyi Oluş Hali) Başkalarının Yaşamına İmrenme	Ön Lisans	140	3,79	1,03	2/402	0,928	**0,396**	
	Lisans	220	3,64	1,07				
	Lisansüstü	45	3,64	1,01				
	Toplam	405	3,69	1,05				

A: Ön Lisans B: Lisans C: Lisansüstü

Tablo 65'da görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama boyutunun eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{402}=3,793$, $p<0,05$). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmış ve öznel iyi oluş hali alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutunun lisansüstü ve önlisans eğitimi almaya göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Lisansüstü eğitimi görenlerin ortalamasının $X=4,06$ ve önlisans eğitimi görenlerin ortalamasının $X=3,50$ olduğu görülmektedir. Buna göre lisansüstü eğitimi görmekle önlisans eğitimi görmek öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının

yaşamıyla kıyaslama boyutunu etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca lisansüstü eğitimi gören öğrencilerin öznel iyi oluş hali alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutunun, lisans eğitimi gören öğrencilerin öznel iyi oluş hali alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Lisansüstü eğitimi görenlerin ortalamasının X=4,06 ve lisans eğitimi görenlerin ortalamasının X=3,64 olduğu görülmektedir. Buna göre lisansüstü eğitimi görmekle lisans eğitimi görmek öznel iyi oluş hali alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama boyutunu etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan olumlu olumsuz duygular alt boyutunun eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,667, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan olumlu olumsuz duygular boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan geleceğe bakış alt boyutunun eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,190, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan geleceğe bakış boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan aile ilişkileri alt boyutunun eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,128, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin eğitim

durumlarının, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan aile ilişkileri boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme alt boyutunun eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan tek faktörlü ANOVA sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı görülmektedir (F402=0,928, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin eğitim durumlarının, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.4.3. Rekreasyon Faaliyetlerine Katılma Sıklığı

Kişilik özellikleri, temel değerler, iletişim becerileri ve öznel iyi oluş hali ile rekreasyon faaliyetlerine hiç katılmamak, 2 ila 6 saat arasında katılmak, 6 ila 10 saat arasında katılmak, 10 ila 14 saat arası katılmak ve son olarakta 15 ve 15 saat üstü katılmak olmak üzere beş gruptan oluşan rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklık ortalamaları arasında fark olup olmadığının incelendiği ANOVA analizlerinin sonuçları ve değerlendirmeleri bu bölümde yapılmıştır.

Tablo 66. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Rekreasyona Katılma Sıklığına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Rekreasyon Faaliyetlerine Katılma Sıklığı	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
Kişilik Özellikleri	Hiç	108	3,69	0,68	4/401	1,672	**0,156**	
	2-6 Saat Arası	173	3,75	0,68				
	6-10 Saat Arası	46	3,89	0,64				
	10-14 Saat Arası	49	3,95	0,63				
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	3,82	0,72				
	Toplam	406	3,78	0,68				
	Hiç	108	4,57	0,91				
	2-6 Saat Arası	173	4,70	0,71				

Temel Değerler	6-10 Saat Arası	46	4,83	0,78				
	10-14 Saat Arası	49	4,70	0,73				
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	4,71	0,81	4/401	0,983	**0,416**	
	Toplam	406	4,68	0,79				
İletişim Becerileri	Hiç	108	4,00	0,62				
	2-6 Saat Arası	173	4,04	0,56				
	6-10 Saat Arası	46	4,25	0,51				
	10-14 Saat Arası	49	3,96	0,60				
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	3,98	0,62	4/401	1,931	**0,104**	
	Toplam	406	4,04	0,58				
Öznel İyi Oluş Hali	Hiç	108	3,62	0,62				
	2-6 Saat Arası	173	3,72	0,61				
	6-10 Saat Arası	46	3,92	0,54				
	10-14 Saat Arası	49	3,87	0,51				
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	3,58	0,70	4/401	3,181	**0,014**	A-C
	Toplam	406	3,72	0,61				

A: Hiç B: 2-6 Saat Arası C: 6-10 Saat Arası D: 10-14 Saat Arası E: 15 ve 15 Saatten Fazla

Tablo 66'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda, aralarındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,672, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığının, kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerinin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,983, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon

faaliyetlerine katılma sıklığının, temel değerler üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin iletişim becerilerinin, rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401= 1,931, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığının, iletişim becerileri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin öznel iyi oluş hallerinin, rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F401=3,181, p<0,05). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve hiç rekreasyon faaliyetlerine katılmayan öğrencilerin öznel iyi oluş hallerinin 6-10 saat arasında rekreasyon faaliyetlerine katılan öğrencilerin öznel iyi oluş hallerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Hiç rekreasyon faaliyetlerine katılmayanların ortalamasının X=3,62, 6-10 saat arasında rekreasyon faaliyetlerine katılanların ortalamasının X=3,92 olduğu görülmektedir. Buna göre hiç rekreasyon faaliyetlerine katılmamakla 6-10 saat arasında rekreasyon faaliyetlerine katılmak öznel iyi oluş halini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Tablo 67. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Rekreasyona Katılma Sıklığına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	**Rekreasyon Faaliyetlerine Katılma Sıklığı**	**N**	**X**	**S.s**	**Sd**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
(Kişilik Özellikleri)	Hiç	108	3,71	0,92				
	2-6 Saat Arası	173	3,95	0,73				

Olumlu Kişilik Özellikleri	6-10 Saat Arası	46	3,99	0,72			
	10-14 Saat Arası	49	4,07	0,69			
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	3,83	1,00	4/401	2,529	**0,040**
	Toplam	406	3,90	0,80			
(Kişilik Özellikleri) Olumsuz Kişilik Özellikleri	Hiç	108	3,68	0,87			
	2-6 Saat Arası	173	3,56	0,93			
	6-10 Saat Arası	46	3,80	0,76			
	10-14 Saat Arası	49	3,83	0,87			
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	3,80	0,73	4/401	1,547	**0,188**
	Toplam	406	3,67	0,88			

A: Hiç B: 2-6 Saat Arası C: 6-10 Saat Arası D: 10-14 Saat Arası E: 15 ve 15 Saatten Fazla

Tablo 67'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özelliklerinin rekreasyona katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{401}=2,529$ $p<0,05$). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden, varyanslar eşit dağılmadığı için "Games Howell" testi uygulanmıştır. Hiç rekreasyon faaliyetlerine katılmayan öğrencilerin kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özelliklerinin 10-14 saat rekreasyon faaliyetine katılanların kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. 10-14 saat rekreasyon faaliyetine katılanların ortalamasının X=4,07 ve hiç rekreasyon faaliyetlerine katılmayanların ortalamasının X=3,71 olduğu görülmektedir. Buna göre 10-14 saat rekreasyon faaliyetine katılmakla hiç rekreasyon faaliyetlerine katılmamak kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumsuz kişilik özelliklerinin rekreasyon faaliyetlerine

katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,547, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığının, kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumsuz kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 68. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Rekreasyona Katılma Sıklığına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	**Rekreasyon Faaliyetlerine Katılma Sıklığı**	**N**	**X**	**S.s**	**Sd**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
(Temel Değerler) Yeniliklere Açıklık	Hiç	108	4,67	1,04	4/401	1,329	**0,258**	
	2-6 Saat Arası	173	4,83	0,81				
	6-10 Saat Arası	46	5,01	0,86				
	10-14 Saat Arası	49	4,80	0,93				
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	4,89	0,81				
	Toplam	406	4,81	0,90				
(Temel Değerler) Öz-Genişletim	Hiç	108	4,45	1,202	4/401	0,548	**0,701**	
	2-6 Saat Arası	173	4,47	1,06				
	6-10 Saat Arası	46	4,67	1,04				
	10-14 Saat Arası	49	4,51	1,00				
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	4,66	1,05				
	Toplam	406	4,50	1,09				
(Temel Değerler) Korumacı	Hiç	108	4,25	1,14	4/401	0,555	**0,696**	
	2-6 Saat Arası	173	4,40	0,99				
	6-10 Saat Arası	46	4,39	1,10				
	10-14 Saat Arası	49	4,39	0,87				
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	4,19	1,19				
	Toplam	406	4,34	1,05				
(Temel Değerler) Öz-Aşkın	Hiç	108	3,83	0,75				
	2-6 Saat Arası	173	3,93	0,77				
	6-10 Saat Arası	46	4,11	0,57				

	10-14 Saat Arası	49	4,01	0,64			
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	3,79	0,96	4/401	1,499	**0,202**
	Toplam	406	3,92	0,75			

A: Hiç B: 2-6 Saat Arası C: 6-10 Saat Arası D: 10-14 Saat Arası E: 15 ve 15 Saatten Fazla

Tablo 68'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan yeniliklere açıklık boyutunun rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,329, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığının, temel değerlerin alt boyutu olan yeniliklere açıklık üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan öz-genişletim boyutunun rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,548, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığının, temel değerlerin alt boyutu olan öz-genişletim üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan korumacı boyutunun rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,555, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığının, temel değerlerin alt boyutu olan korumacı üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan öz-aşkın boyutunun rekreasyon faaliyetlerine katılma

sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,499, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığının, temel değerlerin alt boyutu olan öz-aşkın üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 69. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Rekreasyona Katılma Sıklığına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	**Rekreasyon Faaliyetlerine Katılma Sıklığı**	**N**	**X**	**S.s**	**Sd**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
(Öznel İyi Oluş Hali) Yaşamını Kendi Geçmiş Ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	Hiç	108	3,56	0,87	4/401	1,513	**0,198**	
	2-6 Saat Arası	173	3,64	0,85				
	6-10 Saat Arası	46	3,75	0,82				
	10-14 Saat Arası	49	3,83	0,76				
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	3,43	0,85				
	Toplam	406	3,64	0,84				
(Öznel İyi Oluş Hali) Olumlu Olumsuz Duygular	Hiç	108	3,41	0,84	4/401	3,491	**0,008**	D-A
	2-6 Saat Arası	173	3,53	0,86				
	6-10 Saat Arası	46	3,78	0,73				
	10-14 Saat Arası	49	3,88	0,74				
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	3,54	0,97				
	Toplam	406	3,57	0,85				
(Öznel İyi Oluş Hali) Geleceğe Bakış	Hiç	108	3,79	0,87	4/401	3,126	**0,015**	C-E
	2-6 Saat Arası	173	3,87	0,78				
	6-10 Saat Arası	46	4,15	0,70				
	10-14 Saat Arası	49	3,79	0,91				
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	3,51	0,85				
	Toplam	406	3,84	0,83				
(Öznel İyi Oluş Hali)	Hiç	108	3,90	1,00				
	2-6 Saat Arası	173	4,15	1,02				

Aile İlişkileri	6-10 Saat Arası	46	4,35	0,70			
	10-14 Saat Arası	49	4,16	0,91			
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	4,08	1,01	4/401	2,098	**0,080**
	Toplam	406	4,10	0,98			
(Öznel İyi Oluş Hali) Başkalarının Yaşamına İmrenme	Hiç	108	3,68	0,98			
	2-6 Saat Arası	173	3,62	1,15			
	6-10 Saat Arası	46	3,86	0,90			
	10-14 Saat Arası	49	3,81	1,01			
	15 ve 15 Saatten Fazla	30	3,65	1,03	4/401	0,639	**0,635**
	Toplam	406	3,69	1,05			

A: Hiç B: 2-6 Saat Arası C: 6-10 Saat Arası D: 10-14 Saat Arası E: 15 ve 15 Saatten Fazla

Tablo 69'da görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama boyutunun rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F_{401}= 1,513, $p>0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığının, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin altboyutu olan olumlu ve olumsuz duygular boyutunun rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F_{401}=3,491, $p<0,05$). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve hiç rekreasyon faaliyetlerine katılmayan öğrencilerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygularının 10-14 saat rekreasyon faaliyetine katılanların öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygularına

göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. 10-14 saat rekreasyon faaliyetine katılanların ortalamasının X=3,88 ve hiç rekreasyon faaliyetlerine katılmayanların ortalamasının X=3,41 olduğu görülmektedir. Buna göre 10-14 saat rekreasyon faaliyetine katılmakla hiç rekreasyon faaliyetlerine katılmamak öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duyguları etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerin ve akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin altboyutu olan geleceğe bakış boyutunun rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F401=3,126, p<0,05). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve 15 saat ve daha fazla rekreasyon faaliyetlerine katılan öğrencilerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakışlarının 6-10 saat rekreasyon faaliyetine katılanların öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakışlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. 6-10 saat rekreasyon faaliyetine katılanların ortalamasının X=4,15 ve 15 saat ve daha fazla rekreasyon faaliyetlerine katılmayanların ortalamasının X=3,51 olduğu görülmektedir. Buna göre 6-10 saat rekreasyon faaliyetine katılmakla 15 saat ve daha fazla rekreasyon faaliyetlerine katılmak öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakışı etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan aile ilişkileri boyutunun rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,513, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığının, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan aile ilişkileri boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme boyutunun rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,513, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığının, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.4.4. Seyahat Etme Sıklığı

Kişilik özellikleri, temel değerler, iletişim becerileri ve öznel iyi oluş hali ile senede bir kez seyahat etmek, iki kez, üç kez, 4 kez, 5 ve daha fazla seyahat etmek olmak üzere beş gruptan oluşan seyahat etme sıklığı ortalamaları arasında fark olup olmadığının incelendiği ANOVA analizlerinin sonuçları ve değerlendirmeleri bu bölümde yapılmıştır.

Tablo 70. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Ne Sıklıkta Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Seyahat Etme Sıklığı	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
Kişilik Özellikleri	Senede 1 kez	102	3,73	0,71	4/401	0,373	**0,828**	
	Senede 2 kez	93	3,78	0,64				
	Senede 3 kez	63	3,74	0,69				
	Senede 4 kez	43	3,83	0,67				
	Senede 5 ve daha fazla	105	3,83	0,68				
	Total	406	3,78	0,68				
Temel Değerler	Senede 1 kez	102	4,51	0,81				
	Senede 2 kez	93	4,73	0,67				

	Senede 3 kez	63	4,72	0,89				
	Senede 4 kez	43	4,56	0,75				
	Senede 5 ve daha fazla	105	4,84	0,78	4/401	2,751	**0,028**	A-E
	Total	406	4,68	0,79				
İletişim Becerileri	Senede 1 kez	102	4,02	0,58				
	Senede 2 kez	93	4,05	0,55				
	Senede 3 kez	63	4,03	0,58				
	Senede 4 kez	43	3,95	0,66				
	Senede 5 ve daha fazla	105	4,10	0,58	4/401	0,562	**0,691**	
	Total	406	4,04	0,58				
Öznel İyi Oluş Hali	Senede 1 kez	102	3,66	0,59				
	Senede 2 kez	93	3,69	0,66				
	Senede 3 kez	63	3,68	0,58				
	Senede 4 kez	43	3,83	0,62				
	Senede 5 ve daha fazla	105	3,80	0,59	4/401	1,130	**0,342**	
	Total	406	3,72	0,61				

A: Senede 1 kez B: Senede 2 kez C: Senede 3 kez D: Senede 4 kez E: Senede 5 ve daha fazla

Tablo 70'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,373, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklığının, kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerinin seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F401=2,751, p<0,05). Farkın hangi ortalamalar

arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır. Senede bir kez seyahat eden öğrencilerin temel değerlerinin senede 5 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin temel değerlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Senede 5 kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=4,84 ve senede bir kez seyahat edenlerin ortalamasının X=4,51 olduğu görülmektedir. Buna göre, senede 5 kez veya daha fazla seyahat etmekle senede bir kez seyahat etmek bireylerin temel değerlerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, iletişim becerilerinin seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,562, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, öznel iyi oluş hali üzerinde anlamlı etkinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,130, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, öznel iyi oluş hali üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 71. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	**Seyahat Etme Sıklığı**	**N**	**X**	**S.s**	**Sd**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
(Kişilik Özellikleri) Olumlu Kişilik Özellikleri	Senede 1 kez	102	3,84	0,84				
	Senede 2 kez	93	3,90	0,73				
	Senede 3 kez	63	3,78	0,88				
	Senede 4 kez	43	4,00	0,68				

	Senede 5 ve daha fazla	105	3,97	0,84	4/401	0,869	0,482	
	Total	406	3,90	0,80				
(Kişilik Özellikleri) Olumsuz Kişilik Özellikleri	Senede 1 kez	102	3,63	0,90				
	Senede 2 kez	93	3,66	0,82				
	Senede 3 kez	63	3,70	0,90				
	Senede 4 kez	43	3,64	0,99				
	Senede 5 ve daha fazla	105	3,70	0,85	4/401	0,114	0,978	
	Total	406	3,67	0,88				

A: Senede 1 kez B: Senede 2 kez C: Senede 3 kez D: Senede 4 kez E: Senede 5 ve daha fazla

Tablo 71'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özelliğinin seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,869, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özelliği üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumsuz kişilik özelliğinin seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,114, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumsuz kişilik özelliği üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 72. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	**Seyahat Etme Sıklığı**	**N**	**X**	**S.s**	**Sd**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**

(Temel Değerler) Yeniliklere Açıklık	Senede 1 kez	102	4,61	0,90	4/401	2,698	**0,030**	E-A
	Senede 2 kez	93	4,82	0,82				
	Senede 3 kez	63	4,79	1,00				
	Senede 4 kez	43	4,75	0,86				
	Senede 5 ve daha fazla	105	5,01	0,88				
	Total	406	4,81	0,90				
(Temel Değerler) Öz-Genişletim	Senede 1 kez	102	4,28	1,11	4/401	2,076	**0,083**	
	Senede 2 kez	93	4,52	0,99				
	Senede 3 kez	63	4,68	1,11				
	Senede 4 kez	43	4,39	1,10				
	Senede 5 ve daha fazla	105	4,65	1,11				
	Total	406	4,50	1,09				
(Temel Değerler) Korumacı	Senede 1 kez	102	4,21	1,09	4/401	1,431	**0,223**	
	Senede 2 kez	93	4,46	1,00				
	Senede 3 kez	63	4,33	1,10				
	Senede 4 kez	43	4,14	0,96				
	Senede 5 ve daha fazla	105	4,45	1,02				
	Total	406	4,34	1,05				
(Temel Değerler) Öz-Aşkın	Senede 1 kez	102	3,83	0,72	4/401	0,816	**0,516**	
	Senede 2 kez	93	3,93	0,81				
	Senede 3 kez	63	3,92	0,67				
	Senede 4 kez	43	4,06	0,68				
	Senede 5 ve daha fazla	105	3,96	0,79				
	Total	406	3,92	0,75				

A: Senede 1 kez B: Senede 2 kez C: Senede 3 kez D: Senede 4 kez E: Senede 5 ve daha fazla

Tablo 72'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin temel değerler altboyutu olan yeniliklere açıklık boyutu seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F401=2,698, p<0,05). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve senede bir kez seyahat eden öğrencilerin temel değerler altboyutu olan yeniliklere açıklık boyutunun senede 5 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin temel değerler altboyutu olan yeniliklere açıklık boyutuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Senede 5 kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=5,01 ve senede bir kez seyahat edenlerin ortalamasının X=4,61 olduğu görülmektedir. Buna göre senede bir kez seyahat etmekle senede 5 kez veya daha fazla seyahat etmek bireylerin temel değerler altboyutu olan yeniliklere açıklık boyutunu etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin temel değerler alt boyutu olan öz-genişletimin seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=2,076, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, temel değerler alt boyutu olan öz-genişletim üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerler alt boyutu olan korumacı boyutunun seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,431, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, temel değerler alt boyutu olan korumacı üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerler alt boyutu olan öz-aşkın boyutunun seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,816, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, temel değerler alt boyutu olan öz-aşkın üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 73. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	**Seyahat Etme Sıklığı**	**N**	**X**	**S.s**	**Sd**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
(Öznel İyi Oluş Hali) Yaşamını Kendi Geçmiş Ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	Senede 1 kez	102	3,60	0,79	4/401	0,516	**0,724**	
	Senede 2 kez	93	3,60	0,92				
	Senede 3 kez	63	3,58	0,87				
	Senede 4 kez	43	3,76	0,81				
	Senede 5 ve daha fazla	105	3,70	0,84				
	Total	406	3,64	0,84				
(Öznel İyi Oluş Hali) Olumlu Olumsuz Duygular	Senede 1 kez	102	3,40	0,91	4/401	2,561	**0,038**	
	Senede 2 kez	93	3,66	0,77				
	Senede 3 kez	63	3,42	0,77				
	Senede 4 kez	43	3,71	0,78				
	Senede 5 ve daha fazla	105	3,68	0,88				
	Total	406	3,57	0,85				
(Öznel İyi Oluş Hali) Geleceğe Bakış	Senede 1 kez	102	3,82	0,75				
	Senede 2 kez	93	3,77	0,71				
	Senede 3 kez	63	3,92	0,83				
	Senede 4 kez	43	3,76	0,91				

	Senede 5 ve daha fazla	105	3,93	0,95	4/401	0,766	**0,548**
	Total	406	3,84	0,83			
(Öznel İyi Oluş Hali) Aile İlişkileri	Senede 1 kez	102	4,07	0,95			
	Senede 2 kez	93	4,09	1,06			
	Senede 3 kez	63	4,07	0,87			
	Senede 4 kez	43	4,26	0,89			
	Senede 5 ve daha fazla	105	4,10	1,03	4/401	0,308	**0,873**
	Total	406	4,10	0,98			
(Öznel İyi Oluş Hali) Başkalarının Yaşamına İmrenme	Senede 1 kez	102	3,72	1,05			
	Senede 2 kez	93	3,44	1,05			
	Senede 3 kez	63	3,68	1,12			
	Senede 4 kez	43	3,93	0,90			
	Senede 5 ve daha fazla	105	3,78	1,05	4/401	2,077	**0,083**
	Total	406	3,69	1,05			

A: Senede 1 kez B: Senede 2 kez C: Senede 3 kez D: Senede 4 kez E: Senede 5 ve daha fazla

Tablo 73'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslamanın seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,516, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan olumlu olumsuz duyguların seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur

(F401=2,561 p<0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklığının, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan olumlu olumsuz duyguların gruplar üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmasına rağmen değişkenler arasında anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir. Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "LSD" testi uygulanmıştır. Senede 4 kez seyahat eden öğrencilerin öznel iyi oluş hali alt boyutu olan olumlu olumsuz duygularının senede 1 kez seyahat eden öğrencilerin öznel iyi oluş hali alt boyutu olan olumlu olumsuz duygularına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Senede 4 kez seyahat edenlerin ortalamasının X=3,71, ve senede 1 kez seyahat edenlerin ortalamasının X=3,40 olduğu görülmektedir. Buna göre Senede 4 kez seyahat etmekle senede 1 kez seyahat etmek öznel iyi oluş hali alt boyutu olan olumlu olumsuz duyguları etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Senede 5 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin öznel iyi oluş hali alt boyutu olan olumlu olumsuz duygularının senede 1 kez seyahat eden öğrencilerin öznel iyi oluş hali alt boyutu olan olumlu olumsuz duygularına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Senede 5 kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=3,68 senede 1 kez seyahat edenlerin ortalamasının X=3,40 olduğu görülmektedir. Buna göre, senede 5 kez veya daha fazla seyahat etmekle senede 1 kez seyahat etmek öznel iyi oluş hali alt boyutu olan olumlu olumsuz duyguları etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan geleceğe bakışın seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,766, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan geleceğe bakış üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan aile ilişkilerinin seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü

ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,308, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan aile ilişkileri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenmenin seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=2,077, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin seyahat etme sıklıklarının, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.4.5. Yurtdışına Seyahat Etme Sıklığı

Kişilik özellikleri, temel değerler, iletişim becerileri ve öznel iyi oluş hali ile hiç yurt dışına seyahat etmemiş olmak, senede bir kez yurtdışına seyahat etmek, iki kez veya daha fazla yurtdışına seyahat etmek olmak üzere üç gruptan oluşan yurtdışına seyahat etme sıklığı ortalamaları arasında fark olup olmadığının incelendiği ANOVA analizlerinin sonuçları ve değerlendirmeleri şöyledir.

Tablo 74. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Ne Sıklıkta Yurtdışına Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Yurtdışına Seyahat Etme Sıklığı	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
Kişilik Özellikleri	Hiç	280	3,73	0,68	2/403	2,808	**0,062**	
	Senede 1 kez	95	3,86	0,67				
	Senede 2 ve daha fazla	31	3,99	0,64				
	Toplam	406	3,78	0,68				
	Hiç	280	4,65	0,75				

Temel Değerler	Senede 1 kez	95	4,65	0,90				
	Senede 2 ve daha fazla	31	5,03	0,59	2/403	3,363	**0,036**	A-C B-C
	Toplam	406	4,68	0,79				
İletişim Becerileri	Hiç	280	4,01	0,60				
	Senede 1 kez	95	4,08	0,55				
	Senede 2 ve daha fazla	31	4,23	0,48	2/403	2,314	**0,100**	
	Toplam	406	4,04	0,58				
Öznel İyi Oluş Hali	Hiç	280	3,68	0,62				
	Senede 1 kez	95	3,79	0,57				
	Senede 2 ve daha fazla	31	3,97	0,52	2/403	4,107	**0,017**	A-C
	Toplam	406	3,72	0,61				

A: Hiç B: Senede 1 kez C: Senede 2 ve daha fazla

Tablo 74'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F_{403}=2,808$, $p>0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin yurtdışına seyahat etme sıklıklarının, kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerinin yurtdışına seyahat etmelerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{403}=3,363$, $p<0,05$). Farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır. Yurtdışına hiç seyahat etmeyen öğrencilerin temel değerlerinin yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin temel değerlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yurtdışına senede 2

kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=5,03 ve yurtdışına hiç seyahat etmeyenlerin ortalamasının X=4,65 olduğu görülmektedir. Buna göre yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat etmekle yurtdışına hiç seyahat etmemek bireylerin temel değerlerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin temel değerlerinin yurtdışına senede 1 kez seyahat eden öğrencilerin temel değerlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=5,03 ve yurtdışına senede 1 kez seyahat edenlerin ortalamasının X=4,65 olduğu görülmektedir. Buna göre yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat etmekle yurtdışına senede 1 kez seyahat etmek bireylerin temel değerlerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, iletişim becerilerinin yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=2,314, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin yurtdışına seyahat etme sıklıklarının, iletişim becerileri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F403=4,107, p<0,05). Buna göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin öznel iyi oluş halinin yurtdışına hiç seyahat etmeyen öğrencilerin öznel iyi oluş haline göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=3,97 ve yurtdışına hiç seyahat etmeyenlerin ortalamasının X=3,68 olduğu görülmektedir. Buna göre yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat etmekle

yurtdışına hiç seyahat etmemek öznel iyi oluş halini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Tablo 75. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Yurtdışına Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	**Yurtdışına Seyahat Etme Sıklığı**	**N**	**X**	**S.s**	**Sd**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
(Kişilik Özellikleri) Olumlu Kişilik Özellikleri	Hiç	280	3,88	0,78	2/403	1,416	**0,244**	
	Senede 1 kez	95	3,88	0,91				
	Senede 2 ve daha fazla	31	4,13	0,66				
	Toplam	406	3,90	0,80				
(Kişilik Özellikleri) Olumsuz Kişilik Özellikleri	Hiç	280	3,59	0,90	2/403	3,531	**0,030**	B-A
	Senede 1 kez	95	3,84	0,78				
	Senede 2 ve daha fazla	31	3,85	0,88				
	Toplam	406	3,67	0,88				

A: Hiç B: Senede 1 kez C: Senede 2 ve daha fazla

Tablo 75'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özelliklerinin yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F_{403}=1,416$, $p>0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin yurtdışına seyahat etme sıklıklarının, kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumlu kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin alt boyutu olan olumsuz kişilik özelliklerinin yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{403}=3,531$, $p<0,05$). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında

olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır ve yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin olumsuz kişilik özelliklerinin yurtdışına hiç seyahat etmeyen öğrencilerin olumsuz kişilik özelliklerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=3,85 ve yurtdışına hiç seyahat etmeyenlerin ortalamasının X=3,59 olduğu görülmektedir. Buna göre yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat etmekle yurtdışına hiç seyahat etmemek olumsuz kişilik özelliklerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Tablo 76. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Yurtdışına Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	**Yurtdışına Seyahat Etme Sıklığı**	**N**	**X**	**S.s**	**Sd**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
(Temel Değerler) Yeniliklere Açıklık	Hiç	280	4,76	0,89	2/403	3,372	**0,035**	C-A
	Senede 1 kez	95	4,81	0,96				
	Senede 2 ve daha fazla	31	5,20	0,74				
	Toplam	406	4,81	0,90				
(Temel Değerler) Öz-Genişletim	Hiç	280	4,42	1,08	2/403	5,953	**0,003**	C-A C-B
	Senede 1 kez	95	4,55	1,16				
	Senede 2 ve daha fazla	31	5,12	0,67				
	Toplam	406	4,50	1,09				
(Temel Değerler) Korumacı	Hiç	280	4,38	1,02	2/403	1,811	**0,165**	
	Senede 1 kez	95	4,17	1,15				
	Senede 2 ve daha fazla	31	4,50	0,92				
	Toplam	406	4,34	1,05				
(Temel Değerler) Öz-Aşkın	Hiç	280	3,88	0,77	2/403	1,764	**0,173**	
	Senede 1 kez	95	4,00	0,69				
	Senede 2 ve daha fazla	31	4,10	0,68				
	Toplam	406	3,92	0,75				

A: Hiç B: Senede 1 kez C: Senede 2 ve daha fazla

Tablo 76'da görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan yeniliklere açıklık alt boyutunun yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi

sonucunda aralarındaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F403=3,372, p<0,05). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır. Yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin yeniliklere açıklıklarının yurtdışına hiç seyahat etmeyen öğrencilerin yeniliklere açıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=5,20 ve yurtdışına hiç seyahat etmeyenlerin ortalamasının X=4,76 olduğu görülmektedir. Buna göre yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat etmekle yurtdışına hiç seyahat etmemek temel değerlerin alt boyutu olan yeniliğe açıklığı etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin temel değerlerin alt boyutu olan öz-genişletim alt boyutunun yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F403=5,953, p<0,05). Buna göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden, varyanslar eşit dağılmadığı için "Games Howell" testi uygulanmıştır. Yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin öz-genişletimlerinin yurtdışına hiç seyahat etmeyen öğrencilerin öz-genişletimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=5,12 ve yurtdışına hiç seyahat etmeyenlerin ortalamasının X=4,42 olduğu görülmektedir. Buna göre yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat etmekle yurtdışına hiç seyahat etmemek temel değerlerin alt boyutu olan öz-genişletimi etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin temel değerlerinin altboyutu olan öz-genişletimlerinin yurtdışına senede 1 kez seyahat eden öğrencilerin öz-genişletimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=5,03 ve yurtdışına senede 1 kez seyahat edenlerin ortalamasının X=4,55 olduğu görülmektedir. Buna göre yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat etmekle yurtdışına senede

1 kez seyahat etmek bireylerin temel değerlerinin altboyutu olan öz-genişletimi etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerler alt boyutu olan korumacı boyutunun yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=1,811, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin yurtdışına seyahat etme sıklıklarının, temel değerler alt boyutu olan korumacı üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerler alt boyutu olan öz-aşkın boyutunun yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=1,764, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin yurtdışına seyahat etme sıklıklarının, temel değerler alt boyutu olan öz-aşkınlık üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 77. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Ne Sıklıkta Yurtdışına Seyahat Ettiklerine Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	**Yurtdışına Seyahat Etme Sıklığı**	**N**	**X**	**S.s**	**Sd**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
(Öznel İyi Oluş Hali) Yaşamını Kendi Geçmiş Ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	Hiç	280	3,59	0,87	2/403	1,676	**0,188**	
	Senede 1 kez	95	3,74	0,77				
	Senede 2 ve daha fazla	31	3,79	0,78				
	Toplam	406	3,64	0,84				
(Öznel İyi Oluş Hali) Olumlu Olumsuz Duygular	Hiç	280	3,51	0,88	2/403	3,411	**0,034**	C-A
	Senede 1 kez	95	3,64	0,72				
	Senede 2 ve daha fazla	31	3,90	0,77				

	Toplam	406	3,57	0,85				
(Öznel İyi Oluş Hali) Geleceğe Bakış	Hiç	280	3,79	0,82	2/403	7,103	**0,001**	C-A C-B
	Senede 1 kez	95	3,85	0,80				
	Senede 2 ve daha fazla	31	4,37	0,81				
	Toplam	406	3,84	0,83				
(Öznel İyi Oluş Hali) Aile İlişkileri	Hiç	280	4,06	1,01	2/403	0,793	**0,453**	
	Senede 1 kez	95	4,19	0,93				
	Senede 2 ve daha fazla	31	4,19	0,82				
	Toplam	406	4,10	0,97				
(Öznel İyi Oluş Hali) Başkalarının Yaşamına İmrenme	Hiç	280	3,67	1,06	2/403	0,187	**0,830**	
	Senede 1 kez	95	3,72	1,093				
	Senede 2 ve daha fazla	31	3,77	0,93				
	Toplam	406	3,69	1,05				

A: Hiç B: Senede 1 kez C: Senede 2 ve daha fazla

Tablo 77'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslamanın yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=1,676, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin yurtdışına seyahat etme sıklıklarının, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin altboyutu olan olumlu olumsuz duygular boyutunun yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur (F403=3,411, p<0,05). Buna sonuca göre, farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey"

testi uygulanmıştır. Yurtdışına hiç seyahat etmeyen öğrencilerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygularının senede 2 kez veya daha fazla yurtdışına seyahat eden öğrencilerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygularına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. 2 kez veya daha fazla yurtdışına seyahat edenlerin ortalamasının X=3,90 ve yurtdışına hiç seyahat etmeyen öğrencilerin ortalamasının X=3,51 olduğu görülmektedir. Buna göre 2 kez veya daha fazla yurtdışına seyahat etmekle yurtdışına hiç seyahat etmemek öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duyguları etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin altboyutu olan geleceğe bakış boyutunun yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($F_{403}=7,103$, $p<0,05$). Bu sonuca göre farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmıştır. Yurtdışına hiç seyahat etmeyen öğrencilerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakışlarının senede 2 kez veya daha fazla yurtdışına seyahat eden öğrencilerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakışlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. 2 kez veya daha fazla yurtdışına seyahat edenlerin ortalamasının X=4,37 ve yurtdışına hiç seyahat etmeyen öğrencilerin ortalamasının X=3,79 olduğu görülmektedir. Buna göre 2 kez veya daha fazla yurtdışına seyahat etmekle yurtdışına hiç seyahat etmemek öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakışı etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat eden öğrencilerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakışlarının, yurtdışına senede 1 kez seyahat eden öğrencilerin geleceğe bakışlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Yurtdışına senede 2 kez veya daha fazla seyahat edenlerin ortalamasının X=4,37 ve yurtdışına senede 1 kez seyahat edenlerin ortalamasının X=3,85 olduğu görülmektedir. Buna göre yurtdışına senede 2 kez veya

daha fazla seyahat etmekle yurtdışına senede 1 kez seyahat etmek bireylerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakışı etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan aile ilişkilerinin yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=0,793, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin yurtdışına seyahat etme sıklıklarının, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan aile ilişkileri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenmenin yurtdışına seyahat etme sıklığına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F403=0,187, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin yurtdışına seyahat etme sıklıklarının, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.4.6. Kardeş Sayısı

Kişilik özellikleri, temel değerler, iletişim becerileri ve öznel iyi oluş hali ile tek çocuk olmak, iki kardeş olmak, 3 kardeş olmak, 4 veya daha fazla kardeş olmak üzere dört gruptan oluşan kardeş sayısı ortalamaları arasında fark olup olmadığının incelendiği ANOVA analizlerinin sonuçları ve değerlendirmeleri bu bölümde yapılmıştır.

Tablo 78. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Kardeş Sayısına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Kardeş Sayısı	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
	Tek çocuk	39	3,70	0,64				

Kişilik Özellikleri	2 Kardeş	119	3,80	0,69			
	3 Kardeş	116	3,73	0,67			
	4 Kardeş veya daha fazla	60	3,87	0,66	3/402	0,759	**0,517**
	Total	406	3,78	0,68			
Temel Değerler	Tek çocuk	39	4,49	1,03			
	2 Kardeş	119	4,69	0,78			
	3 Kardeş	116	4,73	0,72			
	4 Kardeş veya daha fazla	60	4,69	0,74	3/402	0,893	**0,445**
	Total	406	4,68	0,79			
İletişim Becerileri	Tek çocuk	39	4,04	0,58			
	2 Kardeş	119	4,02	0,59			
	3 Kardeş	116	4,05	0,60			
	4 Kardeş veya daha fazla	60	4,08	0,54	3/402	0,191	**0,903**
	Total	406	4,04	0,58			
Öznel İyi Oluş Hali	Tek çocuk	39	3,63	0,65			
	2 Kardeş	119	3,70	0,59			
	3 Kardeş	116	3,73	0,62			
	4 Kardeş veya daha fazla	60	3,86	0,60	3/402	1,380	**0,248**
	Total	406	3,72	0,61			

A: Tek çocuk B: 2 Kardeş C: 3 Kardeş D: 4 Kardeş veya daha fazla

Tablo 78'da görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur ($F_{402}=0,759$, $p>0,05$). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit

etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=0,893, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, temel değerler üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, iletişim becerilerinin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=0,191, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, iletişim becerileri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,380, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, öznel iyi oluş hali üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 79. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Kardeş Sayısına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	Kardeş Sayısı	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
(Kişilik Özellikleri) Olumlu Kişilik Özellikleri	Tek çocuk	39	3,72	0,99	3/402	1,399	**0,243**	
	2 Kardeş	119	3,94	0,79				
	3 Kardeş	116	3,83	0,81				
	4 Kardeş veya daha fazla	60	4,01	0,68				
	Total	406	3,90	0,80				
(Kişilik Özellikleri) Olumsuz Kişilik Özellikleri	Tek çocuk	39	3,68	0,84	3/402	0,148	**0,931**	
	2 Kardeş	119	3,67	0,91				
	3 Kardeş	116	3,64	0,82				
	4 Kardeş veya daha fazla	60	3,73	0,89				
	Total	406	3,67	0,88				

A: Tek çocuk B: 2 Kardeş C: 3 Kardeş D: 4 Kardeş veya daha fazla

Tablo 79'da görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özellikleri altboyutu olan olumlu kişilik özelliklerinin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,399, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özellikleri altboyutu olan olumsuz kişilik özelliklerinin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,148, p>0,05). Bu sonuca göre öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 80. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Kardeş Sayısına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	**Kardeş Sayısı**	**N**	**X**	**S.s**	**Sd**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
(Temel Değerler) Yeniliklere Açıklık	Tek çocuk	39	4,58	1,17	3/402	0,954	**0,414**	
	2 Kardeş	119	4,84	0,83				
	3 Kardeş	116	4,82	0,89				
	4 Kardeş veya daha fazla	60	4,83	0,89				
	Total	406	4,81	0,90				
(Temel Değerler) Öz-Genişletim	Tek çocuk	39	4,37	1,22	3/402	0,474	**0,701**	
	2 Kardeş	119	4,52	1,12				
	3 Kardeş	116	4,57	1,06				
	4 Kardeş veya daha fazla	60	4,42	0,97				
	Total	406	4,50	1,09				
(Temel Değerler) Korumacı	Tek çocuk	39	4,10	1,24	3/402	1,154	**0,327**	
	2 Kardeş	119	4,31	1,09				
	3 Kardeş	116	4,42	0,95				
	4 Kardeş veya daha fazla	60	4,45	0,92				

	Total	406	4,34	1,05			
(Temel Değerler)	Tek çocuk	39	3,79	0,69			
	2 Kardeş	119	3,92	0,76			
	3 Kardeş	116	3,91	0,78			
Öz-Aşkın	4 Kardeş veya daha fazla	60	4,06	0,68	3/402	1,132	**0,336**
	Total	406	3,92	0,75			

A: Tek çocuk B: 2 Kardeş C: 3 Kardeş D: 4 Kardeş veya daha fazla

Tablo 80'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerler altboyutu olan yeniliklere açıklık boyutunun kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=0,954, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, temel değerler altboyutu olan yeniliklere açıklık boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerler altboyutu olan öz-genişletim boyutunun kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=0,474, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, temel değerler altboyutu olan öz-genişletim boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerler altboyutu olan korumacı boyutunun kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,154, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, temel değerler altboyutu olan korumacı boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerler altboyutu olan öz-aşkın boyutunun kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde

farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,132, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, temel değerler altboyutu olan öz-aşkın boyutu üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 81. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Kardeş Sayısına Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Kardeş Sayısı	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
(Öznel İyi Oluş Hali) Yaşamını Kendi Geçmiş Ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	Tek çocuk	39	3,62	0,91	3/402	0,064	**0,979**	
	2 Kardeş	119	3,65	0,84				
	3 Kardeş	116	3,62	0,80				
	4 Kardeş veya daha fazla	60	3,67	0,91				
	Total	406	3,64	0,84				
(Öznel İyi Oluş Hali) Olumlu Olumsuz Duygular	Tek çocuk	39	3,43	0,96	3/402	1,023	**0,382**	
	2 Kardeş	119	3,53	0,81				
	3 Kardeş	116	3,61	0,88				
	4 Kardeş veya daha fazla	60	3,70	0,79				
	Total	406	3,57	0,85				
(Öznel İyi Oluş Hali) Geleceğe Bakış	Tek çocuk	39	3,71	1,04	3/402	2,634	**0,051**	
	2 Kardeş	119	3,76	0,83				
	3 Kardeş	116	3,93	0,79				
	4 Kardeş veya daha fazla	60	4,04	0,68				
	Total	406	3,84	0,83				
(Öznel İyi Oluş Hali) Aile İlişkileri	Tek çocuk	39	4,12	0,90	3/402	1,486	**0,218**	
	2 Kardeş	119	4,16	0,91				
	3 Kardeş	116	3,95	1,07				
	4 Kardeş veya daha fazla	60	4,23	1,02				
	Total	406	4,10	0,98				
(Öznel İyi Oluş Hali) Başkalarının Yaşamına İmrenme	Tek çocuk	39	3,44	1,25	3/402	2,575	**0,054**	
	2 Kardeş	119	3,63	1,06				
	3 Kardeş	116	3,72	1,00				
	4 Kardeş veya daha fazla	60	3,98	0,95				

Total	406	3,69	1,05

A: Tek çocuk B: 2 Kardeş C: 3 Kardeş D: 4 Kardeş veya daha fazla

Tablo 81'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali altboyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslamanın kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=0,064, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, öznel iyi oluş hali altboyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duyguların kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,023, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygular üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakışın kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=2,634, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının, öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakış üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan aile ilişkilerinin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=1,486, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının,

öznel iyi oluş hali altboyutu olan aile ilişkileri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin öznel iyi oluş hali altboyutu olan başkalarının yaşamına imrenmenin kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F402=2,575, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sayısının öznel iyi oluş hali altboyutu olan başkalarının yaşamına imrenme üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.4.7. Kardeşler Arasında Kaçıncı Kardeş Olduğu

Kişilik özellikleri, temel değerler, iletişim becerileri ve öznel iyi oluş hali ile birinci yani ilk çocuk olmak, ikinci çocuk olmak, üçüncü çocuk olmak dördüncü ya da daha büyük çocuk olmak ve tek çocuk olmak yani bireyin ailede kaçıncı çocuk olduğunun ortalamaları arasında fark olup olmadığının incelendiği ANOVA analizlerinin sonuçları ve değerlendirmeleri bu bölümde yapılmıştır.

Tablo 82. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Kaçıncı Kardeş Olduğuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Kaçıncı Kardeş	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
Kişilik Özellikleri	1. çocuk	133	3,79	0,67				
	2. çocuk	154	3,77	0,71				
	3. çocuk	52	3,83	0,64				
	4. veya daha büyük çocuk	36	3,77	0,70				
	Tek çocuk	31	3,75	0,60	4/401	0,128	**0,972**	
	Toplam	406	3,78	0,68				
Temel Değerler	1. çocuk	133	4,66	0,83				
	2. çocuk	154	4,75	0,73				
	3. çocuk	52	4,61	0,71				
	4. veya daha büyük çocuk	36	4,66	0,83				

	Tek çocuk	31	4,57	0,95	4/401	0,621	**0,647**
	Toplam	406	4,68	0,79			
İletişim Becerileri	1. çocuk	133	3,97	0,63			
	2. çocuk	154	4,10	0,55			
	3. çocuk	52	4,04	0,55			
	4. veya daha büyük çocuk	36	4,01	0,59			
	Tek çocuk	31	4,05	0,56	4/401	0,927	**0,448**
	Toplam	406	4,04	0,58			
Öznel İyi Oluş Hali	1. çocuk	133	3,67	0,64			
	2. çocuk	154	3,77	0,58			
	3. çocuk	52	3,80	0,58			
	4. veya daha büyük çocuk	36	3,68	0,64			
	Tek çocuk	31	3,67	0,63	4/401	0,761	**0,551**
	Toplam	406	3,72	0,61			

A: 1. çocuk B: 2. çocuk C: 3. çocuk D: 4. veya daha büyük çocuk E: Tek çocuk

Tablo 82'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin kaçıncı kardeş olduklarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,128, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerinin kaçıncı kardeş olduklarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,621, p>0,05). Bu sonuca göre, akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, temel değerler üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, iletişim becerilerinin kaçıncı kardeş olduklarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,927, p>0,05).

Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, iletişim becerileri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenilebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin kaçıncı kardeş olduklarına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,761, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, öznel iyi oluş hali üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 83. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlrının Örneklemin Kaçıncı Kardeş Olduğuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	Okul Türü	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
(Kişilik Özellikleri) Olumlu Kişilik Özellikleri	1. çocuk	133	3,95	0,82	4/401	0,508	**0,730**	
	2. çocuk	154	3,89	0,83				
	3. çocuk	52	3,83	0,73				
	4. veya daha büyük çocuk	36	3,95	0,70				
	Tek çocuk	31	3,75	0,89				
	Toplam	406	3,90	0,80				
(Kişilik Özellikleri) Olumsuz Kişilik Özellikleri	1. çocuk	133	3,64	0,89	4/401	0,674	**0,610**	
	2. çocuk	154	3,64	0,90				
	3. çocuk	52	3,83	0,77				
	4. veya daha büyük çocuk	36	3,58	0,93				
	Tek çocuk	31	3,74	0,77				
	Toplam	406	3,67	0,88				

A: 1. çocuk B: 2. çocuk C: 3. çocuk D: 4. veya daha büyük çocuk E: Tek çocuk

Tablo 83'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özellikleri alt boyutu olan olumlu kişilik özelliklerinin, kaçıncı kardeş yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,508, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş

sıralamasındaki yerlerinin, kişilik özellikleri alt boyutu olan olumlu kişilik özellikleri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özellikleri alt boyutu olan olumsuz kişilik özelliklerinin, kaçıncı kardeş yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,674, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, kişilik özellikleri alt boyutu olan olumsuz kişilik özellikleri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı söylenebilir.

Tablo 84. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Kaçıncı Kardeş Olduğuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenlerin boyutları	Okul Türü	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
(Temel Değerler) Yeniliklere Açıklık	1. çocuk	133	4,82	0,90				
	2. çocuk	154	4,89	0,82				
	3. çocuk	52	4,67	0,94				
	4. veya daha büyük çocuk	36	4,71	0,99				
	Tek çocuk	31	4,69	1,05	4/401	0,869	**0,482**	
	Toplam	406	4,81	0,90				
(Temel Değerler) Öz-Genişletim	1. çocuk	133	4,46	1,14				
	2. çocuk	154	4,56	1,08				
	3. çocuk	52	4,60	0,92				
	4. veya daha büyük çocuk	36	4,31	1,12				
	Tek çocuk	31	4,48	1,14	4/401	0,541	**0,706**	
	Toplam	406	4,50	1,09				
(Temel Değerler) Korumacı	1. çocuk	133	4,31	1,13				
	2. çocuk	154	4,39	1,02				
	3. çocuk	52	4,25	0,87				
	4. veya daha büyük çocuk	36	4,53	0,93				
	Tek çocuk	31	4,15	1,17	4/401	0,826	**0,509**	

	Toplam	406	4,34	1,05			
(Temel Değerler) Öz-Aşkın	1. çocuk	133	3,85	0,84			
	2. çocuk	154	3,99	0,71			
	3. çocuk	52	3,98	0,68			
	4. veya daha büyük çocuk	36	3,92	0,72			
	Tek çocuk	31	3,82	0,66	4/401	0,829	**0,507**
	Toplam	406	3,92	0,75			

A: 1. çocuk B: 2. çocuk C: 3. çocuk D: 4. veya daha büyük çocuk E: Tek çocuk

Tablo 84'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerler alt boyutu olan yeniliklere açıklık boyutunun, kaçıncı kardeş olduğu yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,869, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, temel değerler alt boyutu olan yeniliklere açıklık üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerler alt boyutu olan öz-genişletim boyutunun, kaçıncı kardeş olduğu yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,541, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, temel değerler alt boyutu olan öz-genişletim üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin temel değerler alt boyutu olan korumacı boyutunun, kaçıncı kardeş olduğu yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401= 0,826, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, temel değerler alt boyutu olan korumacı üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin temel değerler alt boyutu olan öz-aşkın boyutunun, kaçıncı kardeş olduğu yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,829, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, temel değerler alt boyutu olan öz-aşkın üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 85. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Kaçıncı Kardeş Olduğuna Göre Ortalama, Standart Sapma ve Tek Yönlü ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Okul Türü	N	X	S.s	Sd	F	P	Anlamlı Fark
(Öznel İyi Oluş Hali) Yaşamını Kendi Geçmiş Ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	1. çocuk	133	3,61	0,85	4/401	0,678	**0,607**	
	2. çocuk	154	3,69	0,82				
	3. çocuk	52	3,68	0,81				
	4. veya daha büyük çocuk	36	3,45	0,96				
	Tek çocuk	31	3,66	0,86				
	Toplam	406	3,64	0,84				
(Öznel İyi Oluş Hali) Olumlu Olumsuz Duygular	1. çocuk	133	3,49	0,95	4/401	0,870	**0,482**	
	2. çocuk	154	3,63	0,76				
	3. çocuk	52	3,68	0,77				
	4. veya daha büyük çocuk	36	3,55	0,82				
	Tek çocuk	31	3,46	0,92				
	Toplam	406	3,57	0,85				
(Öznel İyi Oluş Hali) Geleceğe Bakış	1. çocuk	133	3,73	0,87	4/401	1,032	**0,390**	
	2. çocuk	154	3,88	0,83				
	3. çocuk	52	3,94	0,75				
	4. veya daha büyük çocuk	36	3,91	0,72				
	Tek çocuk	31	3,92	0,84				
	Toplam	406	3,84	0,83				
(Öznel İyi Oluş Hali) Aile İlişkileri	1. çocuk	133	4,04	1,02	4/401	0,416	**0,797**	
	2. çocuk	154	4,17	0,94				
	3. çocuk	52	4,16	0,87				
	4. veya daha büyük çocuk	36	4,03	1,15				
	Tek çocuk	31	4,05	0,91				
	Toplam	406	4,10	0,98				
(Öznel İyi Oluş Hali)	1. çocuk	133	3,73	1,03				
	2. çocuk	154	3,66	1,05				
	3. çocuk	52	3,75	1,01				

Başkalarının Yaşamına İmrenme	4. veya daha büyük çocuk	36	3,81	0,99			
	Tek çocuk	31	3,39	1,29	4/401	0,862	**0,487**
	Toplam	406	3,69	1,05			

A: 1. çocuk B: 2. çocuk C: 3. çocuk D: 4. veya daha büyük çocuk E: Tek çocuk

Tablo 85'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıla kıyaslama boyutunun, kaçıncı kardeş olduğuna yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,678, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan olumlu olumsuz duygular boyutunun, kaçıncı kardeş olduğuna yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,870, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan olumlu olumsuz duygular üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan geleceğe bakış boyutunun, kaçıncı kardeş olduğuna yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=1,032, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan geleceğe bakış üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan aile ilişkileri boyutunun, kaçıncı kardeş olduğuna yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarında ki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,416, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan aile ilişkileri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme boyutunun, kaçıncı kardeş olduğuna yani kardeşler arasındaki sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan tek faktörlü ANOVA analizi sonucunda aralarındaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (F401=0,862, p>0,05). Bu sonuca göre, öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kardeş sıralamasındaki yerlerinin, öznel iyi oluş hali alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı söylenebilir.

Tablo 86. Demografik Dağılımlarla Tüm Değişkenler İlgili Hipotezler

Hipotez 1: Demografik dağılımlarla kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H1f	Okul türü kişilik özelliklerini etkiler	**Kabul**
H1g	Eğitim durumu kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1h	Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1ı	Seyahat etme sıklığı kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1j	Yurtdışına seyahat etme sıklığı kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1k	Kardeş sayısı kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1l	Kardeşler Arasında kaçıncı kardeş olduğu kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
Hipotez 2: Demografik dağılımlarla temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H2f	Okul türü temel değerleri etkiler	**Kabul**
H2g	Eğitim durumu temel değerleri etkiler	**Ret**

H2h	Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı temel değerleri etkiler	**Ret**
H2ı	Seyahat etme sıklığı temel değerleri etkiler	**Kabul**
H2j	Yurtdışına seyahat etme sıklığı temel değerleri etkiler	**Ret**
H2k	Kardeş sayısı temel değerleri etkiler	**Ret**
H2l	Kardeşler Arasında kaçıncı kardeş olduğu temel değerleri etkiler	**Ret**
Hipotez 3: Demografik dağılımlarla iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H3f	Okul türü iletişim becerilerini etkiler	**Kabul**
H3g	Eğitim durumu iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3h	Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3ı	Seyahat etme sıklığı iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3j	Yurtdışına seyahat etme sıklığı iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3k	Kardeş sayısı iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3l	Kardeşler Arasında kaçıncı kardeş olduğu iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
Hipotez 4: Demografik dağılımlarla öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H4f	Okul türü öznel iyi oluş halini etkiler	**Ret**
H4g	Eğitim durumu öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4h	Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4ı	Seyahat etme sıklığı öznel iyi oluş halini etkiler	**Ret**
H4j	Yurtdışına seyahat etme sıklığı öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4k	Kardeş sayısı öznel iyi oluş halini etkiler	**Ret**
H4l	Kardeşler Arasında kaçıncı kardeş olduğu öznel iyi oluş halini etkiler	**Ret**

4.5. Kruskal Wallis Testi

Gruplar arası tek yönlü varyans analizinin (One-way ANOVA) parametrik olmayan (nonparametrik) alternatifidir. Üç ya da daha fazla grup için karşılaştırmalar yapılması gerektiğinde Kruskal Wallis testi uygulanmaktadır (Kalaycı, 2006, s. 109).

Bu çalışmada eğitim görülen alan ve değişkenlerin ortalamalarının karşılaştırılmasında 3 grup ve gruplardan birinin örneklem boyutu 12 olması nedeniyle Kruskal Wallis testi uygulanmıştır.

Tablo 87. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler, İletişim Becerileri ve Öznel İyi Oluş Hallerinin Örneklemin Turizmde Eğitim Gördüğü Alana Göre Ortalama, Standart Sapma, Ki-Kare ve Kruskal Wallis Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Görülen Alan	N	Sıra Ortalama	Sd	X²	P
Kişilik Özellikleri	Turizm İşletmeciliği	270	205,81	2	2,729	**0,256**
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	203,75			
	Diğer	12	148,79			
	Toplam	406				
Temel Değerler	Turizm İşletmeciliği	270	208,41	2	3,260	**0,196**
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	198,01			
	Diğer	12	149,79			
	Toplam	406				
İletişim Becerileri	Turizm İşletmeciliği	270	208,32	2	1,947	**0,378**
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	196,33			
	Diğer	12	169,17			
	Toplam	406				
Öznel İyi Oluş Hali	Turizm İşletmeciliği	270	205,55	2	2,518	**0,284**
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	204,14			
	Diğer	12	150,71			
	Toplam	406				

Tablo 87'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=2,249,

p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=2,320, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerinin eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, iletişim becerilerinin eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=1,947, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, iletişim becerilerinin eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=2,518, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Tablo 88. Kişilik Özelliklerinin Altboyutlarının Örneklemin Turizmde Eğitim Gördüğü Alana Göre Ortalama, Standart Sapma, Ki-Kare ve Kruskal Wallis Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Görülen Alan	N	Sıra Ortalama	Sd	X^2	P
(Kişilik Özellikleri) Olumlu Kişilik Özellikleri	Turizm İşletmeciliği	270	204,84	2	3,926	**0,140**
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	206,90			
	Diğer	12	138,25			
	Toplam	406				

(Kişilik Özellikleri) Olumsuz Kişilik Özellikleri	Turizm İşletmeciliği	270	202,77	2	0,170	**0,918**
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	203,78			
	Diğer	12	216,92			
	Toplam	406				

Tablo 88'de görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özellikleri alt boyutu olan olumlu kişilik özelliklerinin eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=3,926, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özellikleri alt boyutu olan olumlu kişilik özelliklerinin eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özellikleri alt boyutu olan olumsuz kişilik özelliklerinin eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=0,170, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özellikleri alt boyutu olan olumsuz kişilik özelliklerinin eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Tablo 89. Temel Değerlerin Altboyutlarının Örneklemin Turizmde Eğitim Gördüğü Alana Göre Ortalama, Standart Sapma, Ki-Kare ve Kruskal Wallis Sonuçları

Değişkenler	**Eğitim Görülen Alan**	**N**	**Sıra Ortalama**	**Sd**	**X^2**	**P**
(Temel Değerler) Yeniliklere Açıklık	Turizm İşletmeciliği	270	206,19	2	3,490	**0,175**
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	203,63			
	Diğer	12	141,67			
	Toplam	406				
(Temel Değerler) Öz-Genişletim	Turizm İşletmeciliği	270	201,38			
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	210,07			

	Diğer	12	183,21	2	0,844	**0,656**
	Toplam	406				
(Temel Değerler) Korumacı	Turizm İşletmeciliği	270	209,34			
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	192,48			
	Diğer	12	186,00	2	2,040	**0,361**
	Toplam	406				
(Temel Değerler) Öz-Aşkın	Turizm İşletmeciliği	270	208,46			
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	198,97			
	Diğer	12	138,67	2	4,411	**0,110**
	Toplam	406				

Tablo 89'da görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan yeniliklere açıklık boyutunun eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=3,490, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan yeniliklere açıklık boyutunun eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan öz-genişletim boyutunun eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=0,844, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan öz-genişletim boyutunun eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan korumacı boyutunun eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=2,040, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin

temel değerlerin alt boyutu olan korumacı boyutunun eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan korumacı boyutunun eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=2,040, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan korumacı boyutunun eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan öz-aşkın boyutunun eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=4,411, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin, temel değerlerin alt boyutu olan öz-aşkın boyutunun eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Tablo 90. Öznel İyi Oluş Halinin Altboyutlarının Örneklemin Turizmde Eğitim Gördüğü Alana Göre Ortalama, Standart Sapma, Ki-Kare ve Kruskal Wallis Sonuçları

Değişkenler	Eğitim Görülen Alan	N	Sıra Ortalama	Sd	X^2	P
(Öznel İyi Oluş Hali) Yaşamını Kendi Geçmiş Ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama	Turizm İşletmeciliği	270	206,73	2	0,833	**0,659**
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	198,56			
	Diğer	12	181,96			
	Toplam	406				
(Öznel İyi Oluş Hali) Olumlu Olumsuz Duygular	Turizm İşletmeciliği	270	205,54	2	0,443	**0,801**
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	200,85			
	Diğer	12	185,13			
	Toplam	406				
(Öznel İyi Oluş Hali)	Turizm İşletmeciliği	270	197,24			

Geleceğe Bakış	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	223,96			
	Diğer	12	133,00	2	9,021	**0,011**
	Toplam	406				
(Öznel İyi Oluş Hali) Aile İlişkileri	Turizm İşletmeciliği	270	207,21			
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	197,16			
	Diğer	12	185,50	2	0,979	**0,613**
	Toplam	406				
(Öznel İyi Oluş Hali) Başkalarının Yaşamına İmrenme	Turizm İşletmeciliği	270	204,59			
	Yiyecek İçecek (Gastronomi veya Aşçılık)	124	206,68			
	Diğer	12	146,08	2	3,064	**0,216**
	Toplam	406				

Tablo 90'da görüldüğü üzere, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama boyutunun eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=0,833, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslamanın eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan olumlu olumsuz duygular boyutunun eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=0,443, p>0,05. Buna göre turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan olumlu olumsuz duygular boyutunun eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan geleceğe bakış boyutunun eğitim görülen alana göre

anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olduğu bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=9,021, p<0,05. Buna göre, farkın hangi ortalamalar arasında olduğunu bulmak için nonparametrik karşılaştırma testlerinden "Mann Whitney U" testi uygulanmıştır. Turizm işletmeciliği bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan geleceğe bakışlarının, gastronomi ve aşçılık gibi yiyecek içecek bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin, geleceğe bakışlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Gastronomi ve aşçılık gibi yiyecek içecek bölümlerinde eğitim görenlerin sıra ortalamasının=215,3 ve turizm işletmeciliği bölümlerinde eğitim görenlerin sıra ortalamasının=189,32 olduğu görülmektedir. Buna göre gastronomi ve aşçılık alanında eğitim görmekle turizm işletmeciliği bölümlerinde eğitim görmek öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan geleceğe bakış boyutunu etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ayrıca turizm işletmeciliği ve gastronomi ve aşçılık gibi yiyecek içecek bölümleri dışında diğer diye işaretleme yapan öğrencilerin öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan geleceğe bakış boyutunun gastronomi ve aşçılık gibi yiyecek içecek bölümlerinde eğitim gören öğrencilerin geleceğe bakışlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Gastronomi ve aşçılık gibi yiyecek içecek bölümlerinde eğitim görenlerin sıra ortalamasının=71,15 ve diğer turizm bölümü öğrencilerinin sıra ortalamasının= 41,17 olduğu görülmektedir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan aile ilişkileri boyutunun eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=0,976, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan aile ilişkileri boyutunun eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme boyutunun eğitim görülen alana göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan

Kruskal Wallis testi sonucunda aradaki farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur. X^2(sd=2, n=406)=3,064, p>0,05. Buna göre, turizm alanında eğitim alan öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin, öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme boyutunun eğitim görülen alandan etkilenmediği söylenebilir.

Tablo 91. Demografik Dağılımlardan Turizmde Eğitim Görülen Alan ile Tüm Değişkenlerle İlgili Hipotezler

Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H1m	Kişilik Özellikleri, Turizmde Eğitim Görülen Alandan Ekilenir	**Ret**
H2m	Temel değerler, Turizmde Eğitim Görülen Alandan Ekilenir	**Ret**
H3m	İletişim becerileri, Turizmde Eğitim Görülen Alandan Ekilenir	**Ret**
H4m	Öznel iyi oluş hali, Turizmde Eğitim Görülen Alandan Ekilenir	**Ret**

4.6. Araştırmadaki Değişkenlerin Korelasyon Verileri

Tablo 92. Korelasyon Tablosu

	KÖ	OKÖ	OsuzKÖ	**TD**	YA	ÖG	K	ÖA	**İBE**	**ÖİOH**	YKGB	OOD	GB	Aİ	BYİ
KÖ	1														
OKÖ	0,787**	1													
OsuzKÖ	0,824**	0,300**	1												
TD	0,408**	0,509**	0,164**	1											
YA	0,491**	0,525**	0,278**	0,858**	1										
ÖG	0,285**	0,385**	0,087	0,760**	0,584**	1									
K	0,125*	0,248**	-0,034	0,715**	0,364**	0,380**	1								
ÖA	0,436*	0,300**	0,399**	0,313**	0,367**	0,198**	0,151**	1							
İBE	0,501**	0,499**	0,316**	0,567**	0,545**	0,383**	0,307**	0,342**	1						
ÖİOH	0,561**	0,416**	0,486**	0,379**	0,454**	0,202**	0,183**	0,761**	0,415**	1					
YKGB	0,428**	0,301**	0,386**	0,250**	0,297**	0,098*	0,131**	0,498**	0,289**	0,825**	1				
OOD	0,525**	0,393**	0,452**	0,307**	0,376**	0,205**	0,132**	0,738**	0,387**	0,756**	0,438**	1			
GB	0,400**	0,372**	0,278**	0,395**	0,420**	0,302**	0,221**	0,371**	0,370**	0,532**	0,196**	0,402**	1		
Aİ	0,233**	0,139**	0,232**	0,194**	0,220**	0,113*	0,115*	0,636**	0,155**	0,600**	0,425**	0,333**	0,183**	1	
BYİ	0,205**	0,124*	0,203**	0,114*	0,203**	-0,054	0,007	0,308**	0,136**	0,571**	0,418**	0,227**	0,073	0,242**	1

**Korelasyon anlamlılık değeri 0,01

*Korelasyon anlamlılık değeri 0,05

KÖ: Kişilik Özellikleri/ OKÖ:Olumlu Kişilik Özellikleri/ OsuzKÖ: Olumsuz Kişilik Özellikleri/ TD: Temel Değerler/ YA: Yeniliklere Açıklık / ÖG: Öz-genişletim/ K: Korumacı / ÖA: Öz-aşkın/ İBE: İletişim Becerileri / ÖİOH: Öznel İyi Oluş Hali/ YKGB: Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Yaşamıyla Kıyaslama /OOD: Olumlu Olumsuz Duygular / GB: Geleceğe Bakış / Aİ: Aile İlişkileri/ BYİ: Başkalarının Yaşamına İmrenm

Araştırmanın değişkenleri arasında pearson korelasyon analizi sonuçlarına bakılmış ve tablo 4'e göre değerlendirilmiştir. Buna göre; kişilik özellikleri ile temel değerler puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,408**, p<0,01), kişilik özellikleri ile iletişim becerileri puanları arasında orta ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,501**, p<0,01), kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş hali puanları arasında orta ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,561**, p<0,01), temel değerler ile iletişim becerileri puanları arasında orta ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,567**, p<0,01), temel değerler ile öznel iyi oluş hali puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,379 **, p<0,01), iletişim becerileri ile öznel iyi oluş hali puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,415**, p<0,01) tespit edilmiştir. Buna göre turizm alanında eğitim alan öğrencilerle akademisyen öğrencilerin kişilik özellikleri, temel değerleri, iletişim becerileri ve öznel iyi oluş hali puanları birlikte artmakta ve azalmaktadır.

Araştırmanın değişkenlerinden kişilik özelliklerinin, kişilik özellikleri alt boyutları ve diğer değişkenlerin alt boyutları arasında yapılan pearson korelasyon sonuçları, kişilik özellikleri değişkeni ile olumlu kişilik özellikleri alt boyutu puanları arasında yüksek ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,787**, p<0,01), kişilik özellikleri değişkeni ile olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu puanları arasında yüksek ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,824**, p<0,01), kişilik özellikleri değişkeni ile temel değerler değişkeninin yeniliklere açıklık alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,491**, p<0,01), kişilik özellikleri değişkeni ile temel değerler değişkeninin öz-genişletim alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,285**, p<0,01), kişilik özellikleri değişkeni ile temel değerler değişkeninin korumacı alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,125*, p<0,05), kişilik özellikleri değişkeni ile temel değerler değişkeninin öz-aşkınlık alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,436*, p<0,05), kişilik özellikleri değişkeni ile öznel iyi oluş hali değişkeninin yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,428**, p<0,01), kişilik özellikleri değişkeni ile öznel iyi oluş hali değişkeninin olumlu olumsuz duygular alt boyutu puanları arasında orta ve

pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,525**, p<0,01), kişilik özellikleri değişkeni ile öznel iyi oluş hali değişkeninin geleceğe bakış alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,400**, p<0,01), kişilik özellikleri değişkeni ile öznel iyi oluş hali değişkeninin aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,233**, p<0,01), kişilik özellikleri değişkeni ile öznel iyi oluş hali değişkeninin başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,205**, p<0,01) bulunmuştur.

Araştırmanın değişkenlerinden iletişim becerileri değerlendirme değişkeniyle, diğer değişkenlerin alt boyutları arasında yapılan pearson korelasyon sonuçları, iletişim becerileri değişkeni ile kişilik özellikleri değişkeninin, olumlu kişilik özellikleri alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,499**, p<0,01), iletişim becerileri değişkeni ile kişilik özellikleri değişkeninin olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,361**, p<0,01), iletişim becerileri değişkeni ile temel değerler değişkeninin yeniliklere açıklık alt boyutu puanları arasında orta ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,545**, p<0,01), iletişim becerileri değişkeni ile temel değerler değişkeninin öz-genişletim alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,383**, p<0,01), iletişim becerileri değişkeni ile temel değerler değişkeninin korumacı alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,307**, p<0,01), iletişim becerileri değişkeni ile temel değerler değişkeninin öz-aşkınlık alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,342**, p<0,01), iletişim becerileri değişkeni ile öznel iyi oluş hali değişkeninin yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,289**, p<0,01), iletişim becerileri değişkeni ile öznel iyi oluş hali değişkeninin yaşamını olumlu olumsuz duygular alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,387**, p<0,01), iletişim becerileri değişkeni ile öznel iyi oluş hali değişkeninin geleceğe bakış alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,370**, p<0,01), iletişim becerileri değişkeni ile öznel iyi oluş hali değişkeninin aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif

yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,155**, p<0,01), iletişim becerileri değişkeni ile öznel iyi oluş hali değişkeninin başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,136**, p<0,01) bulunmuştur.

Araştırmanın diğer bir değişkeni olan öznel iyi oluş hali değişkeniyle, araştırmada kullanılan diğer değişkenlerin alt boyutları ve öznel iyi oluş halinin altboyutları arasında yapılan pearson korelasyon sonuçları, öznel iyi oluş hali değişkeniyle ile kişilik özellikleri değişkeninin, olumlu kişilik özellikleri alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,416**, p<0,01), öznel iyi oluş hali değişkeniyle ile kişilik özellikleri değişkeninin, olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,486**, p<0,01), öznel iyi oluş hali değişkeniyle ile temel değerler değişkeninin, yeniliklere açıklık alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,454**, p<0,01), öznel iyi oluş hali değişkeniyle ile temel değerler değişkeninin, öz-genişletim alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,202 **, p<0,01), öznel iyi oluş hali değişkeniyle ile temel değerler değişkeninin, korumacı alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,183**, p<0,01), öznel iyi oluş hali değişkeniyle ile temel değerler değişkeninin, öz-aşkınlık alt boyutu puanları arasında yüksek ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,761**, p<0,01), öznel iyi oluş hali değişkeni ile öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama arasında yüksek ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,825**, p<0,01), öznel iyi oluş hali değişkeni ile öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan olumlu olumsuz duygular arasında yüksek ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,756**, p<0,01), öznel iyi oluş hali değişkeni ile öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan aile ilişkileri arasında orta ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,600**, p<0,01), öznel iyi oluş hali değişkeni ile öznel iyi oluş halinin alt boyutu olan başkalarının yaşamına imrenme arasında orta ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,571**, p<0,01) tespit edilmiştir.

Araştırmanın değişkenlerinin alt boyutları arasında yapılan pearson korelasyon sonuçlarına göre, kişilik özelliklerinin altboyutları olan olumlu kişilik özellikleri alt

boyutu ile olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,300**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri alt boyutu ile temel değerlerin altboyutu olan yeniliklere açıklık alt boyutu puanları arasında orta ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,525**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri alt boyutu ile temel değerlerin altboyutu olan öz-genişletim alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,385**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri alt boyutu ile temel değerlerin altboyutu olan korumacı alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,248**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri alt boyutu ile temel değerlerin altboyutu olan öz-aşkın alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,300**, p<0,01) bulunmuştur.

Kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,301**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygular alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,393**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakış alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,372**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,139**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumlu kişilik özellikleri alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,124*, p<0,05) tespit edilmiştir.

Kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu ile temel değerlerin altboyutu olan yeniliklere açıklık alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,278**, p<0,01), kişilik özelliklerinin

altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu ile temel değerlerin altboyutu olan öz-genişletim alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı (r=0,087, p>0,05), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu ile temel değerlerin altboyutu olan korumacı alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı (r= -0,034, p>0,05), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu ile temel değerlerin altboyutu olan öz-aşkın alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,399**, p<0,01) bulunmuştur.

Kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,386**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygular alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,452**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakış alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,278**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,232**, p<0,01), kişilik özelliklerinin altboyutu olan olumsuz kişilik özellikleri alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,203, p<0,01) bulunmuştur.

Temel değerlerin altboyutları olan yeniliklere açıklık alt boyutu ile öz-genişletim altboyutu puanları arasında orta ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,584**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan yeniliklere açıklık alt boyutu ile korumacı altboyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,364**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan yeniliklere açıklık alt boyutu ile öz-aşkın altboyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,367**, p<0,01) tespit edilmiştir.

Temel değerlerin altboyutları olan yeniliklere açıklık alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,297**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan yeniliklere açıklık alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygular alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,376**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan yeniliklere açıklık alt boyutu puanları ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakış alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,420**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan yeniliklere açıklık alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,220**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan yeniliklere açıklık alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,203**, p<0,01) bulunmuştur.

Temel değerlerin altboyutları olan öz-genişletim alt boyutu ile korumacı altboyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,380**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan öz-genişletim ile öz-aşkın altboyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,198**, p<0,01) tespit edilmiştir.

Temel değerlerin altboyutları olan öz-genişletim alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,098*, p<0,05), temel değerlerin altboyutları olan öz-genişletim alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygular alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,205**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan öz-genişletim alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakış alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,302**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan öz-genişletim alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,113*, p<0,05), temel değerlerin altboyutları olan öz-genişletim alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan

başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı (r=-0,054, p>0,05) görülmüştür.

Temel değerlerin altboyutları olan korumacı, alt boyutu ile öz-aşkın altboyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,151**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan korumacı alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,131**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan korumacı alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygular alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,132**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan korumacı alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakış alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,221**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan korumacı alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,115*, p<0,05), temel değerlerin altboyutları olan korumacı alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı (r=-0,007, p>0,05) bulunmuştur.

Temel değerlerin altboyutları olan öz-aşkın alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının yaşamıyla kıyaslama alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,498**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan öz-aşkın alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan olumlu olumsuz duygular alt boyutu puanları arasında yüksek ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,738**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan öz-aşkın alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan geleceğe bakış alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,371**, p<0,01), temel değerlerin altboyutları olan öz-aşkın alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında orta ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,636**, p<0,01), temel değerlerin altboyutu olan öz-aşkın alt boyutu ile öznel iyi oluş hali altboyutu olan başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,308**, p<0,01) tespit edilmiştir.

Öznel iyi oluş hali altboyutları olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama alt boyutu ile olumlu olumsuz duygular alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,438**, p<0,01), öznel iyi oluş hali altboyutları olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama alt boyutu ile geleceğe bakış alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,196**, p<0,01), öznel iyi oluş hali altboyutları olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama alt boyutu ile aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,425**, p<0,01), öznel iyi oluş hali altboyutları olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama alt boyutu ile başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,418**, p<0,01), öznel iyi oluş hali altboyutları olan olumlu olumsuz duygular alt boyutu ile geleceğe bakış alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,402**, p<0,01), öznel iyi oluş hali altboyutları olan olumlu olumsuz duygular alt boyutu ile aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,333**, p<0,01), öznel iyi oluş hali altboyutları olan olumlu olumsuz duygular alt boyutu ile başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,227**, p<0,01), öznel iyi oluş hali altboyutları olan geleceğe bakış alt boyutu ile aile ilişkileri alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,183**, p<0,01), öznel iyi oluş hali altboyutları olan geleceğe bakış alt boyutu ile başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı (r=0,073, p>0,05), öznel iyi oluş hali altboyutları olan aile ilişkileri alt boyutu ile başkalarının yaşamına imrenme alt boyutu puanları arasında çok zayıf ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (r=0,242**, p<0,01), bulunmuştur.

Tablo 93. Değişkenlerin Birbirleriyle İlgili İlişki Hipotezleri

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Red
Hipotez 5	Kişilik özellikleri ile temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**
Hipotez 6	Kişilik özellikleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**
Hipotez 7	Temel değerlerle iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**

Hipotez 8	Kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**
Hipotez 9	Temel değerlerle öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**
Hipotez 10	İletişim becerisiyle öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**

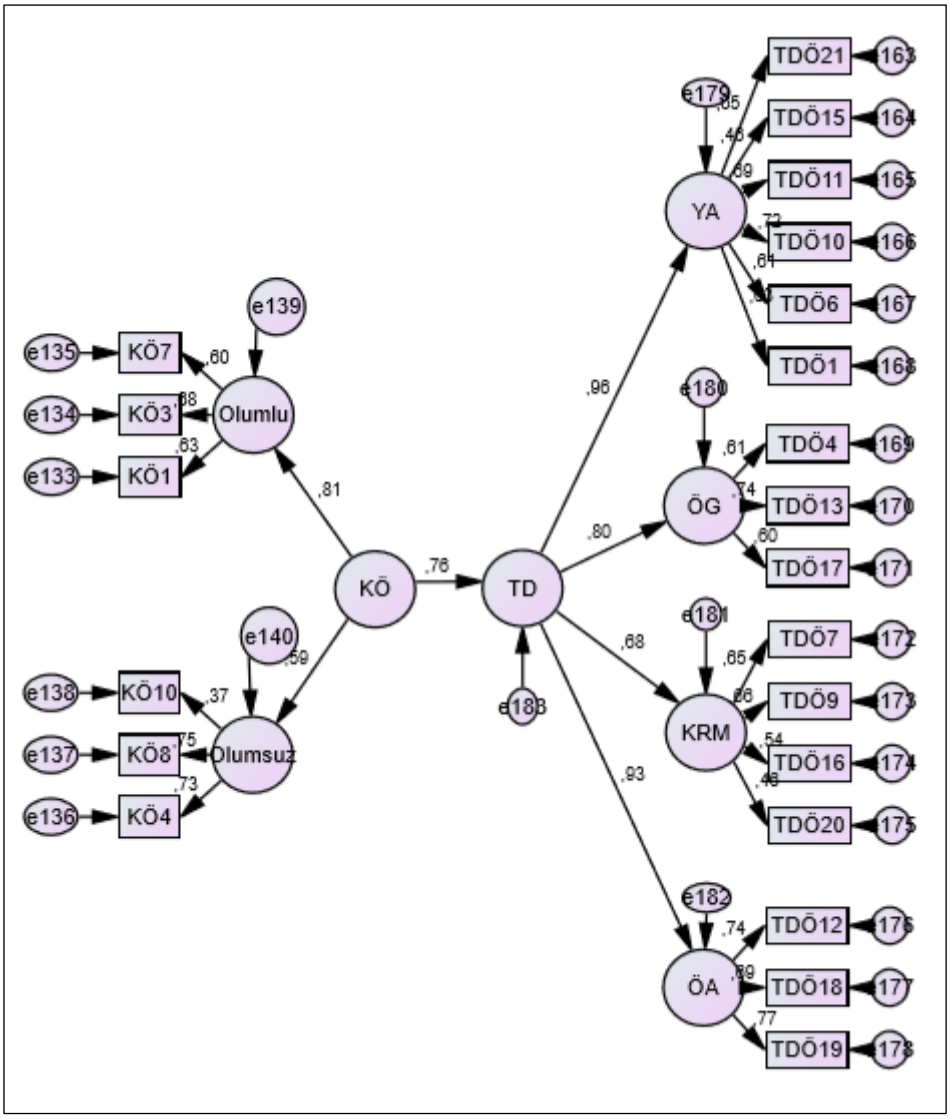
4.7. Temel Hipotezlerin Sorgulanması

Araştırma kapsamında incelenen hipotezlere yönelik sonuçlar bu bölümde incelenmektedir. Bu doğrultuda, kişilik özelliklerinin temel değerlere, kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine, kişilik özelliklerinin öznel iyi oluş haline, temel değerlerin iletişim becerilerine, temel değerlerin öznel iyi oluş haline, iletişim becerilerinin öznel iyi oluş haline etkisinin incelendiği yol analizleri yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde, kişilik özelliklerinin öznel iyi oluş haline iletişim becerileri değişkeni aracılığıyla, temel değerlerin öznel iyi oluş haline iletişim becerileri değişkeni aracılığıyla, kişilik özelliklerinin öznel iyi oluş haline temel değer değişkeni aracılığıyla etkisine yol analizleriyle bakılmıştır. Son olarak, kişilik özellikleri ve temel değerlerin birlikte iletişim becerilerinin aracı rolüyle öznel iyi oluş haline etkisine yol analizleri vasıtasıyla bakılmıştır. Bunlara ilişkin analizler aşağıda bulunmaktadır.

4.7.1. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Temel Değerler Değişkenine Etkisi

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan kişilik özellikleri temel değerleri etkiler hipotezi AMOS istatistik programıyla incelenmiş, hipotez doğrultusunda oluşturulan modelin uyum indeksleri ve yol analizi yapılmıştır. Bir bağımlı ve bir bağımsız veya birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması olan regresyon analiziyle kişilik özelliklei değişkeninin, temel değerler değişkeni üzerindeki etkisine bakılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 199).

Şekil 16. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Temel Değerler Değişkenine Etkisi Modeli

Modelin uyum indeksi sonuçlarına bakıldığında; CMIN/DF(X^2 /df): 3,170 (643,498/203), P: 0,000 GFI: 0,867, CFI: 0,848 ve RMSEA: 0,073 değerleri elde edilmiştir. Bu uyum indeksleri modelin, iyi uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 94. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Temel Değerler Değişkenine Etkisi Analizleri

YOL	Standardize Değer	Standart Hata	P

Temel Değerler ← Kişilik Özellikleri	**,765**	**,170**	*******
Olumsuz Kişilik Özelliği ← Kişilik Özellikleri	,595	-	-
Olumlu Kişilik Özelliği ← Kişilik Özellikleri	,808	-	-
Yeniliklere Açıklık ← Temel Değerler	,958	-	-
Öz-genişletim ← Temel Değerler	,795	,103	***
Korumacı ← Temel Değerler	,678	,098	***
Öz-aşkın ← Temel Değerler	,933	,090	***

(-) Standart Hata Yok
(***) p<0,001

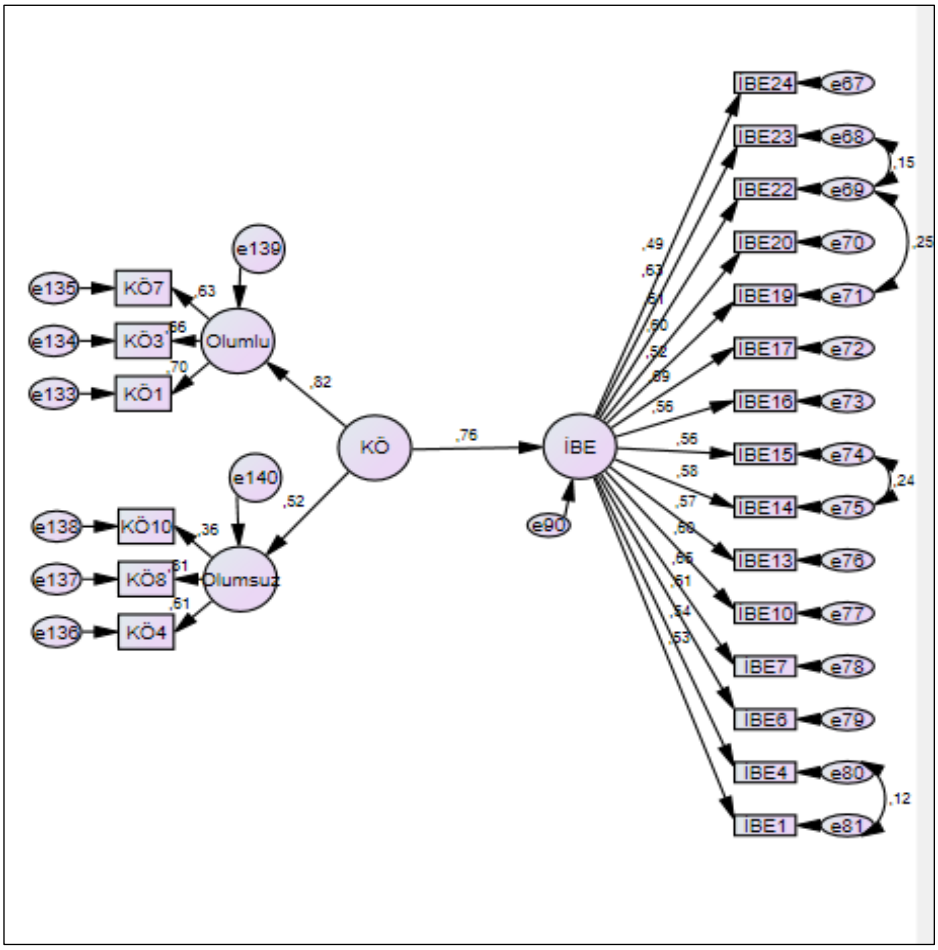
Tablo 94'de de görüldüğü üzere, kişilik özelliklerinin, temel değerler üzerinde olumlu yönlü anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur (β=0,765; p<0,05). Bu veriler doğrultusunda araştırmanın 11. hipotezi olan "kişilik özellikleri, temel değerleri etkiler" hipotezi kabul edilmektedir.

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Ret
Hipotez 11	Kişilik özellikleri, temel değerleri etkiler.	**Kabul**

4.7.2. Kişilik Özellikleri Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan kişilik özellikleri iletişim becerilerini etkiler hipotezi AMOS istatistik programıyla incelenmiş, hipotez doğrultusunda oluşturulan modelin uyum indeksleri ve yol analizi yapılmıştır. Bir bağımlı ve bir bağımsız veya birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması olan regresyon analiziyle kişilik özellikleri değişkeninin iletişim becerileri değişkeni üzerindeki etkisine bakılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 199).

Şekil 17. Kişilik Özellikleri Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi Modeli

Modelin uyum indeksi sonuçlarına bakıldığında; CMIN/DF (X^2 /df): 2,396 (436,045/182), P: 0,000 GFI: 0,905, CFI: 0,900 ve RMSEA: 0,059 değerleri elde edilmiştir. Bu uyum indeksleri modelin, iyi uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 95. Kişilik Özellikleri Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi Analizleri

YOL	Standardize Değer	Standart Hata	P
İletişim Becerileri ← Kişilik Özellikleri	**,761**	**,207**	*******
Olumsuz Kişilik Özelliği ← Kişilik Özellikleri	**,525**	-	-
Olumlu Kişilik Özelliği ← Kişilik Özellikleri	,823	,335	***

(-) Standart Hata Yok
(***) p<0,001

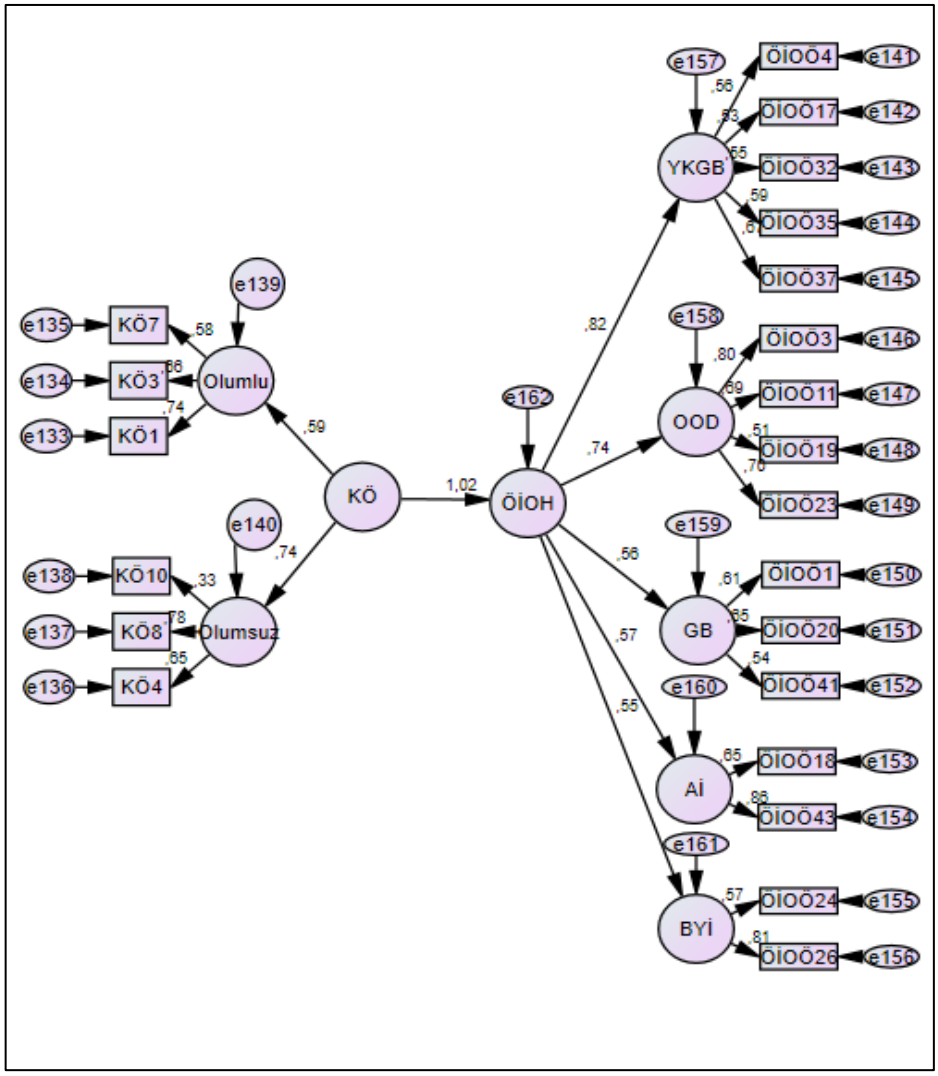
Tablo 95'de de görüldüğü üzere, kişilik özelliklerinin, iletişim becerileri üzerinde olumlu yönlü anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur (β=0,761; $p<0,05$). Bu veriler doğrultusunda araştırmanın 12. hipotezi olan "kişilik özellikleri, iletişim becerilerini etkiler" hipotezi kabul edilmektedir.

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Ret
Hipotez 12	Kişilik özellikleri, iletişim becerilerini etkiler.	**Kabul**

4.7.3. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan kişilik özellikleri öznel iyi oluş halini etkiler hipotezi AMOS istatistik programıyla incelenmiş, hipotez doğrultusunda oluşturulan modelin uyum indeksleri ve yol analizi yapılmıştır. Bir bağımlı ve bir bağımsız veya birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması olan regresyon analiziyle kişilik özellikleri değişkeninin, öznel iyi oluş hali değişkeni üzerindeki etkisine bakılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 199).

Şekil 18. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi Modeli

Modelin uyum indeksi sonuçlarına bakıldığında; CMIN/DF (X^2 /df): 2,696 (541,808/201), P: 0,000 GFI: 0,884, CFI: 0,854 ve RMSEA: 0,065 değerleri elde edilmiştir. Bu uyum indeksleri modelin, kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 96. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi Analizleri

YOL	Standardize Değer	Standart Hata	P
Öznel İyi Oluş Hali ← Kişilik Özellikleri	**1,016**	**,171**	*******
Olumsuz Kişilik Özelliği ← Kişilik Özellikleri	,736	-	-
Olumlu Kişilik Özelliği ← Kişilik Özellikleri	,590	,130	***
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama ← Öznel İyi Oluş Hali	,820	-	-
Olumlu ve Olumsuz Duygular ← Öznel İyi Oluş Hali	,738	,156	***
Geleceğe Bakış ← Öznel İyi Oluş Hali	,560	,117	***
Aile İlişkileri ← Öznel İyi Oluş Hali	,566	,133	***
Başkalarının Yaşamına İmrenme ← Öznel İyi Oluş Hali	,551	,163	***

(-) Standart Hata Yok
(***) p<0,001

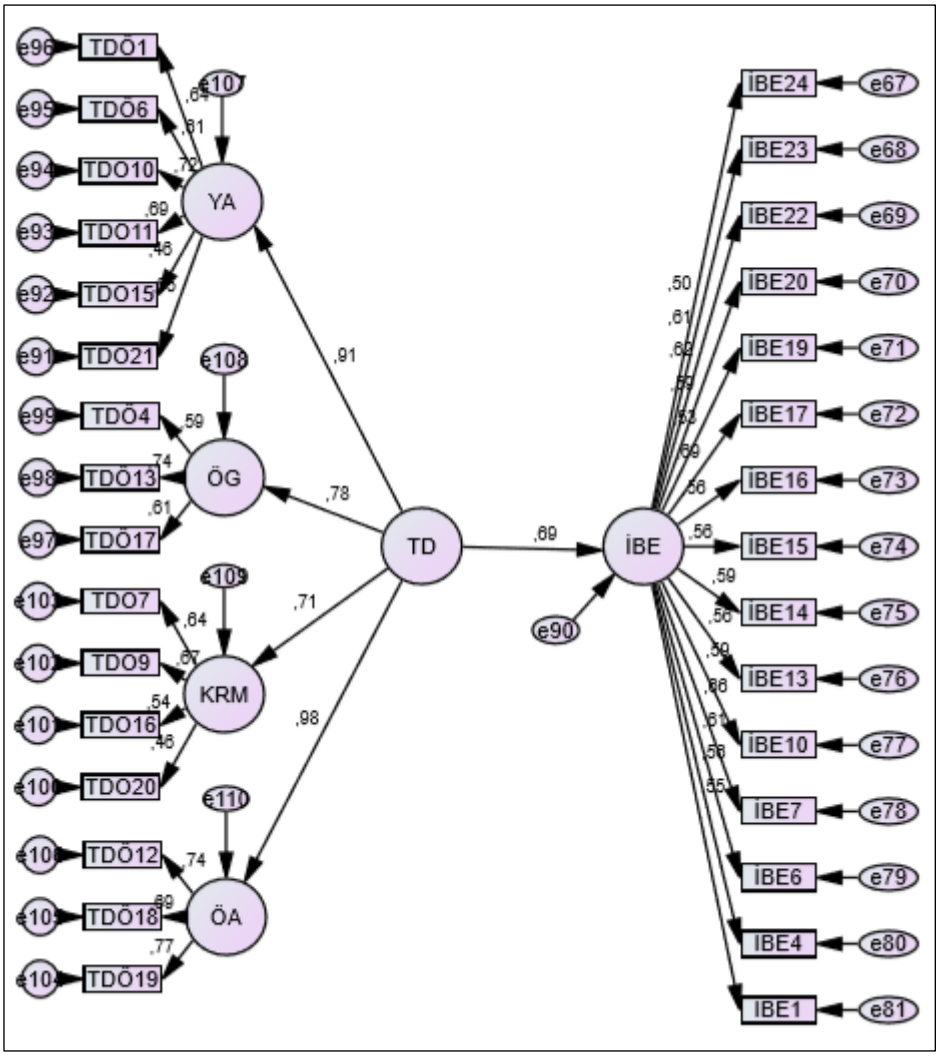
Tablo 96'da da görüldüğü üzere, kişilik özelliklerinin, öznel iyi oluş üzerinde olumlu yönlü anlamlı etkisi olduğu tespit edilmiştir (β=1,016; p<0,05). Bu veriler doğrultusunda araştırmanın 16. hipotezi olan "kişilik özellikleri, öznel iyi oluş halini etkiler" hipotezi kabul edilmektedir.

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Ret
Hipotez 13	Kişilik özellikleri, öznel iyi oluş halini etkiler.	**Kabul**

4.7.4. Temel Değerler Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan temel değerler iletişim becerilerini etkiler hipotezi AMOS istatistik programıyla incelenmiş, hipotez doğrultusunda modelin uyum indeksleri ve yol analizi yapılmıştır. Bir bağımlı ve bir bağımsız veya birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması olan regresyon analiziyle değişkenlerin birbiri üzerindeki etkisine bakılmakta olup, aşağıda verilen analizlerle temel değerler değişkeninin iletişim becerileri değişkenine etkisine bakılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 199).

Şekil 19. Temel Değerler Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi Modeli

Modelin uyum indeksi sonuçlarına bakıldığında; CMIN/DF (X^2 /df): 2,547 (1092,618/429), P: 0,000 GFI: 0,842, CFI: 0,852 ve RMSEA: 0,062 değerleri elde edilmiştir. Bu uyum indeksleri modelin, kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 97. Temel Değerler Değişkeninin İletişim Becerileri Değişkenine Etkisi Analizleri

YOL	Standardize Değer	Standart Hata	P
İletişim Becerileri ← Temel Değerler	**,687**	**,057**	*******
Yeniliklere Açıklık ← Temel Değerler	,786	-	-
Öz-genişletim← Temel Değerler	,699	,098	***

Korumacı ← Temel Değerler	,940	,104	***
Öz-aşkın ← Temel Değerler	,951	,100	***

(-) Standart Hata Yok
(***) p<0,001

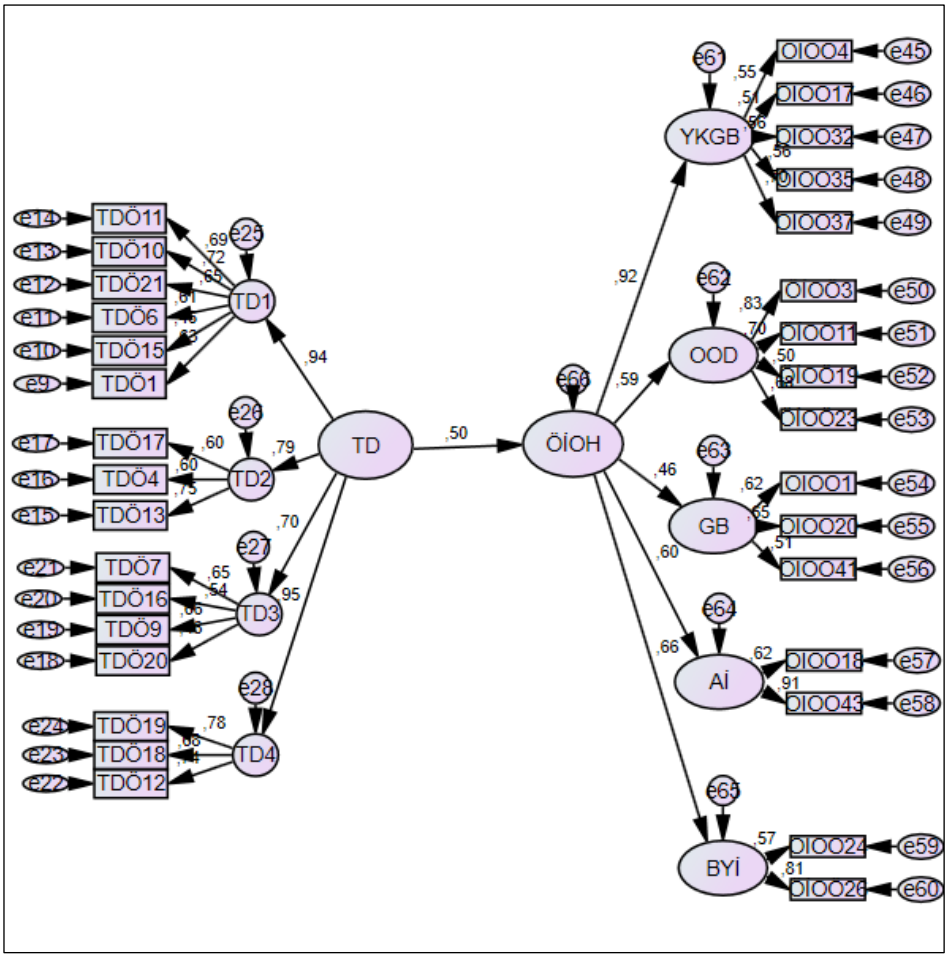
Tablo 97'de de görüldüğü üzere, temel değerlerin, iletişim becerileri üzerinde olumlu yönlü anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur (β=0,687; p<0,05). Bu veriler doğrultusunda, araştırmanın 14. hipotezi olan "Temel değerler, iletişim becerilerini etkiler" hipotezi kabul edilmektedir.

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Ret
Hipotez 14	Temel Değerler Değişkeninin İletişim Becerilerini etkiler.	**Kabul**

4.7.5. Temel Değerler Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan temel değerler öznel iyi oluş halini etkiler hipotezi AMOS istatistik programıyla incelenmiş, hipotez doğrultusunda modelin uyum indeksleri ve yol analizi yapılmıştır. Bir bağımlı ve bir bağımsız veya birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması olan regresyon analiziyle temel değerler değişkenin öznel iyi oluş hali değişkenine etkisine bakılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 199).

Şekil 20. Temel Değerler Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi Modeli

Modelin uyum indeksi sonuçlarına bakıldığında; CMIN/DF (X^2 /df): 2,531 (1149,228/454), P: 0,000 GFI: 0,839, CFI: 0,832 ve RMSEA: 0,061 değerleri elde edilmiştir. Bu uyum indeksleri modelin, kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 98. Temel Değerler Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi Analizleri

YOL	Standardize Değer	Standart Hata	P
Öznel İyi Oluş Hali ← Temel Değerler	**,498**	**,063**	***
Öz-genişletim ← Temel Değerler	,786	,114	***
Korumacı ← Temel Değerler	,699	,108	***
Yeniliklere Açıklık ← Temel Değerler	,940	-	-
Öz-aşkın ← Temel Değerler	,951	,103	***

Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama ← Öznel İyi Oluş Hali	,920	-	-
Olumlu ve Olumsuz Duygular ← Öznel İyi Oluş Hali	,585	,129	***
Geleceğe Bakış ← Öznel İyi Oluş Hali	,456	,101	***
Aile İlişkileri ← Öznel İyi Oluş Hali	,601	,122	***
Başkalarının Yaşamına İmrenme ← Öznel İyi Oluş Hali	,657	,156	***

(-) Standart Hata Yok
(***) p<0,001

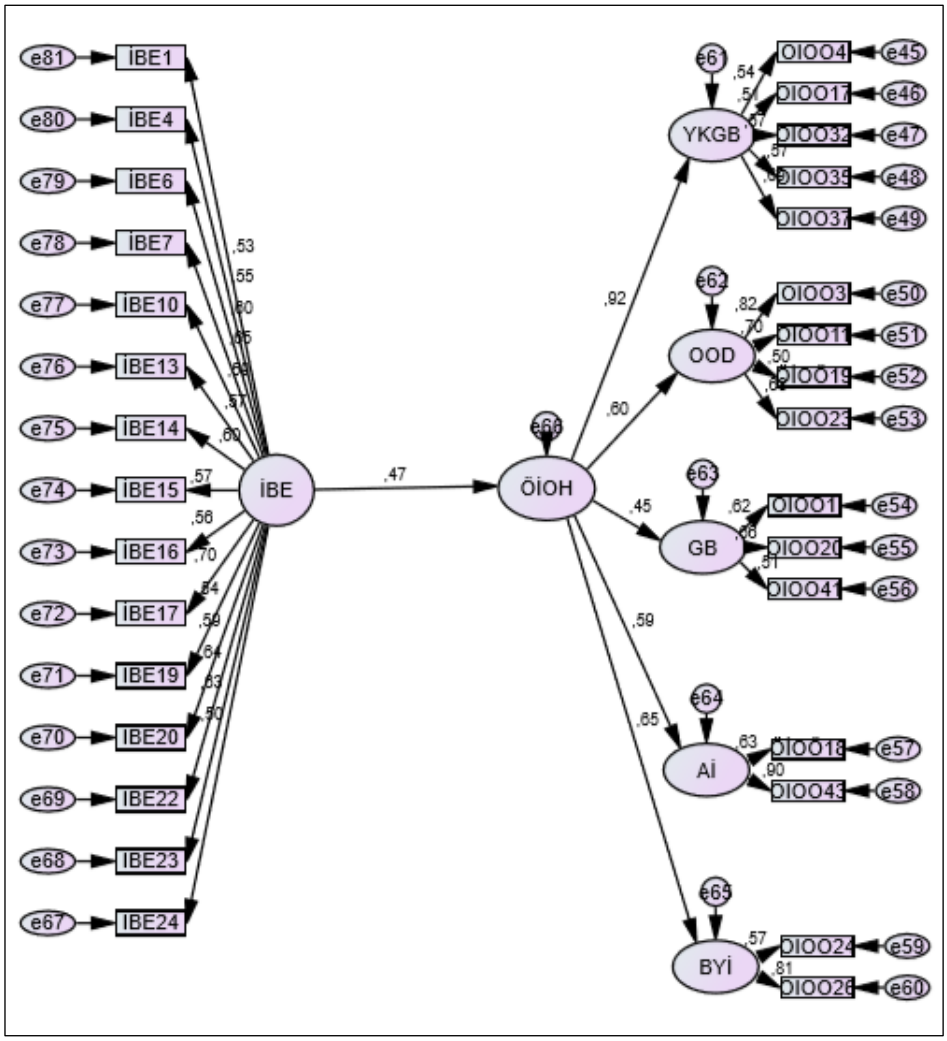
Tablo 98'de de görüldüğü gibi, temel değerlerin, öznel iyi oluş hali üzerinde olumlu yönlü anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur (β=0,498; p<0,05). Bu veriler doğrultusunda araştırmanın 15. hipotezi olan "Temel değerler, öznel iyi oluş halini etkiler" hipotezi kabul edilmektedir.

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Ret
Hipotez 15	Temel değerler, öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**

4.7.6. İletişim Becerileri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan iletişim becerilerini öznel iyi oluş halini etkiler hipotezi AMOS istatistik programıyla incelenmiş, hipotez doğrultusunda modelin uyum indeksleri ve yol analizi yapılmıştır. Bir bağımlı ve bir bağımsız veya birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması olan regresyon analiziyle iletişim becerileri değişkeninin, öznel iyi oluş hali değişkenine etkisine bakılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 199).

Şekil 21. İletişim Becerileri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi

Modelin uyum indeksi sonuçlarına bakıldığında; CMIN/DF (X^2 /df): 2,321 (993,409/428), P: 0,000 GFI: 0,857, CFI: 0,850 ve RMSEA: 0,057 değerleri elde edilmiştir. Bu uyum indeksleri modelin, kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 99. İletişim Becerileri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi

YOL	Standardize Değer	Standart Hata	P
Öznel İyi Oluş Hali ← İletişim Becerileri	**,473**	**,097**	***
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama ← Öznel İyi Oluş Hali	,923	-	-

Olumlu ve Olumsuz Duygular ← Öznel İyi Oluş Hali	,603	,132	***
Geleceğe Bakış ← Öznel İyi Oluş Hali	,452	,101	***
Aile İlişkileri ← Öznel İyi Oluş Hali	,593	,123	***
Başkalarının Yaşamına İmrenme ← Öznel İyi Oluş Hali	,651	,157	***

(-) Standart Hata Yok
(***) p<0,001

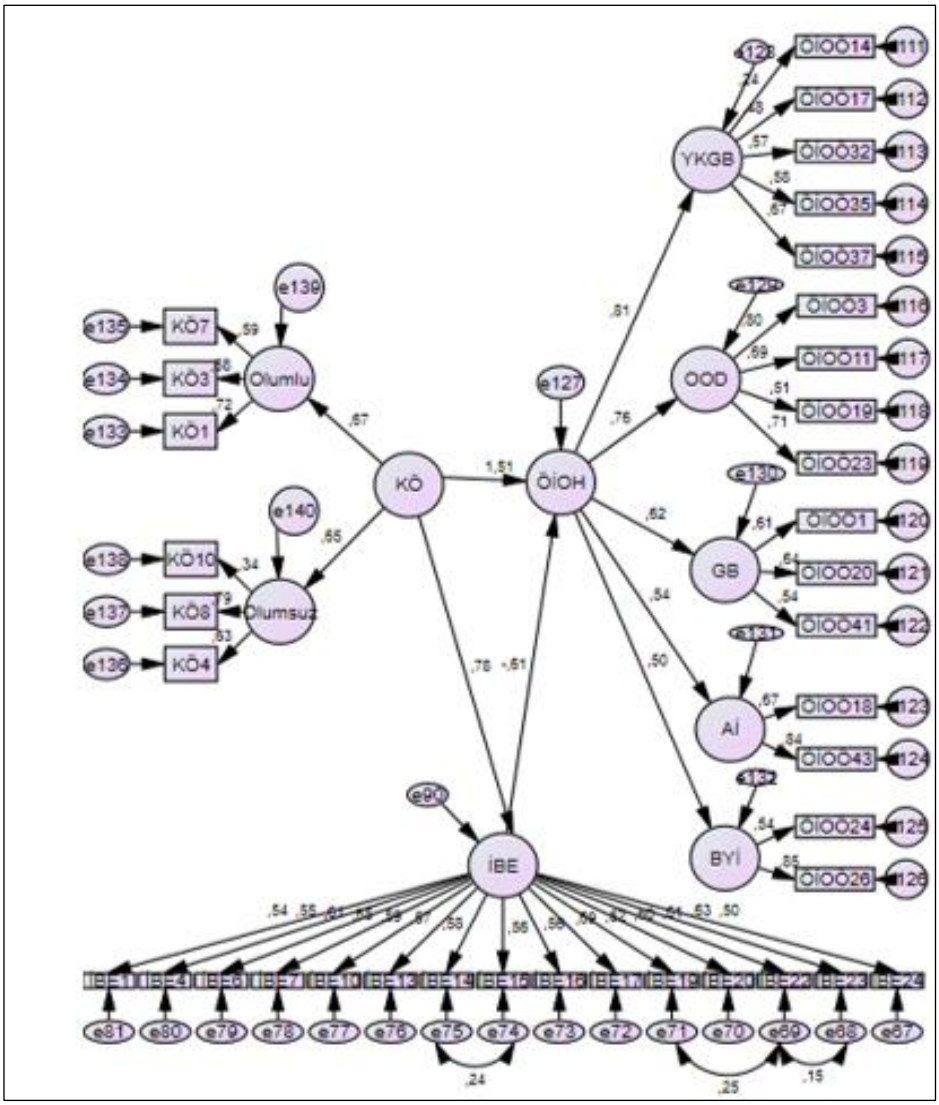
Tablo 99'da da görüldüğü üzere, iletişim becerilerinin, öznel iyi oluş hali üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur (β=0,473; p<0,05). Bu veriler doğrultusunda araştırmanın 16. hipotezi olan "İletişim becerileri, öznel iyi oluş halini etkiler" hipotezi kabul edilmektedir.

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Ret
Hipotez 16	İletişim becerileri, öznel iyi oluş halini etkiler.	**Kabul**

4.7.7. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine İletişim Becerileri Değişkeni Aracılığıyla Etkisi

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan kişilik özellikleri, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler, hipotezinde iletişim becerilerinin aracılık etkisi AMOS istatistik programıyla incelenmiş, hipotez doğrultusunda modelin uyum indeksleri ve yol analizi yapılmıştır. Analizde iletişim becerilerinin aracılık etkiside incelenmiştir. Bir bağımlı ve bir bağımsız veya birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması olan regresyon analiziyle kişilik özellikleri değişkeninin öznel iyi oluş haline iletişim becerileri değişkeni aracılığıyla etkisine bakılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 199).

Şekil 22. Öznel İyi Oluş Hali ile Kişilik Özellikleri Arasında İletişim Becerisinin Aracılık Rolü Modeli

Modelin uyum indeksi sonuçlarına bakıldığında; CMIN/DF (X^2 /df): 2,226 (1370,980/616), P: 0,000 GFI: 0,837, CFI: 0,833 ve RMSEA: 0,055 değerleri elde edilmiştir. Bu uyum indeksleri modelin, kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 100. Öznel İyi Oluş Hali ile Kişilik Özellikleri Arasında İletişim Becerisinin Aracılık Rolü Analizi

YOL	Standardize Değer	Standart Hata	P

İletişim Becerileri ← Kişilik Özellikleri	**,775**	**,149**	*******
Öznel İyi Oluş Hali ← İletişim Becerileri	**-,613**	**,173**	**,124**
Öznel İyi Oluş Hali ← Kişilik Özellikleri	**1,511**	**,257**	**,011**
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama ← Öznel İyi Oluş Hali	,814	-	-
Olumlu Olumsuz Duygular ← Öznel İyi Oluş Hali	,761	,779	***
Geleceğe Bakış ← Öznel İyi Oluş Hali	,620	,504	***
Aile İlişkileri ← Öznel İyi Oluş Hali	,539	,511	***
Başkalarının Yaşamına İmrenme ← Öznel İyi Oluş Hali	,498	,542	,001
Olumlu Kişilik Özellikleri ← Olumsuz Kişilik Özellikleri	,650	-	-
Olumsuz Kişilik Özellikleri ← Kişilik Özellikleri	,669	,157	***

(-) Standart Hata Yok
(***) p<0,001

İletişim becerileri değişkeninin modele dâhil edilmesiyle, tablo 100'de de görüldüğü gibi;

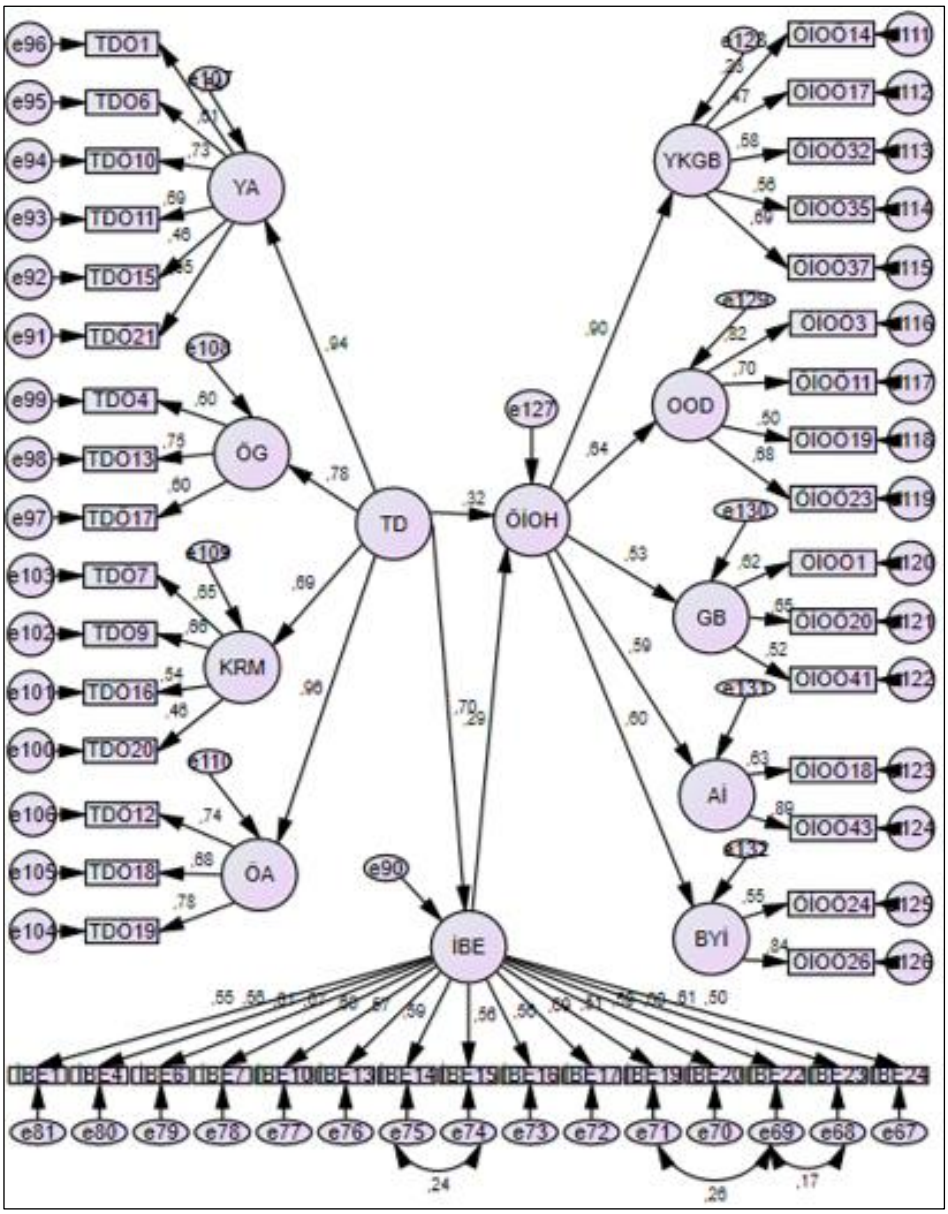
- Kişilik Özellikleri değişkeni, iletişim becerileri değişkenini anlamlı olarak etkilemektedir (β=0,775; p<0,05).
- Kişilik özellikleri değişkeni, öznel iyi oluşu hali değişkeni anlamlı bir şekilde etkilemektedir (β=1,511; p<0,05).
- Her ne kadar kişilik özelliklerini değişkeni iletişim becerileri değişkenini, kişilik özellikleri değişkeni öznel iyi oluş hali değişkenini anlamlı bir şekilde etkilese de, iletişim becerileri değişkeninin modele dahil edilmesiyle iletişim becerileri değişkeni, öznel iyi oluş hali değişkenini anlamlı bir şekilde etkilememektedir (β=-0,613; p>0,05). Dolayısıyla iletişim becerileri değişkeninin aracılık rolü söz konusu değildir.

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Ret
Hipotez 17	Kişilik özellikleri, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler.	**Ret**

4.7.8. Temel Değerler Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine İletişim Becerileri Değişkeni Aracılığıyla Etkisi

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan temel değerler, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler, hipotezinde iletişm becerilerinin aracılık etkisi AMOS istatistik programıyla incelenmiş, hipotez doğrultusunda modelin uyum indeksleri ve yol analizi yapılmıştır. Bir bağımlı ve bir bağımsız veya birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması olan regresyon analiziyle iletişim becerilerinin temel değerle öznel iyi oluş hali arasında aracılık etkisine bakılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 199).

Şekil 23. Öznel İyi Oluş Hali ile Temel Değerler Arasında İletişim Becerisinin Aracılık Rolü Modeli

Modelin uyum indeksi sonuçlarına bakıldığında; CMIN/DF (X^2 /df): 2,175 (2215,921/1019), P: 0,000 GFI: 0,801, CFI: 0,816 ve RMSEA: 0,054 değerleri elde edilmiştir. Bu uyum indeksleri modelin, kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 101. Temel Değerler ile Öznel İyi Oluş Hali Arasında, İletişim Becerisinin Aracılık Rolü Analizi

YOL	Standardize Değer	Standart Hata	P
İletişim Becerileri ← Temel Değerler	**,700**	**,057**	*******
Öznel İyi Oluş Hali ← Temel Değerler	**,321**	**,034**	**,007**
Öznel İyi Oluş Hali ← İletişim Becerileri	**,289**	**,052**	**,011**
Yeniliklere Açıklık ← Temel Değerler	,937	-	-
Öz-genişletim ← Temel Değerler	,779	,094	***
Korumacı ← Temel Değerler	,694	,101	***
Öz-aşkın ← Temel Değerler	,963	,096	***
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama ← Öznel İyi Oluş Hali	,905	-	-
Olumlu Olumsuz Duygular ← Öznel İyi Oluş Hali	,638	,671	***
Geleceğe Bakış ← Öznel İyi Oluş Hali	,526	,442	***
Aile İlişkileri ← Öznel İyi Oluş Hali	,590	,515	***
Başkalarının Yaşamına İmrenme ← Öznel İyi Oluş Hali	,599	,598	***

(-) Standart Hata Yok
(***) p<0,001

İletişim becerileri değişkeninin modele dâhil edilmesiyle, tablo 101'de de görüldüğü gibi;

- Temel değerler değişkeni, iletişim becerileri değişkenini anlamlı olarak etkilemektedir (β=0,700; p<0,05).
- Temel değerler değişkeni, öznel iyi oluşu hali değişkeni anlamlı bir şekilde etkilemektedir (β=0,321; p<0,05).
- İletişim becerileri değişkeni, öznel iyi oluş hali değişkeni anlamlı bir şekilde etkilemektedir (β=0,289; p<0,05).

Tablo 102. Temel Değerler Öznel İyi Oluş Hali Arasında İletişim Becerilerinin Aracılık Etkisi

Aracılık Modeli	Doğrudan (Aracısız) Etki	Doğrudan (Aracıyla) Etki	Aracılık Etkisi	P	Sonuç
Temel Değerler → İlerişim Becerileri → Öznel İyi Oluş Hali	,519	,370	,148	,024	Dolaylı Aracı

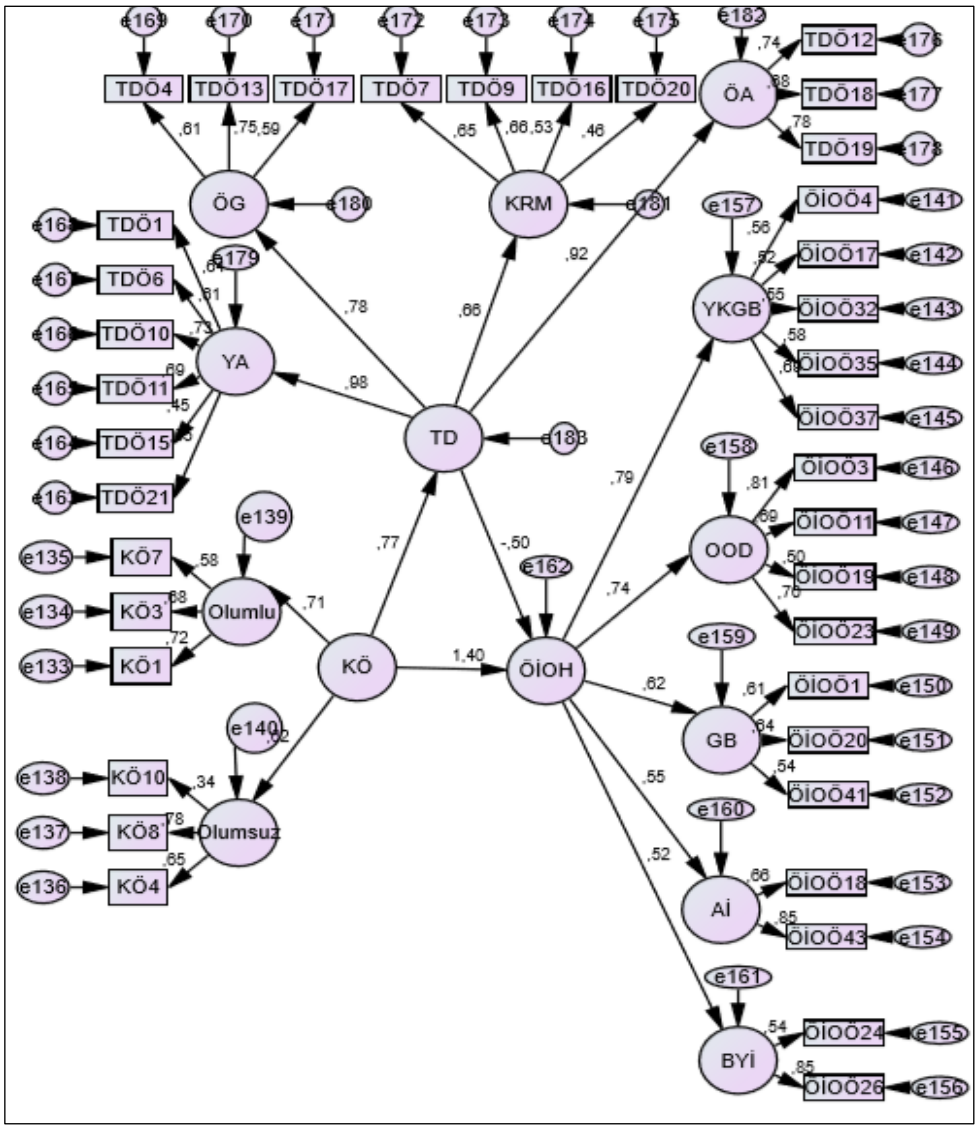
Tablo 102'de de görüldüğü üzere, temel değerlerin, öznel iyi oluş üzerindeki toplam etkisi 0,519 olarak hesaplanmıştır. Aracı değişken olan iletişim becerileri modele dâhil edildiğinde temel değerlerin öznel iyi oluş hali üzerindeki doğrudan etkisi 0,370 olmaktadır (β=-0,370; $p<0,05$). Aracı değişken olarak modele eklenen iletişim becerilerinin açıkladığı dolaylı etki ise 0,148'dir. Genel olarak öznel iyi oluş üzerinde temel değerlerin toplam etkisinin 0,148 birimlik kısmı, iletişim becerilerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla temel değerlerin öznel iyi oluş hali üzerindeki etkisinde iletişim becerilerinin aracı etkisi bulunmaktadır.

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Ret
Hipotez 18	Temel değerler, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler.	**Kabul**

4.7.9. Kişilik Özellikleri Değişkeninin Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Temel Değerler Değişkeni Aracılığıyla Etkisi

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan kişilik özellikleri, temel değerler ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler, hipotezinde temel değerlerin aracılık etkisi AMOS istatistik programıyla incelenmiş, hipotez doğrultusunda modelin uyum indeksleri ve yol analizi yapılmıştır. Bir bağımlı ve bir bağımsız veya birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması olan regresyon analiziyle kişilik özellikleri değişkeninin öznel iyi oluş hali değişkenine temel değerler değişkeni aracılığıyla etkisine bakılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 199).

Şekil 24. Öznel İyi Oluş Hali ile Kişilik Özellikleri Arasında Temel Değerlerin Aracılık Rolü Modeli

Modelin uyum indeksi sonuçlarına bakıldığında; CMIN/DF (X^2 /df): 2,435 (1585,071/651), P: 0,000 GFI: 0,816, CFI: 0,812 ve RMSEA: 0,060 değerleri elde edilmiştir. Bu uyum indeksleri modelin, kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 103. Öznel İyi Oluş Hali ile Kişilik Özellikleri Arasında Temel Değerlerin Aracılık Rolü Analizi

YOL	Standardize Değer	Standart Hata	P
Temel Değerler ← Kişilik Özellikleri	**,770**	**,244**	*******
Öznel İyi Oluş Hali ← Kişilik Özellikleri	**1,401**	**,486**	**,002**
Öznel İyi Oluş Hali ← Temel Değerler	**-,500**	**,210**	**,142**
Olumsuz Kişilik Özellikleri ← Kişilik Özellikleri	,618	-	-
Olumlu Kişilik Özellikleri ← Kişilik Özellikleri	,707	,173	***
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalarının Hayatıyla Kıyaslama ← Öznel İyi Oluş Hali	,789	-	-
Olumlu Olumsuz Duygular ← Öznel İyi Oluş Hali	,738	,165	***
Geleceğe Bakış ← Öznel İyi Oluş Hali	,625	,129	***
Aile İlişkileri ← Öznel İyi Oluş Hali	,547	,138	***
Başkalarının Yaşamına İmrenme ← Öznel İyi Oluş Hali	,517	,166	***
Yeniliklere Açıklık ← Temel Değerler	,978	-	-
Öz-genişletim ← Temel Değerler	,784	,100	***
Korumacı ← Temel Değerler	,662	,095	***
Öz-aşkın ← Temel Değerler	,917	,086	***

(-) Standart Hata Yok
(***) p<0,001

Temel değerler değişkeninin modele dâhil edilmesiyle, tablo 103'de de görüldüğü gibi;

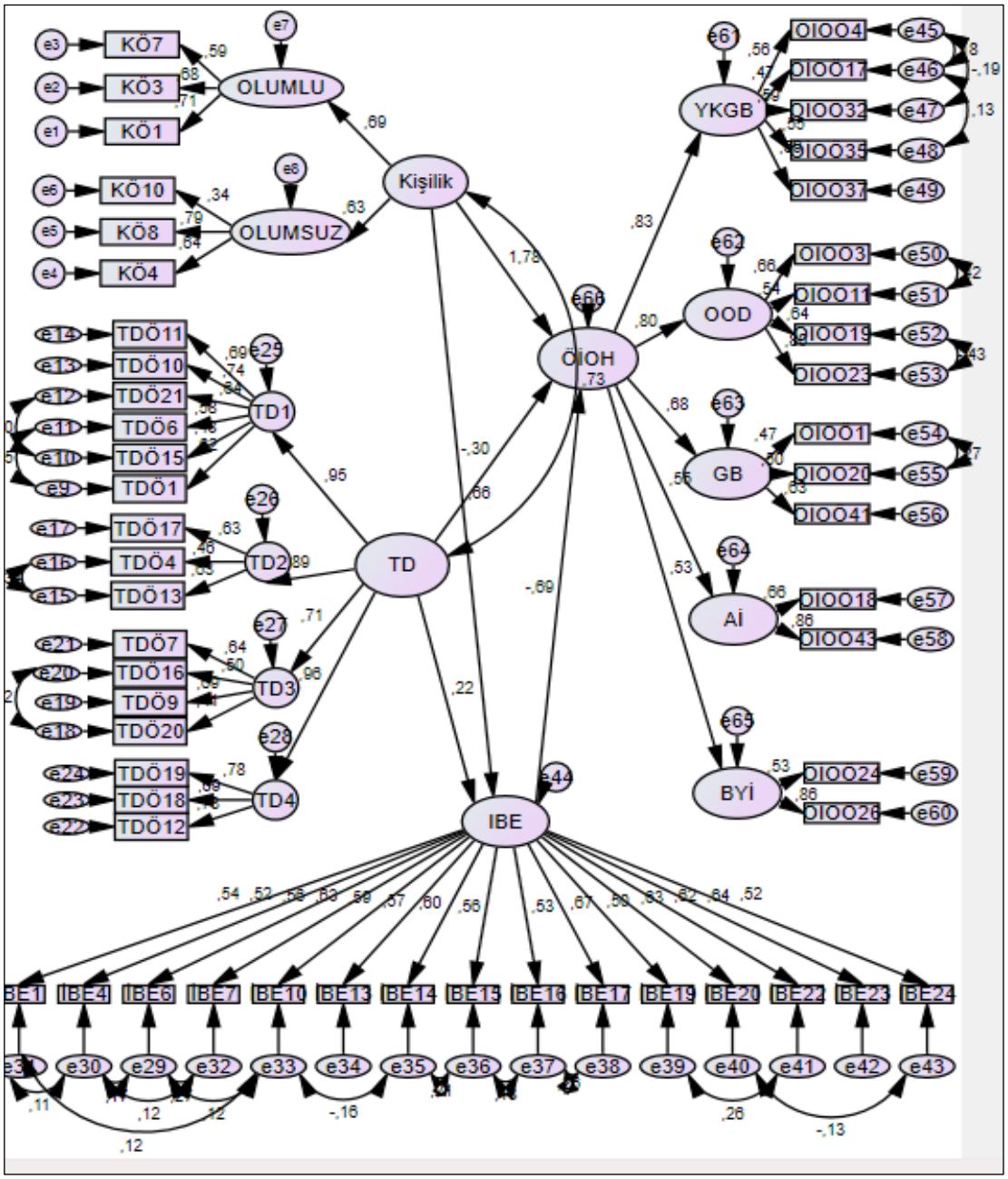
- Kişilik özellikleri değişkeni, temel değerler değişkenini anlamlı olarak etkilemektedir (β= 0,770; p<0,05).
- Kişilik özellikleri değişkeni, öznel iyi oluşu hali değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir (β=1,401; p<0,05).
- Her ne kadar kişilik özelliklerini değişkeni temel değerler değişkenini, kişilik özellikleri değişkeni öznel iyi oluş hali değişkenini anlamlı bir şekilde etkilese de, temel değerler değişkeninin modele dâhil edilmesiyle kişilik özellikleri değişkeni, öznel iyi oluş hali değişkenini anlamlı bir şekilde etkilememektedir (β=-0,500; p>0,05). Dolayısıyla iletişim becerileri değişkeninin aracılık rolü söz konusu değildir.

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Ret
Hipotez 19	Kişilik Özellikleri, temel değerler ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler.	**Ret**

4.7.10. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler Değişkenlerinin İletişim Beceri Aracı Değişkeniyle Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi.

Araştırmanın hipotezlerinden biri olan kişilik özellikleri, temel değerler değişkenlerinin iletişim beceri aracı değişkeniyle öznel iyi oluş hali değişkenine etkisi, hipotezinde iletişim becerilerinin üç değişken arasındaki aracılık etkisi AMOS istatistik programıyla incelenmiş, hipotez doğrultusunda modelin uyum indeksleri ve yol analizi yapılmıştır. Bir bağımlı ve bir bağımsız veya birden fazla bağımsız değişken arasındaki ilişkinin matematiksel eşitlik ile açıklanması olan regresyon analiziyle kişilik özellikleri, temel değerler değişkenlerinin iletişim becerileri değişkeniyle öznel iyi oluş hali değişkenine etkisine bakılmıştır (Kalaycı, 2006, s. 199).

Şekil 25. Kişilik Özellikleri, Temel Değerler Değişkenlerinin İletişim Beceri Aracı Değişkeniyle Öznel İyi Oluş Hali Değişkenine Etkisi Modeli

Modelin uyum indeksi sonuçlarına bakıldığında; CMIN/DF (X^2 :df): 1,948 (2504,983: 1286), P: 0,000 GFI: 0,800, CFI: 0,837 ve RMSEA: 0,048 değerleri elde edilmiştir. Bu uyum indeksleri, araştırmacılar tarafından genel olarak kabul edilebilir düzeyde uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 104. Kişilik Özellikleri ve Temel Değerler Değişkenlerinin Öznel İyi Oluş Haline Etkisine İletişim Becerilerinin Aracılık Rolü Analizi

YOL	Standardize Değer	Standart Hata	P
İletişim Becerileri ← Temel Değerler	**,218**	**,110**	**,152**
İletişim Becerileri ← Kişilik	**,656**	**,197**	**,001**
Öznel İyi Oluş Hali ← İletişim Becerileri	**-,686**	**,480**	**,152**
Öznel İyi Oluş Hali ← Kişilik	**1,778**	**,746**	**,020**
Öznel İyi Oluş Hali ← Temel Değerler	**-,299**	**,205**	**,219**
Öz-genişletim ← Temel Değerler	,888	,113	***
Korunacı ← Temel Değerler	,713	,107	***
Yeniliklere Açıklık ← Temel Değerler	,955	-	-
Öz-aşkın ← Temel Değerler	,959	,101	***
Olumsuz Kişilik Özellikleri ← Kişilik	,632	,123	***
Olumlu Kişilik Özellikleri ← Kişilik	,691	-	-
Yaşamını Kendi Geçmiş ve Başkalrının Hayatıyla Kıyaslama ← Öznel İyi Oluş Hali	,825	-	-
Olumlu ve Olumsuz Duygular ← Öznel İyi Oluş Hali	,801	,146	***
Geleceğe Bakış ← Öznel İyi Oluş Hali	,679	,116	***
Aile İlişkileri ← Öznel İyi Oluş Hali	,553	,128	***
Başkalarının Yaşamına İmrenme ← Öznel İyi Oluş Hali	,528	,155	***

(-) Standart Hata Yok
(***) p<0,001

Tablo 104'de de görüldüğü üzere, araştırmada, kişilik özellikleri temel değerleri etkilediği, kişilik özelliklerinin iletişim becerilerini etkilediği, kişilik özelliklerinin öznel iyi oluş halini etkilediği, aynı zamada temel değerlerin iletişim becerilerini, temel değerlerin öznel iyi oluş halini etkilediği, iletişim becerilerinin öznel iyi oluş halini etkilediği sonuçlarına varılmıştır. Ayrıca, iletişim becerilerinin temel değerler ile öznel iyi oluş hali arasında aracı etkisinin bulunduğu görülmüştür. Fakat iletişim becerilerinin kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş hali arasında aracı etkisinin bulunmadığı yine temel değerlerin kişilik özellikleriyle öznel iyi oluş hali

arasında aracı etkisinin olmadığı görülmüştür. Kişilik özellikleri, temel değerler değişkenlerinin iletişim beceri aracı değişkeniyle öznel iyi oluş hali değişkenine etkisine bakıldığında;

- Temel değerler değişkeni, iletişim becerileri değişkenini anlamlı olarak etkilememektedir (β=0,218; p>0,05).
- Kişilik özellikleri değişkeni, iletişim becerileri değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir (β=0,656 p<0,05).
- İletişim becerileri değişkeni, öznel iyi oluş hali değişkenini anlamlı olarak etkilememektedir (β=-0,686; p>0,05).
- Kişilik özellikleri değişkeni, öznel iyi oluş hali değişkenini anlamlı bir şekilde etkilemektedir (β=1,778 p<0,05).
- Temel değerler değişkeni öznel iyi oluş hali değişkenini anlamlı olarak etkilememektedir (β=-0,299; p>0,05) sonuçları bulunmuştur.

Her ne kadar kişilik özellikleri değişkeni iletişim becerileri değişkenini, yine kişilik özellikleri değişkeni öznel iyi oluş hali değişkenini anlamlı bir şekilde etkilese de, temel değerler değişkeni iletişim becerileri değişkenini, iletişim becerileri değişkeni öznel iyi oluş hali değişkenini, temel değerler değişkeni öznel iyi oluş hali değişkenini, model içinde anlamlı bir şekilde etkilememektedir.

Hipotez Numarası	Hipotezler	Kabul/ Ret
Hipotez 19	Kişilik özellikleri, temel değerler değişkenlerinin iletişim beceri aracı değişkeniyle öznel iyi oluş hali değişkenine etkisi.	**Ret**

4.7 Araştırma Bulgularının Tartışılması

Bu çalışmada, hipotezler doğrultusunda yapılan incelemeler sonucunda bulunan sonuçlar literatürde yapılmış olan çalışmalarla karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalarda, kişilik özelliklerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Literatür taramasında bununla ilgili olarak, Tatlılıoğlu'nun (2014) yapmış olduğu çalışmada, kız öğrencilerin duygusal dengesizlik yani nevrotizm puan ortalamalarının erkek öğrencilere nazaran anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gökdeniz ve Merdan'ın (2011) yaptığı çalışmada da çalışan bayanların

erkeklerden daha dışa dönük olduğuna ilişkin olarak bulunan sonuçların bu çalışmanın verileriyle uyumlu olduğu görülmüştür.

Çalışmada bulunan sonuçlardan biride, temel değerlerin cinsiyete göre farklılık gösterdiğidir. Öğretmenlere yönelik yapılan bir çalışmada kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre temel değerlerin altboyutlarından olan başarı, hazcılık, evrensellik geleneksellik ve güvenlik boyutlarına daha fazla anlam yükledikleri sonucuna varılmıştır (Fırat ve Açıkgöz, 2012). Acar, Akar ve Acar (2016) tarafından öğrenciler üzerine yapılmış çalışmada, demografik özelliklerle temel değerler karşılaştırması sonucunda, kadınların uyum puan ortalaması ve özyönelim puan ortalamasının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

İletişim becerileri ile cinsiyet farklılıkları incelendiğinde literatürle farklı bir sonuca ulaşılmıştır. Bu çalışmada iletişim becerilerinin puan ortalamalarının cinsiyette göre anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunurken, literatürde bu sonuçla test düşen sonuçlara ulaşılmıştır. Göksel, Caz, Yazıcı ve Pala'nın (2016) yaptığı çalışmada, cinsiyet fark etmeksizin öğrencilerin iletişim becerilerinin yüksek olduğunu sonucuna varılmıştır. Görmüş, Aydın ve Engin'in (2013) çalışmasında ise, cinsiyet rolleri ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiye bakılmış ve biyolojik cinsiyete göre anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmada bağımlı değişken olan öznel iyi oluş hali ile ilgili demografik veriler olan cinsiyet, yaş, medeni durum, görev durumu ve bireyin mutlu çocukluk geçirip geçirmediğine yönelik verilen cevaplar da ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmüştür. Literatürde cinsiyet ve öznel iyi oluşla ilgili olarak Servet'in (2017) yapmış olduğu çalışmada erkeklerin daha mutlu olduğu aynı zamanda ileri yaştaki bireylerin gençlere göre daha mutlu oldukları sonucu bulunmuştur. Bu veriler çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Yurcu ve Atay'ın (2015) otel çalışanları üzerine yaptığı bir araştırmada cinsiyet ile öznel iyi oluş düzeyi arasındaki ilişkiye bakılmış ve anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. Çalışmanın bulgularıyla bu bulgular paralellik gösterirken, çalışanların yaşları ve medeni durumuyla öznel iyi oluş halleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamış ve dolayısıyla bu sonuçlar çalışmanın bulgularıyla ters düşmüştür.

Bağımsız değişken olan kişilik özellikleri ile demografik ve tanımlayıcı bilgiler grubundan olan okul türü incelenmiş ve aralarında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Literatürde bununla ilgili özel ve devlet okullarında öğretmenlik yapmakta olan bireylerin, alt başlıklarından birinin kişilik özellikleri olduğu söylenilen, işdoyumu incelenmiş ve okul türü cinsiyet değişkeniyle ele alınarak işdoyumu arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur (Taştan ve Tiryaki, 2008). Bu sonuç yapılan bu çalışmanın bulgularıyla uyuşmamaktadır. Çalışmada temel değerlerle okul türü arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Şişli ve Köse'nin (2013) yapmış oldukları çalışmada okul türüne göre kurum kültürünün anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu sonuç çalışmayla paralellik göstermektedir. Ayrıca bu çalışmada, okul türü ve iletişim becerileri arasında da anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Çalışmadan elde edilen diğer bulgular ise; okul türü ve öznel iyi oluş halinin altboyutu olan yaşamını kendi geçmiş ve başkalarının hayatıyla kıyaslama arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Gülcan ve Bal'ın (2014) yapmış oldukları araştırmada vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerle devlet üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin mutluluk düzeyleri arasında fark olup olmadığına bakılmış ve anlamlı fark tespit edilememiştir. Bu veri araştırmada bulunan sonuçla çelişmektedir. Fakat çalışmada öznel iyi oluş hali ve okul türü arasında anlamlı fark bulunamamış olduğu için sonuç literatürle uyumludur. Ayrıca bu çalışmada seyahat etme sıklığı ile temel değerler arasında da anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuca göre seyahat etme sıklığı temel değerleri etkilemektedir.

Çalışmada eğitim durumu ile öznel iyi oluş hali arasında ortalamalar arasından anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuca göre eğitim durumu öznel iyi oluş halini etkilemektedir. Literatürde Yurcu ve Atay'ın (2015) yaptığı araştırmada bu çalışmadaki verilerle benzer sonuçlara varılmıştır. Öznel iyi oluş hali farkındalığı ve eğitim durumu karşılaştırılmış ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda rekreasyon faaliyetlerine katılmanın öznel iyi oluş halini etkilemekte olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla ilgili literatür incelemesinde rekreasyon faaliyeti olarak internet ortamlarında zaman geçirmenin bireylerin mutluluk düzeylerini anlamlı düzeyde etkilediği sonucuna varılmıştır (Göral

ve Karaküçük, 2015). Ayrıca Doğan'ın (2006) yapmış olduğu çalışmada egzersiz yapmanın üniversite öğrencilerinde iyilik halini arttırdığı görülmüştür. Bu sonuçlar yapılan çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Yurtdışına seyahat etme sıklığı üzerine yapılan analizlerde, çalışmada yurtdışına seyahat etme sıklığının öznel iyi oluş halini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. İlgili literatür taramasında araştırmanın sonucuna benzer olarak, Demirbulat ve Avcıkurt'un (2015) yaptıkları çalışmada, seyahat etmenin turistlerin mutluluğunu arttırdığı sonucuna varılmıştır.

Çalışmada kardeş sayısı ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Dolayısıyla kardeş sayısının bireylerin öznel iyi oluş haline etkisinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Literatürde incelemesinde bir çalışmada, bu çalışmayla paralellik gösteren bir sonuç tespit edilmiştir. Bu sonuç psikolojik iyi oluşun hiçbir alt boyutu ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiş olmasıdır (Tatlılıoğlu, 2012). Kardeşler arasında kaçıncı kardeş olduğu ile öznel iyi oluş hali arasında da anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Dolayısıyla kardeşler arasında kaçıncı kardeş olduğunun öznel iyi oluş haline etkisinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda kişilik özellikleriyle demografik veriler arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır hipotezi kısmen kabul görmüştür. Aynı şekilde temel değerler, iletişim becerileri ve öznel iyi oluş hali ile demografik veriler arasında anlamlı ilişkiler vardır hipotezleri de kısmen kabul görmektedir.

Çalışmada kişilik özellikleri ile temel değerler arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özellikleri temel değerleriyle birlikte artmakta ve azalmaktadır. Literatürde Gümüş'ün (2009) Amerikalı ve Türk öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada kişilik özellikleri alt boyutları ile temel değerler alt boyutları arasında anlamlı düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Çalışmada Türk örnekleminde duygusal dengesizlikle evrensellik arasında, geçimlilikle öz-yönelim arasında, sorumlulukla evrensellik arasında, açıklık, başarı ve hazcılık arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. ABD'li örneklemde ise sorumlulukla iyimserlik arasında olumlu bir ilişki tespit edilmiştir. Türk ve Amerikalı örneklemler de açıklıkla uyarılma ve iyimserlik arasında olumlu orta düzeyde, öz-yönelim ile evrensellik arasında, evrensellik, iyimserlik ve uyma arasında da olumlu ve yüksek derecede ilişki tespit edilmiştir. Aynı zamanda,

sorumlulukla başarı ve güvenlik arasında olumlu ilişki bulunmuştur. Ayrıca dışadönüklük kişilik özeliğiyle güç, hazcılık, uyarılma ve öz yönelim arasında geçimlilik ile güvenlik arasında olumlu ve yine orta düzeyde ilişki görülmüştür. Gümüş'ün yapmış olduğu bu çalışmada sadece olumlu değil olumsuz ilişkilerde tespit edilmiştir. ABD'li örneklemde hazcılık ve duygusal dengesizlik arasında, geleneksellikle uyma arasında olumsuz ilişki gözlenmiştir. Araştırmada hem Türk hem de Amerikalı örneklemde geçimlilikle güç arasında olumsuz orta düzeyde ilişki bulunmuştur. Son olarak da Türk örnekleminde geçimlilik ile başarı arasında, duygusal dengesizlikle uyarılma arasında olumsuz orta düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Gümüş'ün yapmış olduğu araştırmanın bulgularıyla, bu çalışmada elde etmiş olduğumuz korelasyon analiz verilerinin sonuçları benzerlik göstermektedir.

Çalışmada kişilik özellikleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, kişilik özellikleri iletişim becerileriyle birlikte artmakta ve azalmaktadır. Yiğit ve Deniz'in (2012) yapmış olduğu çalışmada kişilik özelliklerinin altboyutlarından duygusal dengesizlik ile iletişim becerileri arasında olumsuz yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Aynı zamanda kişiliğin alt boyutları olan dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk ile iletişim becerileri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Toy'un (2017) yaptığı çalışmada kişiliğin deneyime açıklık, ulaşılabilirlik ve sorumluluk altboyutları ile iletişim becerileri arasında olumlu yönde anlamlı ve zayıf ilişki bulunmuştur. Dolayısıyla elde edilen literatürdeki bu veriler çalışma sonuçlarıyla uyumlu bulunmaktadır.

Çalışmada kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin kişilik özellikleri, öznel iyi oluş haliyle birlikte artmakta ve azalmaktadır. Literatürde bu iki değişkenle ilgili olarak Eryılmaz ve Öğülmüş'ün (2010) yapmış oldukları çalışmada öznel iyi oluş ve kişilik özelliklerinin altboyutu olan dışa dönüklük arasındaki bağlantı olumlu ve orta seviyedeyken, duygusal ve dengesizliğin öznel iyi oluş etkileşimi olumsuz ve orta seviyede bulunmuştur. Doğan (2013) tarafından yapılmış olan araştırmada, kişilik özellikleriyle öznel iyi oluş hali arasındaki ilişki araştırılmış, sonuç olarak nevrotik kişilik özelliği ile öznel iyi oluş hali arasında negatif

yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Aynı araştırmada dışadönüklük, sorumluluk ve yumuşak başlılık ve deneyime açıklık kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş hali arasında olumlu yönde ilişki tespit edilmiştir. Literatürdeki bu veri çalışmanın verileriyle uyumludur. Sonuç olarak, kişilik özellikleriyle temel değerler, kişilik özellikleriyle iletişim becerileri kişilik özellikleriyle öznel iyi oluş halinin verileri, literatürdeki çalışmalarda bulunan verilerin bir kısmı ters yönde olsa da, anlamlı olarak birlikte artıp azaldıkları sonuçları, bu çalışmayla uyumluluk göstermektedir.

Çalışmada, temel değerler ile iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin, temel değerleri ile öznel iyi oluş hali birlikte artmakta ve azalmaktadır. Literatür incelemesi sonucunda, Fidan ve Küçükali (2014) tarafından yapılmış olan çalışmada iletişim becerileri ve örgütsel değerler karşılaştırılmış, yöneticilerin iletişim becerileriyle kurumların örgütsel değerleri arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuç çalışmanın verileriyle uyumluluk göstermektedir.

Çalışmada, temel değerler ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre turizm alanında eğitim gören öğrencilerle, akademisyen öğrencilerin, temel değerleri ile öznel iyi oluş hali birlikte artmakta ve azalmaktadır. Literatürde bu konu ile ilgili olarak birçok çalışma bulunmaktadır. Seki ve Dilmaç (2015) tarafından yapılmış bir araştırmada bulunan sonuçlara göre öznel iyi oluş halini etkileyen değişkenlerin en önemlisinin değerler olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmada elde edilen veriler, değerlerle öznel iyi oluş arasında pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Özdemir ve Koruklu'nun (2011) yapmış olduğu mutluluk ve değerler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarında bireylerin hazcılık, iyimserlik ve evrensellik değerlerine verdiği önem arttıkça mutluluk düzeylerinin artığını sonucu bulunmuştur. Telef, Uzman ve Ergün'ün (2013) yapmış olduğu çalışmada psikolojik iyi oluş hali ile değerler incelenmiş ve değerler boyut olarak ele alındığında yeniliğe açıklık, öz-genişletim, öz-aşkınlık ve muhafazacılık boyutları psikolojik iyi oluşun %16'sını açıklamaktadır, sonucuna varılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının sahip oldukları bazı değerlerin psikolojik iyi oluşlarını arttırdığı söylenebilinir, denilmiştir. Literatürdeki bu araştırmaların verileri çalışmanın verileriyle uyumlu bulunmuştur. Sonuç olarak, temel değerlerle iletişim becerileri,

temel değerlerle öznel iyi oluş hali birbirleriyle ilişkilidir ve anlamlı olarak birlikte artıp azalmaktadır. Bu sonuçlar literatürdeki çalışmaları da destekleyici nitelikteki verilerdir.

Çalışmada, iletişim becerileri ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu sonuca göre, turizm alanında eğitim gören öğrencilerle akademisyen öğrencilerin, iletişim becerileri ile öznel iyi oluş hali birlikte artmakta ve azalmaktadır. Kırık ve Sönmez'in (2017) yapmış olduğu çalışmada, iletişim ve mutluluk arasında yüksek bir ilişki görülmüş ve ilişki oranı %70 olarak tespit edilmiştir. Bu veri çalışmayı destekleyici niteliktedir.

Çalışmada, Amos istatistiksel analiz tekniği uygulanmış ve var olan ilişkilerde, etkinin olup olmadığına bakılmış, etki tespit edilen değişkenlerde ise bu etkinin ne yönde olduğu araştırılmıştır. Kişilik özellikleriyle temel değerler arasındaki ilişkiye bakılmış ve veriler doğrultusunda kişilik özelliklerinin temel değerleri etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kişilik özellikleriyle iletişim becerileri arasındaki ilişkiye bakılmış ve veriler doğrultusunda kişilik özelliklerinin iletişim becerilerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Temel değerlerle iletişim becerileri arasındaki ilişkiye bakılmış ve veriler doğrultusunda temel değerlerin iletişim becerilerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Temel değerlerle öznel iyi oluş hali arasındaki ilişkiye bakılmış ve veriler doğrultusunda temel değerlerin öznel iyi oluş halini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. İletişim becerileriyle öznel iyi oluş hali arasındaki ilişkiye bakılmış ve veriler doğrultusunda iletişim becerileriyle öznel iyi oluş halini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada, iletişim becerilerinin aracı rolüne bakılmış ve öznel iyi oluş hali ile kişilik özellikleri arasında aracı role sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada bu hipoteze Kırık ve Sönmez'in (2017) yapmış olduğu çalışmada ki iletişim becerisi ile mutluluğun kişilik özellikleriyle ilgili olduğunu savından yola çıkılmıştır.

Çalışmada iletişim becerilerinin aracı rolüne bakılmış ve öznel iyi oluş hali ile temel değerler arasında iletişim becerisinin aracı role sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan literatür incelemesinde bireyin değerlerinin örgüt içi iletişime etkisi olduğu, bu etkinin de bireyin mutluluğu üzerine etkisi bulunduğu tespit

edilmiştir (Şimşek E. , 2011) (Sümer ve Ven, 2007). Bu bilgi ışığında çalışmada temel değerler, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler hipotezi kurulmuş ve literatürle uyumlu olarak bu hipotez anlamlı çıkmıştır.

Literatür taramasında, Kublay ve Oktan (2015)'ın evlilikte uyumunun incelendiği çalışmasında; sevgi, saygı, iletişim, değerler, kişilik, problem çözme, ailevi konularda uyumlu olan çiftlerin mutluluk halinin oluşabileceği ileri sürülmüştür. Bu sav doğrultusunda çalışmanın son hipotezi olan; kişilik özellikleri, temel değerler değişkenlerinin iletişim beceri aracı değişkeniyle öznel iyi oluş hali değişkenine etkisi vardır, hipotezi kurulmuştur. Yapılan veri analizleri sonucunda literatürle test düşerek hipotez reddedilmiştir.

Tablo 105. Kabul ve Reddedilen Hipotezler

Hipotez 1: Demografik dağılımlarla kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Hipotez Numarası	Kabul/ Ret
H1a	Cinsiyet kişilik özelliklerini etkiler	**Kabul**
H1b	Yaş kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1c	Görev durumu kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1d	Mutlu çocukluk geçirmek kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1e	Medeni durum kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
Hipotez 1: Demografik dağılımlarla temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H2a	Cinsiyet temel değerleri etkiler	**Kabul**
H2b	Yaş temel değerleri etkiler	**Ret**
H2c	Görev durumu temel değerleri etkiler	**Ret**
H2d	Mutlu çocukluk geçirmek temel değerleri etkiler	**Ret**
H2e	Medeni durum temel değerleri etkiler	**Ret**
Hipotez 1: Demografik dağılımlarla iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H3a	Cinsiyet iletişim becerilerini etkiler	**Kabul**
H3b	Yaş iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3c	Görev durumu iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3d	Mutlu çocukluk geçirmek iletişim becerilerini etkiler	**Ret**

H3e	Medeni durum iletişim becerilerini etkiler	Ret
Hipotez 4: Demografik dağılımlarla öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H4a	Cinsiyet öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4b	Yaş öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4c	Görev durumu öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4d	Mutlu çocukluk geçirmek öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4e	Medeni durum öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
Hipotez 1: Demografik dağılımlarla kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H1f	Okul türü kişilik özelliklerini etkiler	**Kabul**
H1g	Eğitim durumu kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1h	Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1ı	Seyahat etme sıklığı kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1j	Yurtdışına seyahat etme sıklığı kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1k	Kardeş sayısı kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1l	Kardeşler Arasında kaçıncı kardeş olduğu kişilik özelliklerini etkiler	**Ret**
H1m	Kişilik Özellikleri, Turizmde Eğitim Görülen Alandan Ekilenir	**Ret**
Hipotez 2: Demografik dağılımlarla temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H2f	Okul türü temel değerleri etkiler	**Kabul**
H2g	Eğitim durumu temel değerleri etkiler	**Ret**
H2h	Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı temel değerleri etkiler	**Ret**
H2ı	Seyahat etme sıklığı temel değerleri etkiler	**Kabul**
H2j	Yurtdışına seyahat etme sıklığı temel değerleri etkiler	**Ret**
H2k	Kardeş saysı temel değerleri etkiler	**Ret**
H2l	Kardeşler Arasında kaçıncı kardeş olduğu temel değerleri etkiler	**Ret**
H2m	Temel değerler, Turizmde Eğitim Görülen Alandan Ekilenir	**Ret**
Hipotez 3: Demografik dağılımlarla iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H3f	Okul türü iletişim becerilerini etkiler	**Kabul**

H3g	Eğitim durumu iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3h	Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3ı	Seyahat etme sıklığı iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3j	Yurtdışına seyahat etme sıklığı iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3k	Kardeş sayısı iletişim becerilerini etkiler	**Ret**
H3l	Kardeşler Arasında kaçıncı kardeş olduğu iletişim becerilerini etkiler	Ret
H3m	İletişim becerileri, Turizmde Eğitim Görülen Alandan Ekilenir	**Ret**
Hipotez 4: Demografik dağılımlarla öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.		
Hipotez Numarası	Alt Hipotezler	Kabul/ Ret
H4f	Okul türü öznel iyi oluş halini etkiler	**Ret**
H4g	Eğitim durumu öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4h	Rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4ı	Seyahat etme sıklığı öznel iyi oluş halini etkiler	**Ret**
H4j	Yurtdışına seyahat etme sıklığı öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H4k	Kardeş sayısı öznel iyi oluş halini etkiler	**Ret**
H4l	Kardeşler Arasında kaçıncı kardeş olduğu öznel iyi oluş halini etkiler	**Ret**
H4m	Öznel iyi oluş hali, Turizmde Eğitim Görülen Alandan Ekilenir	**Ret**
Hipotez Numarası	**Hipotez**	**Kabul/ Ret**
H5	Kişilik özellikleri ile temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**
H6	Kişilik özellikleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**
H7	Temel değerlerle iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**
H8	Kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**
H9	Temel değerlerle öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**
H10	İletişim becerisiyle öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.	**Kabul**
H11	Kişilik özellikleri temel değerleri etkilemektedir	**Kabul**
H12	Kişilik özellikleri iletişim becerilerini etkilemektedir	**Kabul**
H13	Kişilik özellikleri öznel iyi oluş halini etkilemektedir	**Kabul**
H14	Temel değerler iletişim becerilerini etkilemektedir	**Kabul**
H15	Temel değerler öznel iyi oluş halini etkilemektedir	**Kabul**

H16	İletişim beceri öznel iyi oluş halini etkilemektedir	**Kabul**
H17	Kişilik özellikleri, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler	**Ret**
H18	Temel değerler, iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler	**Kabul**
H19	Kişilik özellikleri, temel değerler ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler	**Ret**
H20	Kişilik özellikleri, temel değerler değişkenlerinin iletişim beceri aracı değişkeniyle öznel iyi oluş hali değişkenine etkisi vardır	**Ret**

SONUÇ

İnsanoğlu, tarih boyunca farklı bilim dalları altında mutluluğu araştırmış ve aramıştır. Mutluluk, insanların hayat amaçları, varmaya çalıştıkları hedeftir. Bireyin hemen her eyleminin temelinde mutlu olmak vardır. Aristoteles'in de dediği gibi insan kendi iyiliğine yönelir ve insanın iyiliği mutluluğudur. Mutluluğuna yönelen insan, bu hedef için turizm gibi bir takım faaliyetlerde bulunur. Gezmek, görmek, eğlenmek gibi nedenlerle yapılan turizm faaliyetlerinin asıl nedeni, yapılan bu eylemlerin duygusal karşılığı olan mutluluktur. Mutlu bireylerin organize ettiği turizm faaliyetleri, turizm faaliyetlerine yönelmiş kişinin mutlu olması için önemli bir basamak görevine sahiptir. Kısacası, mutlu bireylerin hizmet ettiği kişiler mutlu olmak için bir adım önde olacaklardır. Bu çalışma, mutluluğun öneminden ve mutluluğun turizm için öneminden dolayı önemlidir.

Mutluluğa etki eden etkenlerin bulunması mutluluk konusunda bilgi verebileceği düşüncesiyle; yapılan literatür çalışması sonrasında mutluluğun yani öznel iyi oluş halinin etkilendiği faktörler olduğu görülmüştür.

Bireyin duygu, düşünce ve davranışlarında kişilik özelliklerinin önemli etkiye sahip olduğu görülmüştür. Kişilik özelliklerinin oluşumunda çevre, aile gibi dışsal faktörlerle birlikte mizaç ve huy gibi içsel faktörler rol oynamaktadır. Kişilerin tutarlı davranışlarının temelinde değerlerle birlikte kişilik özelliklerinin bulunduğu görülmüştür. Yani kişilerin mutluluk gibi duygu durumlarıyla birlikte tutarlı davranışlarında da kişilik özelliklerinin etkisi bulunduğu tespit edilmiştir. Kişiler arası iletişimin yoğun olduğu turizm sektörü için çalışanın kişilik özellikleri önemlilik arz etmektedir. Bu çalışmada görülmüştür ki; kişilik özellikleri mutluluğun oluşumunda etkin role sahiptir.

Çalışmanın ikinci değişkeni olan temel değerler, kişiliğin anlaşılmasına temel oluşturmakla birlikte, kişinin bir şeye yüklediği anlam olarak nitelendirilebilir. Vicdan, ahlak, etik değerler gibi kavramları içinde barındıran temel değerler çoğunlukla bireyin doğduğu ve büyüdüğü çevreden etkilenerek gelişir. Kişilik özellikleri gibi değerler de bireylerin durumlar karşısındaki davranışlarını belirlemekte

önemli etkiye sahiptir. Değerler bazı duyguların ortaya çıkmasında da etken olmaktadır. Yapılan bu çalışmada görülmüştür ki; mutluluk duygusu temel değerlerden etkilenen bir duygudur.

Çalışmada aracılık rolü incelenmiş olan değişken ise iletişim becerileridir. bireylerin iletişim kurmaksızın yaşamda varolabilmesi mümkün değildir. Bu kadar hayati öneme sahip olan iletişim becerilerinin, literatür incelemesinde de insanların mutluluğunda etkili olduğu görülmüştür. Kişiler arası ilişkinin oluşabilmesi için iletişim becerileri gereklidir. İletişim duyguların, düşüncelerin aktarılmasındaki en önemli araçtır. İletişim becerisi sayesinde tüm duygular gibi mutluluk duygusuda diğer bireylere iletilmektedir. Turizm sektörü çalışanları için en önemli belkide yetenek diyebileceğimiz, kişilik özelliklerinden ve temel değerlerden de etkilenen, özellik iletişim becerileridir. Çalışmada mutluluğun iletişim becerilerinden de etkilendiği görülmüştür.

Öznel iyi oluş hali yani mutluluk, çalışmanın bağımlı değişkenidir. Kişilik özellikleri, kişinin temel değerleri bireyin mutluluğuna ilişkin önemli ipuçları vermektedir. Mutlu kişiler çevresindekilere bu duyguyu iletebilirler, dolayısıyla mutluluk duygusunun bulaşıcı bir duygu olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, mesleklerinin gereği insanları mutlu etmeleri beklenilen turizm çalışanı olmaya aday turizm alanında üniversite düzeyinde eğitim alan öğrencilerin ve sektöre bilimsel anlamda katkı sunan akademisyen öğrencilerin, kişilik özelliklerinin, temel değerlerinin ve iletişim becerilerinin, öznel iyi oluş hali durumuna etkisi araştırılmıştır. Bu üç değişkeninde öznel iyi oluş hali üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

Çalışmada üç değişkene ait ölçeğin bulunduğu ve ölçeklerle birlikte demografik ve tanımlayıcı soruların sorulduğu bir anket katılımcılara uygulanmıştır. Elde edilen 406 geçerli veri üzerinde yapılan analizler sonrasında demografik verilerin bir kısmı ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuç demografik dağılımlarla kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişki olduğuna dair öngörülen hipotezin kısmen de olsa kabul görmüş olduğunu göstermektedir. Kabul gören demografik değişkenlerden biri cinsiyettir. Kadın veya erkek olmak kişilik özellikleriyle ilişkili bir unsur olarak kabul edilmiştir. Aynı şekilde okul türü, yani

devlet okulunda ya da vakıf okulunda ya da İstanbul dışı devlet okulunda okuyor olmanında kişilik özellikleriyle ilişkili olan bir durum olduğu sonucu tespit edilmiştir.

Çalışmada demografik dağılımve tanımlayıcı bilgilerle temel değerler arasında da anlamlı ilişki olduğu ileri sürülmüştür ve bu hipotezinde kısmen anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Kadın veya erkek olmanın temel değerlerle ilişkili olduğu aralarında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Demografik dağılımlar ve tanımlayıcı bilgilerden olan, okul türü yani devlet okulunda ya da vakıf okulunda ya da İstanbul dışı devlet okulunda eğitim görüyor olmanın temel değerlerle ilişkili olan bir durum olduğu sonucu tespit edilmiştir. Ayrıca seyahat etme sıklığınında temel değerlerle ilişkili olduğu görülmüştür.

Araştırmada demografik dağılımlar ve tanımlayıcı bilgilerle iletişim becerileri arasında da anlamlı ilişki olduğunu ileri sürülen hipotezin, kısmen anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Kadın veya erkek olmanın iletişim becerileri ile ilişkili olduğu, aralarında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Çalışmada demografik dağılımlar ve tanımlayıcı bilgilerden olan, okul türü yani devlet okulunda ya da vakıf okulunda ya da İstanbul dışı devlet okulunda eğitim görüyor olmanın iletişim becerileriyle ilişkili olan bir durum olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan öznel iyi oluş hali ile demografik dağılımlar ve tanımlayıcı bilgiler arasında anlamlı ilişki olduğu varsayılarak oluşturulmuş olan "demografik dağılımlarla öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır" hipotezi kabul edilmiştir. Cinsiyet yani kadın veya erkek olmak ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Aynı şekilde bireylerin yaşlarının, medeni durumlarının yani bireylerin evli veya bekâr olmasının, görev durumlarının yani akademisyen öğrenci ya da sadece öğrenci olmasının, mutlu ya da mutsuz çocukluk geçirmesinin öznel iyi oluş haliyle anlamlı ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bireylerin öznel iyi oluş halleriyle okul türlerinin yani devlet okulu, vakıf okulu ya da İstanbul dışı devlet okulunda eğitim görmesi arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra eğitim durumunun yani önlisans, lisans ve lisansüstü eğitim alıyor olmak, rekreasyon faaliyetlerine katılma sıklığı ve yurtdışına seyahat etme sıklığı ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Bütün bu veriler doğrultusunda, demografik dağılımlar öznel iyi oluş hali arasında kısmen anlamlı ilişki bulunmaktadır, denilebilir.

Araştırmada, literatür incelemesine dayanarak, değişkenler arasında ilişkiler olduğuna yönelik hipotezler kurulmuş ve bu çalışmada ileri sürülen bu hipotezler incelenmiştir. Aşağıda verilmiş olan, beşten ona kadar sıralanmış beş hipotezlerle ilgili korelasyon ilişkisine bakılmış, yapılan veri analizleri sonucunda anlamlı bulunup kabul edilmiştir. Sonuç olarak bütün değişkenler birbirleriyle ve bağımlı değişken olan öznel iyi oluş haliyle yani mutlulukla ilişkilidir.

Hipotez 5: Kişilik özellikleri ile temel değerler arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 6: Kişilik özellikleri ile iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 7: Temel değerlerle iletişim becerileri arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 8: Kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 9: Temel değerlerle öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.
Hipotez 10: İletişim becerisiyle öznel iyi oluş hali arasında anlamlı ilişki vardır.

Çalışmada, kişilik özellikleri öznel iyi oluş halini etkiler hipotezi, temel değerler öznel iyi oluş halini etkiler hipotezi, iletişim becerileri öznel iyi oluşu etkiler hipotezi, anlamlı bulunmuştur. Ayrıca temel değerlerin iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkilediğine dair ileri sürülen hipotez de anlamlı bulunmuş ve çalışmanın bu hipotezleri de kabul edilmiştir. İletişim becerilerinin ara değişkenlik özelliği diğer değişkenler arasında da bakılmış, kişilik özelliklerinin iletişim becerileri ara değişkeniyle öznel iyi oluş halini etkiler hipotezi anlamlı bulunmamıştır. Dolayısıyla çalışmanın bu hipotezi reddedilmiştir. Temel değerler değişkeninin aracılık rolüne de bakılmış ve öznel iyi oluş hali ile kişilik özellikleri arasında aracılık etkisinin bulunmadığı görülmüştür. Çalışmada reddedilen bir diğer hipotez ise kişilik özellikleriyle birlikte temel değerler değişkenlerinin iletişim becerileri aracı değişkeniyle öznel iyi oluş hali değişkenine etkisinin olduğuna dair öngörülen hipotezdir.

Sonuç olarak turizm için en önemli duygulardan biri olan mutluluk duygusu, kadın yada erkek olmaya göre farklılık göstermekte yine eğitim görülen okulun devlet, vakıf ya da istanbul dışı devlet üniversitesi olmasına göre, rekreasyon faaliyetlerine

katılma sıklığına göre yada yurtdışına seyahat etme sıklığına göre, mutlu bir çocukluk geçirmeye göre farklılık göstermektedir. Çalışmada sorulan neredeyse bütün demografik ve tanımlayıcı sorularda da seçenekler arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Aynı zamanda mutluluğun çalışmada kullanılan tüm değişkenlerle ilişkisi olduğu görülmüştür. Çalışmada ayrı ayrı tüm değişkenlerin mutluluğa etkisine bakılmış ve değişkenlerin mutluluğu etkilediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla mutluluk duygusunun tek bir nedene bağlanamayan, birçok şeyin biraraya gelmesi sonucu oluşan bir duygu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bununla birlikte, bu araştırmada yer alan değişkenlerin birarada ele alındığı bir çalışmaya literatürde rastlanılmamıştır. Bu nedenle; araştırmanın alanyazına katkı yapacağı düşünülmektedir.

Tablo 106. Öneriler

Yapılan çalışmada elde edilen sonuçlar ışığında öneriler şöyledir;	
1.	Bu çalışmanın turizm alanında mutluluk konusuna eğilen çalışmalara bir ivme kazandıracağı, geçmiş çalışmaları destekleyici ilerideki çalışmalara da yeni bakış açıları için ışık tutacağı umulmaktadır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda sektör çalışanlarının örneklem olarak seçilerek, sektör çalışanlarıyla henüz turizm alanında eğitim görmekte olan öğrenciler arasında ki fark incelenebilir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda da gerekiyorsa üniversitelerde ve işletmelerde bir takım değişikliklere gidilebilir.
2.	Turizm eğitimi alan lise öğrencilerine de bu yönde bir çalışma uygulanabilir. Lise öğrencilerinin mutluluk düzeyleriyle üniversite ve yine sektör çalışanları karşılaştırılabilir. Bu çalışmada, kişilik özellikleri, temel değerleri ve iletişim becerileri yönünden incelenerek mutluluk düzeyleri konusunda etkili değişiklikler yapılabilecek çalışmalar gerçekleştirilebilir. Belki de yapılacak bu yöndeki çalışmalar, meslek seçimi ya da meslek içindeki bölüm seçimi konusunda etkili yol gösterici olarak kullanılabilir.

3.	Alanda çalışanlara yönelik olarak turizm eğitimi almış ve almamışlar ayrımı yapılarak araştırma yapılabilir. Bununla birlikte, çalışanların hizmetinden yararlanan turistler üzerinde de çalışma yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir ve çıkan sonuçlar doğrultusunda eğitim kurumları ve turizm işletmeleri gerekli önlem ve gelişmeleri gerçekleştirebilmeleri için bilgilendirilebilir.
4.	Yerli ve yabancı farkı gözeterek bu çalışmanın değişkenlerinin bulunduğu bir çalışma da turistlere yönelik olarak yapılabilir. Aynı zamanda benlik algısı, kaygı düzeyleri, bağlanma şekilleri, cinsiyet rolleri gibi değişkenleri de içine alan farklı çalışmalar yapılarak mutluluğu etkileyen farklı etkenler de araştırılabilir.
5.	Öznel iyi oluş hali yanında psikolojik iyi oluş hali de aynı çalışma içinde incelenerek bağlantıları tespit edilmeye çalışılabilir.
6.	Önlisans, lisans ve lisansüstü ortalamaları arasında anlamlı fark tespit edilmiştir. Bunun nedenleri araştırılıp, öğrenciler arasında ki bu farkın azaltılması ya da tamamen bitirilmesi konusunda okul yöneticileri ve ilgili birimler çalışabilirler. Aynı zamanda bu farktan dolayı, başarı değişkeniyle de mutluluk arasındaki ilişki araştırılabilir.
7.	Bu araştırma sonucunda görülmüştür ki rekreasyon faaliyetlerine 6 ile 10 saat arasında zaman ayıranların mutluluk ortalamaları daha yüksek çıkmıştır. Öğrencilerin haftada 6-10 saat arası rekreasyon faaliyetlerine katılmaları önerilebilir, bunu için imkanlar sağlanabilir. Ayrıca senede en az 2 kez yurtdışı seyahatinde bulunmak mutluluğu olumlu etkileyen unsurlardan biri olarak tespit edilmiştir. Maddi külfetinden, ülkenin kültürel yapısından dolayı bu yöndeki önerilerin uygulanması güç olsa da, öğrenci değişim programları, yurt dışı stajları konusunda öğrenciler cesaretlendirilebilir. Öğrencilerin yurt dışına daha sık çıkmaları önerilebilir.

KAYNAKÇA

ABEDİ, G., ROSTAMİ, F., ve NADİ, A.: 2015 "Analyzing the Dimensions of the Quality of Life in Hepatitis B Patientsusing Confirmatory Factor Analysis", **Global Joural of Health Science**, 22-31.

ACAR, H., AKAR, M., VE ACAR, Y. B.: 2016 "Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Değer Yönelimleri", 1. **Kastamonu Eğitim Dergisi** , 97-118.

ACARAY, A., ve GÜNSEL, A.: 2017 "Beş Faktör Kişilik Özellikleri, İzlenim Yönetimi Taktikleri ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kamu Çalışanları Üzerine Bir Araştırma", **International Journal of Economic and Administrative Studies,** 527-546.

ADLER, A.: 2009 **Yaşamın Anlam ve Amacı,** (Çev: K. Şipal), İstanbul: Say Yayınları.

AKBABA, M.,ÖZEL, G., ve YILDIZ, F.: 2018 "İletişim Becerileri İle Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki: Turizm ve Otelcilik Meslek Yüksekokulu Öğrencileri Örneği", (Ed: M. Emek, ve A. Zhanuzak), **III. Uluslararası Mesleki ve Teknik Bilimler Kongresi.** Gaziantep: İksadi Uluslararası Yayınevi. 3168-3176.

AKBAĞ, M., ve ÜMMET, D.: 2018 "Ana-Babaya Bağlanma İle Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Temel Psikolojik İhtiyaçların Doyumunun Aracı Rolü", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,** 8 (50), 59-85.

AKÇA, İ.: 2018 **Turizm eğitim ve öğretimi ile ilgili yükseköğretim istatistikleri.** Tuader Web Sitesi: http://www.tuader.org/wp-content/uploads/2018/09/Genel-

%C4%B0statistikler.pdf adresinden 01 26, 2019 tarihinde alındı

AKDUMAN, G.: 2015 **Çalışan Mutluluğunun İşe İlişkin Duyuşsal İyilik Algısı İle İlişkisi ve Kuşaklar Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi,**. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi.

AKSU, G., ESER, M. T., ve GÜZELLER, C. O.: 2017 **Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi İle Yapısal Eşitlik Modeli Uygulamaları,**. Ankara: Detay Yayıncılık.

AKTAŞ, A. M.: 2001 "Bir Kamu Kuruluşunun Üst Düzey Yöneticilerinin İş stresi ve Kişilik Özellikleri", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 25-42.

AKTAŞ, M. T.: 2015 "Mutluluğa Durağan Durum Hali: Yoksulluk Açısından Uyum Teorisine Dayalı Bir Analiz", **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi,** 4 (10), s. 44-65.

AKTAŞ, Y., ve KILIÇ, K.: 2013 **Bir Bakışta İletişim,** Ankara: Paradigma Akademi Yayınları.

AKTAY, A., ve EKŞİ, H.: 2009 "Yönetici ve Öğretmenlerin Değer Tercihleri ile Örgütsel Vatandaşlık Davranışları Arasındaki İlişki", **İş Ahlakı Dergisi ,** 2 (3), 19-65.

ALATARTSEVA, E., ve BARYSHEVA, G.: 2015 "Well-being: Subjective and Objective Aspects", **Procedia - Social and Behavioral Sciences,** 36-42.

ANGNER, E.: 2010 "Subjective Well-Being", **The Journal of Socio-Ekonomics,** 361-368.

ANIK, C.: 2000 **Siyasal İkna,** Ankara: Vadi Yayınları.

ARGYLE, M.: 2001 **The Psychology of Happiness,** Newyork: Routledge Taylor and Francis Group.

ARON, A., COUPS, E. J., ve ARON, E. N.: 2013 **Statistics for Psychology.** (6. b.), New Jersey: Pearson Education.

ARONSON, E., WİLSON, T. D., ve AKERT, R. M.: 2012 **Sosyal Psikoloji,**. (Çev: O. Gündüz), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

ARSLAN, E.: 2008 **Bağlanma stilleri açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi,** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Yönetimi Ana Bilim Dalı.

ASLAN, S.: 2008 "Kişilik Huy ve Psikopatoloji", **Psikiyatride Derlemeler, Olgular ve Varsayımlar Dergisi**, 1 (2), 7-18.

ASLAN, S.: 2012 "Türk Geç Ergenlerde Beş Faktör Kişilik Boyutlarının Ergenlerin Benlik Saygılarıyla Yordanması", **Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** , 14 (1), 25-40.

ASLAN, Z., ÜNÜVAR, Ş., ve BAŞODA, A.: 2012 "Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Belirlenmesi ve Turizm Sektörüne Uyumu Açısından Değerlendirilmesi", **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi,** 23 (2), 203-219.

ATAK, H.: 2013 "On-Maddeli Kişilik Ölçeği'nin Türk Kültürü'ne Uyarlanması", **Nöropsikiyatri Arşivi**, 50. 312-319.

ATKİNSON, R. L., ATKİNSON, R. C., ve HİLGARD, E. R.: 1996 **Psikolojiye Giriş,** İstanbul: Sosyal Yayınlar.

AYDIN, M.: 2011 "Değerler, İşlevleri ve Ahlak", **Eğitime Bakış Dergisi,** 7 (19), 39-41.

AYDIN, M.: 2018 "Genç Yetişkinlerde Mutluluğun Özgünlük ve Kişisel Erdemler Açısından İncelenmesi", **Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 6 (6), 1023-1030.

AYTAÇ, M., ve ÖZGEN, B.: 2012 "Doğrulayıcı Faktör Analizi İle Yeni Çevresel Paradigma Ölçeğinin Yapı Geçerliliğinin İncelenmesi", **İstatistikçiler Dergisi**, 14-22.

AZİZ, A.: 2012 **İletişime Giriş,** İstanbul: Hiperlink Yayınları.

BAHAR, E.: 2016 **İletişim,** Ankara: Detay Yayıncılık.

BAL, H.: 2013 **İletişim Sosyolojisi**, Ankara: Sentez Yayıncılık.

BALTAŞ, Z., ve BALTAŞ, A.: 2000 **Stres ve Başaçıkma Yolları,** İstanbul: Remzi Kitapevi.

BARLI, Ö., ve AVCI, İ.: 2016 **İletişim Yönetimi,** Bursa: Ekin Yayınevi.

BASIM, H. N., ÇETİN, F., ve TABAK, A.: 2009 "Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi", **Türk Psikoloji Dergisi**, 24 (63), 20-34.

BATIGÜN, A. D., ve KILIÇ, N.: 2011 "İnternet Bağımlılığı ile Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler", **Türk Psikoloji Dergisi,** 26 (67), 1-10.

BAYAD, A.: 2017 "Değer Ölçümleri", (Ed: S. Cesur, Ç. Erdoğan, B. Tepe, A. Bayad, ve O.), **Sosyal Psikolojide Değerler ve Ahlak Kuramlar ve Ölçekler**, İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.

BAYER, Ö.: 2016 "Evli Bireylerde Evlilik Doyumu ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Desteğin Öznel İyi Oluş Üzerindeki Yordayıcı Rolünün İncelenmesi", (Ed: N. Tüfekçi), **International Conference of Strategic in Social Science and Education**. 116-132.

BAYMUR, F. B.: 2017 **Genel Psikoloji,** İstanbul: İnkilap Kitapevi.

BAYRAM, N.: 2010 **Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş- Amos Uygulamaları**, Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları.

BERENS, L. V., ve NARDİ, D.: 1999 **The 16th Personality Types Discriptions For Self-Discovery,** California: Telos Publication.

BIÇAKÇI, İ.: 2006 **İletişim ve Halkla ilişkiler,** (7. baskı), İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri.

BİLGEN, H.: 2014 **Gençlik Merkezinde Yürütülen Kurslara Katılan Gençlerin İletişim Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Ankara ili Yenimahalle Örneği),** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Sporda Psiko Sosyal Alanlar Programı.

BİLGİN, H. C.: 2015 **Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılık Düzeyleri ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişki,** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

BİNGÖL, G., ve DEMİR, A.: 2011 "Amasya Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim", **Göztepe Tıp Dergisi,** 26 (4), 152-159.

BİTLİSLİ, F., DİNÇ, M., ÇETİNCELİ, E., ve KAYGISIZ, Ü.: 2013 "Beş Faktör Kişilik Özellikleri ile Akademik Güdülenme İlişkisi: Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,** 18 (2), 459-480.

BOWER, G. H.: 1981 "Mood and Memory", **American Psychologist,** 36 (2), 129-148.

BOZDOĞAN, F. A.: 2013 **Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerinin Değer Yönelimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Ankara İli Örneği),** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

BULUT, S., ve DİLMAÇ, B.: 2018 "Üniversite Öğrencilerinin Sahip Olduğu Değerler Psikolojik İyi Oluş ve Mutluluk Düzeyleri Arasındaki

Yordayıcı İlişkiler", **OPUS Uluslararası Topum Araştırma Dergisi,** 9 (16), 349-374.

BURDETT, R.: 2009 **İstanbul: Kesişimler Şehri,** London: Urban Age.

BURGER, J. M.: 2006 **Kişilik,** (Çev: İ. D. Sarıoğlu), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

BUTHER, J. N., MINEKA, S., ve HOOLEY, J. M.: 2013 **Anormal Psikoloji,** (Çev: O. Gündüz), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

BÜLBÜL, Ş., ve GİRAY, S.: 2011 "Sosyodemografik Özellikler İle Mutluluk Algısı Arasındaki İlişki Yapısının Analizi", **Ege Akademik Bakış,** 11, 113-123.

BÜYÜKDÜVENCİ, S.: 1993 "Aristoteles'te Mutluluk Kavramı", **Felsefe Dünyası,** 41-45.

BÜYÜKKURU, M.: 2015 **Turist Rehberlerinin İletişim Becerilerinin Turistlerin Tur Deneyimi Üzerine Etkisi: Nevşehir İlinde Bir Araştırma,** (Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaşi Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş.: 2007 **Deneysel Desenler: Öntest-Sontest Kontrol Grubu**, Anlara: Pegem A Yayıncılık.

CARR, A.: 2015 **Pozitif Psikoloji,** (Çev: Ü. Şendilek), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

CENKSEVEN, F., ve AKBAŞ, T.: 2007 "Üniversite Öğrencilerinde Öznel İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,** 3 (27), 43-65.

CERVONE, D., ve PERVİN, L. A.: 2016 **Kişilik Psikolojisi Kuram ve Araştırma**, (Çev: M. Baloğlu), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

CEYLAN, S.: 2017 "Yöre Halkının İletişim Becerileri Düzeyi: Pamukkale Destinasyonunda Bir Uygulama", **Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (2)**, 1-13.

CHAMORRO-PREMUZİC, T.: 2011 **Personality and Individual Differences,** Glasgow: the British Psychological Society and Blackwell.

CHOU, C. P., ve BENTLER, P. M.: 1995 **Estimates And Tests In Structural Equation Modeling**, Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

CHOWDHURY, T. A.: 2014 **Relative Effectiveness of Alternative Microfinance-drive Poverty Alleviation Programs in Bangladesh,** Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.

CİCCARELLİ, S. K., ve WHİTE, J. N.: 2016 **Psikoloji Bir Keşif Gezintisi,** (Çev: D. N. Şahin), İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

CİVELEK, M. E.: 2018 **Yapısal Eşitlik Modellemesi Metodolojisi,** İstanbul: Beta Yayıncılık.

COMTE-SPONVILLE, A., **Mutluluğun En Güzel Tarihi,** (Çev: Özen ve Saadet), İstanbul: Türkıye İş Bankası Kültür Yayınları.

DELUMEAU, J., ve FARGE, A.: 2004

COOPERSMİTH, S.: 1967 **The Antecedents of Self-esteem,** San Francisco: W. H. Freeman and Co.

COREY, G.: 2008 **Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları, (**Çev: T. Ergene), Ankara: Mentis Yayıncılık.

ÇAĞLAR, İ.: 2014 "İletişim Kavramının Tanımı ve Anlamı", (Ed: İ. Çağlar, S. Kılıç, S. Mutlu, M. E. Çağlar, E. Aydemir ve K. M. Daldal), **Genel, Teknik ve Etkili İletişim,** Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık. 8-9.

ÇAMDERELİ, M.: 2008 **İletişime Giriş,** İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

ÇELİK, H. E., ve YILMAZ, V.: 2016 **Lisrel 9.1 ile Yapısal Eşitlik Modellemesi,** Ankara: Anı Yayıncılık.

ÇEREZCİ, E. T.: 2010 **Yapısal Eşitlik Modelleri ve Kullanılan Uyum İyiliği İndekslerinin Karşılaştırılması,** Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

ÇETİN, A., ve ALACALAR, A.: 2016 "İş Yaşamında Yanlızlığı Yordamada Kişilik Özellikleri ile Algılanan Sosyal ve Örgütsel Desteğin Rolü", **International Journal of Management Economics and Business,** 12 (27), 193-216.

ÇETİNKAYA, Ö., ve ALPARSLAN, A. M.: 2011 "Duygusal Zekanın İletişim Becerileri Üzerine Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,** 16 (1), 363-377.

ÇETİNSÖZ, B. C., ve AKDAĞ, G.: 2015 "Otel Çalışanlarının Sahip Oldukları Kişilik Özellikleri ve İş Performansı İlişkileri: Antalya'da Faaliyet Gösteren Beş Yıldızlı Otellerde Bir Uygulama", **Turizm Akademik Dergisi,** 2 (1), 1-13.

ÇİVİTCİ, N., ve ARICIOĞLU, A.: 2012 "Beş Faktör Kuramına Dayalı Kişilik Özellikleri", **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 78-96.

ÇOBANOĞLU, Z. S., ve AKER, T. Ç.:2003 "Şizofreni ve Diğer Psikotik Bozukluğu Olan Hastalarda Tedaviye Uyum Sorunları", **Düşünen Adam,** 211-218.

ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G., ve BÜYÜKÖZTÜRK, Ş.: 2018 **Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik Spss ve Lisrel Uygulamaları,** (5. baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

DE PAUW, S. S., ve MERVİELDE, I.: 2010 "Temperament, Personality and Developmental Psychopathology: A ReviewBased on the Conceptual Dimensions Underlying Childhood Traits", **Child Psychiatry and Human Development,** 313-329.

DEMİRBULAT, Ö. G., ve AVCIKURT, C.: 2015 "Turizm ve Mutluluk Arasındaki ilişki Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme", **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** 18 (34), 79-97.

DEMİRTAŞ, T. E.: 2017 **Kişilik ve Kişiliğin Temel Kavramları,** Ankara: Pegem Akademi.

DEMİRUTKU, K., ve SÜMER, N.: 2010 "Temel Değerlerin Ölçümü: Portre Değerler Anketinin Türkçe Uyarlaması", **Türk Psikoloji Yazıları,** 13 (25), 17-25.

DENİZ, A., ve ERCİŞ, A.: 2008 "Kişilik Özellikleri ile Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma", **İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,** 22, 302-330.

DENİZ, D., ve ÜNSAL, P.: 2010 "İşyerinde Yıldırmaya Uğramada Dışadönük ve Nevrotik Kişilik Yapıları ile Cinsiyetin Rolü", **"İş, Güç" Endüstry ilişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi,** 12 (1), 29-44.

DENİZ, M. E.: 2011 "Karar Verme Stilleri ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri ,** 11 (1), 97-113.

DENİZ, M. E., ARSLAN, C., ÖZYEŞİL, Z., ve İZMİRLİ, M.: 2012 "Öz-Anlayış, Yaşam Doyumu, Negatif ve Pozitif Duygu: Türk ve Diğer Ülke", **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 428-446.

DEREBOY, İ. F.: 1997 Erişkinlikteki Durağanlığın Oyunlaştırılması, **3P Dergisi**, 30-34.

DIENER, E.: 1984 "Subjective Well-being", **Psychological Bulletin**, 95 (3), 542-575.

DIENER, E.: 2009 "Positive Psychology: Past, Present, and Future", (Ed: C. R. Snyder), **Oxford Handbook of Positive Psychology**, New York: Oxford University Press. 8

DIENER, E.: 2009 "Subjective Well-Being", **Springer Science+Business Media** , 11-55.

DIENER, E., ve SELIGMAN, M. P.: 2002 — "Very Happy People", **Psychology Science,** 13 (1), s. 81-84.

DIENER, E., ve SUH, E.: 1997 — "Measuring Quality of life: Economic, Social and Subjective Indicators", **Social Indicators Research,** 189-216.

DIENER, E., LUCAS, R., ve OISHI, S.: 1996 — "Subjective Well-Being", **Handbook of Positive Psychology**, 63-73.

DIENER, E., OISHI, S., ve LUCAS, E. R.: 2003 — "Personality, Culture, and Subjective Well-Being", **Annual Review Psychology,** 403-425.

DIENER, E., SUH, E. M., LUCAS, R. E., ve SMITH, H. L.: 1999 — "Subjective Weil-Being: Three Decades of Progress", **Psychological Bulletin,** 276-302.

DİLMAÇ, B., ve BOZGEYİKLİ, H.: 2009 — "Öğretmen Adaylarının Öznel İyi Olma Ve Karar Verme Stillerinin İncelenmesi", **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi,** 11 (1), 171-187.

DOĞAN, T.: 2006 — "Üniversite Öğrencilerinin İyilik Halinin İncelenmesi", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 120-129.

DOĞAN, T.: 2013 — "Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Öznel İyi Oluş", **Doğuş Üniversitesi Dergisi,** 56-64.

DOST, M. T.: 2007 "Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 132-143.

DOST, M. T.: 2010 "Güney Afrika ve Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Öznel İyi Oluş ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi", **Eğitim ve Bilim** , 35 (158), 75-89.

DÖKMEN, Ü.: 2005 **İletişim Çatışmaları ve Empati,** İstanbul: Sistem Yayıncılık.

DURNA, U.: 2005 "A tipi ve B tipi Kişilik Yapıları ve Bu Kişilik Yapılarını Etkileyen Faktörlerle İlgili Bir Araştırma", **İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,** 275-290.

DURSUN, İ. T.: 2013 Örgüt Kültürü ve Strateji İlişkisi: Hofstede'nin Boyutları Açısından Bir Değerlendirme, **Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırma Dergisi,** 1 (4), 43-56.

ERDEM, Ş., ve KABASAKAL, Z.: 2015 "Psikolojik İyi Olma ve Yetişkin Bağlanma Boyutları", **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi,** 4 (1), 82-90.

ERDOĞAN, İ.: 2011 **İletişimi Anlamak,** Ankara: Pozitif Matbaacılık.

EREN, E.: 2001 **Yönetim ve Organizasyon-Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar,** İstanbul: Beta Yayınları.

ERIKSON, E.: 1968 **Identity: Youth and Crisis,** New York: W.W. Norton and Company,Inc.

ERIKSON, E.: 1984 **İnsanın Sekiz Çağı.** (Çev: B. Üstün ve Ş. Vedat,) Ankara: Toplum Yayınları.

ERIKSON, E.: 2018 **İnsanın 8 Evresi,** (3. Baskı), (Çev: G. Akkaya), İstanbul: Okuyan Us Yayınevi

EROĞLU, F.: 2017 **Davranış Bilimleri,** İstanbul: Beta Basım A.Ş.

ERSANLI, K., ve BALCI, S.: 1998 "İletişim Becerileri Envanterinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", **Türk Psikolojik Duruşma ve Rehberlik Dergisi**, 2 (10), 7-12.

ERYILMAZ, A., ve ERCAN, L.: 2011 "Öznel İyi Oluşun Cinsiyet, Yaş Grupları ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,** 4 36), 139-151.

ERYILMAZ, A., ve ÖĞÜLMÜŞ, S.: 2010 "Ergenlikte Öznel İyi Oluş ve Beş Faktörlü Kişilik Modeli", **Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 189-203.

EWEN, R.: 2003 **An Introduction to Theories of Personality,** (5. baskı), (Çev: N. Çelebi), New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

FICHTER, J.: 2001 **Sosyoloji Nedir?** Ankara: Atilla Kitapevi.

FİDAN, M., ve KÜÇÜKALİ, R.: 2014 "İlköğretim Kurumlarında Yöneticilerin İletişim Becerileri ve Örgütsel Değerler", **Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi,** 4 (1), 317-334.

FIRAT, N. Ş., ve AÇIKGÖZ, K.: 2012 "Bazı Değişkenler Açısından Öğretmenlerin Değer Sistemleri", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 422-435.

FİŞEK, N. H.: 1983 **Halk Sağlığına Giriş,** Ankara: Çağ Matbaacılık.

FORZA, C., ve FILIPPINI, R.: 1998 "TQM Impact on Quality Conformance and Customer Satisfaction: A Causal Model", **International Journal of Production Economics,** 55 (1), 1-20.

FREDRICKSON, B. L.: 2001 "The Role of Positive Emotions in Positive Psychology", **American Psychologist,** 56 (3), 218-226.

GEÇİKLİ, F.: 2010 **Halkla İlişkiler ve İletişim,** İstanbul: Beta Basım Yayım.

GEÇTAN, E.: 1998 **Psikanaliz ve Sonrası,** İstanbul: Remzi Kitapevi.

GENÇÖZ, T.: 2000 "Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması", **Türk Psikoloji Dergisi,** 19-26.

GERRIG, R. J., ve ZIMBARDO, P. G.: 2017 **Psikolojiye Giriş, Psikoloji ve Yaşam,** (19. baskı), (Çev: G. Sart), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

GLASSMAN, W. E., ve HADAD, M.: 2018 **Psikolojide Yaklaşımlar,** (Çev: E. Bekaroğlu), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

GOLDENSTEIN, E. B.: 2013 **Bilişsel Psikoloji,** İstanbul: Kaknüs Yayınları.

GÖKÇE, O.: 2015 **İletişim Nasıl Daha İyi Anlar ve Anlaşırım,** Konya: Çizgi Kitapevi.

GÖKDENİZ, İ., ve MERDAN, E.: 2011 "Kişilik ile Kariyer Seçimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi." **Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi,** 3 (2), 23-36.

GÖKSEL, A. G., CAZ, Ç., YAZICI, "Spor Lisesi Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,** 9 (44), 1440-1445.

Ö. F., ve PALA, A.: 2016

GÖRAL, Ş., ve KARAKÜÇÜK, S.: 2015 "Üniversite Öğrencilerinin İnternet Ortamında Geçirdikleri Boş Zaman ile Mutluluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", **Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırma Dergisi,** 47-56.

GÖRMÜŞ, A. Ş., AYDIN, S., ve ERGİN, G.: 2013 "İşletme Bölümü Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Cinsiyet Rolleri Bağlamında İncelenmesi", **Sosyal Bilimler Dergisi,** 15 (1), 109-128.

GRAHAM, J. R.: 1998 **MMPI Uygulama ve Yorumlama Rehberi, (**Çev: O. Sorias), Ankara: Türk Psikologlar Demeği Yayınları.

GREENSPOON, P. J., ve SAKLOFSKE, D. H.: 1998 "Confirmatory Factor Analysis of the Multidimentional Students' Life Satisfaction Scale", **Personality and Individual Differences,** 965-971.

GUTIERREZ, J. L., JIMENEZ, B., HERNANDEZ, E. G., ve PUENTE, C. P.: 2005 "Personality and Subjective Well-Being: Big Five Correlates and Demographic Variables", **Personality and Individual Differences,** 38, 1561-1569.

GÜLAÇTI, F.: 2009 **Sosyal Beceri Eğitimine Yönelik Programın Üniversite Öğrencilerinin, Sosyal Beceri, Öznel ve Psikolojik İyi Olma Düzeylerine Etkisi, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzincan: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Bilim Dalı.

GÜLCAN, A., ve BAL, P. N.: 2014 "Genç Yetişkinlerde İyimserliğin Mutluluk ve Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi", **Asya Öğretim Dergisi,** 2 (1 Özel), 41-52.

GÜMÜŞ, Ö. D.: 2009 **Kültürel Değerler Kişilik ve Siyasal İdeoloji Arasındaki İlişkiler: Kültürlerarası Bir Karşılaştırma (Türkiye-ABD),** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı.

GÜNDOĞDU, R., ve YAVUZER, Y.: 2012 "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş ve Psikolojik İhtiyaçlarının Demografik değişkenlere göre İncelenmesi", **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 23, 115-131.

GÜNEL, Ö. D.: 2011 "İşletmelerin Yıldırma Olgusu ve Yıldırma Mağdurlarının Kişilik Özelliklerine İlişkin Bir Araştırma", **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** 37-65.

GÜNEY, S.:2001 **Yönetim ve Organizasyon,** (1. baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

GÜNEY, S.: 2015 **Örgütsel Davranış**, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

GÜNEY, S.: 2015 **Sosyal Psikoloji,** Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

GÜRSES, İ., VE KILAVUZ, M. A.:2011 Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi, **T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 20 (2), 153-166.

HAIR, J. F., BLACK, W. C., BABIN, B. J., ve **Multivariate Data Analysis,** Harlow: Pearson Education Limited.

ANDERSON, R.: 2014

HARRIS, P., ve WENDY, M.: 1994 "The Illusion Of Control and Optimism About Health: On Being Less At Risk But No More In Control Than Others", **British Journal of Social Psychology,** 33 (4), 369-386.

HARTLEY, P.: 2014 **Kişilerarası İletişim,** (Çev: Ü. Doğanay, M. A. Yamanoğlu, B. Şimşek, P. Özdemir, H. K. Şanlı ve İ. Ö. Taştan), Ankara: İmge Yayınevi.

HAYBRON, D. M.: 2013 **Happiness,** London: Oxford University Express.

HAZAR, Ç. M.: 2006 "Kişilik ve İletişim Tipleri", **Selçuk İletişim,** 125-140.

HEFFERON, K., ve BONIWELL, I.: 2014 **Pozitif Psikoloji Kuram, Araştırma ve Uygulama,** (Çev: T. Doğan), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

HENRY, J.: 2007 "Positive Psychology and the Development of Well-Being", (Ed: J. Haworth, G. Hart, J. Haworth ve G. Hart), **Well-Being Individual, Community and Social Perspectives**. London: Macmillan Publishers Limited. 25-40.

HINTON, P. R., BROWNLOW, C., MCMURRAY, I., ve COZENS, B.: 2004 **SPSS Explained,** London: Routledge Taylor and Francis Group.

HJELLE, L. A., ve ZIEGLER, D. J.: 1992 **Personality Teories,** Newyork: McGram-Hill.

HOGG, M. A., ve VAUGHAN, G. M.: 2014 **Sosyal Psikoloji, (**Çev: İ. Yıldız ve A. Gelmez), Ankara: Ütopya Yayınevi.

HU, L.-T., ve BERTLER, P. M.: 1999 "Cutoff Criteria For Fit Indexes In Covariance Structure Analysis: Conventional Criteria Versus New Alternatives", **Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal,** 6 (1), 1-55.

HUTCHESON, G. D., ve SOFRONIOU, N.: 1999 **The Multivariate Social Scientist: an Introduction to Generalized Linear Models,** London: Sage Publications.

İÇÖZ, A.: 2011 **Çalışan ve Yönetici İçin İş Hayatı Oyun Kuralları,** İstanbul: Cinius Yayınları.

İLBAY, A. B., SARIÇAM, H., GÖLLER, L., ve YİĞİT, Y.: 2016 "Ergenlerin Kişilik Özellikleri ve Çevresel Tutumları Arasındaki İlişkiler", **Uluslararası Eğitim, Bilim ve Teknoloji Dergisi,** 2 (3), 185-194.

İLHAN, M., ve BAYRAM, Ç.: 2014 "LISREL ve AMOS Programları Kullanılarak Gerçekleştirilen Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) Analizlerine İlişkin Sonuçların Karşılaştırılması", **Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi,** 5 (2), 26-42.

İNANÇ, B. Y., ve YERLİKAYA, E. E.: 2017 **Kişilik Kuramları,** Ankara: Pegem Akademi.

İNANIR, A.: 2012 **Konaklama İşletmelerinde İşgörenlerin Kişilik Tipleri İle Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi,**

Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İNCEOĞLU, M.: 2010 **Tutum, Algı, İletişim,** İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.

INGLEHART, R.: 1997 **Modernization And Postmodernization: Cultural, Economic, And Political Change In 43 Societies,** Princeton: NJ: Princeton University Press.

İRAK, H., TAŞCIOĞLU RACİ, D. M., ve TUNÇ, Y.: 2017 "Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri: Iğdır Üniversitesi Örneği", **Atatürk İletişim Dergisi,** (14), 187-202.

İSLAMOĞLU, A. H., ve ALNIAÇIK, Ü.: 2016 **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri,** İstanbul: Beta Yayıncılık.

KADAKAL, A., ve ALVER, B.: 2017 "Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi", **International Journal Of Eurasian Education And Culture,** 1-20.

KAĞITÇIBAŞI, Ç., ve CEMALCILAR, Z.: 2015 **Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş**, (17. baskı), İstanbul: Evrim Yayınevi.

KALAYCI, Ş.: 2006 **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri,** Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

KANGAL, A.: 2013 "Mutluluk Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme ve Türk Hanehalkı İçin Bazı Sonuçlar", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi E,** 12 (44), 214-233.

KAPAN, T.: 2008 **İşgörenlerin Kişilik Tiplerinin Örgütsel Bağlılıkları Üzerinde,** Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.

KAPIKIRAN, N. A., ve GÜNDOĞAN, A.: 2016 "Çocuk Değerlerinin Ölçülmesi: Portre Değerler Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması", **Ege Eğitim Dergisi,** 17 (2), 620-639.

KARA, F., GÜZEL, A., ve UÇAN, S.: 2016 "Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Kontrol Odağı Algısı ve İişkili Bazı Faktörlerin Belirlenmesi", **Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi,** 148-159.

KARADAĞ, Ş.: 2015 **Evlilik Uyumu İlişkisinde Aile İçi İletişimin Rolü: Konya Örneği,** Konya: Selçuk Üniversitesi.

KARADUMAN, İ.: 2016 "Yeni Medyada Duygusal Reklam Çekicilikleri İçeren Reklama ve Reklamı Yapılan Ürüne Karşı Tutum Oluşturmada Kişilik Tiplerinin Rolü", **Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi,** s. 99-117.

KARAGÖZ, Y.: 2016 **SPSS ve AMOS 23 İstatistiksel Analizler,** Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

KARAIRMAK, Ö., ve SİVİŞ, R.: 2008 "Modernizimden Postmodernizme Geçiş ve Pozitif Psikoloji", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,** 102-115.

KARAMUSTAFALIOĞLU, O., ve YUMRUKÇAL, H.: 2011. "Depresyon ve Anksiyete Bozuklukları", **Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni,** 45 (2), 65-74.

KARASAR, N.: 2010 **Bilimsel Araştırma Yöntemi,** Ankara: Nobel Yayıncılık.

KASAPOĞLU, F., ve KIŞ, A.: 2016 "Öznel İyi Oluşun Cinsiyet Açısından İncelenmesi: Bir Meta-Analiz Çalışması", **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 770-782.

KAYA, G. İ.: 2016 "Eğitimde Merak ve İlgi", **Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi,** 13-2 (25), 103-114.

KELEŞ, Y., ve KELEŞ, M. Ç.: 2017 "Turizm Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri: Türkiye'de Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimine Yönelik Bir Değerlendirme", **International Journal of Social Science,** 417-428.

KEYES, C. L., RYFF, C. D., ve SHMOTKIN, D.: 2002 "Optimizing Well-Being: The Empirical Encounter of Two Traditions", **Journal of Personality and Social Psychology,** 1007-1022.

KIRIK, A. M., ve SÖNMEZ, M.: 2017 "İletişim ve Mutluluk İlişkisinin İncelenmesi", **İnif e-Dergi,** 15-26.

KOCABAŞ, E. Ö.: 2017 "Davranışçı Kuramlar", (Ed: D. G. Kurt, E. Ç. Yıldız, D. G. Kurt ve E. Ç. Yıldız), **Kişilik Kuramları Gerçek Yaşamdan Kişilik Analizi Örnekleriyle**. Ankara: Pegem Akademi. 354

KORALTAN, A.: 2017 **Eve Bağımlı Hastalara Bakım Verenlerin Genel Sağlık Algısı ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Araştırılması,** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Doğuş Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı.

KORKMAZ, M.: 2006 "Okul Yöneticilerinin Kişilik Özellikleri ile Liderlik", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi,** 199-226.

KORKUT OWEN, F., DEMİRBAŞ-ÇELİK, N., ve DOĞAN, T.: 2018 "Yaş, Cinsiyet ve Yaşam Doyumlarına Göre Ortaöğretim Öğrencilerinde İyilik Hali", **Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi,** 7 (1), 379-397.

KORKUT, F.: 1996 "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları", **Psikolojik Danışma ve Rehberiik Dergisi,** 19-23.

KORKUT, F.: 2005 "Yetişkinlere Yönelik İletişim Becerileri Eğitimi", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 28, 143-149.

KÖSE, D., ÇINAR, N., ve AKDURAN, F.: 2012 "Hemşirelik Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Kişilik Özellikleri ve Zaman Yönetimi İle İlişkisi", **Sakarya University Journal of Science,** 16 (3), 227-233.

KUBLAY, D., ve OKTAN, V.: 2015 "Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,** 5(44), 25-35.

KUTANİS, R. Ö., ve ELÇİ, M.: 2006 "Psikoteknik Testlerin Birbirleri ve Bireysel Özellikler İle Uyumu: Bir Geçerlilik Analizi", **Akademik İncelemeler Dergisi,** 2(1).

KÜÇÜK, O., ÇUBUKÇU, İ., SANCAR, C., ve KORUCUK, S.: 2016 **İletişim,** Bursa: Ekin Yayınevi.

LEE, R.: 2016 **Applied Computing and Information Technology,** New York: Springer.

LEMIYANA, M. P.: 2016 "Market Friendly Approach On Islamic Bank in Palembang and Its Effect On Non Muslim Custom's Attitude", **Proceeding 2nd Sriwijaya Economics, Accounting and Business Conference 2016** (s. 260-275). Palembang: UNSRI ISBN 979-587-627-9.

LYKKEN, D.: 1999 **Happiness: What Studies on Twins Show Us about Nature, Nurture, and the Happiness Set Point,** Newyork: St Martin's Press.

LYUBOMIRSKY, S., SHELDON, K. M., ve SCHKADE, D.: 2005 "Pursuing Happiness: The Architecture of Sustainable Change", **Review of General Psychology**, 9 (2), 111-131.

MAGNAVITA, J. J.: 2016 **Kişilik Kuramları Kişilik Bilimine Çağdaş Yaklaşım,** Kocaeli: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Araştırma Sağlık Org. ve Danışmanlık.

MAKINEN, A., ve HAYEK, P.: 2010 **Psychology of Happiness,** Newyork: Nova Science Publishers.

MASLOW, A.: 2001 **İnsan Olmanın Psikolojisi, (**Çev: O. Gündüz), İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

MCCAULLEY, M. V., ve MARTIN, C. R.: 1995 "Career Assessment and the Myers-Briggs Type Indicator", **Journal of Career Assessment,** 219-239.

MCQUAIL, D., ve SVEN, W.: 2010 **İletişim Modelleri,** (Çev: K. Yumlu), Ankara: İmge yayınevi.

MERDAN, E.: 2013 "Beş Faktör Kişilik Kuramı ile iş Değerleri İlişkisinin İncelenmesi: Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma",

Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 140-159.

MILLER, P.: 2007 **Gelişim Psikolojisi Kuramları,** (Çev: B. Onur ve Z. Gültekin), Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

MORSÜMBÜL, Ş.: 2014 **Değerlerin Kuşaklar Arası Değişimi: Ankara Örneği,** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı.

MÜNEVVER, Y., DİLMAÇ, B., ve DENİZ, M. E.: 2013 **Öğretmen Adaylarının Sahip Oldukları Değerler ile Benlik Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İlkokul Online, 12 (3), 740-748.**

http://ilkogretim-online.org.tr adresinden alındı

MYERS, D. G.: 2015 **Psychology** (11. baskı), New York: Worth Publishers.

MYERS, D. G., ve DIENER, E.: 1995 "Who Is Happy?" **General Artical,** s. 10-17.

NOVAK, T. P., ve HOFFMAN, D. L.: 1997 **Measuring the Flow Experience Among Web Users,** Vanderbilt University, Nashville. Interval Research Corporation.

OWEN, F. K., ve BUGAY, A.: 2014 "İletişim Becerileri Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2 (10), 51-64.

ÖNDER, F. C.: 2015 **Yaşam Doyumu**, Ankara: Nobel Yayınları.

ÖZALP, E., ve KIREL, Ç.: 2004 **Örgütsel Davranış.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.

ÖZAN, S.: 2008 **Öz ve Akran Değerlendirmenin Temel İletişim Becerileri Üzerine Etkileri,** İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÖZBAY, Y., PALANCI, M., KANDEMİR, M., ve ÇAKIR, O.: 2012 "Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Duygusal Düzenleme, Mizah, Sosyal Öz-Yeterlilik ve Başaçıkma Davranışları ile Yordanması", **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi,** 10 (2), 325-345.

ÖZCAN, H. U.: 2012 "Birey-Örgüt Değerleri Arasındaki Uyumun Örgütle Özdeşleşme ile İlişkisi", **Türk Psikoloji Yazıları,** 15 (29), 25-39.

ÖZDEMİR, N. K.: 2016 "Deneysel Bir Çalışma: Bibliyopsikolojik Danışmaya Dayalı Özgüven Geliştirme Programının 6. Sınıf Öğrencilerinin Özgüven Düzeylerine Etkisi", **Elementary Education Online,** 15 (1), 136-147.

ÖZDEMİR, Y., ve KORUKLU, N.: 2011 "Üniversite Öğrencilerinde Değerler ve Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", **YYÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi,** 8 (1), s. 190-210.

ÖZGÜNGÖR, S.: 2009 "Postmodern Değerler, Kimlik Oluşumu ve Yaşam Doyumu", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,** 32-42.

ÖZKALP, E., ÖZDEMİR, A. A., ve DUYAN, E. C.: 2016 "Değer Tipleri ve Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Örgütsel Vatandaşlık Davranışının Aracılık Rolü. *"İş, Güç""*, **Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi,** 18 (1), 1-22.

ÖZKARA, B. Y., ve ÖZMEN, M.: 2016 "Akış Deneyimine İlişkin Kavramsal Bir Model Önerisi", **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İibf Dergisi**, 11 (3), s. 71-100.

ÖZYER, K., YALAP, O., ve FATİH, S.: 2018 "Değerlerin Bireylerarası Sapma Davranışları Üzerindeki Etkisi: Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma", **AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** 18 (3), 169-192.

PALA, A., ve KOLAYİŞ, H.: 2012 "Farklı Bölgelere Göre 11-15 Yaş Grubu Çocukların Rekreatif Faaliyetlerinin Karşılaştırılması", **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi,** 1007-1016.

PALLANT, J.: 2001 **SPSS Survival Manual: A Step By Step Guide To Data Analysis Using SPSS for Windows,** PhiladelPhia: Open ÜniversityPress.

PELİT, E., ve KARAÇOR, M.: 2015 "Turizm Öğrencilerinin İletişim Becerileri Üzerine Bir Araştırma: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği", **Gaziantep University Journal of Social Sciences,** 14 (4), 847-872.

RIGGIO, H. R., ve RIGGIO, R. E.: 2002 "Emotional Expressiveness, Extraversion and Neuroticism: A Meta-Analysis", **Journal of Nonverbal Behavior,** 195-218.

ROBBINS, S.: 1994 **Örgütsel Davranışın Temelleri,** Eskişehir: Etam A.Ş.

ROBBINS, S. P., ve JUDGE, T. A.: 2013 **Örgütsel Davranış,** Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.

RYFF, C. D., ve KEYES, C. L.: 1995 "The Structure of Psychological Well-Being Revisited", **Journal of Personality and Social Psychology,** 719-727.

RYFF, C., ve SINGER, B.: 1996 "Psychological Well-being: Meaning, Measurement, and Implications for Psychotherapy Research", **Psychotherapy and Psychosomatics,** 14-23.

SABUNCUOĞLU, Z., ve TÜZ, M. V.: 2013 **Örgütsel Davranış,** Bursa: Aktüel Yayınları.

SAGIV, L., ve SCHWARTZ, S. H.: 2000 "Value Priorities and Subjective Well-being: Direct Relations and Congruity Effects", **European Journal of Social Psychology,** 177-198.

SAĞNAK, M.: 2004 "Kişi-Örgüt Değer uyumunu Ölçme Çalışmaları ve Kullanılan Yöntemlerin Karşılaştırılması", **Değerler Eğitimi Dergisi,** 2 (5), 101-124.

SARI, T., ve ÇAKIR, G.: 2016 "Mutluluk Korkusu ile Öznel ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi,** 5 (25), 222-229.

SAYGIN, Y.: 2008 **Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek, Benik Saygısı ve Öznel İyi Oluş Düzeylerinin İncelenmesi,** Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SCHEIER, M. F., ve CARVER, C. S.: 1985 "Optimism, Coping, and Health: Assessment and Implications of Generalized Outcome Expectancies", **Health Psychology,** 4 (3), 219-247.

SCHULTZ, D., ve SCHULTZ, S. E.: 2007 **Modern Psikoloji Tarihi,** (Çev: Y. Aslay), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

SCHWARTZ, S.: 2018 **A Proposal for Measuring Value Orientation Across Nations.**

www.europeansocialsurvey.org. adresinden alındı

SCHWARTZ, S. H., ve SORTHEİX, F. M.: 2018 "Values and Subjective Well-Being", **(**Ed: E. Diener, S. Oishi ve L. Tay), **Handbook of Well-Being**. Salt Lake City, UT: DEF Publishers. DOI:nobascholar.com.

SCHWARZ, S. H.: 2006 "Temel İnsan Değerleri: Kuram, Ölçme ve Uygulamalar", (Çev: A. Dönmez), **Revue Française De Sociologie,** 47 (4), s. 929-968.

SCHWARZ, S. H.: 2012 "An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values", **Online Readings in Psychology and Culture**, 2 (1), 1-20. https://doi.org/10.9707/2307-0919.1116 adresinden alındı.

SEÇER, İ.:2017 **SPSS ve Lisrel İle Pratik Veri Analizi,** (3. baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.

SEKİ, T., ve DİLMAÇ, B.: 2015 "Predictor Relationships Between the Values the Adolescents Have and Their Levels of Subjective Well-Being and Social Appearance Anxiety: A Model Proposal", **Education and Science,** 40 (179), 57-67.

SELIGMAN, M.: 2002 **Authentic Happiness. Using The New Positive Pyschology To Realize Your Potential For Lasting Fulfilment,** Newyork: Free Press.

SERVET, O.: 2017 "Mutluluğun Türkiye'deki Belirleyenlerinin Zaman İçinde Değişimi", **Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi,** 35, 16-42.

SHELDON, K. M., ve LYUBORMİRSKY, S.: 2007 "Is It Possible to Become Happier?" **Social and Personality Psychology Compass,** 129-145.

SIĞRI, Ü., TABAK, A., ve ERCAN, Ü.: 2009 "Kültürel Değerlerin Yönetsel Kapsamda Analizi: Bankacılık Sektörü Örneği", **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 1 (1), 166-192.

SOLMAZ, D. Y.: 2014 "Öğretmen Adayarının Öznel İyi Oluş Düzeyleri: Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde Bir Araştırma", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,** 7 (35), 651-657.

SPRANGER, E.: 1928 **İnsan Tipleri-Bir Kişilik Psikolojisi,** İstanbul: İz Yayıncılık.

STAATS, S.: 1989 "Hope: A Comparison of Two Self-Report Measures for Adults", **Journal of Personality Assessment**, 53 (2), 366-375.

STEEL, P., SCHMIDT, J., ve SCHULTZ, J.: 2008 "Refining the Relationship Between Personality and Subjective Well-Being", **Psychological Bulletin,** 134 (1), 138-161.

SÜMER, H. C., ve VEN, C. V.: 2007 A Proposed Model Of Military Turnover, **Final Report of Research Task Group on Recruitment and Retention of Military Personel,** HFM-107, 4B1-4B18.

SÜMER, N.: 2000 "Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulamalar", **Türk Psikoloji Yazıları,** 3 (6), 49-74.

ŞAHİN, E. S.: 2017 "Ayırıcı Özellik Kuramı", (Ed: D. G. Kurt, ve E. Ç. Yıldız), **Kişilik Kuramları**. Ankara: Pegem Akademi. 480-481

ŞAHİN, G. N.: 2011 **Üniversite Öğrencilerinin Kendini Açma, Öznel İyi Oluş ve Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik

Danışmanlık Programı. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ŞAHİN, M., AYDIN, B., SARI, S. V., KAYA, S., ve PALA, H.: 2012 "Öznel İyi Oluşu Açıklamada Umut ve Yaşamda Anlamın Rolü", **Kastamonu Eğitim Dergisi,** 20 (3), 827-836.

ŞAR, A. H., ve IŞIKLAR, A.: 2012 "Denetim Odağı, Öznel İyi Oluş ve İyimserliğin Sportif Güvenin Yordayıcıları Olarak İncelenmesi", **Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi,** 6 (1), 76-84.

ŞİMŞEK, E.: 2011 **Örgütsel İletişim ve Kişilik Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkileri,** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞİMŞEK, E., ve AKTAŞ, H.: 2014 "Örgütsel Sessizlik ile Kişilik ve Yaşam Doyumu Etkileşimi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma", **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** 14 (2), 121-136.

ŞİMŞEK, M. Ş., ÇELİK, A., ve AKGEMCİ, T.: 2016 **Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış,** (9 b.) Konya: Eğitim Kitapevi.

ŞİŞLİ, G., ve KÖSE, S.: 2013 "Kurum Kültürü ve Kurumsal İmaj İlişkisi: Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Üzerinde Bir Uygulama", **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 41, 165-193.

T.C. İSTANBUL VALİLİĞİ: **İstanbuldaki Üniversite Sayısı,**

http://www.istanbul.gov.tr/universite-sehri-istanbul adresinden alındı. Erişim Tarihi: 11.05.2019.

TAN, Ç., ve TAN, S.: 2015 "Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Sınıfı Yönetme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", **10. Ulusal Eğitim Yönetimi**, (s. 1-14). Gaziantep.

TANRIVERDİ, H.: 2016 **Turizm Hizmetlerinin Sağlığı ve Yönetimi,** İstanbul: Değişim Yayınları.

TAŞTAN, M., ve TİRYAKİ, E.: 2008 "Özel ve Devlet İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması", **Eğitim ve Bilim,** 33 (147), 54-69.

TATLILIOĞLU, K.: 2010 **Farklı Öz-Anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi,** Konya: Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.

TATLILIOĞLU, K.: 2012 "Üniversite Öğrencilerinin Kardeş Sayıları İle Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", **International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,** 7 (4), 2857-2872.

TATLILIOĞLU, K.: 2014 "Üniversite Öğrencilerinin Beş Faktör Kişilik Kuramı'na Göre Kişilik Özellikleri Alt Boyutlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi", **Tarih Okulu Dergisi** (17), 939-971.

TAVŞANCIL, E.: 2005 **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi**, Ankara: Nobel Basımevi.

TAYFUN, R.: 2014 **Etkili İletişim ve Beden Dili,** (5. baskı), Ankara: Nobel Akademi ve Yayıncılıl Eğitim Danışmanlık.

TAYMUR, İ., ve TÜRKÇAPAR, M. H.: 2012 "Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi", **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar,** 154-177.

TÜRK DİL KURUMU (TDK): 2019 **İmrenmek.** *Erişim tarihi:16.05.2019* (2019, 05 16). İmrenmek:http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C4%B0MRENMEK

TÜRK DİL KURUMU (TDK): 2019 **Yetişkin.** *Erişim tarihi:15.05.2019* (2019, 05 15). Yetişkin: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5cdce9067f4290.01077535 adresinden alındı

TEKİNALP, Ş., ve UZUN, R.: 2004 **İletişim Araştırmaları ve Kuramları,** İstanbul: Derin Yayınları.

TELEF, B. B., UZMAN, E., ve ERGÜN, E.: 2013 "Öğretmen Adaylarının Psikolojik İyi Oluş ve Değerler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", **International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic,** s. 1297-1307.

TEMELOĞLU, E., ve AKSU, M.: 2016 "Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Turizmde Kariyer Yapma İstekleri Üzrindeki Etkisi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,** 9 (43), 1512-1521.

TİMUR, M. S.: 2008 **Boşanma Sürecinde Olan ve Olmayan Evli Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi,** Ankara, Türkiye.

TOKMAK, İ., TURGUT, H., ve ÖKTEM, Ş.: 2013 "Turizm ve Otelcilik Öğrencilerinin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özelliklerinin İletişim Becerilerine Etkisi", **Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi,** 1-13.

TOPSES, G., ve SERİN, N. B.: 2018 **Psikolojik Danışma ve Kişilik Kuramları,** İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

TOY, S.: 2007 **Mühendislik ve Hukuk Fakülteleri Öğrencilerinin İletişim Becerileri Açısından Karşılaştırılması ve İletişim Becerileriyle Bazı Değikenler Arasındaki İlişkiler,** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Estitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı.

TRAPNELL, P. D., ve PAULNUS, D. L.: 2012 "Agentic and Communal Values: Their Scope and Measurement", **Journal of Personality Assessment**, 94 (1), 39-52.

TRIANDIS, H. C.: 2000 "Culture and Conflict", **International Journal of Psychology,** 35 (2), 145-152.

TUNA, M., AKÇA, İ., TUNA, A. A., ve GÜRLEK, M.: 2017 "Turizm Öğrenimi Gören Öğrencilerin Sektör Çalışma Koşullarını Algılamaları ve Sektörde Çalışmaya Yönelik Tutumları: Meslek Yüksekokulu, Yüksekokul ve Fakülte Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", **Turizm Akademik Dergisi,** 4 (2), 41-60.

TUNA, M., BAŞODA, A., ve AYLAN, S.: 2018 **ÖSYM 2018-YKS Turizm Ön Lisans ve Lisans Kontenjanları ve Yerleştirme Sonuçları İstatistikleri ve Raporları.**

Ankara, Türkiye. http://www.tuader.org adresinden 12 11, 2018 tarihinde alındı.

TUTAR, H.: 2016 **Sosyal Psikoloji Kavramlar ve Kuramlar,** Ankara: Seçkin Yayıncılık.

TUTAR, H., ve YILMAZ, M. K.: 2005 **İletişim Genel ve Örgütsel Boyutuyla,** Ankara: Seçkin Yayıncılık.

TUZGÖL, M. D.: 2005 "Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,** 103-111.

TÜRKDOĞAN, T., ve DURU, E.: 2012 "Üniversite Öğrencilerinde Öznel İyi Oluşun Yordanmasında Temel İhtiyaçların Karşılanmasının Rolü", **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri,** 12 (4), 2429-2446.

TÜRKÜM, S.: 1999 "Stresle Başaçıkma Biçimi, iyimserlik, Bilişsel Çarpıtma Düzeyleri ve Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkiler", **Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. V. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi (s. 1-16).** Ankara: Sosyal Bilimler Dergisi.

USLUATA, A.: 1991 **İletişim,** İstanbul: İletişim Yayınları.

UŞAKLI, H.: 2006 **Drama Temelli Grup Rehberliğinin İlköğretim V. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkileri, Atılganlık Düzeyi ve Benlik Saygısına Etkisi,** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

UZUN, Z.: 2015 **Suç ve Değer İlişkisi: Suça Sürüklenmiş Çocuklar Üzerine Bir Araştırma,** Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

VEENHOVEN, R.: 2000 "Freedom and Happiness: A Comparative Study in Forty-four Nation in the Early 1990s", E. Diener, and E. M. Suh içinde, **Culture and Subjective Well-being** (s. 267-268). London: The Mit Press.

VURGUN, L., ve ÖZTOP, S.: 2011 "Yönetim ve Örgüt Kültüründe Değerlerin Önemi", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,** 16 (3), 217-230.

WATZLAWİCK, P. B., ve J., H.: 1969 **Menchliche Kommunikation,** Baern-Stuttgart: Formen, Störungen, Paradoxien.

WESTON, R., ve GORE JR, P. A.: 2006 "A Brief Guide to Structural Equation Modeling", **The Counseling Psychologist,** 34 (5), 719-751.

WHEATON, B., MUTHÉN, B., ALWIN, D. F., ve SUMMERS, G. F.: 1977 "Assessing Reliability and Stability in Panel Models", **Sociological Methodology,** 84-136.

YANBASTI, G.: 1990 **Kişilik Kuramları,** İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

YAŞLIOĞLU, M.: 2017 "Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması", **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi,** 46 (Özel Sayı), 74-85.

YAZAR, T.: 2012 "Öğretmen Adaylarının Değerler Hakkındaki Görüşleri", **Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi,** 2 (1), 61-68.

YAZICI, M.: 2014 "Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** 209-223.

YELBOĞA, A.: 2006 "Kişilik Özellikleri ve iş Performansı Arasında İlişkinin İncelenmesi", **"İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi,** 196-212.

YEŞİLTAŞ, M. D., ve TÜRK, M.: 2017 "İş Akış Kuramı ve Beş Faktör Kişilik Modeli İlişkisi Üzerine Bir Araştırma", **Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 1 (2), 117-128.

YİĞİT, R., ve DENİZ, M.: 2012 "Güvenik Alanında Yeni Bir Kurum: Özel Güvenikçilerin Kişilik Özellikleri, Empatik Eğilim ve İletişim Becerileri", **SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 357-378.

YİĞİT, R., ve DENİZ, M. E.: 2012 "Polislerin İletişim Becerilerinin Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Empatik Eğilimlerine Göre İncelenmesi", **Polis Bilimleri Dergisi,** 14 (4), 67-84.

YILDIZ, A. D.: 2016 **Pozitif Psikoloji Bağlamında Umut,** Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

YILDIZ, M., ve DİLMAÇ, B.: 2012 "Öğretmen Adaylarının Sahip Oldukları Değerler İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilerini İncelenmesi", **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 8 (3), s. 122-134.

YILMAZ, F. B.: 2018 Carl Gustav Jung'un Arketipleri Bağlamında "Persil, Magnum ve Eti Canga" Reklam Filmlerinin Çözümlemeleri, **Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları E-Dergisi,** 98-114.

YILMAZ, M.: 2018 "Toplumsal Değer Farklılaşmasının Bir İletişim Engeli Olarak Ele Alınması ve Bir Örnek Olarak Acı Filminin

İncelenmesi", **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,** 11 (55), 888-896.

YILMAZ, V., ve DALBUDAK, Z. İ.: 2018 "Aracı Değişken Etkisinin İncelenmesi: Yüksek Hızlı Tren İşletmeciliği Üzerine Bir Uygulama", **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,** 14 (2), 517-534

YİRİK, Ş., ve YILDIRIM, B. I.: 2014 "Turizm Sektöründeki Kadın Girişimcilerin Bireysel Değerleri ile Risk ve Belirsizlik Algıları Arasındaki İlişkilerin Alan Araştırması ile İncelenmesi: Antalya Örneği", **Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi,** 7 (2), 97-111.

YÖRÜKHAN, T.: 2017 **Alfred Adler Sosyal Roller ve Kişilikler,** İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

YURCU, G., ve ATAY, H.: 2015 "Çalışanların Öznel İyi Oluşunu Etkileyen Demografik Faktörlerin İncelenmesi: İncelenmesi: Antalya İli Konaklama İşletmeleri Örneği", **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi,** 17-33.

YURCU, G., ve KOCAKULA, Ö.: 2016 "Konaklama İşletmelerinde Çalışan Yalnızlığının Öznel İyi Oluş Üzerine Etkisi", **Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** 30-41.

YURCU, G., KASALAK, M. A., ve AKINCI, Z.: 2015 "Otel Çalışanlarının Sosyal İyi Olma Algılarının Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: Antalya İli Örneği", **Journal of Tourism Theory and Research,** 8-21.

YÜKSEK ÖĞRETİM BİLGİ SİSTEMİ.: 2016-2017, KASIM 06. **Üniversite sayısı,**

http://yoksis.yok. gov.tr/ilansayfa/. Yüksek Öğretim Bilgi Sistemi [YÖKSİS] (2016-2017). adresinden alındı. Erişim Tarihi: 10.05.2019.

ZILLIOĞLU, M.: 2003 **İletişim Nedir?** İstanbul: Cem Yayınevi.

ZÜLKADİROĞLU, Z. F., BUDAK, D. B., ve KOZANOĞLU, E.: 2007 "Yetkinlik Beklentisinin Spor ve Fiziksel Aktivitelerdeki Önemi", **Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi,** 5 (1), 9-15.

EKLER

Ek1

İSTANBULÜNİVERSİTESİ

Sayın Katılımcı

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmesi Anabilim dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Haluk Tanrıverdi danışmanlığında yürütülmekte olan, çeşitli üniversitelerin turizm alanında farklı seviyelerde eğitim gören bireylerin kişilik özellikleri, temel değerleri, iletişim becerileri ile Öznel iyi oluş hali düzeyleri arasındaki nedenselliğin incelendiği bu araştırmada veri oluşturmak ve çalışmayı gerçekleştirebilmemiz için hazırlanmış olan bu anketi samimi ve eksiksiz şekilde doldurduğunuz ve ayırdığınız değerli zaman için, teşekkür eder çalışmalarınızda başarılar dileriz. Toplanan veriler kesinlikle akademik çalışmada kullanılacaktır.

Saygılarımla…

Mehtap ERDOĞAN

(mehtaperdogan@beykent.edu.tr)

Formu Dolduran Hakkında Genel Bilgiler

Yaş : ☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46 ve üzeri

Cinsiyet : ☐ Kadın ☐ Erkek

Medeni Durum: ☐ Bekâr ☐ Evli

Göreviniz : ☐ Öğrenci ☐ Okutman ☐ Araştırma Görevlisi ☐ Öğretim Görevlisi ☐ Diğer(Lütfen açıklayınız)…

Şu andaki öğrenim durumunuz: ☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora

Öğrenim görmekte olduğunuz üniversitenin adını lütfen yazınız.

Çalışmakta olduğunuz üniversitenin adını lütfen yazınız.

Turizmde hangi alanda öğrenim görüyor ya da çalışıyorsunuz?(Hem okuyup hem çalışıyorsanız ve farklı alanlarsa belirtiniz lütfen)

☐ Konaklama ☐ Gastronomi ☐ Seyahat ☐ Diğer(Lütfen açıklayınız)

Rekreasyon faaliyetleri için haftada ne kadar zaman ayırabiliyorsunuz? ☐ Hiç ☐ 2-4 saat arası ☐ 4-6 saat arası ☐ 6-8 saat arası ☐ 8-10 saat arası ☐ 10-12 saat arası ☐ 12-14 saat arası ☐ 15 ve 15 saatten fazla

Ne sıklıkla seyahat edersiniz? : ☐ Senede 1 kez ☐ Senede 2 kez ☐ Senede 3 kez ☐ Senede 4 kez ☐ Senede 5ve daha fazla

Hangi sıklıkla yurtdışı seyahatinde bulunuyorsunuz?

☐ Hiç yurtdışı seyahatinde bulunmadım ☐ Senede 1 kez ☐ Senede 2 kez ☐ Senede 3 kez ☐ Senede 4 kez ☐ Senede 5 ve daha çok

Kaç kardeşsiniz? ☐ Tek çocuğum ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8

Ailenizde kardeşler arasında büyükten küçüğe sıralandığında siz kaçıncısınız?

☐ Tek çocuğum ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8

Anne, baba ve varsa kardeşlerinizle birlikte mutlu bir çocukluk dönemi yaşadım, diyebilirmisiniz? ☐ Evet ☐ Hayır

ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ: 46 madde

		Hiç uygun değil	Biraz uygun	Kısmen uygun	Çoğunlukla uygun	Tamamen uygun
1	Geleceğe yönelik planlar yapmaktan hoşlanırım.					
2	Yaşamımda zevk alarak yaptığım etkinlik sayısı azdır.					
3	Genel olarak kendimi neşeli hissediyorum.					
4	Geriye dönüp baktığımda istediklerimin çoğunu elde edemediğimi görüyorum.					
5	Kişilik özelliklerimden genel olarak memnunum.					
6	İstediğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum.					
7	Günlük yaşamımdaki sorumluluklarımı başarıyla yerine getiririm.					
8	Ulaşmak istediğim ideallerim var.					
9	İlgi ve yeteneklerime uygun etkinliklerin yaşamımdaki yeri istediğim ölçüdedir.					
10	Küçük sorunları bile büyütürüm.					
11	Kendimi genel olarak canlı ve enerjik hissederim.					
12	Yakın gelecekte yaşamımda güzel gelişmeler olacağına inanıyorum.					
13	Kişilerarası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum.					
14	Yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanmam.					
15	Beni eğlendiren faaliyetlere yeterince katılamıyorum.					
16	Umutlarımın gerçekleşeceğine inanıyorum.					
17	Mümkün olsa geçmiş hayatımı değiştiririm.					

18	Ailemle olan ilişkilerimden memnunum.					
19	Genelde hüzünlü ve düşünceliyim.					
20	Yaşamımda yapmam gerekenleri düşünmek hoşuma gider.					
21	Kendimi yalnız hissediyorum.					
22	Amaçlarıma ulaşmak için çevremdeki olanakları etkili bir şekilde kullanabilirim.					
23	Genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum.					
24	Başkalarının mutlu göründüğü kadar mutlu olmayı isterdim.					
25	Sorunları yaşamın öğretici ve doğal bir parçası olarak görürüm.					
26	Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum.					
27	Amaçlarıma ulaşmak için yeterince kararlı davranabilirim.					
28	Yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum.					
29	Sosyal ilişkilerimdeki girişkenlik yanımdan hoşnutum.					
30	Kendime hedefler koymakta zorlanıyorum.					
31	İç dünyamın zaman geçtikçe zenginleştiğini hissediyorum.					
32	Tanıdığım insanların çoğundan daha fazla sıkıntım var.					
33	Yaşamın zorluklarıyla başetme gücüme güveniyorum.					
34	Sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum.					
35	Geçmişte yaptığım hatalardan dolayı yoğun suçluluk duygusu yaşıyorum.					
36	Serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum.					
37	Yaşamım başarısızlıklarla dolu.					
38	Güçlükler karşısında çabuk pes ederim.					
39	Çevremde ihtiyaç duyduğumda destek alabileceğim insanlar var.					
40	Sıklıkla ümitsiz ve çökkün hissediyorum.					
41	Okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşılardır.					
42	İsteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum.					
43	Ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum.					
44	Yaşama iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunum					
45	Arkadaşlarıma kendimi istediğim gibi ifade edemiyorum.					
46	Başkalarına yardım edebilme ve onlara destek olma becerimden hoşnutum.					

TEMEL DEĞERLER ÖLÇEĞİ: 21 madde							
		Bana hiç benzemiyor	Bana Benzemiyor	Bana çok az benziyor	Bana biraz benziyor	Bana benziyor	Bana tamamen benziyor
1	Yeni fikirler bulmak ve yaratıcı olmak onun için önemlidir. İşleri kendine özgü yollarla yapmayı sever.						
2	Onun için zengin olmak önemlidir. Çok paraya ve pahalı şeylere sahip olmak ister.						
3	Dünyadaki herkese eşit davranılmasının önemli olduğunu düşünür. Herkesin hayatta eşit fırsatlara sahip olması gerektiğine inanır..						
4	Onun için yeteneklerini göstermek önemlidir. İnsanların, onun yaptıklarına hayran olmasını ister.						
5	Onun için güvenli bir çevrede yaşamak önemlidir. Güvenliğini tehlikeye atacak her şeyden kaçınır.						
6	Sürprizlerden hoşlanır ve her zaman yapacak yeni şeyler arar. Hayatta bir çok farklı şey yapmanın önemli olduğunu düşünür.						
7	İnsanların, söylenenleri yapması gerektiğine inanır. İnsanların, kimse izlemezken bile, kurallara uyması gerektiğini düşünür.						
8	Kendisinden farklı insanları dinlemek onun için önemlidir. Onların düşüncelerine katılmadığı zamanlarda bile, onları anlamak ister.						
9	Onun için alçakgönüllü ve mütevazi olmak önemlidir. Dikkati kendisine çekmemeye çalışır.						
10	İyi vakit geçirmek onun için önemlidir. Kendisine iyi davranmayı sever.						
11	Onun için, yaptıklarıyla ilgili olarak kendi kararlarını almak önemlidir. Özgür olmaktan ve başkalarına bağımlı olmamaktan hoşlanır.						
12	Onun için çevresindeki insanlara yardım etmek çok önemlidir. Onların refahını sağlamak için aktif olarak çaba göstermek ister.						
13	Onun için çok başarılı olmak önemlidir. İnsanların onun başarılarını farkına varacağını umar.						

14	Hükümetin her türlü tehlikeye karşı onun güvenliğini sağlaması, onun için önemlidir. Devletin, vatandaşlarını savunabilecek şekilde güçlü olmasını ister.						
15	O, macera arar ve risk almayı sever. Heyecan verici bir yaşam sürmek ister.						
16	Onun için, her zaman uygun şekilde davranmak önemlidir. İnsanların yanlış olduğunu düşüneceği şeyleri yapmaktan çekinir.						
17	Onun için başkalarından saygı görmek önemlidir. İnsanların, onun söylediklerini yapmalarını ister.						
18	Onun için arkadaşlarına sadık olmak önemlidir. Kendisini, yakınlarına adamak ister.						
19	İnsanların kesinlikle doğaya özen göstermeleri gerektiğini düşünür. Doğayı ve çevreyi gözetmek onun için önemlidir.						
20	Onun için gelenekler önemlidir. Ailesinden ve dininden gelen adetleri (gelenek ve görenekleri) takip etmeye çalışır.						
21	Eğlenmek için her fırsatı yakalamaya çalışır. Kendisine zevk verecek şeyleri yapmak onun için önemlidir						

İLETİŞİM BECERİLERİ ENVANTERİ: 25 madde

		Hiç bir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1	Sorunlarını dinlediğim insanlar benim yanımdan rahatlayarak ayrılırlar.					
2	Düşüncelerimi istediğim zaman anlaşılır biçimde ifade edebilirim.					
3	Başkalarını bir kasıt aramadan dinlerim.					
4	Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul edebilirim.					
5	İnsanların önemli ve değerli olduklarını düşünürüm.					
6	Birisiyle ilgili bir karara ulaşmadan önce onunla ilgili gözlemlerimi gözden geçiririm.					
7	İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırırım.					
8	İnsanlara karşı sıcak bir ilgi duyarım.					
9	İnsanlara gerektiğinde yardım etmekten hoşlanırım.					

10	Olaylara değişik açılardan bakabilirim.					
11	Düşüncelerimle yaptıklarım birbirleriyle tutarlıdır.					
12	İlişkilerimin daha iyiye gitmesi için bana düşenleri yapmaya özen gösteririm.					
13	Kendime ve başkalarına zarar vermeden içimden geldiği gibi davranabilirim.					
14	Arkadaşlarımla beraberken kendimi rahat hissederim.					
15	Yaşadığım olaylardaki coşkuyu her halimle başkalarına iletebilirim.					
16	İlişkilerimin nasıl geliştiğini ve nereye gittiğini anlamak için düşünmeye zaman ayırırım.					
17	Karşımdakini dinlerken anlamadığım bir ayrıntı olduğunda konunun açığa kavuşması için sorular sorarım.					
18	Benimle özel olarak konuşmak isteyen bir arkadaşım olduğunda konuyu ayaküstü konuşmamaya özen gösteririm.					
19	Birisini anlamaya çalışırken sakin bir ses tonuyla konuşurum.					
20	İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.					
21	Birisine bir öneride bulunurken, onun öneri vermemi isteyip istemediğine dikkat ederim.					
22	Birini dinlerken ne karşılık vereceğimden çok onun ne demek istediğini anlamaya çalışırım.					
23	İletişim kurduğum insanlar tarafından anlaşıldığımı hissederim.					
24	Bir yakınımla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.					
25	Karşımdakini dinlerken sırf kendi merakımı gidermek için ona özel sorular sormaktan kaçınırım.					

KİŞİLİK ÖLÇEĞİ: 10 madde

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Kendimi dışa dönük, istekli görürüm.					
2	Kendimi eleştirel, kavgacı görürüm.					
3	Kendimi güvenilir, öz disiplinli olarak görürüm.					
4	Kendimi kaygılı, kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayan olarak görürüm.					

5	Kendimi yeni yaşantılara açık, karmaşık olarak görürüm.					
6	Kendimi çekingen, sessiz olarak görürüm.					
7	Kendimi sempatik, sıcak olarak görürüm.					
8	Kendimi altüst olmuş, dikkatsiz olarak görürüm.					
9	Kendimi sakin, duygusal, dengeli olarak görürüm.					
10	Kendimi geleneksel, yaratıcı olmayan olarak görürüm.					

Ek2

Tarih ve Sayı: 16/10/2018-317430

BEK40UKBA

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :61559050-300-
Konu :MEHTAP ERDOĞAN

İLGİLİ MAKAMA

Enstitümüz Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Doktora öğrencilerinden 2502150313 numaralı Mehtap ERDOĞAN'ın "Bireysel Kişilik Özelikleri, Temel Değerleri, İletişim Becerileri İle İyi Oluş Hali Düzeyleri Arasında Nedenselliğin İncelenmesi: Üniversite Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma" konulu doktora tez çalışmalarını sürdürebilmesi için gerekli kolaylığın sağlanmasını rica ederim.

e-İmzalı
Prof. Dr. Yasemin IŞIKTAÇ
Enstitü Müdürü

Doğrulamak İçin:http://194.27.128.66/envision.Sorgula/belgedogrulama.aspx?V=BEK40UKBA

Ayrıntılı bilgi için irtibat : Gül BÖLÜKBAŞI

Besim Ömerpaşa Cad. Devlet Arşivleri Binası.A blok No:39 34119
Fatih/Vezneciler/İstanbul
Tel : (212) 440 00 00 Faks : (212) 440 03 04
e-posta : sbe@istanbul.edu.tr Elektronik Ağ : www.istanbul.edu.tr

K-Q TSE-ISO-EN 9000

ÖZGEÇMİŞ

Ünvan-Adı Soyadı: Öğr. Gör. Mehtap ERDOĞAN
E-Posta Adresi: mehtaperdogan@hotmail.com
mehtaperdogan@beykent. edu.tr

Öğrenim Bilgileri

Doktora:	İstanbul Üniversitesi
2015-2019	Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Turizm İşletmeciliği (DR)
Yüksek Lisans:	İstanbul Arel Üniversitesi
2009-2012	Fen-Edebiyat Fakültesi/ Psikoloji Bölümü (YL)
Lisans:	Boğaziçi Üniversitesi
1997-2002	Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu/ Turizm İşletmeciliği Bölümü

Görevler

Öğretim Görevlisi	Beykent Üniversitesi/ Meslek Yüksek
2015- Devam ediyor	Okulu/ Sivil Havacılık Kabin Hizmetleri